

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GRAFİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

**KIZ MESLEK LİSELERİNİN GRAFİK VE FOTOĞRAF
ALANINDA VERİLEN BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM
DERSİNDE KARİKATÜR TEKNİĞİNİN YARATICI SÜRECE
KATKILARINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE UZMAN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Uğur KALE

Ankara
Ocak, 2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GRAFİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

**KIZ MESLEK LİSELERİNİN GRAFİK VE FOTOĞRAF
ALANINDA VERİLEN BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM
DERSİNDE KARİKATÜR TEKNİĞİNİN YARATICI SÜRECE
KATKILARINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE UZMAN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Uğur KALE

Danışman
Prof. Ahmet ATAN

Ankara
Ocak, 2010

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Uğur KALE'nin "Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkılarına İlişkin Öğrenci ve Uzman Görüşleri" başlıklı tezi 19/01/2010 tarihinde, jürimiz tarafından Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Grafik Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Ahmet ATAN.....

Üye : Doç. Dr. Yusuf BUDAK.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa KINIK

ÖN SÖZ

Dünyada ve Ülkemizde, çağdaş yaklaşımın benimsediği Eğitim-Öğretim anlayışında, eğitim kurumlarının en önemli unsurlarından birisi öğretmendir. Öğretmen ise sadece bilgi aktaran değil, öğrenmeye kılavuzluk eden, öğrenme yollarını öğretene ve gösteren kişi konumundadır. Öğretmen hangi konuyu anlatırsa anlatsın öğrencilerin bir takım yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olmayı amaçlayacaktır. Bu tür öğretimde öğrencinin bilgiyi ezberlemesi değil, bilgiyi kullanması ve yeni bilgi üretmesi, yani yaratıcı düşünmesi amaçlanır. Yaratıcılık ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda ise genel görüş, yaratıcılığın eğitimle desteklenip geliştirilebileceği yönündedir. Yaratıcılık, ülkemizde yapılan çeşitli araştırma sonuçlarına göre ise, Sanat ve Grafik tasarımı eğitimi veren okulların temel problemlerinden biridir.

Bu araştırmanın yapıldığı Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf alanında, ve alanın en önemli derslerinden biri olan Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde, öğretmenler ve öğrenciler yaratıcılık ilgili problemler yaşamaktadır. Yaşanılan yaratıcılık problemleri konusunda; uygulanan eğitim programlarının yaratıcılık yetisine verdiği yer, öğretmenlerin uyguladıkları öğretim stratejileri, okulların sahip olduğu donanım gibi bir çok neden yaratıcılık sorunlarını doğrudan etkilemektedir, aynı zamanda öğrencilerin bir çoğunun tasarım derslerine karşı olan ilgisizliği, öğrencilerde yaşanan yaratıcılık problemlerini ortaya çıkarmakta, öğretmenlerin ise bu konuda zaman zaman çaresizliğe düştüğü bilinmektedir. Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde, yaratıcılık ilgili yaşanan en önemli problemlerin biride, öğrenciye dersin modülü ile ilgili temel bilgiler verilip, modülün gerektirdiği uygulamaya geçildiğinde, belirlenen konu ile ilgili olarak öğrencilerde ne yaparım kaygısı ortaya çıkmakta ve bu kaygı uygulamalarda yaratıcılığı engelleyerek öğrencilerin strese girmelerine neden olmaktadır.

Öğretimde, öğretmenlere ve öğrencilere yardımcı olan görsel öğretim materyalleri, öğrencinin derse ve konuya ilgi duymasına, dikkatini toplamasına, ve konuyu merak etmesine katkı sağlamaktadır. Karikatürlerde görsel materyaller içerisinde yer alır ve derste kullanımlarında, analiz, sentez ve yorumlanmayı gerektirir. Bu araştırma ile elde edilen verilerden ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerden, Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde, uygulama konusunun belirlendikten sonra, konuyla ilgili bilgiler verilirken karikatürlerin ders materyali (eğitim aracı) kullanılması,

öğrencinin kaygı ve stresini azaltarak rahatlatmış ve öğrencinin konuyu daha iyi anlamasını sağlamıştır. Öğrencilerin yaşadığı yaratıcılık problemlerin çözümünde ve özellikle öğrencideki yaratıcı düşüncenin ortaya çıkarılmasında katkıları olduğu görülmüştür. Aynı zamanda karikatürler kullanılarak Bilgisayar Destekli Tasarım dersinin daha ilgi çekici, daha zevkli ve daha verimli bir duruma getirmenin mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Başta, tez konusunu belirlememde ve tüm araştırma sürecinde, yardımlarını esirgemeyen, bilgi ve birikimleriyle beni her zaman destekleyip, görüş ve önerileriyle yönlendiren, değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Ahmet ATAN'a Araştırmada, uygulama sonrası öğrencilerin çalışmalarını değerlendiren, Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümünden, Değerli Hocalarım; Mesleki Resim Eğitimi Anabilim Dalından, Doç. Dr. Canan GENÇE DELİDUMAN'a, Grafik Eğitimi Ana Bilim Dalından, Yrd. Doç. Dr. Can ŞAHİN'e, Yrd. Doç. Dr. Dilem KALAFAT ALPASLAN'a, Yrd. Doç. Armağan GÖKÇEARSLAN'a, Yrd. Doç. Dr. Mustafa KINIK'a, Başkent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim Tasarımı Bölümünden, Öğr. Gör. Bülent BİNGÖL'e, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Bölümünden, Öğr. Gör. Tolga ERKAN'a

Eğitim Bilimleri Alanında yardımlarından dolayı, Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümünden, Doç. Dr. Yusuf BUDAK'a ve Yrd. Doç. Dr. İbrahim KISAÇ'a, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümünden, Yrd. Doç. Dr. Melek ÇAKMAK'a

Ankara'da böyle güzel bir vakıf kurduğu için N.D. Karikatür Vakfından, Nezih DANYAL'a, vakıfta görevli karikatür konusunda kaynak ve önerileriyle destek veren Olcay ÜNER'e,

İstatistiksel çalışmalarda yardım ve görüşlerini esirgemeyen değerli arkadaşım Kadir Korhan BABADAĞ'a

Ayrıca, araştırma sürecinde fedakarlık göstererek tüm destekleriyle beni yalnız bırakmayan araştırmanın yapıldığı ve görevli bulunduğum okulum, Altındağ Yıldırım Beyazıt Kız Teknik ve Meslek Lisesinde görevli, Okul Müdürü Ülkü ŞANAL'a, Müdür Yardımcısı arkadaşlarım'a, Öğretmen arkadaşlarım'a ve Öğrencilerim'e, her zaman yanımda olan ailem'e ve emeği geçen herkese, çok teşekkür ederim.

Uğur KALE
Ocak, 2010 / Ankara.

ÖZET

KIZ MESLEK LİSELERİNİN GRAFİK VE FOTOĞRAF ALANINDA VERİLEN BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM DERSİNDE KARİKATÜR TEKNİĞİNİN YARATICI SÜRECE KATKILARINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE UZMAN GÖRÜŞLERİ

KALE, Uğur

Yüksek Lisans, Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Grafik Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Ahmet ATAN
Ocak-2010, 235 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanında verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin ders materyali (eğitim aracı) olarak kullanılmasının, derste yaratıcı sürece katkıları'nın eğitsel boyutta İncelenmesidir. Araştırma ile öğrencilerin yaratıcılık problemlerinin belirlenmesi ve aynı zamanda derste konuya uygun karikatürler kullanılarak dersinde daha ilgi çekici, daha zevkli, ve daha verimli bir duruma getirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilk olarak, araştırmaya temel olacak kuramsal ve kavramsal çerçeve açık bir biçimde oluşturulmuştur. Araştırmanın uygulaması, 2008 - 2009 Eğitim - Öğretim yılı II. Döneminde, Ankara- Altındağ Yıldırım Beyazıt Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Grafik ve Fotoğraf alanı 11. sınıfta öğrenim gören 15 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamada için Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi ve Dersin "Reklam Afişi Tasarımı" modülü, kullanılmıştır. Bu araştırmanın yöntemi, belli bir zaman kesiti içinde belli sayıdaki kişilerin görüşleri anket ve bilgi toplama formları ile veriler toplanarak elde edildiği için Betimsel bir çalışmadır.

Araştırmada, uygulamaya başlamadan önce ilgili okulun, Grafik ve Fotoğraf alanında görev yapan öğretmenlerin yaratıcılık konusunda ve alan öğrencilerinin yaratıcılık problemlerine ilişkin görüşleri hazırlanan anketle alınmış, problemlerin olduğu tespit edilmiş ve uygulamaya karar verilmiştir. Uygulamada, bilindiği üzere yaratıcı yetiyi etkileyen en önemli faktörlerden birisi "Kalıtım"dır. Her öğrenci farklı kalıtım özelliklerine sahiptir ve aynı kalıtım özelliklerine sahip iki grup öğrenciyi rastgele seçmek ve deney amacıyla gruplara veya sınıflara bölerek uygulama yapmak imkansızdır. Bu nedenle karikatür tekniğinin öğrenci yaratıcılığına katkılarını belirlemek amacıyla aynı öğrenci tarafından aynı konuda toplam iki afiş tasarımı yapılmıştır. 1. Afiş çalışması geleneksel öğretim yöntemi ile, 2. Afiş çalışmasında ise, konuya uygun seçilen 7 adet karikatür derste öğretim materyali olarak kullanılmıştır. İki yöntem

karşılaştırılarak incelenmiştir. Ayrıca uygulama sırasında araştırmacı, hazırlanan formla derste derinlemesine gözlem yapmıştır. Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin görüşleri hazırlanan anketle alınmıştır. Araştırmanın en son aşamasında ise, 7 alan uzmanı tarafından öğrenci çalışmalarını değerlendirilmiştir. Öğrencilerin çalışmalarını inceleyen uzmanların, değerlendirmeleri arası anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen veriler, SPSS paket programı aracılığıyla çözümlenmiş ve tablolaştırılmıştır. Verilerin frekans ve yüzdeler dağılım değerleri incelenerek yorumlar yapılmıştır. Öğretmenlere yönelik yapılan anket, 6 kişi ile yapıldığından herhangi bir istatistiksel analiz yapılamamıştır. İfadelere verilen yanıtlara dair tanımlayıcı istatistikler alınmıştır. Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası değişimlerinin incelenmesinde parametrik olmayan ve bağımlı kategorik grup analizlerinde kullanılan "Wilcoxon Test İstatistiği" kullanılmıştır. 7 uzmanın öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası yaptıkları değerlendirmeler bağımlı iki grubun karşılaştırılması olarak düşünülmüştür. Uygulama sonrası öğrencilere uygulanan anketten elde edilen görüşlerin, Frekans tabloları alınarak, çapraz tablolar oluşturulmuş; çapraz tablolarda "Ki-Kare" değerleri hesaplanarak farklılık kontrolleri yapılmıştır. Öğrencilerin çalışmalarını inceleyerek değerlendiren uzmanların, değerlendirmeleri arası anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir. Söz konusu inceleme parametrik olmayan testlerden , "Kruskal-Wallis" yöntemi ile yapılmıştır.

Bu araştırma ile elde edilen verilerden ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerden, Öğrencilerin yaşadığı yaratıcılık problemlerin çözümünde ve özellikle öğrencideki yaratıcı düşüncenin ortaya çıkarılmasında, Karikatür Tekniğinin ders materyali (eğitim aracı) olarak kullanılmasının yaratıcı sürece katkıları'nın olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Karikatürler kullanılarak, Bilgisayar Destekli Tasarım dersinin daha ilgi çekici, daha zevkli ve daha verimli bir duruma getirmenin mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonunda ulaşılan sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kız Meslek Lisesi, Grafik ve Fotoğraf Alanı, Grafik Eğitimi, Bilgisayar Destekli Tasarım, Afiş Tasarımı, Karikatür, Karikatür Tekniği, Yaratıcılık, Yaratıcı Süreç, Ders Materyali.

ABSTRACT

OPINIONS OF THE STUDENTS AND EXPERTS CONCERNING THE ASSIST OF THE CARICATURE TECHNIQUE TO THE CREATIVE PROCESS AT THE COMPUTER – AIDED DESIGN LESSON TAUGHT IN THE FIELD OF GRAPHIC AND PHOTOGRAPH OF GIRLS' VOCATIONAL HIGH SCHOOL

KALE, Uğur

M. A., Main Discipline of Applied Arts, Discipline of Graphic Education

Thesis Advisor : Prof. Ahmet ATAN

January–2010, 235 pages

Objective of this research is to investigate the assist of using Caricature Technique as material of lesson (educational appliance) at educational extent to the creative process during the lesson taught in the field of Graphic and Photograph Of Girls' Vocational High School. Through the research, it is intended to determine the creative problems of students and also to make the lesson more interesting, more tasteful, and more productive using suitable caricatures to the subject during the lesson. In the research, first of all, the institutional and conceptual framework has been clearly constituted to be basic for the research. Practice of the research was applied to 15 students attending the 11th class of Graphic and Photograph branch in Ankara - Altındağ Yıldırım Beyazıt Girls' Vocational High School in the 2nd term of 2008 – 2009 Academic Year. Computer – Aided Design Lesson and the module of "Design of Advertising Poster" were used at the application. The method of this research is a study of Description, since it has been obtained by collecting the opinions of a certain numbers of people within a certain section of period, collecting the forms of inquiry and collecting knowledge, and data.

In the research, before starting the application, the opinions of the teachers working in the branch of Graphic and Photograph in the concerned school about creativity have been taken through the inquiry prepared, it has been determined that there existed problems, and it has been decided for application. In the application, as it is known, one of the most important factors which effects the creative power is "Participation". Every student has got different features of participation, and it is impossible to choose two groups of students who have the same features of participation randomly, and to perform application dividing them to the groups or classes for the purpose of experiment. Therefore, in order to determine the assistance of caricature

technique to the student's creativity, total two designs of poster were carried out by the same student on the same subject. The 1st study of poster was performed by the traditional method of education, and 7 caricatures which had been chosen as suitable to the subject were used as the teaching material during the lesson for the 2nd study of poster. Two methods were compared and examined. In addition, during the application, the researcher performed observation during the lesson in depth by the form prepared. After the application, the opinion of the students concerning their problems, the Lesson of Computer – Aided Design, and the contribution of using caricature during the lesson about creativity in the B.D.T. Lesson was taken by the survey prepared. In the last stage of the research, study of the students has been evaluated by 7 experts of field. It has been examined whether there is meaningful difference between the evaluations of experts who have examined the students' study or not.

The data obtained at the end of the research have been analyzed through SPSS package program, and tabled. The frequency and distribution percentiles of the data were examined and comments were performed. Since the survey carried out as teachers oriented was performed with 6 persons, any statistical analysis couldn't be done. Descriptive statistics concerning the answers which were given to the questions have been taken. "Wilcoxon Test Statistics" which is not parametric and that is used in the dependent categorical group analysis at investigating the changing of students before and after education has been used. It has been thought as the comparison of two groups by 7 experts depending on the evaluations that the students carried out before and after the education. Taking the frequency tables of the opinions obtained from the survey applied to the students after the application, crosswise tables have been constituted, controls of difference have been performed by computing the values of "K-Square" in the crosswise tables. It has been investigated whether there is any meaningful difference or not between the experts' evaluating who examined and evaluated the study of the students. The investigation mentioned has been performed through the tests which are not parametric by "Kruskal-Wallis" method.

It has been understood that using Caricature Technique as lesson material (educational appliance) provide assistance to the creative process while solving the creative problems that students live and especially revealing the creative thought that the student has. It has been concluded that it will also be possible to make Computer – Aided Design Lesson more interesting, more tasteful, and more productive by using

Caricature. The suggestions which have been developed depending on the results reached at the research are studied.

Key Words : Girls' Vocational High School, Field of Graphic and Photograph, Education of Graphic, Computer – Aided Design, Poster Design, Caricature, Caricature Technique, Creativity, Creative Process, Lesson Material.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BAŞLIK SAYFASI	
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLOLAR LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xv
RESİMLER LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç.....	6
1.2.1. Alt Amaçlar.....	7
1.3. Önem.....	7
1.4. Varsayımlar.....	10
1.5. Sınırlılıklar.....	11
1.6. Tanımlar.....	11

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	13
2.1.GRAFİK TASARIM, KARİKATÜR ve EĞİTİM.....	13
2.1.1. Grafik Tasarımın Tanımı ve Uygulama Alanları.....	13
2.1.2. Grafik Sanatının Tarihi.....	15
2.1.3. Grafik Sanatının Türkiye'deki Tarihi Gelişimi.....	19

2.1.4. Türkiye'de Grafik Eğitiminin Gelişimi.....	21
2.2. KARİKATÜR SANATIN TANIMI VE TÜRLERİ.....	23
2.2.1. Karikatür Sanatın Tarihi Gelişimi.....	29
2.2.2. Karikatür Sanatının Türkiye'deki Tarihi Gelişimi.....	36
2.3. Grafik ve Karikatür Sanatı Arasındaki İlişki.....	42
2.4.EĞİTİM- ÖĞRETİM VE ÖĞRENMENİN TANIMI.....	46
2.4.1. Eğitimin Türleri.....	47
2.5. Eğitim ve Yaratıcılık.....	49
2.6. Türk Milli Eğitim Sistemi ve Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeri.....	55
2.6.1. Mesleki Eğitim içerisinde Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü ve Müdürlüğe Bağlı Okul Türleri.....	60
2.6.2. Kız Meslek Liselerinde Grafik ve Fotoğraf Alanı.....	61
2.6.2.1. Grafik ve Fotoğraf Alanında Yer Alan Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi....	63
2.6.2.2. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Kullanılan Yöntemler ve Teknikler....	65
2.6.2.3. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Materyal Kullanımı.....	65
2.6.2.3.1. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Materyali ve Karikatür Tekniğinin Eğitim Amaçlı Kullanımı.....	71
2.6.2.3.2. Karikatürün Öğretim Materyali Olarak Seçiminde Dikkate Alınması Gereken Ölçütler ve Öğretme - Öğrenme Durumundan Önce Yapılması Gereken Hususlar.....	83
2.6.2.3.3. Karikatürlerin Öğretme-Öğrenme Esnasında Kullanırken Dikkat Edilecek Hususlar ve Karikatürlerin Analiz Edilmesi (Karikatür Okuma).....	87
2.6.2.3.4. Karikatürlerin Kullanımından Sonra Yapılması Gereken Hususlar.....	93
2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	94

BÖLÜM 3

3.YÖNTEM	98
3.1. Araştırmanın Modeli.....	98
3.2. Evren ve Örneklem.....	103
3.3. Verilerin Toplanması	103
3.4. Verilerin Analizi.....	105

BÖLÜM 4

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	107
4.1. Birinci Alt amaç ile ilgili Bulgular ve Yorumlar.....	107
4.2. İkinci Alt amaç İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	112
4.3. Üçüncü Alt amaç İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	129
4.4. Dördüncü Alt amaç İle İlgili Bulgular ve Yorumlar	136
4.5. Beşinci Alt Amaçla İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	140

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	161
5.1. SONUÇ.....	161
5.2. ÖNERİLER.....	169
KAYNAKÇA.....	172
EKLER.....	183
Ek-1.Öğretmen Anket Formu.....	184
Ek-2. Öğrenci Anket Formu.....	185
Ek-3. Gözlem Formu (Karikatürlerin İncelenmesinde Kullanılan Soru Tablosu)....	186
Ek-4. İzin Yazıları.....	188
Ek-5. Öğrenci Çalışmaları.....	193
Ek-6. Uzmanların Afiş ve Yaratıcılığı Değerlendirme Formu.....	201
Ek-7. "Küresel Isınma" Konusu İle İlgili Yazı.....	202
Ek-8. Görsel Tasarım Biçimsel Yapıyı Değerlendirme Formu ve Basılı Materyalleri Değerlendirme Formu.....	206
Ek-9. Konuya Uygun, Uzman Görüşü Alınarak Seçilen 7 Adet Karikatür.....	207
Ek-10. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi, "Reklâm Afişi Tasarımı" Modül Bilgi Sayfası.....	209
Ek-11."Reklam Afişi Tasarlamak " İşlem Analiz Formu.....	212

TABLULAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
Tablo 1.1. Bilginin doğası ve eğitimde kullanımına ilişkin kabullenmeler.....	1
Tablo 2.1. Eleştirel Düşünme ile Yaratıcı Düşünme Arasındaki Bazı Farklar.....	50
Tablo 2.2. Yaratıcılığı Geliştirmenin 25 Yolu.....	54
Tablo 2.3. İlköğretim mezunlarına hizmet veren eğitim kurumları.....	58
Tablo 2.4. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi modülleri.....	63
Tablo 2.5. Sınıf Ortamında En Çok Kullanılan Görsel ve İşitsel Araçlar.....	68
Tablo 2.6. "Karikatürde Verilen Mesajı Algılar".....	80
Tablo 2.7. Lise 2 Resim dersi programında karikatürle ilgili ünite.....	81
Tablo 2.8. Karikatür materyalini analiz etmek için çerçeve.....	92
Tablo 4. Örnekleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	107
Tablo 4.1.1. Alanda ve Alan Öğrencilerinin Yaratıcılık Problemlerine İlişkin, Öğretmenlerin Görüşleri Frekans Tablosu.....	108
Tablo 4.1.2. İfade 2 * İfade 6 Çapraz Tablosu.....	111
Tablo 4.1.3. İfade 12 * İfade 13 Çapraz Tablosu.....	112
Tablo 4.2.1. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Mesaj Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	113
Tablo 4.2.2. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Mesaj-İmge Bütünlüğü Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	114
Tablo 4.2.3. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Sözel Hiyerarşi Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	115
Tablo 4.2.4. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Fark Edilirlilik Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	116
Tablo 4.2.5. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Teknik Beceri Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	117
Tablo 4.2.6. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Verileni Alma Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	118
Tablo 4.2.7. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Özgünlük Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	119

Tablo 4.2.8. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Akıcılık (Sürükleyicilik) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	120
Tablo 4.2.9. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Çözümleme (Analiz) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	121
Tablo 4.2.10. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Birleştirme (Sentez) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	122
Tablo 4.2.11. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Yeniden yorumlama Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	123
Tablo 4.2.12. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Esneklik (Çeşitlendirme) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	124
Tablo 4.2.13. Sıralamalar.....	125
Tablo 4.2.14. Sıralamalar.....	126
Tablo 4.2.15. Yeniden yorumlama (1.Afiş) * Yeniden yorumlama (2.Afiş) Kriteri Çapraz Tablo.....	127
Tablo 4.2.16. Esneklik Çeşitlendirme (1.Afiş) * Esneklik-Çeşitlendirme (2.Afiş) Çapraz Tablo.....	127
Tablo 4.2.17. Sözel Hiyerarşi (1.Afiş) * Sözel Hiyerarşi (2.Afiş) Çapraz Tablo.....	128
Tablo 4.3.1. Mesaj kriteri açısından uzmanlar arası fark.....	129
Tablo 4.3.2. Mesaj İmge Büt. ve Sözel Hiyerarşi kriterleri açısından uzmanlar arası fark.....	130
Tablo 4.3.3. Fark Edilirlik ve Teknik Beceri kriterleri açısından uzmanlar arası fark.....	131
Tablo 4.3.4. Verileni Alma ve Özgünlük kriterleri açısından uzmanlar arası fark.....	132
Tablo 4.3.5. Akıcılık ve Çözümleme kriterleri açısından uzmanlar arası fark.....	133
Tablo 4.3.6. Birleştirme, Yeniden yorumlama ve Esneklik Çeşitlendirme kriterleri açısından uzmanlar arası fark.....	134
Tablo 4.4.1. Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin Görüşleri Frekans Tablosu.....	136
Tablo 4.5.1. İfade-1 * İfade-8 Çapraz Tablosu.....	140
Tablo 4.5.2. İfade-2 * İfade-16 Çapraz Tablosu.....	141
Tablo 4.5.3. İfade-2 * İfade-19 Çapraz Tablosu.....	142
Tablo 4.5.4. İfade-2 * İfade-20 Çapraz Tablosu.....	143

Tablo 4.5.5. İfade-6 * İfade-8 Çapraz Tablosu.....	144
Tablo 4.5.6. İfade-6 * İfade-9 Çapraz Tablosu.....	145
Tablo 4.5.7. İfade-7 * İfade-16 Çapraz Tablosu.....	146
Tablo 4.5.8. İfade-7 * İfade-17 Çapraz Tablosu.....	147
Tablo 4.5.9. İfade-7 * İfade-19 Çapraz Tablosu.....	148
Tablo 4.5.10. İfade-7 * İfade-20 Çapraz Tablosu.....	149
Tablo 4.5.11. İfade-8 * İfade-9 Çapraz Tablosu.....	150
Tablo 4.5.12. İfade-14 * İfade-18 Çapraz Tablosu.....	151
Tablo 4.5.13. İfade-14 * İfade-19 Çapraz Tablosu.....	152
Tablo 4.5.14. İfade-14 * İfade-20 Çapraz Tablosu.....	153
Tablo 4.5.15. İfade-16 * İfade-17 Çapraz Tablosu.....	154
Tablo 4.5.16. İfade-16 * İfade-19 Çapraz Tablosu.....	155
Tablo 4.5.17. İfade-16 * İfade-20 Çapraz Tablosu.....	156
Tablo 4.5.18. İfade-17 * İfade-19 Çapraz Tablosu.....	157
Tablo 4.5.19. İfade-17 * İfade-20 Çapraz Tablosu.....	158
Tablo 4.5.20. İfade-18 * İfade-20 Çapraz Tablosu.....	159
Tablo 4.5.21. İfade-19 * İfade-20 Çapraz Tablosu.....	160

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa
Şekil 2.1. Türk Milli Eğitim Sistemi.....	56
Şekil 2.2. Öğretme - Öğrenme Süreci ile İletişim Süreci Arasındaki Benzerlik.....	66
Şekil 2.3. Dale'nin yaşantı konisi.....	69
Şekil 2.4. Dikkat Toplama 1- 3 Dakika.....	77
Şekil 2.5. Yayma Aşaması (Bilginin ya da Sunumun) 4- 6 Dakika.....	77
Şekil 2.6. Karikatürden Kopuş ve Metne Yöneliş.....	78
Şekil 2.7. Ara Aşamada Karikatürün Kullanımı.....	78
Şekil 2.8. Son Aşamada Konunun Odaklanması.....	79

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik No	Sayfa
Grafik 2.1. Ortaöğretim öğrencilerinin okullara göre yüzde dağılımı.....	59
Grafik 4.2.1. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Mesaj Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	113
Grafik 4.2.2. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Mesaj-İmge Bütünlüğü Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	114
Grafik 4.2.3. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Sözel Hiyerarşi Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	115
Grafik 4.2.4. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Fark Edilirlik Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	116
Grafik 4.2.5. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Teknik Beceri Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	117
Grafik 4.2.6. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Verileni Alma Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	118
Grafik 4.2.7. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Özgünlük Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	119
Grafik 4.2.8. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Akıcılık (Sürükleyicilik) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	120
Grafik 4.2.9. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Çözümleme (Analiz) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	121
Grafik 4.2.10. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Birleştirme (Sentez) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	122
Grafik 4.2.11. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Yeniden yorumlama Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	123
Grafik 4.2.12. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Esneklik (Çeşitlendirme) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.....	124

RESİMLER LİSTESİ

Resim No	Sayfa
Resim 2.1. Karikatür (Vinyet).....	26
Resim 2.2. Karikatür: Atilla Özer.....	26
Resim 2.3. Karikatür: Turhan Selçuk.....	27
Resim 2.4. Karikatür: Ersin Karabulut.....	27
Resim 2.5. Karikatür: Güngör Kabakçoğlu.....	27
Resim 2.6. Karikatür: "Kardan adamın erimesine engel olma.....	28
Resim 2.7. Leonarda da Vinci, serbest portre çalışmalarından bir örnek	31
Resim 2.8. Leonardo Da Vinci'den portreler.....	31
Resim 2.9. Hogart, Sultan Ahmet'in tahta çıkışı.....	33
Resim 2.10. Saul Steinberg.....	35
Resim 2.11. Karagöz ve Hacivat.....	37
Resim 2.12. Davetname; Adem'den önce yaşayan cin resmi.....	38
Resim 2.13. "Uzun Kulaklı Adam", Diyojen, (1871).....	39
Resim 2.14. Paul Klee ve Steinberg.....	43

KISALTMALAR LİSTESİ

B.D.T.	: Bilgisayar Destekli Tasarım.
c.	: Cilt.
Çev.	: Çeviren.
f	: Frekans.
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı.
N	: Gözlem sayısı.
P	: Önemlilik değeri.
s.	: Sayfa.
Sd	: Serbestlik derecesi.
SPSS	: Statistical Packages for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi), İstatistiksel analize yönelik bilgisayar programı.
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti.
v.b.	: ve benzeri.
vd.	: ve diğerleri.
Z	: Hesaplanmış Z istatistik değeri.
%	: Yüzde.
α	: Yanılma düzeyi.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Bir ülkenin kalkınmışlığı, ürettikleriyle ve iyi eğitilmiş insanların sayısı ile ölçülür. Kalkınma, gelişme ve eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu nedenle Türkiye'nin çağı yakalaması ve Avrupa Birliği ile tam uyum sağlanması için eğitim sisteminin, meslek standartlarına dikkate alarak, mesleki yeterlilikleri kabul gören insan gücünü yetiştirecek şekilde düzenlenmelidir. Çağımızda hızla gelişen bilim ve teknolojinin fert ve toplum hayatını büyük ölçüde etkilediği, sosyal kurumların yapı ve fonksiyonlarını değiştirdiği bilinen bir gerçektir. Bu değişmelere paralel olarak eğitim kurumlarında da değişmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden eğitim kurumlarını değişen ve gelişen sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik şartlara ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde hazırlamak gerekmektedir. Eğitim kurumlarının en önemli unsuru ise öğretmendir. Öğretmen artık sadece bilgi aktaran değil, öğrenmeyi kılavuzlayan, öğrenme yollarını öğretene ve gösteren kişi konumundadır.

Çağdaş yaklaşımın benimsediği eğitim-öğretim anlayışında, öğretmen hangi konuyu anlatırsa anlatsın öğrencilerin bir takım yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olmayı amaçlayacaktır. Bu tür öğretimde öğrencinin bilgiyi ezberlemesi değil, bilgiyi kullanması ve yeni bilgi üretmesi, yani düşünmesi amaçlanır. Aşağıda Tablo 1.1 geleneksel ve çağdaş her iki yaklaşımın, bilginin doğası ve eğitimde kullanımına ilişkin kabullenmeler özetlenmiştir (Özden, 1998, s.4).

Tablo 1.1. Bilginin doğası ve eğitimde kullanımına ilişkin kabullenmeler

Geleneksel	Çağdaş
Bilgi kesindir.	Bilgi geçicidir.
Eğitim, öğrencilere ansiklopedik bilgi kazandırmak için verilir.	Eğitim, konuları derinliğine anlayabilmek için verilir.
Bilgi, gelecekte kullanmak için edinilir.	Bilgi, yeni bilgi üretmek için edinilir.
Bilgilenme, formal bilimin öğrenciye aktarılmasıyla gerçekleşir.	Bilgilenme, öğrenci ve formal bilim dallarının etkileşimiyle gerçekleşir.
Eğitimin amacı sadece sayısal ve sözel zekayı geliştirmektir.	Eğitimin amacı çok yönlü zeka gelişimini sağlamaktır.

Eğitim-öğretimdeki başarı; büyük oranda öğretmenin öğrencilerle kişi olarak ilgilenip, her öğrencinin olabileceğinin en iyisi olması için rehberlik ve önderlik etmesine bağlıdır. Eğitimde yeniden yapılanma çalışmalarından öğretmene öğrencinin ilgi ve yeteneklerini keşfetme ve geliştirmede önemli roller yüklenmektedir. Öğretmenin öğretim etkinliklerini tüm sınıfa gruplara ve bireylere yönelik olarak dengeli bir şekilde dağıtması beklenmektedir. (Özden, 1998, s.13)

Öğretmen, Öğrenme-öğretme sürecinin vazgeçilmez temel öğgelerinden biridir, öğrenciyle sürekli iletişim ve etkileşim halinde bulunan, eğitim ortamında, eğitim programını uygulayarak öğrenciye istendik davranışları kazandıran, öğretimi yöneterek hem öğretimin hem de öğrencinin değerlendirmesini yapan kişidir. Bu kadar değerli bir öneme sahip olan öğretmenin alanında aldığı eğitim, öğrenme-öğretme sürecinin en etkili unsurlardan biridir.

Alanının temel konularına hakim olamayan, alanının perspektifini kazanamamış, alanındaki temel konuları ve aralarındaki ilişkileri yakalayamayan öğretmenin profesyonel davranabilmesi olası değerildir. Öğretmenlerin sadece birer öğretici değeril aynı zamanda birer eğitici olmaları beklenmektedir. İyi bir eğitici olabilmek için mesleği hakkında yeterince bilgilenmesi, minimum eğiticilik yetilerini kazanmış, eğitim sistemi ve politikalarını kavrayarak sistem içinde bulunduğu yer ile diğer kademeler arasındaki bütünlüğu sağlayabilecek yeterliğe ulaşmış olması gerekmektedir (Özden, 1998, s.12).

Öğretmen, yukarıda anlatılanların yanısıra eğitim ve öğretimde çok önemli bir yere sahip olan, öğrencilerdeki yaratıcılığu ortaya çıkarmak ve geliştirmek için uygun bir öğretim ortamı oluşturulmasında önemli görevleri olan kişidir.

Öğretmen öğrencilerde yaratıcılık potansiyelini ortaya çıkarıp, geliştirmeye yönelik olarak, uygun bir öğretim ortamı oluşturmada esas aktördür. Yaratıcılık, öğretmenlerin, temel olarak öğretim ortamında pedagojik açıdan uygun koşulları sağlamasıyla sürdürülebilir, geliştirilebilir ve doruk noktasına çıkarılabilir. Öğretmenlerin, sağlayacağı koşulların başında, "öğrencilerle rahat iletişim kurmak" gelmektedir. Disiplini bozmayacak şekilde, öğrencilere hata yapma hakkının tanınması, diğer koşullardan biridir (Budak, 1998, s. 89-90-91'den aktaran, 2003, Akdağ ve Güneş).

Yaratıcılığı geliştiren ideal bir sınıf ortamının özellikleri arasında, öğretmenlerin açık fikirliliğe önem vermesi, cesaretlendirici ve açıklayıcı olması sayılmaktadır (Bently, Çev. Onur Yıldırım, 1999, s.29' den aktaran, 2003, Akdağ ve Güneş). Ayrıca, öğretmen yaratıcılığın gelişmesini sağlayacak bir sınıf ortamı oluşturma konusunda, öğrenciler arasındaki farklılığa karşı hoşgörülü ve saygılı olmaya özen göstermelidir. Atılabilecek en kolay adım, demokratikleşmedir (Yıldırım, 1998, s.241' den aktaran, 2003, Akdağ ve Güneş).

Öğretimin sürecinde yaratıcılık için elverişli bir ortamın oluşturulması için, artan oranda katılımımla, demokratik bir ortamın sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Yapılan inceleme ve araştırmalarda yaratıcılığın genelde, ancak özgür ve demokratik ortamlarda kendini gösterebileceği, adalet ilkesiyle demokrasiyi uygulayan bir sınıfta daha çok yaratıcılık varolduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Öğretmen, yaratıcılık konusuna duyarlı olduğunda öğrencilerine sayısız olanaklar sunabilir. Özgün çalışma, bireysel öğrenme, öğrencinin kendi kendine başlatacağı proje ve deneyleri ödev olarak verebilir. Özgün olmayı sağlayıcı öğretim programları, bir olgunun diğerine yol açmasını sağlayacak yöntemler ve yaratıcılığı meşrulaştırıcı ve ödüllendirici etkinlikler yaratıcı tutum ve davranışların gelişmesinde etkili olacaktır (Özden,1998, s.134).

Güney, (1998) göre, "Yaratmayı" yeni, orijinal ve tutarlı bir beceri oluşturma olarak tanımlarken, "Yaratıcı düşünmeyi" ise sorunlara, bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüğü tanımlama, çözüm arama, denenceleri geliştirme, bu denenceleri değiştirmeye yada yeniden sınıama, daha sonra da sonucu ortaya koyma süreci. Kısaca, yeni düşünceler, yeni araçlar, eserler yaratmaya yönelmiş düşünme olarak tanımlamıştır (Güney, 1998, s.295).

Yaratıcılık, ülkemizde yapılan çeşitli araştırmaların sonuçlarına göre, Sanat ve Grafik tasarımı eğitimi veren okulların temel problemlerinden biridir ve bu okullar arasında yer alan Kız Meslek liselerinin, Grafik tasarımı eğitimi veren, Grafik ve Fotoğraf alanında da öğretmenler yaratıcılıkla ilgili sorunlarından yaşamaktadır.

Grafik ve Fotoğraf alanı kısaca; Bir mesajı görsel yolla belirli bir hedef kitleye ulaştırmak amacıyla tasarımları elle ve bilgisayarla sanatsal ölçütler içinde hazırlama

yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim alanıdır. Kız Meslek liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanında, yaratıcılık adına yaşanan sıkıntıların temelinde birçok nedenler olabilir, ön görüşmelerden ve yapılmış araştırmalardan bu nedenler kısaca şu şekilde açıklanabilir; Grafik ve Fotoğraf alanına, alanın gerektirdiği kültür birikimi tam olarak oluşmamış ve bu alan için yapılması kesinlikle gerekli olan özel yetenek sınavını yapılmadan, yani bireyin yetenek ve ilgileri doğrultusunda değilde, rastlantılar sonucu 9. sınıfı bitirdikten sonra 10. sınıfa geçen öğrencilerin kendi istekleri doğrultusunda Grafik ve Fotoğraf alanına alınması, bunların yanı sıra genel olarak; aile baskısı, çevre koşulları, sosyal ve ekonomik kaygılar, bu alanı seçilmesinde etki etmektedir.

Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanında, yaşanan yaratıcılık problemleri konusunda, yukarıda anlatılanların dışında, uygulanan eğitim programlarının yaratıcılık yetisine verdiği yer, öğretmenlerin uyguladıkları öğretim stratejileri, okulların sahip olduğu donanım gibi bir çok neden yaratıcılık sorunlarını doğrudan etkilemektedir, dolayısıyla öğrencilerin bir çoğu tasarım derslerine ve bu derslerden biri olan, Bilgisayar Destekli Tasarım dersine olan ilgisi ve dikkati azalmakta öğrencide yaratıcılık problemleri ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin ise bu konuda zaman zaman çaresizliğe düştüğü bilinmektedir.

Birey meslek seçimi sırasında yetenek, ilgi ve isteklerini göz önünde tuttuğu oranda başarılı ve mutlu olur, ülke ekonomisine katkıda bulunur. Doğru olanı elbette budur, ancak, yukarıda problemlerden dolayı Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf alanında olumsuzluklar yaşanmakta. Bu olumsuzlukların en başında yaratıcılık gelmektedir.

Yaratmanın gerçekleştiği alanda gerekli birikimi bulunmayan, bu nedenle bilinç dışı bir etkinliği yaşayamayan bireylerin içtepileri ne denli güçlü olursa olsun, yaratıcı olmaları söz konusu değildir. Bu nedenle resim yapmakla ressam olmak aynı şeyler değildir. Resim yapmak bir eylemi betimler; ressam olmak bir yaşantıyı anlatır. Bu yaşantıda, bireyin kendisi, doğal ve toplumsal çevresi ile karşılaşması vardır. Bu karşılaşmanın şiddeti yanında ifadede ortaya çıkan özgünlük nedeniyle birey, "yaratıcı" ya da "sanatçı" nitelemesini hak eder (Karayağmurlar, 1993, s.20'den aktaran, Bender, 2006, s.80-81).

Öğretmenlerin yaşadığı bu problemlerin çözümünde, Karikatürlerden yararlanarak tasarım derslerinin daha ilgi çekici, daha zevkli, daha verimli ve yaratıcı bir duruma getirmenin mümkün olacağı düşünülmüştür.

Sanatsal yaratma için gözün ve dolayısıyla da görsel algıların değeri yadsınamaz. Göz, plastik sanatlarda entelektüel duyu organıdır. Algı, yaratma eylemi ve izleyici ile kurulan iletişimin temelini, görsel algılar ve iç çözümlenmenin ardından dışa yönelme gücü olan göz sağlar. Bu nedenle de görsel algılar, sanatsal yaratmanın temelini oluşturur (Karayağmurlar, 1990, s.261'den aktaran, Bender, 2006, s.81).

Öğretimde, öğretmenlere ve öğrencilere yardımcı olan görsel öğretim materyalleri, öğrencinin dikkatini toplamasında, yönlendirilmesinde, analiz ve sentez yapabilmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Karikatürlerde görsel materyaller içerisinde yer alır ve derste kullanımlarında, analiz, sentez ve yorumlanmayı gerektirir, dolayısıyla söz konusu olay, konu yada kişiyle ilgili daha önceki bilgilerinden yararlanma fırsatını verirler.

"Yaratma, yoktan var etme olabileceği gibi, daha çok ve genellikle, var olan malzemenin yeni biçimde kullanımı, yeni baştan uyarlanması'dır. Getszels ise, " ister bilimde, ister başka bir alanda olsun yaratıcılık sezgi ve akılcı imgelemin ve çözümlenme yetisinin, hayal kurma ve denetleme ile düşünmenin iraksak ve yakınsak yönlerinin birliğine dayanır" der (San, 2004, s.14).

Eğitim ile ilgili bir konu gündeme geldiğinde birey (öğrenci, okur,...) önce bu karikatürün kırılma çizgisinden yola çıkarak zıtlık ve gülmeceyi anımsayacak, belleğinin gerilerindeki algılama noktasını açarak karikatürdeki düşünceleri yüzeye çıkarıp yeni düşünceler üreterek yorumlar yapacaktır (Efe, 2005, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/efe.htm>).

Yapılan çeşitli araştırmalar, görsel unsurlarla desteklenen ikna ve öğretim uygulamalarının çok daha etkili ve başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Öğrenme ve güdüleme kuramlarına göre hareketli, farklı, ilgi çekici imge ve simgeler, bireylerin zihninde daha fazla yer etmekte, hatırlanmaları daha kolay olmaktadır. Örneğin, yüzlerce sayfalık bir kitabın okunması ile anımsanan sadece yüzde 10 iken, izlenen bir filmin ardından yüzde 50'si hatırlanmaktadır. İnsanlar, gördüklerine, duyduklarından ya

da okuduklarından daha fazla inanmaktadırlar. Görüntülü iletiler, okumaya nazaran zihinde daha kolay çözümlenmektedir. imgeler, izleyicinin ilgisini ve dikkatini daima canlı tutmaktadır. Bu bağlamda, görsel bir iletişim aracı olan karikatürün Eğitim-Öğretim uygulamalarında kullanımının başarılı sonuçlar sağlayacağını söylemek yanlış olmayacaktır (Örs, 2007, s.26).

Karikatürün eğitsel işlevinin yanısıra, en az onun kadar önemli olan yaratıcılığı geliştirici işlevi üzerinde de önemle durulmalı ve öğrencileri düşünmeye iten, yeni ve yararlı fikirler ortaya koymalarını sağlayan yöntemler geliştirilmelidir. Karikatür, sadece temel eğitim düzeyinde değil, daha ileri düzeylerde de eğitim aracı olarak kullanılmalıdır. Bu bağlamda, üniversitelerde, özellikle eğitim fakültelerinde görsel iletişim araçlarının ve karikatürün eğitimde kullanımı konusunda eğitim veren bölümler açılması uygun olacaktır (Örs, 2007, s.27).

Görsel bir materyaller olarak Karikatürlerden yararlanarak yapılan bir derste, yaratıcı düşüncenin ortaya çıkarılmasında ve derse olan ilginin artırılacağı düşünülmekte, literatür taramasında, " Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkılarına İlişkin Öğrenci ve Uzman Görüşleri " konusunu alan bir araştırmaya, rastlanmamıştır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanında verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin ders materyali (eğitim aracı) olarak kullanılmasının, derste yaratıcı sürece katkıları'nın eğitsel boyutta İncelenmesi ve karikatürler kullanılarak dersin daha ilgi çekici, daha zevkli, ve daha verimli bir duruma getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın amacı "Grafik ve Fotoğraf Alanında Yaratıcılık Problemleriyle İlgili Öğretmen, Öğrenci ve Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkılarına İlişkin, Öğrenci ve Uzman Görüşleri Nelerdir? " sorusuna cevap aramaktır.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Alanda ve alan öğrencilerinin yaratıcılık problemlerine ilişkin, öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
2. Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde karikatür tekniğinin yaratıcı sürece katkılarına ilişkin, alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası farklılıklarını inceleyerek değerlendiren alan uzmanlarının, değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Önem

Öğretme evrensel bir uğraştır. Usta çıracağına, Ana baba çocuklarına, öğretmenler öğrencilerine sürekli bir şeyler öğretirler, ancak öğretme ve öğrenmenin iki değişik işlev olduğu her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü öğretme bir kişi tarafından gerçekleştirilirken öğrenme ise başka bir kişide oluşur. Çok açık ve basit gibi görülse de aslında üzerinde ciddi bir şekilde durulması gereken bir durumdur.

Bu araştırma öğretmenlerin, çeşitli tasarım ve uygulamalı derslerde sahip olduğu bilgiyi öğrencilere aktarmasında ve özellikle uygulamalı derslerin yaratıcı süreçlerinin şekillendirilmesine yönelik önemli bir araştırmadır.

Araştırma ile karikatür tekniğinin kullanılması, Kız Meslek liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanında tasarım ve uygulama derslerinde, alan öğretmenlerinin öğrencilerde yaşadığı en büyük problemlerden biri olan yaratıcılık problemlerinin çözümünde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Uslu'ya (2007) göre, Eğitim sisteminde karikatürün bir araç olarak kullanılmasının gerekliliği ve önemi, karikatür sanatının bazı özelliklerinden ve "Eğitim Bilimlerinin" çeşitli bulgularından yola çıkarak şu şekilde açıklanabilir;

1. İnsanı eleştirmek, düşündürmek ve güldürmek gibi işlevleri bulunan karikatürün temelinde insanın ve toplumun eğitimi yatmaktadır. Karikatür eleştiriye dayalı bir sanattır. Eleştiri ise sorunların ve olumsuzlukların tespitini beraberinde getirir. Bu da çözüm yollarının üretilmesi için temel gerekliliktir. Bütün bunları mizah yoluyla yapmak ise karikatürün büyülü gücüdür.

2. Çocuklar sürekli eğlence arayışı içindedirler. Çünkü gülmek ve eğlenmek onların en önemli gereksinimlerinden biridir. Bu nedenle, karikatür mizahi yönü sayesinde çocukların ilgisini çeken bir sanat dalıdır.

3. Çocukların ilgi süresi çok kısıtlıdır. Derslerde dikkatleri çabuk dağılır, çabuk sıkılırlar. Ama dersin karikatürle işlenmesi onların sıkılmalarını engelleyecek ve daha uzun süre odaklanmalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda o dersi sevmelerinde de önemli katkısı olacaktır.

4. Karikatürdeki espriyi bulmaya, anlamaya çalışmak çocuklar için bir bulmacanın çözülmesi ya da yeni bir şeylerin keşfedilmesi anlamına gelir. Öğrenciler, espriyi anlamak için zihinsel bir etkinlik göstereceklerdir. Eğitimin en önemli hedefleri arasında karşılaştığı bir olay ya da bir durum karşısında düşünebilen bireyler yetiştirmektir. Dolayısıyla bu anlamda da karikatür eğitim açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin düşünme, algılama, anlama, fark etme gibi özellikleri karikatür sayesinde daha da gelişecektir.

5. Her ne kadar temel bir ana fikri varsa da karikatür yoruma açık bir sanattır. Öğrencilerin karikature bakış açısı farklı olabilecek ve aynı konuda farklı yorumlar

ortaya çıkabilecektir. Bu insanlar arasındaki düşünce zenginliğini ve çeşitliliğini göstermenin yanı sıra, grup olarak tartışmayı ve birlikte en doğru sonucu bulmayı beraberinde getirir.

6. Öğrencilerin bir karikatürü inceledikten sonra, onunla ilgili yorum yapmaya çalışmaları ifade güçlerini geliştirir. Eğitim programının Türkçe derslerinde kazandırmayı amaçladığı davranışlardan biri de sözlü ve yazılı anlatım becerisidir. Öğrencinin, incelediği karikatürden anladıklarını sözlü ya da yazılı olarak ifade etmesi bu becerinin gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır.

7. Karikatür her derste ve her konuda yararlanılabilecek bir araçtır. Çünkü karikatür insanı ve yaşamı konu alır. Hayat Bilgisi, Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler ve diğer tüm derslerde karikatürden yararlanmak olasıdır. Tabi ki buradan "bütün derslerde ve ders saati boyunca sadece karikatürle ders işlenmelidir" anlamı çıkmamalı. Bir ders hazırlık çalışmaları, dersin işlenişi ve değerlendirme çalışmaları olmak üzere başlıca üç bölümden oluşur. Öğretmen bu bölümlerden herhangi birinde karikatürden yararlanabilir.

8. Konuların işlenişinde, ağırlıklı olarak görme duyusuna hitap eden, zihinsel çabayı gerektiren bir eğitim etkinliği gerçekleştirileceği için öğrenme kalıcı olacaktır.

9. Karikatür sayesinde çocuğun muhakeme gücü gelişir. Olaylar arasında daha kolay neden sonuç ilişkisi kurabilir hâle gelirler.

10. Karikatür, çocuğun çevresini ve içinde yaşadığı toplumu daha iyi tanımasına yardımcı olur.

11. Çocuğun toplumsal olaylara bakış açısını geliştirir. Bilinçlenmesini sağlar.

12. Öğrencilerin eleştirme, eleştiriye açık olma, özeleştiri yapabilme, sorunları görebilme ve bu sorunlar için çözüm üretebilme gibi davranışlar kazanmasına önemli katkıda bulunur.

13. Sanata olan ilgileri artar ve estetik duyguları gelişir. Bu da bugün sık karşılaştığımız estetik kirlenmenin engellenmesi açısından son derece önemlidir.

14. Karikatürlerde ele alınan konular üzerinde düşünceleri, tartışmaları, çeşitli ülkelerden karikatürlerle karşılaşmaları, daha kültürlü olmalarını sağlayacaktır.

15. Karikatüre ilgi duyan, karikatür yeteneğine sahip olan çocukların ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır (Uslu, 2007, s.15-16-17).

Öğrencinin ilgisini derse çekebilecek, dersi sevdirecek bir materyal olarak karikatürler dünyada uzun zamandır kullanılmaktadır.

Öğrencilerin tasarım derslerin dersin en zor ve stresli kısımlarından biri olan konu ile ilgili yeni yaratıcı bir fikir bulma aşamasında karikatür kullanımının, öğrencinin ders başarısını arttıracığı, derse karşı olumlu tutum kazanmalarına katkı sağlayacağı, düşünülmektedir.

Bu araştırma Türkiye'de, Grafik ve Fotoğraf alanında öğretim yapan Kız Meslek Liselerinde ve Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, karikatürün ders aracı olarak kullanılmasına yönelik yapılacak olan çalışma ve araştırmalara örnek teşkil edeceği, bu okullardaki ders programlarında yer alan tasarım derslerinde, öğrencilerdeki yaratıcılığı ortaya çıkarılmasında karikatür tekniğinin ders aracı olarak kullanılması bakımından, büyük önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğretmenlerin, öğrencilerin "Anketleri" ve alan uzmanlarının "Afiş ve Yaratıcılığı Değerlendirme" formunu içtenlikle yanıtlayarak gerçeği yansıtan görüşler belirtmişlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma 2008- 2009 Eğitim- Öğretim yılında Ankara İli, Altındağ ilçesi, Yıldırım Beyazıt Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Grafik ve Fotoğraf alanında yapılmış ve Grafik ve Fotoğraf Alanında Yaratıcılık Problemleriyle İlgili Öğretmen, Öğrenci ve Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkılarına İlişkin, Öğrenci ve Uzman Görüşleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Grafik ve Fotoğraf alanı Öğretmeni: Alanında Lisans eğitimi almış, eğitim programını uygulayarak öğrenciye istendik davranışları kazandıran, öğretimi yöneterek hem öğretimin hem de öğrencinin değerlendirmesini yapan, eğitim ortamında, çocuk, genç veya yetişkinlerin öğrenme yaşantılarına rehberlik ederek, mesleki bilgi ve beceriler kazandıran onlara yön vermekle görevlendirilmiş ve bu amaçla yetiştirilmiş kişidir.

Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi: Bu derste öğrenciye, grafiksel ürünleri el ve bilgisayar ile oluşturma yeterlikleri kazandırmak amaçlanmaktadır. Amblem-logo, kartvizit-antetli, davetiye, reklam Afişi, kitap kapağı, takvim, etiket, kutu, broşür ve dergi gibi grafiksel ürünlerinin el ve bilgisayarla tasarımı ile ilgili bilgilerin verildiği derstir (M.E.B.,2007a, <<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

Yaratıcılık: Yaratıcılık sürecinde önceden kazanılmış bilgiler kullanılsa da, eski deneylerle yenilerinin birleşmesi de söz konusudur. Yaratıcılık süreci bir "yapma ve oluş" sürecidir, oluş ise bir değişmedir; şimdiye dek olmayan birşeyin biçimlenmesi demektir (San, 2004, s.14).

Yetenek: Bir becerinin kazanılmasına ilişkin gizli gücü veya önceden kazanılmış beceriyi ifade eden genel bir terim (Güney, 1998, s.299).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.GRAFİK TASARIM, KARİKATÜR VE EĞİTİM

2.1.1. Grafik Tasarımın Tanımı ve Uygulama Alanları

Grafik tasarım tanımına geçmeden önce tasarım kavramını incelenmelidir. Tasarım; günümüzde oldukça sık kullanılan, etkileyici bir sözcüktür. Ama ne anlama geldiği tam olarak anlaşılmaz. Tasarım bir model yada kalıp süsleme yapmak değildir. Bir tasarım kendi içinde bir yapıya ve bu yapı arkasında bir planlamaya sahip olmalıdır. Bütün sanatların temelinde bir tasarım olgusu bulunmaktadır. Tasarlama eylemi, oluşturulacak yapının organizasyonu ile ilgili her türlü faaliyeti içine almaktır (Becer, 1999, s.32).

Becer, İletişim ve Grafik Tasarım adlı kitabında, Tasarım Sürecini aşağıdaki gibi sıralamıştır.

Tasarım Süreci;

- Problemin Tanımı
- Bilgi Toplama
- Yaratıcılık ve Buluş Süreci
- Çözüm Bulma
- Uygulama (Becer, 1999, s.39).

Tasarımın tam olarak ifade edilmesi için zihinde tasarı halindeyken olgunlaşıp geliştirilmesi gerekmektedir, Tasarım çalışmalarında konu tek başına bir şey ifade etmemektedir. Ancak konu, sonuca ulaşmak için öz ve biçim ilişkisini ortaya çıkarmaktadır. Tasarımda konu sanatçının düşünce aşamasında ortaya koyduğu beyin fırtınası olarak da kabul edilmektedir (Tepecik, 2002, s.27-29).

Grafik sözcüğü, Yunanca'da yazmak, resim çizmek, işaret, desen anlamına gelen "grafikos" ya da "graphein" sözcüğünden türetilmiştir (Temel Britannica, c.7, 1992, s.220, aktaran; Korucu, 2005, s.25).

Grafik kelimesi, resim veya yazıya ait, tam tasvir olunmuş canlı, yazıya uygun şekillere ait, şekli çizgili olarak tarif edilmektedir. Grafik kelimesi genel anlamı ile tüm sanatsal teknik ve endüstriyel resim yazı ve çizimleri, çoğaltma tekniklerini, baskı için boyama ve çizim teknikleriyle yapılan resimleri kapsayabilmektedir. Bu nedenle grafik sanatlar denince yazılmış, çizilmiş baskı amacıyla resmedilmiş özgün resimlerle bunların üretilmişleri anlaşılmaktadır (Odabaşı, 2002, s. 17).

Grafik tasarım, görsel bir iletişim sanatıdır. Birinci işlevi de, bir mesaj iletmek ya da bir ürünü ya da hizmeti tanıtmaktır. Grafik tasarım terimi ilk kez 20. yüzyılın ilk yarısında metal kalıplara oyularak yazılan ve çizilen ve daha sonra da çoğaltılmak üzere basılan görsel malzemeler için kullanılmıştır. Teknoloji geliştikçe, sadece basılı malzemeler değil; film aracılığıyla perdeye yansıtılan, video ile ekrana gönderilen ve bilgisayarlar yardımıyla üretilen görsel malzemeler de grafik tasarım kapsamı içine girmiş ve bu terimin anlamı oldukça genişlemiştir (Becer, 1999, s.33).

Grafik sanatların uygulama alanlarına göre incelediğimizde;

Günümüzde grafik sanatı, gerek içerik ve verilmek istenen mesaj, gerekse kullanılan biçim açısından Baskı Grafiği (Serbest Grafik) ve Endüstriyel Grafik (Reklâm Grafiği) olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu iki sanat dalı arasında benzerlikler olduğu gibi, farklılıklar da bulunmaktadır. Baskı grafiği ile endüstriyel grafik arasındaki ortak özellik, her iki sanat dalının da benzer bir ifade tarzını kullanması olarak görülebilir. Buna karşın aralarındaki en önemli fark, grafik sanatçısının baskı grafiğinde konu ve ifade şekli seçiminde tamamen özgür olması, endüstriyel grafik de ise, gerek konu seçiminde ve gerekse nesneye ilişkin öğeleri seçmede, vereceği mesajı kullanmada müşteri istek ve arzularını da dikkate almak zorunda olmasından kaynaklanmaktadır (Teker, 2002, s.92).

1) Baskı Grafiği (Serbest Grafik); Bu dalda yapılan çalışmaya sanatsal grafik tasarım denir.

- a) Anlatım tekniğine göre; Renk, çizgi ve biçimlerle yapılan özgün anlatımlar, Özgün baskı çalışmaları.
- b) Çoğaltma Tekniklerine göre; Yüksek baskılar : Ağaç, linol, şablon vb. Çukur baskılar : Metal gravür, vb. Düz baskılar : Serigrafi, litografi, vb.

2) Endüstriyel Grafik (Reklâm Grafiği); Amblem, logotayp, antetli kağıt, zarf, kartvizit tasarımı, Afiş, Billboard tasarımı, değerli kağıtlar, basın ilanları, el ilanı, etiket, takvim, dergi ve kitap kapağı tasarımı, Tabela tasarımı, Ambalaj tasarımı, promosyon ürünler, broşür tasarımı, İllüstrasyon (Resimleme) Animasyon (Canlandırma), Piktogram (Sembollerle anlatım), web sayfası, gibi ürünler, Reklam Grafiğini tanımlayan ürünler arasında sayılabilirler,

Bu ürünlerin tasarımı sürecinde, grafik tasarımcı özgün baskıda olduğu gibi kendi istek ve düşüncelerini uygulamak yerine müşteri ya da işveren ile iletişim halinde çalışır. Reklam grafiği ürünlerinin basımında yüksek baskı teknikleri olan tipo ve flekso baskı; çukur baskı teknikleri olan tıfdruk ve tampon baskı; düz baskı yöntemleri olan ofset ve serigrafi baskı ile dijital baskı tekniklerinden yararlanır. Bu grafik tasarım ürünleri beraberinde bir iletişim sorununu gündeme getirmektedir. Tasarımcı ürünlerin çoğaltılarak geniş bir kitleye sunulacağını ve verilmek istenen mesajın hedef kitle tarafından doğru olarak algılanması gerektiğini unutmamalıdır (Şen, 2006, s.3).

2.1.2. Grafik Sanatının Tarihi

İlk Mağara resimleri incelendiğinde, resimleri yapanların sadece bir sanat ürettiğinden değil, düşüncelerini göstermek, resim yoluyla iletişim kurmak, iletişime bir düzen ve açıklık getirmek istedikleri için yaptığı düşünülmektedir. Bu nedenle mağara resimleri bir iletişim sanatı olan grafik tasarım yani bir başka yönüyle, grafik sanatının doğuşu olarak da değerlendirilmektedir.

Görsel iletişimin başlangıcı, mağara duvarlarına çizilen resim ve işaretlerdir. Bu ilk yazılı ifadelerde resim ve yazı iç içe mısır hiyeroglifleri gibi yer almış, zamanla resimsel özelliklerin soyutlaşması ve sembollere dönüşmesiyle yazı özgün yapısına ulaşmıştır. Bunun sonucunda bir görsel ifade aracı olarak resim ve sözel ifadenin sembolik işaretlerle kağıda aktarılması olarak yazı iki ayrı iletişim unsuru olmuştur.

Grafik tasarım, işte bu iki iletişim unsuru olan yazı ve resmi birbirine tamamlayan bir biçimde aynı ortamda kullanarak, yeni bir iletişim türü oluşturmuştur. Tarih boyunca, yazı ustaları ve sanatçılardan basımcılara kadar sayısız insan grafik tasarımın oluşumuna katkıda bulunmuştur (Bektaş, 1992, s.12).

Grafik tasarımın büyük kitlelerle iletişim kurması aynı zamanda toplumsal işlevsellik kazanması açısından matbaanın bulunması bir dönüm noktası olmuştur.

İlk baskının Gutenberg tarafından yapılışı, Sümerlerin çivi yazısını buluşu, tahminen 3000 yıl önce Eski Mısır'da geliştirilen hiyeroglif yazı tarzı, Çin'in M. Ö. 200 yıllarında baskı işlemlerini buluşuyla grafik sanatlar da gelişme göstermiştir. İlk kitap basım işlemini M.Ö 868 yılında yine Çinliler gerçekleştirmiştir. Bu kitap tahta kalıplar üzerine oyulan ve yüksek baskı biçiminde hazırlanan "Diamond Sutra" adlı kutsal budist öğretileri yaklaşık 5 metre uzunluğunda rulo kağıtlara basılmıştır. Grafik sanatların esas anlamda tarihteki kimliğini kazanması yazı sanatının keşfiyle mümkündür. Bugün dünyadaki yazıların kesin olarak çıkış tarihi yoktur fakat Latin alfabesinin çıkış kaynağının M.Ö 1600 tarihlerinde Fenikeliler tarafından bulunduğu ifade edilmektedir (Korucu, 2005, s.29). Alfabeyi Fenikelilerin, sesli harfleri ise Yunanlıların bulduğu bilinmektedir. Yazı estetiğini ise alfabeyi Yunanlılardan devralarak Latin alfabesini oluşturan Romalılara borçlu olduğumuz söylenmektedir. Romalılar harflerde değişiklikler yapıp hemen hemen bugün kullandığımız alfabeyi oluşturmuşlardır. En önemlisi de yazıyı güzelleştirerek grafik tasarımı açısından çok daha önemli bir değişiklik yapmış olmalarıdır. Romalılar intizam ve kural seven bir kültüre sahip oldukları için, nasıl şehirleri planladılarsa, yazılarda da bir takım kurallara bağlanma ihtiyacı duymuşlardır. Önce yazıların bir alt ve bir üst çizgiye oturması gerektiğine karar vermişler, sonra da harfleri geometrik şekillere yerleştirmişlerdir. Mükemmel olarak değerlendirilen kareler, daireler, üçgenler, harfler ve şeritler oluşturmuşlardır (İstek, 2004, s.19).

Fenikelilerin öncülüğünü yaptığı bu gerçek alfabe, toplumlar arasında etkileşimlerle gelişmiştir. Grek ve Roman kültürlerinde zenginleşmiş ve bugünkü seviyesine ulaşmıştır (Uçar, 2004, s.73).

XV. ve XVI. Yüzyıllarda geliştirilen oymabaskı tekniğiyle yapılmış ürünler bilinen ilk grafik tasarım örnekleridir. XVIII. Yüzyıl sonunda geliştirilen taşbaskı

(litografi) tekniği grafik işlerine yeni bir boyut kazandırmıştır. Bugün bildiğimiz anlamdaki grafik tasarımın doğuşu XIX. Yüzyıl sonlarına rastlamaktadır (Temel Britannica, 1992, s.221, aktaran; Ekici, 2004, s.221). Baskı tekniklerinden başka grafik tasarımın gelişmesine etki eden bir diğer önemli buluş XIX. yüzyılın başında fotoğrafın bulunuşu olmuştur. Fotoğrafın en önemli üstünlüğü ise görüntüleme insanın yorumuna ve sanatkarın el becerisine ihtiyaç bırakmaması ve eserlerin çoğaltılmasında insana bağımlılık gerektirmemesi olmuştur (Teker, 202, s.91).

Dekoratif bir sanat ve tasarım stili olan Art Nouveau, 1890-1910 yılları arasında bütün dünyayı etkilemiştir. Özellikle illüstrasyon, kitap ve Afiş alanlarında oldukça başarılı örnekler verilmiştir (Becer, 1999, s.100).

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde farklı isimlerle ortaya çıkan bir tasarım devrimi niteliğindeki bu akım, her ülkede özgün bir karakter göstermekle birlikte, temelde karşı çıkmayı ve her şeyden önce de değiştirmeyi amaçlayan tek bir hareketin unsurlarını oluşturmuştur. Bu akımın grafik tasarımcıları ve illüstratörleri, öncelikle estetik endişeleri göz önüne alan sanat biçimleri geliştirmişler, aynı zamanda ticari baskı yöntemlerinin ilerlemesiyle ortaya çıkan uygulamalı sanat tekniklerini de büyük bir coşkuyla benimsemişlerdir (Bektaş, 1992, s.17).

I. Dünya Savaşının çıkmasıyla sona eren bu stili, diğer tüm sanat hareketlerinden ayıran özellik, eskiyle yeni arasında bir köprü oluşturmastır. Art Nouveau, yeninin saf niteliğiyle ölmekte olan eskinin deneyimini birleştirerek bir sentez oluşturmuştur. Daha sonra gelen sanatçılar bu hareketin üslubundan çok, onun malzemeleri, yöntemleri ve değerleri ele alış biçimini uyarlamışlardır (Bektaş, 1992, s.18).

Grafik tasarım, radyo ve sinemanın yeni gelişmeye başladığı I. Dünya Savaşı yıllarında kitle iletişim aracı olarak önemli rol oynamıştır. Hükümetler halk desteğini ve savaşa katılımını sağlamak amacıyla grafik sanatçıları arasında yarışmalar düzenleyerek ve kahramanlık konularını işleyen savaş afişleri yaptırmışlardır. Bu afişler savaş yılları boyunca Avrupa kentlerinin caddelerini süslemiştir (Temel Britannica, 1992, s.223).

Birinci Dünya Savaşı yıllarında (1914–18) radyo ve diğer elektronik kitle iletişim araçları henüz yaygınlık kazanacak düzeye erişmemiş, buna karşılık baskı teknolojisi çok büyük aşamalar kaydetmiştir. Bu koşullar, afişi savaş döneminin en

önemli kitle iletişim aracı haline getirmiştir. afiş, savaşa katılan tüm devletlerce, halkın duygu ve sorumluluğunu kötüye kullanarak orduların kurulması ve insanlık tarihinin en kanlı savaşlarından birinin desteklenmesi için bir propaganda ve görsel etkileme aracı olarak kullanılmıştır (Bektaş, 1992, s.54).

Siyasal Afişler, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında doğmuş, gelişip yaygınlık kazanmıştır. Birinci Dünya Savaşında İngiltere'deki siyasi afişler milliyetçilik ve vatanseverlik duygusu aşlamaya çalışırken, İkinci Dünya Savaşında Hitler siyasi afişleri bir silah olarak kullanmıştır. Daha sonraki yıllarda dünyada meydana gelen her olay, siyasi Afişlerin yapısını hızlandırmıştır (Çevik, 1999, s.116).

Sanat ve tasarım alanlarında eğitim vermek amacıyla ilki 1919 yılında Almanya'da Weimar' da Walter Gropius Tarafından kurulan Bauhaus okullarının amacı; bugünün sanatçısına aynı zamanda üst düzeyde bir zanaatçı niteliği kazandırmaktı. Biçimi yönlendiren en önemli unsur işlev olmalıydı. Bu yaklaşım, "Form follows function" (Biçim işlevi izler) şeklinde formülle ediliyordu. Fotoğraf ve tipografisi görsel bir iletişim diliyle kullanan Laszlo Moholy-Nagy, yalın ve işlevsel bir tipografi tasarımı anlayışı getiren Herbert Bayer ve Joost Schmidt Bauhaus'un grafik tasarımı alanındaki başlıca temsilcileri olmuştur (Becer, 1999, s.103).

1960'larda otomobil, müzik aletleri, motosiklet ve kozmetik ürünlerinin tanıtımı ve yaygınlaştırılması reklamcılığa önemli görevler yüklemiştir. Avrupa'da ve ABD'de birçok reklam şirketi kurulmuştur. Reklamcılığın ekonomik büyümeye 38 ve ürün çeşitlenmesine paralel olarak önem kazanması, grafik tasarımın gelişmesinde büyük rol oynamıştır (Temel Britannica, 1992, s.223).

Post-Modernist yaklaşımlar 1970 sonlarından başlayarak Amerika'lı grafik tasarımcılar üzerinde de etkisini gösterdi. Amerikalı grafik tasarımcılar, grafik tasarım çalışmalarında Post-Modernist ilkelerini kullanarak; derinliği ön plana çıkaran illüstratif fotoğraflar gerçekleştirdi (Becer, 1999, s.110). 1980-1990 yılları arasında grafik ürünleri dijital bilgisayarlar ve lazer teknolojisi ile tasarlanmaktadır.

Günümüzün grafik ürünlerinde Pop Sanatı, Yeni Dışavurumculuk ve Post-Modernizm gibi birçok değişik stil ve üslubun etkileri görülmektedir. Yaratıcı düşünce, ve felsefenin yanısıra; bilimsel buluş ve teknolojiler de tasarım üsluplarını yönlendiren

etkenler arasındadır. Film, video ve bilgisayarlar bu gününün grafik tasarımını biçimlendiren yeni medyalar olmuştur. Bu ileri teknoloji ortamı içinde doğru rotanın eğitilmiş ve yaratıcı tasarımcılar tarafından çizileceğini düşünüyoruz (Becer, 1999, s.112).

2.1.3. Grafik Sanatının Türkiye'deki Tarihi Gelişimi

Grafik sanatının Türkiye'deki Tarihi Gelişimine bakıldığında, yukarıda yazan bilgiler doğrultusunda Grafik sanatının doğuşunda ve gelişiminde, baskının ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Grafik tasarım, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de basımcılıkla birlikte ortaya çıkmış ve kimlik kazanmıştır. Bu nedenle Türkiye'deki grafik sanatının doğuşu, basım evlerinin, matbaanın ortaya çıkışıyla birlikte incelenmektedir.

Türkiye'deki ilk kağıt fabrikası İstanbul'un Kağıthane köyünde 1453 yılında kurulmuştur. Kuruluşu bilinmeyen Bursa'daki kağıt fabrikası ise 1520 yılına kadar faaliyet göstermiştir (Becer, 1999, s.113).

İlk Türk basımevini 1727'de kurulmuştur ama, Türk topraklarında ilk basımevinin kuruluşu çok daha eskilere uzanmaktadır. 1493 yılında, yani Gutenberg'den tam 43 yıl sonra Türkiye'ye yerleşen Museviler, İstanbul'da ilk basımevini faaliyete sokmuşlardır. Sivaslı Apkar adında bir Ermeni ise 1567'de başka bir basımevi açmıştır. 1627 yılında da Rumlar kendi basımevlerini kurdular. Bir görüşe göre İbrahim Müteferrika, azınlıkların kurduğu bu basımevlerinde deneyim kazanmıştır (Becer, 1999, s.113).

Osmanlı Devleti döneminde, İbrahim Müteferrika ile Sait Çelebi'nin İstanbul'da 1727'de (Lale Devri) kurdukları ilk Türk basımeviyle birlikte grafik tasarım alanında da ilk atılmıştır. Bu basımevinde ve daha sonra Hasköy ve Üsküdar'da kurulan basımevlerinde basılan kitaplarda grafik değeri olan resim ve haritalar yer almıştır (Temel Britannica, 1992, s.224).

İbrahim Müteferrika'nın 1745'te ölümünden sonra Türk Basım Sanat'ı uzun süre bir krize girdi. Müteferrika'nın çoğaltma yoluyla kitap fiyatlarını ucuzlatma ideali, ne yazık ki daha sonraki yıllarda da gerçekleşmemiş; bilgi, yönetici azınlığın tekelinde

kalmıştır. 1784'de Fransa'nın Türkiye elçiliğine atanan Choiseul Gouttier de kendi kişisel çabaları ile İstanbul'da bir basımevi kurmuş ve üç adet Türkçe basım gerçekleştirmiştir (Becer, 1999, s.113- 114).

Türk grafik sanatlarının gelişmeye başlaması, Osmanlı döneminde 1860 yılında çıkmaya başlayan ilk Türkçe gazetelerle birlikte görülmektedir. Bu dönemin gazetelerine ilk resimleri çizen Ebuzziya Tefvik olmuştur. Tefvik aynı zamanda Osmanlı döneminin pul ressamı olarak da bilinmektedir. Türk grafik sanatlar tarihinin önemli aşaması da Osmanlı Devleti'nde tiyatro sanatının kurulması ve gelişmesi olarak gösterilmektedir. Tiyatro Afişlerinin bu devrede çalışıldığı görülmektedir (Tepecik, 2002, s.21).

1850'de Vekaayi-Yıbbiye, 1862'de Mecmua-i Fünüm'la başlayan dergi yayınları grafik ürünlerine yeni bir alan açmış, çizgi resimler eşliğinde verilen yazılarda artış görülmüştür. 1860'lı yıllarda ilk Türkçe gazeteler yayınlanmış, 1880'lerden sonra gazetelerde daha sıkça yayınlanan resimli duyurular yüzyılın sonlarına doğru dergilerde de kullanılmaya başlamıştır. Bu dönemde grafiğin bütün alanlardaki ilk ürünler uzun bir süre hattatların ellerinden çıkmıştır (Maden, 1983, s.7'den aktaran Ekici, 2004, s.40).

Türkiye'de grafik tasarım alanında uzmanlaşma Cumhuriyet'in ilanından sonra başlamıştır. 1920'lerde Münif Fehim, İhap Hulusi Görey ve Kenan Temizan, kitap kapağı, basın ilanı ve Afiş alanında yaptıkları nitelikli çalışmalarla Türk grafik tasarımına öncülük etmişlerdir (Becer, 1999, s.114).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni kurulan Türk Devleti'nin kimlik oluşturma çabalarında, önemli bir grafik tasarımcı ve ressam olan İhap Hulusi, Türk grafik sanatlar tarihinin öncüsü kabul edilmiştir (Tepecik, 2002, s.22).

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, inkılap hareketlerine başlamış alfabetini de değiştirmeye karar vermişti, bunun anlamı ülkede tepeden tırnağa yazıyla ilgili her şeyin değişmesiydi. Ülkemizde sanayi hareketleri geliştikçe grafik sanatlar da bu duruma ayak uydurup kendi değişim ve gelişimini göstermiştir (Korucu, 2005, s.31).

1928-1935 yılları arasında, büyük küçük herkese yeni harflerin öğretilmesi amacıyla resimli, okumayı kolaylaştırıcı kitaplar basılmıştır, 1940'lı yıllar, dünyayı kasıp kavuran İkinci Dünya Savaşı yıllarıdır. Türkiye bu savaşın kıyısında kalmayı

başarmıştır. Resimli çeviri adapte kitaplar bu yıllarda görülmüştür. 1947 yılında "Doğan Kardeş" çocuk dergisi yayın hayatına başlamıştır. Çocuk kitaplarının yayıncılığının gelişmesine, birçok tanınmış çizerin yetişmesine ön ayak olan Doğan Kardeş dergisi günümüzde de etkinliğini sürdürmektedir. Bu dönem yayımlanan çocuk kitaplarının, kapağı renkli, içte az sayıda siyah-beyaz resimler ve üçüncü hamur kağıda basılmış olmaları, ortak özellikleridir (Kaya, 1993, s.19'den aktaran, Ekici, 2004, s.41).

1950'li yıllar grafik sanatları için atılım dönemi olmuştur. Bu dönemde Türk kültür ve sanatından izler taşıyan Afişler ve geleneksel halk kültürü öğelerini işleyen tasarımlar yapılmıştır. 1960 sonrası ülkemizde kentleşme sürecinin artması, üretimin çeşitlenmesi, 1970 ve sonrasında siyasi hareketlerin yoğunlaşmasıyla, grafik sanatlar daha çok ön planda yer almaya başlamıştır (Tepecik, 2002, s.22).

1970'lerde ise televizyon yayınlarının başlamasıyla reklama yönelik çalışmalarda grafik tasarım ağırlık kazanmıştır. Hızlı kentleşmenin sonucu olarak kent içi reklam ve tanıtım konusunda yeni yollara başvurulmuştur "Billboard" denilen dev reklam panoları grafik tasarım için yeni bir uğraş alanı yaratmıştır (Temel Britannica, 1992, s. 224).

1978 yılında İstanbul'da bulunan Grafikerler Meslek Kuruluşu ile Türkiye'de grafik tasarım çalışmaları bir ivme göstermiştir. GMK, ICOGRADA Grafik Tasarım Dernekleri Uluslar arası Konseyi üyesidir. Halen teknolojinin hızlı ilerlemesi ve ekonomik düzeyle birlikte artan talepler doğrultusunda gelişme gösteren reklamcılık sektöründen profesyonel anlamda 200'ün üzerinde ICOGRADA üyesi vardır (Korucu, 2005, s.32).

Uluslararası iletişim ağının dünyayı büyük ve tek bir ülkeye çevirdiği 1990'larda ve günümüzde Türkiye' de grafik tasarım alanında tasarımcılar başarı çalışmalar ortaya koymaktadır.

2.1.4. Türkiye'de Grafik Eğitiminin Gelişimi

Türkiye'de grafik tasarım eğitimine ise ilk kez 1933 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nde Mithat Özer öncülüğünde açılan Afiş Atölyesinde başlanmıştır (Becer, 1999, s.114).

Türkiye'nin sanayi ve ticari alanlarında yeni atılımlara girişmesi, grafik sanatının yeniden önem kazanmasına ve dolayısıyla Afiş Atelyesinin çeşitli yeni aşamalar yapmasını gerektirmiştir. Bunların en önemlisi, 1956'lardaki isim ve biçim değişikliğidir. Böylece Afiş Atelyesi artık bir Grafik tasarım kavramının biçimine dönüşmüştür. Bu dönemler, Grafik tasarımcısının önemli kişiliğinin anlaşıldığı tarihlerdir. Yayın olanaklarının artması, Türkiye'deki hızlı değişim ve her kesimin grafiğe verdiği önemin artması bunu büyük oranda desteklemiştir. Bu dönem, ünlü fotoğraf sanatçılarının da kişiliklerini ortaya koydukları dönemdir (Plastik Sanatlar Dergisi, 1985, s.22'den aktaran, Ekici, 2004, s.41).

Sanat eğitimi, resim, heykel ve mimarlık gibi geleneksel sanat dallarında yoğunlaşan Güzel Sanatlar Akademisi' ne bir alternatif olarak 1957 yılında İstanbul' da açılan "Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun amacı, endüstriyel sanatlar ve tasarım alanında öğrenim görmüş uzmanlar yetiştirmek olmuştur (Becer, 1999, s.114).

Grafik alanındaki olumlu etkilerini özellikle 1960'dan sonra görüyoruz. Ülkedeki üretimin çeşitlenmesi ve bu çeşitlenme oranında artan tüketim istekleri sonunda, pazarlama gerekliliği de baş gösterdi. Reklamcılıkta hızlı bir gelişme oldu. Gitgide artan duyuru, tanıtma gereçleri (etiket, ambalaj kağıdı, kutu vb.) açığını kapatmak üzere birbiri ardından ofset sitemiyle çalışan basımevleri kuruldu, büyük Avrupa ülkelerinin pek çoğunda olmayan "renkli basın" ülkemize girmiştir. Tanıtım alanındaki boşluklara adam yetiştirmek için Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu, Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu kuruldu (Plastik Sanatlar Dergisi, 1985, s.58).

Akademiye bağlı olarak 1971 yılında yeniden açılan "Uygulamalı Endüstri Sanatlar Yüksek Okulu'nun, "Grafik Sanatları Bölümü", çağdaş yönden geliştirilmiş ve programı tüm grafik olayını kapsamaktadır. Bu okulun kurulmasındaki amaç, her dönemin, her ölçekte ve değerdeki grafik tasarım sorununu çözümlenecek "çağdaş grafikçi" yi yetiştirmektedir. Sinema, Televizyon vb. tüm çağdaş görsel olaylar, bu bölümün temeli oluşturmaktadır (Ersöz, 1993, s.43).

1982 yılında uygulanmaya konulan Yüksek Öğretim Kanunu ile güzel sanatlar ve tasarım dallarında eğitim veren Güzel Sanatlar Akademisi ve Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu üniversite statüsü içine alınmıştır. Grafik tasarım eğitiminin yaygınlaşmasıyla Türkiye'de yaratıcı özelliklere sahip, nitelikli tasarımcılar yetiştirmeye

başlamış, Afiş, amblem, broşür, kapak tasarım, etiket, basın ilanı, TV grafiği gibi alanlarda başarılı çalışmalar yapılmıştır (Becer, 1999, s.115). Grafik tasarım ve grafik sanatlar alanında önemli katkıları bulunan tasarımcı ve eğitmenlerden bazıları Nevide Gökaydın, Sait Maden, Erkal Yavi, Bülent Erkmen, Sadık Karamustafa, Hulusi Derici, Serdar Erener, Emre Becer, Ayhan Erer, Hasip Pektaş, Adnan Tepecik, İsmail Kaya, Serdar Erener, Süleyman Saim Tekcan, Mengü Ertel, Cemalettin Mutver, Yurdaer Altıntaş'dır (Korucu, 2005, s.33). Basılı iletişim teknolojisinin ülkemize oldukça geç girmiş olması, grafik tasarım eğitiminin diğer görsel sanat dallarına göre henüz emekleme döneminde olması gibi nedenler; Türk tasarımcıların uluslararası düzeyde söz sahibi olmasını geciktirmektedir (Becer, 1999, s.115-116).

Günümüzde grafik eğitimi, Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Samsun gibi birçok ilimizde, eğitim ve güzel sanatlar fakültelerinde, meslek liselerinde, mesleki eğitim merkezlerinde, özel eğitim kurumları içerisinde verilmektedir. Grafik eğitimi verilen okulların yangınlaşması kadar önemli olan bu eğitim sürecinde tasarım, alan bilgisi ve artık zorunlu olan bilgisayar teknolojisini kullanan ve yaratıcılık gücü ile çalışmalarını zenginleştirip, bu alanda gelecek vaat eden ve kendini sürekli geliştirebilen grafik tasarımcılar yetişmesini sağlamaktır. Grafik eğitimi verilen önem artırılrsa, sektörle işbirliği yaparak uzun vadede ülkenin gelişimine ve ekonomisine katkıda bulunacak ilerlemeler sağlanabilir.

2.2. KARİKATÜR SANATIN TANIMI VE TÜRLERİ

Karikatürü anlamak, gülme ve mizah olgusunu anlamakla mümkündür. Yüzyıllardır sanatçıları düşündüren gülme ve sebepleri ve buna bağlı olarak mizah olgusu üzerine hala bir anlaşma sağlanmış değildir (Arık, 1997, s.58).

Arapça kökenli "mizah"ın Türkçe'de karşılığı "gülmece"dir. Gülme ruhsal zemin üzerinde oluşan bedensel bir olaydır. Oysa, mizah gülmeye indirgenemez. Gülmek onaylamak değil, eleştirmektir, bir anlamda yaşamı yorumlayarak felsefe yapmaktır (Timuçin, 1999'dan aktaran, Aşıcıoğlu, s.23).

Zayıflıklar, aldanmalar, bilgisizlikler, tutarsızlıklar bizi güldürür. Gülünç olan yenik düşmüş olandır ve insan kendi gibi beceremeyenleri görünce kahkahalarla gülerek

kendisini ezmekten ve ezilmekten, kısacası gülünç olmaktan kurtarır. Gülmek güç verir, zihin açar. Gülmek komik olan duruma tepkidir, onu yorumlamadır; eleştiri ardından gelir. Mizah ise eleştirmek için komiklik yapar. Eleştiri amaçtır, sonuç değil (Aşıcıoğlu, 2001, s.23).

Ana Britanica Ansiklopedisi'ne göre mizah, "olayların gülünç, alışılmadık ve çelişkili yönlerini yansıtarak insanı düşündürme, eğlendirme ya da güldürme sanatına verilen ad" olarak tanımlanmaktadır. Aynı Ansiklopedi, karikatürü de, çizgi ile yapılan mizah biçiminde anlatmaktadır. Kuşkusuz bu tanımlamalar, izleyeceğimiz amaca göre daha genişletilip derinleştirilebilirler (Aren, 2004, s.19).

Mizahın anlatım dallarından biri olan karikatür, köklerini "komik"ten değil, dünyayı kavrayabilme biçimlerinden alır. "Komik", karikatürün hedefine ulaşmasında kullanılan bir araçtır (Aşıcıoğlu, 2001, s.23).

Türk Dil Kurumunu internet sitesinde, karikatürü; İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim, olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumunu, 2008, <<http://www.tdk.org.tr>>).

"Bundan dört ya da beş yıl önceydi. Kabataş Erkek Lisesi'nde öğrenciler arasında ustamız ve ağabeyimiz Nehar Tüblek adına bir etkinlik ve karikatür yarışması düzenlemiştik. Yarışmaya katılan öğrenciler ile sohbet ederken "Karikatür sizce nedir?" sorusunu yönelttim. Genç, belki de çocuk denecek yaştaki bir öğrenci verdiği yanıtla beni çok şaşırttı. "Karikatür Bir Güçtür! Öyle midir? Karikatür bir sanattır. Karikatür zanaattır. Karikatür eğlenmektir. Karikatür düşünmektir. Karikatür düşündürmektir. Belki de "aymazlık içinde olanları dürtmektir" bu tümceleri sonsuz sayıda çoğaltmak olanaklıdır, kuşkusuz " (Akdağ, <http://www.karikaturculerderneği.org/detay.asp?id=6415>).

Tarihsel doğuşu ve gelişimi içinde "Karikatür; belirli bir kişinin abartılı tarzda yapılmış gülünç portresine verilen addır. Karikatüre göre daha geç bir zamanda ortaya çıkan "Karton ise belirli bir kişinin gülünç yorumunu yansıtmaktan çok, içinde isimsiz insanların yer aldığı gülünç toplumsal durumları stilize eden çizimleri anlatmak için kullanılan bir tanımdır (Sipahioğlu, 1999, s.14).

Karikatürler araştırmacı ve çizerler tarafından farklı Şekillerde, sınıflandırılmaktadır;

AŞıCıOĞlu (2001) "Yazısız karikatürlerin grafik sanatındaki yeri, yazısız karikatür uygulamaları" isimli çalışmasında karikatürleri; siyah- beyaz karikatür, renk karikatürü, renkli karikatür, çok- kareli karikatür, animasyon karikatür, portre karikatür, üç boyutlu karikatür olarak sınıflandırmış ve açıklamıştır.

Yavuz (2005) karikatürü genel olarak üç ana bölüme ayrılabilceğini söylemiştir;

- a. Yazılı karikatür (konuşma balonlu)
- b. Yazısız karikatür (sanatsal)
- c. Alt yazılı karikatür (Yavuz, 2005, s.55).

Kılınç (2006) Karikatürü dört ana grupta değerlendirilebileceği söylemiştir;

- a. Mizah Karikatürü
- b. Yergici Karikatür
- c. Grotesk Karikatür
- d. Fantezi Karikatür (Çeviker, 1986, s.60' dan aktaran Kılınç, 2006, s.36-37).

ÖZER göre, Karikatür çeşitli Şekillerde uygulanmaktadır;

- a. Vinyet (bir yazının yanında o yazıyı destekleyici desen) olarak,
- b. Tek bir kareden oluşan karikatür olarak,
- c. Bant karikatür (birden çok kareden oluşan karikatür) olarak,
- d. Çizgi öykü-çizgi roman olarak uygulanabilmektedir. Ayrıca kişilerin görüntüsünden yola çıkılarak portre karikatürler de çizilmektedir.

Son yıllarda eğitim alanında (concept) Kavram Karikatürleri adıyla yeni bir uygulama da yaygınlaşmaktadır (Özer, 2007, s.20-21).

Özer göre, Karikatür türlerini aşağıdaki örneklerle açıklanabilir;

a) Vinyet (Bir yazının yanında o yazıyı destekleyici desen) olarak (Resim 2.1.).

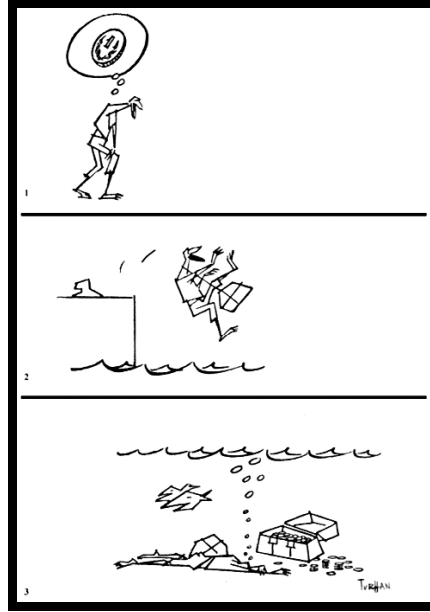
Resim 2.1. Karikatür (Vinyet)

b) Tek bir kareden oluşan karikatür olarak (Resim 2.2.).

Resim 2.2. Karikatür: Atilla Özer

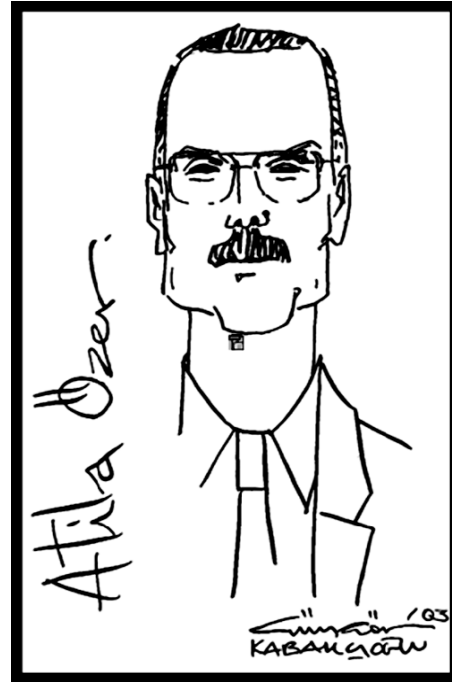
c) Bant karikatür (birden çok kareden oluşan karikatür) olarak (Resim 2.3.).

Resim 2.3. Karikatür: Turhan Selçuk

d) Çizgi öykü- çizgi roman olarak uygulanabilmektedir (Resim 2.4.).

Ayrıca kişilerin görüntüsünden yola çıkılarak portre (Resim 2.5.) karikatürlerde çizilmektedir.

Resim 2.4. Karikatür: Ersin Karabulut

Resim 2.5. Karikatür: Güngör Kabakçioğlu

Resim 2.6. Karikatür: "Kardan adamın erimesine engel olma"

Son yıllarda eğitim alanında (concept) Kavram Karikatürleri adıyla yeni bir uygulama da yaygınlaşmaktadır. Karikatür; "Kardan adamın erimesine engel olma" konulu (concept) kavram karikatürüne Resim 2.6. örnektir. (Karapınar'ın makalesinden (Keogh-Naylor), aktaran Özer, 2007, s.20-21). "Kavram karikatürleri ilk olarak 1990 yılında A.B.D.'de tasarlanmış ve uygulama alanına sokulmuştur. Bu yöntemde üç ya da daha fazla çizgi karakterin tartışması söz konusudur. Bu tartışmada her çizgi karakter aynı konuda farklı bir düşünceyi savunmaktadır. Tartışmada sunulan fikirlerden biri, bilimsel doğru kabul edilen düşünce biçimini, diğerleri ise bilimsel olarak doğru olmayan, ancak öğrencilerin kendilerine has biçimde oluşturdukları düşünceleri temsil etmektedir (Kabapınar, 2005'den, aktaran, Özer, <<http://www.krkmr.anadolu.edu.tr/Karikatür%20ve%20Eğitim.html>>).

Kavram karikatürleriyle, öğrencilerin öğretim öncesi yanlış düşüncelerinin açığa çıkması kolaylaşmaktadır. Ayrıca kavram karikatürleriyle yanlış fikri savunan öğrencilerin "yanlış yapma" olasılığına ilişkin endişeler de ortadan kalkmaktadır. Öğrenci sınıfta savunduğu düşüncesinin yanlış olduğunu fark edince rahatsız olacaktır. Arkadaşları arasında mahçup duruma düşecektir. Buna karşın kavram karikatürlerindeki yanlış düşünce, öğrencinin kendi düşüncesi değil, karikatürdeki çizgi karakterin düşüncesi gibi görüleceği için, mahçubiyet ortadan kalkacaktır. Çünkü bu durumda öğrenci yanlış düşünceyi ifade eden değil, yanlış katılan konumdur (Özer, <<http://www.krkmr.anadolu.edu.tr/Karikatür%20ve%20Eğitim.html>>).

Karikatür bütün dünyada çeşitli kullanım alanlarında sıklıkla yer alır. Basın (editorial) karikatürü; yazılı basında günün konusunun gazetede yer aldığı sayfalarda o gazete çizeri de bu konuya uygun bir karikatür çizer. Genelde konuşma balonlu olarak çizilir. Basında bant karikatürlerde çizilir, bunlar çoğunlukla yazılı ve bir karakter canlandırması şeklinde olur. Yazısız, sanat için çizilen karikatür (sergi ve Yarışmalar için); genelde konuşma balonsuz olarak, konulu veya serbest olarak çizilirler. Siyasi karikatürler, yazılı basında sıklıkla görülse de sergi ve yarışmalar için daha fazla üretilirler. Portre karikatürler (politikacılar ve tanınmış kişilerin çizimleri), absürd ya da yazısız kara mizah karikatürler...Bu karikatürlerde geniş anlamlar yüklüdür. Mizah dergisi karikatürü; dergilerde çoğunlukla balonlu ve alt yazılı karikatürler çizilir. Mizah dergisinde (dergi haftalık) ana gündem genellikle 3. sayfaya çizilir. Resimli romanlarda da karikatür kullanılır. Tek sayfa olduğu gibi çok sayfalı da olurlar. Dergideki ayrılan yere göre bir sonraki macera diğer haftalarda yayınlanabilir. Strip-bant karikatürler (çoklu karelerden oluşurlar). Diğer alanlar; kolaj tekniği (fotoğrafları yapıştırarak), animasyon-çizgi film (canlandırma sineması), Afiş, kartpostal, t-shirt, kupa, tabak, heykel vs..., kitap, dergi ve yazılı basın desenlemelerinde (vinyet olarak), internet, elektronik ortamda: CD, cep telefonundan sms. (Özalp, 2006, s.17).

Sonuç olarak, farklı türdeki Karikatürler bugün bütün dünyada çeşitli kullanım alanlarında yer bulmakta ve yayınlanmaktadır.

2.2.1. Karikatür Sanatın Tarihi Gelişimi

Karikatür; çizgilerdeki abartmalarla bir kişiyi, bir canlıyı ya da bir şeyi gülünç göstermek anlamında düşünülürse karikatür tarihi insanlığın tarihi kadar eskidir. Karikatürü andıran ilk desenler paleolitik çağdan kalmadır. Fransa'da Areiege'de Üç Kardeşler mağarasında, doğu İspanya'da Cueva'da Ramigia mağaralarında, Castellon' da Casuble Boğazı'nda ve Cezayir'de Tassili kayalıklarında bulunan taş üstü gravürlerinin bazıları karikatür türündendir. Bazılarında bir hayvan derisini maske gibi yüzüne örtmüş bir büyücü görülür, bazılarında gülünç hayvanlar... Paleolitik çağın insanların bu desenleri ne amaçla yaptıkları bilinmemektedir. Dinsel inançlarla mı, oyun ve eğlence olarak mı, anlaşılammıştır. Ama ne var ki bu desenleri çizenleri karikatüristlerin ilk atası saymak yanlış olmaz (Topuz, 1984, s.93'den aktaran, Özer,1985, s.5).

Henüz konuşmayı bile öğrenmeden gülme ve güldürmeyi öğrenen insanoğlunun tarihine bakıldığında, karikatürün eski Çin uygarlığı ve Hint uygarlığında tapınaklara kadar girdiği görülmektedir. Karikatürün bir abartma, bir çarpıtma şeklinde tanımlanmasına koşut olarak, ilkel insanların abartılmış çizgilerinde güldürü ögesi sürekli aranmıştır. Bu arayış Mısır hiyerogliflerinde, eski Grek ve Roma vazolarında da sürmüştür. "Araştırmacılar, karikatür sanatının Rönesans'la başladığı noktasında birleşmektedirler. Champfleuryl in 1865'de yayımlanan "Eski Çağda Karikatürün Tarihi" adlı yapıtında karikatürün eski çağlarda ortaya çıktığı öne sürülmüştür. Champfleury, klasik hayvan şeklindeki insan resimlerini karikatür saymıştır (Turan, 1975, s.3' den Aktaran Alper, 1987, s.10).

Ortaçağ'ın karanlıkları içinde ve kilisenin baskısı altında uzun yıllar yaşayan Avrupalılar, 15. y.y.'da, yeni düşünce ve sanat anlayışını getiren Rönesans hareketini başlatmışlardır. Bu yenilikçi hareket, resim sanatını olduğu kadar karikatürü de etkilemiş ve çizgiye dayalı özelliği ile gerçek anlamda karikatür, gelişip yayılmaya başlamıştır. O dönemde resim sanatı, aristokrat sınıfın beğenisi için yapılmakta ve iyiliği / güzelliği / zenginliği tasvir etmektedir. Fakat bu resim geleneğine ters düşen ressamlar olmuştur. Leonardo da Vinci (1452-1519), Holbein (1497-1543), Bruegel (1525-1569), Jacques Callot (1592-1635), Rembrandt (1606-1669) v.b. pek çok usta ressamın, insanların çirkinliklerini, kötülüklerini, zayıflıklarını, hayattaki zıtlık ve çelişkileri anlatan resim ve desen çalışmaları da yaptıkları görülmüştür (Resim 2.7. ve Resim 2.8.). Bazı ressamlar ise, soyluları eğlendirmek amacıyla alt sınıfın komik, abartılı resimlerini yapmışlardır. Tüm bu çalışmalar, günümüz yazısız karikatürün gelişmesinde birer yapı taşı sayılabilir (Aşıcıoğlu, 2001, s.2,3).

Resim 2.7. Leonarda da Vinci, serbest portre çalışmalarından bir örnek.

Resim 2.8. Leonardo Da Vinci'den portreler.

Baskı tekniğinin gelişmesinden önceki dönemlerde karikatür sanatı, resim sanatına bağlı olarak gelişimini sürdürmüştür. "... İtalya'da duyulmuş ve yüklemek, saldırmak gibi anlamlara gelen "caricare" sözcüğünden türemiş olan karikatür deyimini ilk olarak 17. yüzyılda İtalya'da kullanılmaya başlanmıştır (Yoltaş, 1984, s.7'den aktaran, Alper, 1987, s.11).

Karikatür, önceleri sadece kişilerin portreleriyle ilgilenirken daha sonra olayları, sosyal konuları ele almış ve bu gelişmeler sırasında çizgi anlayışı ve teknik açıdan da değişimler göstermiştir. Baskı makinasının gelişimine paralel olarak karikatür daha da yaygınlaşmıştır (Özer, 2004, s.246). Baskı makinasının bulunması ile karikatürün yaygınlaşması sağlanmıştır. Artık bir karikatür bir anda birkaç-yüz kopye haline gelebilmektedir. 1400' lü yıllarda Alman gravürücü E.S. daha sonra Hollanda'lı ressam Jerome Bosch, Flaman ressam Brueghel karikatür sanatının örneklerini baskı makinalarıyla çoğaltmışlardır. Leonardo da Vinci (1452-1519) ve Rembrandt (1606-1669) çağının en büyük karikatür ustalarından sayılmaktadırlar (Özer, 1985, s.7).

Gutenberg'in 1450'de "Hareketli Hurufat" sistemini bulması ile "iletişim" kavramı önem kazanmış ve karikatür de salt çizgili mizah biçiminde basılıp çoğaltılarak, bir iletişim sanatı olarak yaygınlaşmıştır. Gerçek şu ki; "karikatür, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarının çoğalmasıyla ressamların eğlenceli yan uğraşı olmaktan çıkıp etkili bir anlatım biçimine dönüşmüştür" (Arık, 1997, s.6).

Kütüphanelerde bulunan karikatürlerin en eskisi, 1466 da adı bilinmeyen ve yapıtına E.S. imzasını atan bir Alman gravürçüsü tarafından yapılmıştır ve bu kişi bu güne kadar var olan karikatürçülerin ilki sayılmaktadır (Alper, 1987, s.11).

Litografinin bulunması karikatürün gelişmesini sağlayan önemli bir adım olmuştur. Bu sayede, "almanak" denen ve karikatüre geniş yer veren yayınlar gelişerek artmış, karikatür de daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Karikatür, 17. ve 18. yüzyılda, İtalya'da gelişmiş ve yaygınlık kazanmıştır. Yükleme, saldırmak gibi anlamlara gelen "caricare" sözcüğünden türemiş olan karikatür deyimini yine ilk olarak 17. y.y.'da İtalya'da kullanılmaya başlanmıştır. 1690 yılında T. Brovne, "Caricature" terimini, Venedik'ten İngiltere'ye getirmiş ve bu sözcük İngilizleşmiştir. Avrupa'da Mutlakiyet rejimleri sürerken, İngiltere'de demokratik bir rejim kurularak basına özgürlük tanınması, karikatür sanatının İngiltere'de daha hızlı benimsenip gelişmesine neden olmuştur. Portre karikatürlerin yanında, davranışlardaki çelişkileri ortaya koyan konulu karikatürleri ilk olarak dünyaya tanıtan, İngiliz karikatürünün öncüsü William Hogart (1723-1762)'dir (Resim 2.9.) (Aşıcıoğlu, 2001, s.4).

Resim 2.9. Hogart, Sultan Ahmet'in tahta çıkışı.

17. yüzyıla kadar sadece portre olarak değerlendirilen karikatür daha sonra konulu anlatıma dönmeye başlamıştır. Genellikle alt yazılı olan bu karikatürlere fıkra resimlemek gibi bir işlev yüklenmiştir. Bu tür karikatürlerde gülmece çizgiden değil, sözden, sözcüklerin türlü anlamlarda kullanılabilirliğinden kaynaklanıyordu. Çizgi, söz için yardımcı öge olarak kullanılırken, söz çizgi için vazgeçilmez kılıyordu. Bunun sonucu olarak da sözler kaldırıldığında çizgi anlamsız kalıyor, ama çizgi kaldırıldığında sözler hiçbir şey yitirmiyordu. Anlam çizgiden değil, sözden çıkıyordu. Çizginin işlevi sadece sözü açmaktı (Şaşkal, 1978'den aktaran, Özer, 1985, s.9).

Ancak tarihçiler, karikatürün 18. yüzyılda İngiltere'de başladığını kabul etmektedirler. Bu dönemde Hogarth (1697-1764), Rowlandson (1756-1827), James Gillray (1757-1811) ve Cruikshank (1792-1878) isimindeki sanatçılar, klasik çizgileri ile tanınmışlardır. Konu olarak insanları ele almışlar ve insan davranışlarının güldürücü öğelerini kullanmışlardır. Bu sanatçıların bu tür çalışmaları karikatüre benzemese de, güldürüye yol açan abartmalar şeklinde kabul edildiği için, karikatür olarak değerlendirilmiştir (Alper, 1987, s.12).

Basılı kaynaklarda sosyal ve siyasal karikatürlerin yer almaya başlaması 18. yüzyıl başlarına dayanır. O tarihlerde çoğunluğu okuma yazma bilmeyen halka olaylarla ve kamusal kişiliklerle ilgili mesajlar karikatür aracılığıyla verilirdi (Stradling, 2003, s.99).

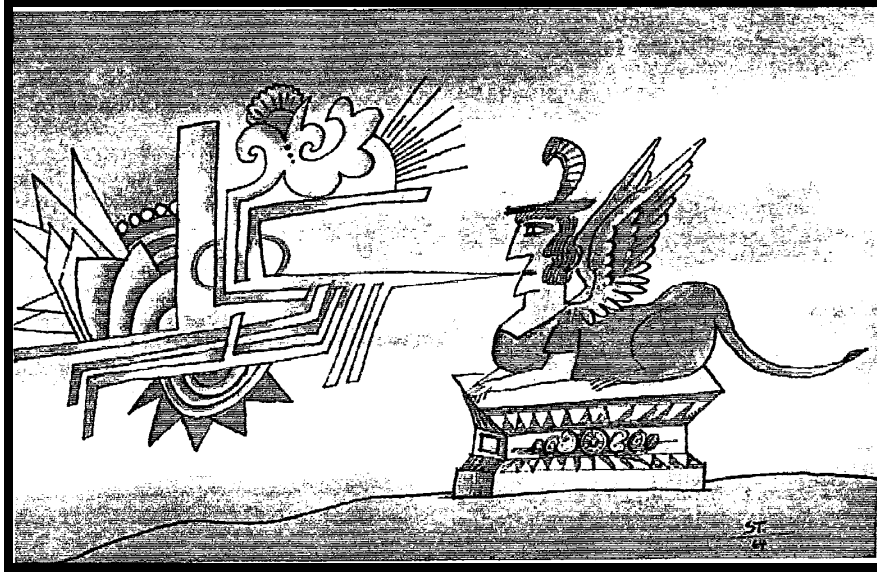
Karikatür alanındaki en büyük gelişme, Fransa'da, 1830 yılında, Charles Philippon'un "La Caricature" adlı mizah dergisini çıkartmasıdır. Gazetenin adının tarihe geçmesini sağlayan ise, sanatçı Honore Daumier (1808-1879)'dir. Bunu bir yıl sonra "La Charivari" adlı ikinci dergi izlemiştir. İngilizler 1841'de La Charivari dergisini taklit ederek "Punch" dergisini çıkarmış ve Punch İngiliz mizahının temsilcisi olmuştur. Almanya'da 1844'de "Fligende Blatter", italya'da 1847'de "Fischiette" yayınlanmıştır. 1857 yılında, Avusturya'da "Figaro", Hindistan'da "Indian Punch" gazeteleri çıkmıştır. A.B.D.'de 1857'de "Harper's VWeekly", hemen ardından rakip bir dergi olan "Leslie's Weekly" yayınlanmaya başlamıştır (Aşıcıoğlu, 2001, s.5).

Fransa'da 1830'da yayınlanan ilk karikatür dergisi La Caricature ve iki yıl sonra onu izleyen Charivari ile karikatür tarihinde yeni bir dönem başlar. İngilizler 1841' de Punch'ı yaratırlar. Almanlar 1844'te Fliegende Blatter'i, İtalyanlar 1847'de Fischietto'yu, Avusturyalılar 1857'de Figaro'yu, Amerikalılar aynı yıl Harper's Weekly'yi, Hintliler de 1857'de Indian Punch'ı yayın hayatına sokarlar (Özer, 1985, s.8).

1890'dan sonra Batı'da oluşan, Dışavurumculuk, Gerçeküstücülük ve Kübizm gibi akımlar, karikatür dünyasını da derinden etkilemiştir. Andre François, George Grosz gibi bu akımların içinde yer almış grafik sanatçıları ve karikatürcüler, karikatüre büyük yenilikler getirmişler; karikatürün dilini sadeleştirip, desenleri çarpıtarak, okuyucuda etkiyi arttırmışlardır. Bu anlayış, "yazısız karikatürün oluşumunda önemli bir basamak olmuştur (Aşıcıoğlu, 2001, s.5,6). İkinci dünya savaşına kadar söze ağırlık veren karikatür, bu tarihten sonra biçimde, biçimde ve içerikte çeşitlilikler göstermeye başlamıştır (Özer, 1985, s.9).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Saul Steinberg (1914-1999)'in öncülüğünde, yeni bir karikatür akımı, yani "grafik mizah", New Yorker dergisi aracılığıyla ortaya çıkmış ve gelişmiştir (Resim 2.10.). Amerika'dan Tomi Ungerer, Faust, İngiltere'den Ronald Searle, Ralph Steadman, Gerard Scarfe, Fransa'dan Chaval, Maurice Henry, André François, Mose, Bosc, Sine, Topor, Cardon, Almanya'dan George Grosz, Avusturya'dan Flora, Belçika'dan Folon, İspanya'dan Vasquez de Sola gibi pek çok sanatçı, bu akımın

peşinden giderek, yazısız karikatürün tüm dünyaya yayılmasını sağlamışlardır (Aşıcıoğlu, 2001, s.6).

Resim 2.10. Saul Steinberg

II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde ise karikatür sanatı bütün ülkelerde tanınmaya ve gelişmeye başlamıştır. Bu gelişmenin temelinde iletişim teknolojisindeki ilerlemeler yatar. Yeni basım tekniklerinin uygulanışı karikatür sanatının daha da yaygınlaşmaya başlamasını sağlamıştır. Ayrıca gazetelerin dışında dergiler ve albümlerde etkin bir rol oynamıştır. Öyle ki karikatür geniş kitlelere seslenen bir mesaj olmuştur (Alper, 1987, s.13).

Bugün dünyada yaygınlaşan karikatür akımı içerisine giren karikatürlerin temel özelliklerinden birisi yazının ikinci plâna düşmesi ya da yazısız karikatürün oluşturulmasıdır. Yazının kaldırılması ve çizgilerin sadeleştirilmesi yanında yenilikçi karikatürcüler vurucu, şaşırtıcı, çirkin, iğrenç konular ve çizgiler seçmeye başlamışlardır. Almanya'da Adolf Obenlander, Heinrich Kley, Georg Grosz ve Kubin, İngiltere'de Leslie Starke, Hoffnung, Ronald Searle; Fransa'da Maurice Henry, Jean Effel gibi isimler yazısız karikatürün çok başarılı örneklerini vermişlerdir (Özer, 1985, s.9-11).

Artık karikatür eskisi gibi salt güldürü veya salt eleştiri olayı değildir. Güldürüyü, eleştiriye bir araya getiren, güncel olayları incelerken psikolojiyi, tarihi,

biyolojiyi, dini, cinselliği işleyen vazgeçilmez bir iletişim ve yaratım şekli olmaktadır (Ceyhan, 1984, s.73'den Aktaran Özer, 1985, s.11).

Sonuç olarak Dünya Tarihinde karikatür sanatı, başlangıçta sadece güldürüyü etkin olarak kullanmış, daha sonra anlam ve anlatma biçiminde modernleşerek bir eleştiri ve düşün sanatı haline gelmiştir (Alper, 1987, s.13).

2.2.2. Karikatür Sanatının Türkiye'deki Tarihi Gelişimi

Türk Mizah Geleneği, Selçuklu öncesi devirlere kadar uzanır. Mizah bu dönemde eğlence olayının içindedir ve dinsel bir görünüm söz konusudur. İlk örnekleri Dede Korkut masallarında görülen Selçuklu Mizahı, Anadolu'daki aşiret kültürünü ve folklor ürünlerini içine alır. Selçuklu Mizahına ikinci örnek ise "Keloğlan"dır. (Alper, 1987, s.13).

Selçuklu Mizahının son döneminde ise, Nasreddin Hoca ile Yunus Emre ve diğer şairler dikkati çekmektedir. "Nasreddin Hoca, Selçuklu Sarayının yıkılması ile Osmanlı Sarayı'nın kurulması arasındaki Anadolu'nun gördüğü en büyük kültür uyanışı döneminin ürünüdür. Genel olarak bakıldığında; "Selçuklu mizahının görüntü örgüsü olağanüstü ve renklidir; yer yer efsane ile karışır (Öngören, 1972, s. 8'den aktaran Alper, 1987, s.14).

Osmanlı mizahı ise Selçuklu mizahının tam tersi özellikler gösterir. Bu dönemin mizah ürünleri içinde Kara göz, Orta Oyunu, Meddah, İncili Çavuş sayılabilir. Genel olarak karikatür sanatımızdaki tip yaratma gücüyle Karagöz' tip yaratma gücü arasında bir bağlantı söz konusudur. Karikatür üzerine Abidin Dino ile yapılan bir söyleşi de Dino şunları söyler: "Karagöz" de tip yaratma gücü, başlı başına bir ders bizlere... Yüz ve beden ayrı ayrı buluşlarla dolu Kişiler, hayvanlar hatta göstermeliklerle doğa ve yapılar, "komikliğin" eşsiz örnekleridir (Demirel, 1973, s.73'den aktaran Alper, 1987, s.14).

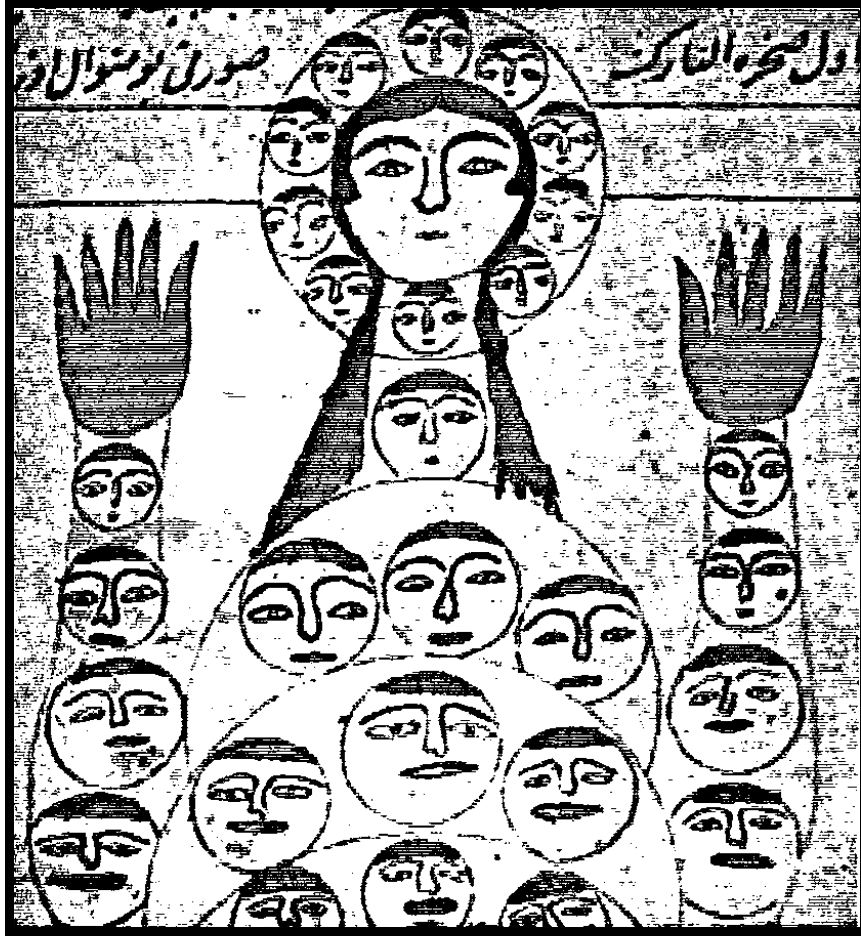
Karagöz tiplerinden Zenne, Beberuhi, Tuzsuz Bekir gibi örnekler, o dönemin karikatürize edilmiş tipleridir. Orta Oyunu ise yüz hareketleri ve makyajları ile canlı karikatür örnekleri oluşturmuştur (Alper, 1987, s.15).

Resim 2.11. Karagöz ve Hacivat

Çizgiyle mizahın kullanılmış olduğu diğer örnekler, 15. yüzyılda "Minyatür" ve "Siyah Kalem"dir. Fakat her iki sanat da Türk karikatürünü pek etkilememiştir. Bir halk sanatı olan Karagöz oyunları ise, yarattığı tipler ve işlediği konularla (Resim 2.11.), Türk Karikatür tarihinde ayrı bir yer tutar (Aşıcıoğlu, 2001, s.8).

Karikatürün tanınıp benimsenmesi, dünyada olduğu gibi Türkiye'de (o tarihlerde Osmanlı'da) basılı kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla başlamıştır. Jacques Caillol adlı Fransız'ın, 1831 'de İstanbul'da ilk Taş Baskı Matbaasını kurmasıyla, halk resimleri basılmaya başlanmıştır. Bu halk resimlerinde karikatüre çok yakın olan öğeler, yani abartılmış davranışlar, gerçeküstü yaratıklar, hayvanlar görülmektedir. Bu tür resimleri içeren en önemli yapıt "Davetname'dir (Resim 2.12.). "15.y.y.'ın sonlarında yapılmış olan Davetname'de yer alan resimler bizdeki ilk karikatür örnekleri sayılabilir." (Topuz, 1997, s.208' den aktaran, Aşıcıoğlu, 2001, s.8).

Resim 2.12. Davetname; Adem'den önce yaşayan cin resmi

Yazılı basında bilinen en eski Türk karikatürü, 1867 yılında kurulan, adı daha sonra "İstanbul" olan, "Ayine-i Vatan" gazetesinde yayınlanmıştır (Çeviker, 1986, aktaran, Aşıcıoğlu, 2001, s.9). İlk Türk gülmece dergisi olan "Diyojen", bir Osmanlı Rumu olan Teodor Kasap tarafından 1869'da kurulmuştur. Diyojen'de yayınlanmış ilk karikatür "Uzun Kulaklı Adam" tasviri halk arasında büyük ilgi toplamıştır (Resim 2.13.). Diyojen'in yayın hayatına başlamasından itibaren, padişah ve yöneticilerin basına kısıtlamalar getirmesiyle, 1876'da dergi tamamen kapatılmıştır. Onu başka dergiler izlemişse de, Diyojen bu süre içinde Türk Basınında gülmece temellerini atmış olan tek dergi olmuştur. Bir Türk tarafından çıkarılan ilk gülmece dergisi ise, kurucusu Çaylak Tefik olan, "Çaylak" tır (Aşıcıoğlu, 2001, s.9).

Resim 2.13. "Uzun Kulaklı Adam", Diyojen, (1871)

İstibdat Dönemi'nde (1878-1908) karikatür yayınlanması Padişah Abdülhamit tarafından yasaklanır. Bu dönemde Jön Türkler yurtdışında yayınladıkları mizah dergilerini gizli gizli yurda göndermişlerdir. Bu dergilerdeki karikatürler çoğunlukla imzasız olarak yayınlanmıştır. II. Meşrutiyet 1908 de ilan edilince mizah ve karikatür yayınları da serbest kalır, 92 adet gibi o güne kadar görülmeven sayıda mizah dergisi piyasaya çıkar. Bu yayınlardan en nitelikli olanları Cemil CEM (1882-1950)'in karikatürlerinin yer aldığı "Kalem" (1908) ve "Cem" (1910) dergileridir. Kurtuluş Savaşı sırasında mizah dergileri, diğer basın organları gibi iki ayrı safta yer alırlar. Sedat Simavi'nin yayınladığı "Gülyüz" dergisi (1921); Ankara hükümetini ve Atatürk'ün mücadelesini destekler, Refik Halit'in yayınladığı "Aydede" (1922) ise Padişah yanlısı politika izleyerek Anadolu Hareketi'ni eleştirir. Savaş sonunda Atatürk ve arkadaşları başarılı olunca Aydede'nin yazar ve karikatürcüleri yurtdışına kaçarlar. Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıcında en önemli karikatürcü Cemal Nadir GÜLER (1902-1947) dir. Cemal Nadir; Akşam ve Cumhuriyet gazetelerinde günlük karikatürler çizerek, "Amcabey" ve "Arkadaş" dergilerini çıkararak karikatür sanatının Türk halkı tarafından sevilmesini sağlamıştır. Cemal Nadir 10 karikatür albümü yayınladı, 5 sergi açtı ve karikatüre ilişkin konferanslar verdi. Cemal Nadir'le aynı dönemde karikatür

çizen bir başka isim de Ramiz GÖKÇE (1900-1953) dir. Özellikle kendi çıkardığı "Mizah" adlı dergi ve yayınladığı albümler o dönemden kalan önemli belgeler niteliğindedir. Bu arada sözü edilmesi gereken bir başka dergi de "Akbaba" (1922-1977) dergisidir. Türk karikatür tarihinin en uzun ömürlü dergisi olarak bilinen Akbaba'yı Yusuf Ziya ORTAÇ çıkarmış, pekçok karikatürcü bu dergide çalışmıştır. II. Dünya Savaşı'nda (1938-1945) Türkiye savaş dışında kalmıştır. Ancak "savaş, barış, Nazi, Mussolini, Hitler" konuları Türk karikatüründe yer almış, dergi ve gazetelerde çizilen bu karikatürler 34 ayrı karikatür albümüne kaynaklık etmiştir. 1946 yılında "Markopaşa" adlı bir mizah dergisi yayınlanır. Tek Parti Dönemi'ne karşı yayın politikası ve Mim UYKUSUZ (1922-1983)'un karikatürleri sayesinde tirajını 60.000' e kadar çıkaran bu dergi iktidar tarafından büyük baskılar görmüştür (Özer, <<http://www.krkmer.anadolu.edu.tr/Eskişehir'de%20Karikatür.html>>).

Bu dönemdeki asıl önemli gelişme, dünyada yaşanan yazısız karikatür akımının Türkiye'yi de etkilemesidir. II.Dünya Savaşı döneminde, Avrupa ve Amerika'nın savaşa girmiş olmalarından dolayı, Türk çizerleri dünyadaki bu gelişmeleri izleyememişlerdir. Ancak savaş bittikten sonra, 1950 yılında, Türkiye'de farklı yerlerde çizen bir grup genç, bu ekolden etkilenerek, "Çizgide Mizah" veya "Grafik Mizah" akımını yaygınlaştırmak için biraraya gelmişlerdir. Gülmeceye katkısı olmayan tüm ayrıntılar ve resimsel özellikler kaldırılmış, yazısız anlatımlar daha çok önemsenmeye başlamıştır. "50 Kuşağı" diye adlandırılan bu gençlerin başında; Turhan Selçuk, Ferruh Doğan, Ali Ulvi Ersoy, Semih Balcıoğlu , Nehar Tüblek ve Eflatun Nuri Erkoç gelir (Aşıcıoğlu, 2001, s.14).

1950 Kuşağı Karikatürcüleri'nin bir bölümü aramızdan ayrılmış, bir bölümü de bugün gazetelerde çizmeye devam etmektedir. 1950 Kuşağı'ndan biri olan Oğuz ARAL, 1970'li yıllarda Türk toplumundaki değişimi dikkate alarak "Gırgır" adında bir dergi yayınlamaya başlar. Nedir Türk toplumundaki değişim? Televizyon her eve girmeye başlamış, gazeteler ofset baskı ile çok renkli yayınlanmaya başlamış, kırsal alandan büyük kentlere göçler başlamış, gecekondu ve varoşlara yerleşen ne kentli, ne köylü olamayan bir toplum oluşmuş. Arabesk müzik, lahmacun, çiğköfte, köşe dönme gibi terimler büyük kentlerin gündemine girmiş, bu yeni insanların kentli ile kuramadığı ilişkiden doğan yeni bir mizah kültürü ortaya çıkmıştır. Yüksek sanat değil, halkın anlayacağı sanat öne çıkmıştır. Tüm bu değişiklikleri gündemine taşıyan "Gırgır"

mizahı; "Utanmaz Adam, Eşşek Herif, Avanak Avni, Gaddar Davut, Zalim Şevki" gibi kahramanların eğlenceli maceralarını 400-500 bin okuyucuya her hafta vermeye başlamış, "can sıkıntısını, aşk yarasını, karı-koca kavgasını kesen, her derde deva" bir mizah anlayışını yaygınlaştırmıştır. Karikatürlerde konuşma balonları oluşmuş, yazı ögesi geri döndürülmüştür. Dergilerin isimleri de bu anlayışa paralel olarak; Hıbrı, Dıgıl, Firt, Pişmiş Kelle, Mikrop, Limon olmuştur. Son dönemde bu anlayış (özellikle dergilerde) cinsellik konulu ve argo konuşmalı yeni boyutlar kazanmıştır (Özer, <<http://www.krkmer.anadolu.edu.tr/Eskişehir'de%20Karikatür.html>>).

"1980'li yıllarda Gırgır'da bazı sürtüşmeler oldu. Gırgırdan ayrılanlar Mikrop'u kurdular. Haldun Simavi Veb Ofset Grubu'nu Asil Nadir'e satınca Oğuz Aral dergiyi bıraktı. Avni, Dıgıl, Pişmiş Kelle, Leman, L. Manyak, HBR Maymun, Gırgırtı, Öküz gibi dergiler yayımladı. Sait Munzur 1983'te Sıfır'ı çıkardı. Ancak bir yıl dayanabildi" (Topuz, 1997, s.256'den aktaran Kılınç, 2006, s.52).

Hem dünyada, hem de Türkiye'de günümüz karikatüründe iki anlayış hakim duruma gelmiştir. Biri eğlenceye yönelik, geniş halk kitlelerine seslenen, bol yazılı, bol abartılı, her türlü sorunu gündeme getiren, kısa ömürlü çabuk tüketilen karikatür, diğeri ise güldürmekten çok düşündürmeye yönelik, abartmayı fazla kullanmayan, seçkin tabakaya seslenen, anlaşılması için kültür birikimi isteyen, uzun ömürlü, yazısız karikatür anlayışı (Özer, <<http://www.krkmer.anadolu.edu.tr/Eskişehir'de%20Karikatür.html>>).

Halen, günümüzde, yazısız karikatür yapan birçok sanatçımız, Karikatürcüler Demeğinin çalışmalarıyla kendini tanıtılabilmektedir. Derneğin yanısıra, Nezih Danyal' ın 1994 'de kurmuş olduğu Karikatür Vakfı da yazısız karikatürün gelişmesi ve yayılması için her yıl festival düzenlemekte, kitaplar yayınlamakta ve genç çizerleri eğitmektedir. Yazısız karikatür yapan önemli sanatçıların başında Gürbüz Doğan Ekşioğlu gelmektedir. Selçuk Demirel ise, Fransa'ya giderek, oradaki çalışmalarıyla yeni bir biçem yaratmış, dünya çapında ünlü bir karikatürcüdür. Bu alanda çalışmalarını sürdüren, diğer bilinen isimler, Kamil Masaracı, Haslet Soyöz, Semih Poroy, Kamil Yavuz, Piyale Madra, Behiç Ak, Ohannes Şaşkal, İzel Rozental,... olarak sayılabilir. Adları burada geçmemiş daha pek çok genç sanatçı, yazısız karikatürler yapmakta, bu çalışmalarını sergilemekte ve albümler aracılığı ile tanıtılabilmektedir (Aşıcıoğlu, 2001, s.18).

2.3. Grafik ve Karikatür Sanatı Arasındaki İlişki

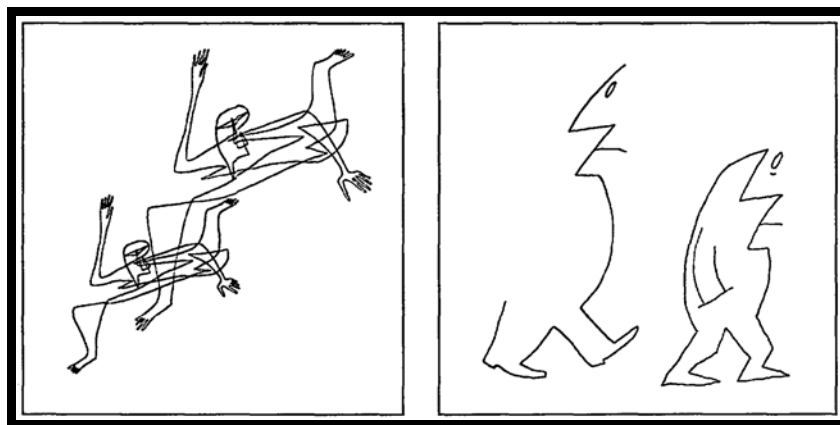
Karikatür sanatı, 40'lı yılların başında "Resim" etkisinden uzaklaşmaya başlamış, çağdaş bir niteliğe bürünerek fazla çizgilerden arınmıştır. Romanya asıllı Amerikalı karikatürcü Saul Steinberg, New York'ta "all in line" adıyla hazırladığı sergisinde (1945), bu niteliğin yetkin örneklerini vermiş, çağdaş çizgiye yatkın dünya karikatürcülerini bir anda etkilemiştir. Bu etki, dış ülkelerin mizah ve grafik yayınlarının daha yoğun biçimde izlenmeye başlanmasıyla Türkiye'de de kendini göstermiş; Turhan Selçuk, 1952-53 yıllarında yazdığı birkaç uzun yazıyla, karikatürün batıda ulaştığı aşamayı vurgulamıştır (Poroy,<http://www.nd-karikaturvakfi.org.tr/99/sanatta/sanattakarikatur.htm>).

II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra ünlü karikatürcü Saul Steinberg'in öncülüğünde, dünyada yeni bir karikatür anlayışı yayılmaya başlamıştır. Avrupa'dan, özellikle Fransa'dan birçok önemli çizer ve grafiker, bu yeni akımı desteklemiş ve buna "humour graphique" demişlerdir. Bunun Türkçe karşılığı; "grafik mizah'tır, yani "resmedilmiş, çizilmiş mizah" (Oral, 1998, s.185). Türkiye'de '50 kuşağı' diye bilinen bir grup genç karikatürcü (bunların başında Turhan Selçuk, Ali Ulvi Ersoy ve Ferruh Doğan gelir) bu yeni akımı benimsemiş ve önceleri "Deşsin humoristique" deyiminin Türkçe karşılığı olan "çizgiyle mizah", ardından da "grafik mizah" tanımlarını kullanarak, bu yeni karikatür anlayışını Türkiye'ye tanıtmışlardır (Aşıcıoğlu, 2001, s.42).

Günümüzde tüm dünyada karikatür; iki yönde gelişimini sürdürmektedir. (Günlük gazetelerde haber ve güncel olaylarla ilgili karikatürü ayrı tutarak) Birincisi çok satışlı mizah dergilerinde yer alan eğlendirmeye yönelik, abartmalı, bol yazılı, çabuk tüketilen karikatür, ikincisi ise "grafik mizah" olarak da adlandırılan güldürmekten çok düşündürmeye eğilimli, abartmaya fazla başvurmayan, kültür düzeyi yüksek tabakaya seslenen, yazısı olmayan (ya da çok az olan), uzun ömürlü sanat karikatürü. Zaman zaman bu sanat karikatürlerinin günlük gazete karikatürleri için de haftalık mizah dergileri için de kullanıldığını görüyoruz... "Grafik mizah" ise, özünde siyah beyaz olan karikatür ve kartonu da içine almakla birlikte, modern sanat akımlarının komik çizimlere getirdiği, değişik teknikleri ve daha evrensel bir bakış açısını ifade etmek için kullanılmaktadır (Sipahioğlu, 1999, s.14).

İlhan Selçuk (Selçuk, 1998) grafik mizah için; "çizgilerin soyutlanmasında mizahın geometrisine varmaktır" tanımını kullanmıştır. Önceleri, fıkranın resimlenmesi olarak yaygınlık kazanan karikatür, sonraları yazı azaltılıp, çizgi komikleştirilerek daha yalın bir anlatıma kavuşmuştur. Fakat, karikatürün grafik mizaha indirgenip tanımlanması, Saul Steinberg'in New Yorker dergisinde yazısız, grafik ağırlıklı karikatürlerini yayınlaması ile başlamıştır. Kısa sürede diğer karikatürcüler de bu dergiye katılmış ve New Yorker dergisi bu yeni akımın kulübü gibi olmuştur. Yazı tamamen dışlanmış, gereksiz çizimlerden ve taramalardan kaçınılmıştır. Grafik sanatında kullanılan diğer teknik ve malzemeler de karikatürün malzemesi olmuş, karikatürün tanımı genişlemiştir. Karikatürün sanat olarak benimsenmesi de, bu "grafik mizah" tanımıyla birlikte söz konusu olmaya başlamıştır (Aşıcıoğlu, 2001, s.42).

Grafik mizah kavramının Türkiye'de yayılmaya başlamasıyla birlikte, ülkemizde ilk kez karikatür-grafik ilişkisi üzerinde düşünölmeye başlanmıştır. Turhan Selçuk (Öngören, 1994'den aktaran, Aşıcıoğlu, 2001, s.42) bu ilişkiyi "...Grafik araçlar yardımıyla, genellikle desenle ifade edilmiş bir mesajın iletilmesi burada söz konusudur..." diye ifade etmiştir. Peki "Grafik Mizah" deyimi karikatürün anlatımı için yeterli midir? Grafik değerler resimde de yoğun biçimde kullanılabilir. Klee'nin pek çok eseri, grafiksel çizgilerden oluşmaktadır. Bu yüzden tanımı, grafik öğelerin mizahla içiçe kullanıldığı çizimler olarak genişletmek gerekir. Grafik mizah'ın temel malzemesi, mizah yüklü çizgi'dir (Resim 2.14.), (Aşıcıoğlu, 2001, s.42-43).

Resim 2.14. Paul Klee ve Steinberg

Yukarıdaki Resim 2.14.'te Soldaki, Paul Klee'nin "Kendinden Kaçış" adlı çalışması, 1931, 'grafik mizah' değil 'grafik resim'dir. Sağdaki çizim ise, Steinberg'in bir karikatürüdür, çünkü çelişkiyi ifade etmektedir.

Çelişkileri yansıtan, olaylar karşısında eleştirel bir tavır takınan, yanılırları, özlemleri, gözlemleri ortaya seren, az çizgiyle çok şey söyleyebilen karikatürde işlenen konu insan, dolayısı ile toplumdur. Gerçek karikatür aynı zamanda evrensel bir iletişim dilidir. Ayrıca açıklayıcı bir öğeye gerek duymamaktadır. Ohannes Şaşkal bu konuda şöyle der"... alt yazıdan, ya da sözden güç almadan verilmek istenenin çizgilerle somutlaştırıldığı durumlarda karikatür, tüm dünya halklarınca anlaşılabilirlik kazanmaktadır (Şaşkal, 1980, s.6 dan aktaran, Alper, 1987, s.7).

Karikatürün bir iletişim aracı olması, karikatürçünün amacı ile doğrudan ilintilidir. Çünkü iletişim aracı olmasındaki en önemli unsur-haber niteliğinde olsun olmasın-bir mesaj aktarması ve sonuçta etki yaratmasıdır. Bir başka önemli unsur, karikatürçünün her yapıtında alıcısının birikimlerini, eğitim seviyesini ve daha birçok özelliğini dikkate alması yani mesajının etkilerini önceden saptamasıdır. özellikle basın organlarında karikatür çizenlerde bu durum açık bir şekilde gözlenmektedir (Alper, 1987, s.26).

Tüm iletişim süreçlerinde olduğu gibi kaynağında önce olgular, olaylar, kişiler ve düşünceler vardır. Karikatürçü bu kaynaktan yararlanır. İletişim süreci içinde karikatürçü verici görevini üstlenmiştir. Sonra mesaj, yani karikatür, sonra araç yani gazete, dergi, televizyon, Afiş ya da başka birşey... Mesajın okuyucuya ulaşmasıyla etkilenme başlar. Çünkü okuyucu mesajı çözümlendiği zaman karikatüristin söylemek istediğine varacaktır (Özer,1985, s.26).

Grafik sanatların tüm teknik ve olanaklarından yararlanarak mizah yapma sanatı olan karikatür, tarih öncesinde görsel iletişimi sağlayan bir gösterge olmuş, baskı tekniklerinin gelişimi ve Rönesans'la birlikte aydınlanma sürecine girilmesi ile, haber iletme ve propaganda amaçlı kullanılıp yaygınlaşmış, endüstrileşme döneminde ise, resimden ayrılp kendi kimliğini bulmuştur... Karikatür ve grafik sanatı, tarihi gelişimlerdeki koşutluğun yanında, iletişim süreci bakımından da, benzerlik göstermekte, hatta üst üste çakışmaktadırlar. Karikatürde iletişim, grafik iletişim'dir; göstergeler yardımıyla kodlama yapılarak, söz (yazı) kullanılmadan görsel bir mesajın alıcıya iletimi söz konusudur. Mesajın oluşturulmasında kullanılan grafik anlatım, yazısız karikatürü grafik sanatına daha da yakınlaştırır (Aşıcıoğlu, 2001, s.89).

Özer (2004), göre; Karikatür; bir grafik sanatı, bir görsel iletişim sanatıdır. Karikatür bir grafik sanatı, bir görsel iletişim sanatıdır. O yüzden semantik ve estetik olarak incelenmelidir. Semantik yanı düşünce ve içeriği temsil eder, estetik yanı ise görsel iletinin sanatsal yanını oluşturur. Günümüzde tüm dünyada karikatür; iki yönde gelişimini sürdürmektedir. (Günlük gazetelerde haber ve güncel olaylarla ilgili karikatürü ayrı tutarak) Birincisi çok satışlı mizah dergilerinde yer alan eğlendirmeye yönelik, abartmalı, bol yazılı, çabuk tüketilen karikatür, ikincisi ise "grafik mizah" olarak da adlandırılan güldürmekten çok düşündürmeye eğilimli, abartmaya fazla başvurmayan, kültür düzeyi yüksek tabakaya seslenen, yazısı olmayan (ya da çok az olan), uzun ömürlü sanat karikatürü. Zaman zaman bu sanat karikatürlerinin günlük gazete karikatürleri için de haftalık mizah dergileri için de kullanıldığını görüyoruz (Özer, 2004, s.246-247).

Karikatür de diğer sanatlar gibi toplumsal ilişkilerden bağımsız değildir. Karikatür tarihine de bakarsak bu kuralların sanatın kuramsal gelişmelerine tamamen uyduğu görülebilir. Bilindiği gibi karikatür, çizgiyle mizah yapmak sanatı olduğu kadar, aynı zamanda bir eleştiri sanatıdır da. Karikatürcüler, herkesin görüp fark edemediği şeyleri gören ve bunları herkese gösterebilen kişilerdir. Karikatürcü, eleştirilecek bir konu buldu mu, onu hemen mizahın o gülümseten ve düşündürten özelliği içinde çizgilerle, şekillerle ve de renklerle bezeyerek izleyicisine sunar (Kılınç, 2006, s.35).

Aydınlanmanın bir ürünü olan karikatür, Rönesans'la birlikte doğdu, başlangıçta ilkel bir portre sanatı olan "caricare" diye tanımlanan bu tür, sonraları usta mizah çizerleri elinde gelişti, yaygınlaştı, etkinlik kazandı. Günümüzde Afiş sanatına güç kattı, grafik resimle kaynaştı, müzelerde boy gösterdi, sinema ve televizyona el attı, dergilere girdi, günlük gazetelerin baş köşelerine yerleşti, siyasal alanlarda eleştiri görevini üstlenerek söz sahibi oldu (Selçuk, <http://www.nd-karikaturvakfi.org.tr/98act/98etkin2.htm>).

Karikatür sanatı, özellikle gazete karikatürü gündelik politika ile ilgilenmiş ve ilgisini sürdürmektedir. Bir bakıma çizgiyle tutulmuş "günlük tarih" olarak ta değerlendirilmektedir. Bu hem ülkemizde hem de Batı'da böyle süregelmektedir. Gazete karikatürleri kronolojik olarak izlendiğinde ülkenin tarihini, siyasal ve sosyal yaşamdaki değişimlerini, toplumsal aksaklık ve aykırılıklarını gözlemek olasıdır (Özer, <http://www.krkmer.anadolu.edu.tr>).

2.4. EĞİTİM- ÖĞRETİM VE ÖĞRENMENİN TANIMI

Türkçe olan eğitim sözcüğü dilimize dil inkılabından sonra yerleşmiş, eski dildeki terbiye anlamında kullanılan bir kavramdır. Terbiye, besleyip yetiştirme ve büyütme anlamlarına gelmektedir (Er, 1997, s.64).

Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Eğitim sürecinde kişilerin davranışlarında meydana gelebilecek değişmelerin istenilen yönde olması beklenir (Demirel vd., 2002, s.2).

"Öğretim" terimi, yalın olarak, "başkasının öğrenmesine yardım etmek sanatı" olarak tanımlanmaktadır. Bu terim, kolay öğrenmeyi düzenleyen etkinlikleri, uygun koşulları ve durumları da kapsamaktadır... öğretimi "öğretim" yapan, onun, amaçlı, planlı ve öğretmen ya da öğretmen yerine geçen bir kimse tarafından düzenli bir biçimde yapılmasıdır (Binbaşıoğlu, 1994, s.14).

Öğrenmeyi kılavuzlama anlamına gelen öğretimde, daha çok "nasıl" sorusuna yanıt aranır. Eğitim programında ise "ne" sorusuna yanıt aranır. Kimi durumlarda öğretimi yöntemler, öğretme rolü ya da sunuş becerileri olarak; eğitim programını ise bir programlama, bir plan ya da öğrenme yaşantıları düzeneği olarak düşünebiliriz (Demirel, 2005, s.6).

Öğretimi oluşturan temel öğeler şunlardır: 1. Öğrenci, 2. Öğretmen, 3. Öğretim konusu, 4. Çevre. Bunlara öğretimde uygulanan "Yöntem" (öğretimin uygulanmasında gidilen en kısa, en güvenilir yol) de eklenebilir. Bir de ilgi varsa da bu, "Öğrenci" konusu içinde düşünülebilir. Bunlardan biri eksik ya da yetersiz olursa, öğretim, o oranda, eksik ya da yetersiz olur. İyi bir öğretim, bu öğelerin uygun bir işbirliğine bağlıdır (Binbaşıoğlu, 1994, s.15).

Öğrenme, eski anlayışta, "kafaya bilgi alma", "yetenek kazanma" gibi tanımlanmıştı. Bu tanımlar yeterli değildir. "Kafaya bilgi alma", "belleme" (belleğe alma) ve bilgiyi depo etme gibi bir anlama geldiği için de yanlıştır. Yeni psikologlar, "öğrenme" yi bir davranış değişikliği olarak görüyorlar (Binbaşıoğlu, 1994, s.2).

Öğrenme, bireyin bilgi ve çevresiyle etkileşimi sonucunda yeni bilgi, beceri veya tutum geliştirmesi demektir. Öğrenme her an gerçekleşebilir. Birey olarak, yolda

yürüdüğümüzde çevremizi gözlemlerken, televizyon seyredirken veya birisiyle konuşurken bir şeyler öğreniriz. Ancak eğitimcileri asıl ilgilendiren bu tür öğrenmeler değil de öğretimsel çabalar sonucu gerçekleşen öğrenmelerdir. Öğretimi nasıl tasarladığımız yalnızca neler öğrenildiğini değil aynı zamanda bireyin öğrendiklerini nasıl kullanacağını (uygulayacağını) da etkilemektedir. Bu yüzden, öğretme-öğrenme süreci, seçme, düzenleme, uygun bir ortamda bilgiyi aktarma ve bireyin bu bilgi ile etkileşimini içermektedir (Demirel vd., 2002, s.14).

Öğrenmeyi etkileyen bir takım unsurlar vardır. Bunlar kalıtsal ve çevresel unsurlardır. Zekâdan ya da dikkatten kaynaklanan sorunlar kalıtsal kaynaklıdır. Öğrenmeyi başlatacak ya da sürdürecekt araç gereçlerin olmaması, maddi olanakların bulunmaması, aile ortamının sağlıklı olmayışı, öğrenme için gerekli zamanı yaratamama gibi unsurlar çevresel unsurlardır. Öğrenmeyi gerçekleştirecek kişiye yeterli güven duyulmaması da çevresel unsurların içinde gösterilebilir (Üstün, 2007, s.32).

"Öğrenme" ile "öğretim" arasındaki ayrım belirgindir. Birincisinde öğrenci, daha çok, konuyu "rastlantı" ile, yahut "bilinçsiz" olarak öğrenmekte, ikincisinde ise, belli bir amaçla, uygun bir çevre ile içinde, öğretmenin, yahut öğretmen yerine geçen bir aracın yardımı ile bir planla öğrenmekte, yani yaşantılar aracılığıyla amaçlı, ya da bilinçli davranış değişikliği oluşturulmaktadır. Her ikisinde de sonuç aynıdır; Davranış değişikliği. Bu değişiklik olmazsa, ya olgunlaşma düzeyi ya da yaşantı yetersizdir (Binbaşoğlu, 1994, s.4).

2.4.1. Eğitimin Türleri

Er, (1997) eğitim sürecinin üç temel özelliğini vurgulamaktadır ki bunlar;

1. Bireyi temel alması,
2. Kişiliğin gelişmesine yardımcı olması,
3. Gençin yetişkin yaşamına hazırlanması sırasında ihtiyaç duyduğu temel bilgi ve davranışları kazanmasını sağlamasıdır.

Süreç açısından eğitim, formal ve informal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Formal ve informal eğitimi birbirinden kesin sınırlarlar ayırmak pek mümkün

olmamakla birlikte, belirli bazı ölçütler kullanılarak bu ayırım yapılabilmektedir. Bu tanımlara aşağıda kısaca yer verilmiştir:

1. Formal Eğitim: Önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde, planlı ve amaçlı olarak, öğretim yoluyla yapılan eğitime formal eğitim denmektedir. Bu tür eğitimde öğretim süreci kontrollü olarak öğretmen tarafından planlanmakta, yönetilmekte, yürütülmekte ve değerlendirilmektedir. Formal eğitimin örgün ve yaygın eğitim şeklinde gerçekleştirilen iki boyutu vardır.

a. Örgün Eğitim: Genellikle okullarda yapılan, belli yaşlar ile sınırlandırılmış olan, ilgili eğitim sistemi tarafından, önceden tespit edilmiş bulunan amaçlara uygun biçimde hazırlanmış, eğitim programları aracılığı ile yürütülen; plânlı, programlı ve düzenli olarak sürdürülen bir etkinliktir. Okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar olan tüm öğretim basamakları, örgün eğitim içinde yer almaktadır.

b. Yaygın Eğitim: Planlı, programlı ve düzenli olması bakımından örgün eğitimden bir farkı olmayan, ancak yaş ile sınırlı olmama özelliği ile örgün eğitimden ayrılan bir etkinliktir. Daha çok örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanmamış kişiler ile eğitim gördükleri okuldan erken ayrılanlara ilgi ve ihtiyaç duydukları alanda ya da mesleklerinde daha yeterli olmak isteyenlere yöneliktir. İşyerlerinde yapılan hizmetiçi eğitim, halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar vb. yaygın eğitim bünyesinde gerçekleşmektedir.

2. İnfomal Eğitim: Örgün eğitimin aksine, plânlı, programlı ve biçimsel olmayan, evde, sokakta, işyerlerinde başka bir söyleyişle hayatın akışı içinde kendiliğinden ve rastlantısal biçimde gerçekleşen bir eğitim türüdür. Bireyler toplumsal değerleri, normları ve yaptırımları, kuşaktan kuşağa aktarılan atasözü, deyim, ninni vb. sözlü kültür ürünlerini büyük ölçüde, informal eğitim yolu ile; ailelerinden, arkadaş grubundan ve çevrelerinden edinirler. Bireyler üzerinde formal eğitim kadar,hatta kimi zaman ondan daha da fazla etkili olan informal eğitimde (sosyolojik açıdan kasıtlı olmayan sosyalleştirme ve kültürlenme süreçlerinde), rastlantısallık söz konusu olduğu için edinilen bilgilerin her zaman eğitsel bir değeri olmayabilir. İnfomal kanallardan edinilen bilgilerin zararlı olma ihtimali de yüksektir. Çünkü informal eğitim, olumlu çevre şartlarında olumlu, olumsuz çevre şartlarında ise olumsuz bir içeriğe sahip

olabilmektedir. Formal eğitim, informal eğitim ile desteklendiği oranda daha başarılı olur (Er, 1997, s.65-66-67).

2.5. Eğitim ve Yaratıcılık

Eğitim ve Yaratıcılık konusuna geçmeden önce, Yaratıcılık nedir ? Yaratıcı düşünme ile Eleştirel düşünme arasındaki farklar nelerdir? Yaratıcı düşünebilen ve davranabilen bireylerin belli kişilik özellikleri nelerdir? Yaratıcı yetiyi etkileyen faktörler nelerdir? Soruların yanıtlanması gereklidir.

"Yaratıcılık" kavramı ile bir bireyin var olan kalıplardan kurtulması, statükoyu sorgulaması, ana yoldan ayrılması veya farklı olmaktan korkmaması kastedilir...Yaratıcılık, hayata ve olaylara karşı geliştirilen bir tutum veya bakış açısı olduğu kadar, aynı zamanda bir yetenekler örüntüsü olarak da algılanır (Saban, 2000, s.87).

Yaratıcılığı...yoktan var etmek gibi tanrısal bir güç gerektirdiğine inanıp, tanımı bununla sınırlayanlar olmuştur. Halbuki fizik kanunlarına göre hiçbir şey yoktan varolmaz. Bu durumda yaratıcılığı, var olandan yola çıkarak yeni şeyler ortaya koyma şeklinde basitçe tanımlayabiliriz (Yerlikaya, 2006, s.29).

Yaratıcılık sürecinde önceden kazanılmış bilgiler kullanılırsa da, eski deneylere yenilerin eklenmesi de söz konusudur. Yaratıcılık süreci bir "yapma ve oluş" sürecidir, oluş ise bir değişimdir; şimdiye dek olmayan bir şeyin biçimlenmesi demektir. Daha çok sanat alanındaki yaratıcılık üzerinde duran Read, 'önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan birşeyin varlık kazanması' derken şunu da eklemektedir: Yaratma yoktan var etme olabileceği gibi, daha çok ve genellikle, var olan malzemenin yeni biçimde kullanımı, yeni baştan uyarlanmasıdır. Suchkov ise, 'yaratma, gerçeklik dediğimiz bütünün parçalarını yeni bir biçimde düzenlemekten ve yeniden ortaya koymaktan başka bir şey değildir demektir. Landau ise yaratıcı yeti için en çağdaş yaklaşımı getirmektedir, "daha önce kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurabilme, böylece yeni bir düşünme şeması içinde, yeni yaşantılar, deneyimler, yeni düşünceler ve yeni ürünler ortaya koyabilme yetisi" (San, 1981, s.2'den aktaran Karageyik, 1997,s.39-40).

Yapılan araştırmada genel olarak yaratıcılık kavramının tanımı farklı Şekillerde yapılmıştır fakat, tüm bilim adamlarınca kabul edilen bir tanıma rastlanamamaktadır. Dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biriside, "Yaratıcı Düşünme" ile "Eleştirel Düşünme"nin birbirine karıştırılmamasıdır. İkiisi birbirinden farklı kavramlardır.

20. yüzyılın başlarından itibaren pragmatik, mistik, psikodinamik, psikometrik, bilişsel, sosyo-bireysel ve arabulucu yaklaşımlarla çeşitli açılardan ele alınan yaratıcılık için tüm bilim adamlarınca kabul edilen bir tanıma rastlanamamaktadır. Yine de bir tanım yapmak gerekirse yaratıcılık bilinenlerden yeni bir Şeyler ortaya çıkarma; yeni, özgün bir senteze varma; birtakım sorunlara yeni çözüm yolları bulma; yeni fikir ve ürünler ortaya koyma Şeklinde tanımlanabilir. Eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme birbirlerinden oldukça farklıdır. Eleştirel düşünmede hayal kurma ve yeni fikirler üretmeden çok analiz etme, yanlış çözüm yollarını eleme, doğru olana odaklanma vurgulanmaktadır. Aşağıda Tablo 2.1.'de eleştirel düşünme ile yaratıcı düşünme arasındaki bazı farklar ortaya konulmuştur (Haris, 1998'den aktaran Atasoy, vd., 2007, s.681).

Tablo 2.1. Eleştirel Düşünme İle Yaratıcı Düşünme Arasındaki Bazı Farklar

Eleştirel Düşünme	Yaratıcı düşünme
Analitik	retici
Yakınsak	İraksak
Dikey	Yanal
Karar verme	Geçici olarak karar verine
Odaklanma	Yayıma
Nesnel	znel
Doğru cevap	Herhangi bir cevap
Sol beyin	Sağ beyin
Sözel	Görsel
Doğrusal	ağrımsal
Mantıklı	Zengin, yeni
Evet ama...	Evet ve...

Yaratıcı kişiler; yüksek zekalı, iyi bir mizah gücüne, gcl bir imaja sahiptirler. Diğer insanların göremedikleri bağlantıları görebilen, bazı Şeyleri değiştirebilen, alışılmadık değerlendirme kabiliyetleri bulunmaktadır. Olağan Őeylerdeki güzellikleri bir başka deyişle estetik olanı bulmak gibi özellikleri bulunmaktadır (Ekici, 2004, s.3). Yaratıcı kişilerin,"görme duyumlarıyla yarattıklarının tümü görsel algılamanın sonuçlarıdır" Görme duyumuyla ilgili yaratıcılıkların tümü, görsel algılamanın sonuçlarıdır. Gözde başlayan fiziksel aktivite; görme yetisi, görme, anlama, algılama ve

yorumlama biçiminde bir yol izleyerek gelişmektedir (Genç, Sipahioğlu, 1990, s.15' den aktaran Ekici, 2004,s.3).

Lyman 'a (1989) göre yaratıcı düşünebilen ve davranabilen bireylerin belli kişilik özellikleri söz konusudur. Bu özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

1. Yaratıcı insanlar cesurdurlar, kendilerine güvenleri yüksektir ve risk almaktan çekinmezler.
2. Yaratıcı kişiler yüksek enerjili bir yapıya sahiptirler.
3. Yaratıcı kişiler isteklidirler ve idealisttirler.
4. Yaratıcı kişiler meraklı, şakacı ve neşeli bir yapıya sahiptirler.
5. Yaratıcı insanlar maceracı bir yapıya sahiptirler.
6. Yaratıcı kişiler bağımsızdırlar ve kendi başlarına kalmayı severler (Saban, 2000, s.87-88).

İnsanlar belirli bir problemi çözmeye çalışırken ya da karar vermeleri gerektiği durumlarda yaratıcı düşünceler ortaya atarlar. Bu düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak açıklayabildikleri gibi çizimler veya modellerle de gösterebilirler. Düşüncelerin, yaratıcı düşünmenin ürünü olup olmadığı, yaratıcı düşüncelerin karakterini tanımlayan üç özellik (akıcılık, esneklik ve özgünlük) ile anlaşılabilir. Bir bireyin yaratıcı düşünme yeteneği, ürettiği düşüncelerde bu üç özelliğin aranmasıyla ölçülebilir.

a) Akıcılık: Bir probleme cevap olabilecek birçok fikir üretebilmedir. Örneğin bir tuğlanın farklı kullanım alanlarını bulma veya kısa bir hikâyeye uygun başlıklar bulma gibi. Yaratıcı kişiler problemin çözümü olarak çok sayıda düşünce ortaya atabilir.

b) Esneklik: Bir sorun üzerine farklı yaklaşımlar getirebilme, değişik boyutları ortaya koyabilme, farklı kategorilerde fikir üretme, bir duruma farklı perspektiflerden yaklaşabilmedir. Üretilen fikirler problemi ne kadar farklı açılardan ele alıyorsa esneklik o kadar yüksektir. Yaratıcı kişiler probleme farklı açılardan çözüm yolları sunarlar.

c) Özgünlük: Düşünce ve eylemde kendine özgün olma durumudur. Üretilen fikir ne kadar az kişinin aklına geliyorsa o kadar özgün kabul edilir. Yaratıcı kişiler orijinal düşünceler üretirler (Atasoy, vd., 2007,s.683).

Özden (1998) göre Düşünme Becerileri Çizelgesinde, Düşünme Biçemlerinden, "Yaratıcı Düşünme" de Gözlenebilir Becerileri; Akıcılık, Esneklik, Orijinallik,

Açıklama. İmgeleme, Sezgi, Tahmin. Analiz, Sentez, Değerlendirme. Konsantre olma, Sıra dışı bağlantılar kurabilme şeklinde göstermiştir (Özden, 1998, s.94).

Becer' e göre yaratıcılık düzeyi ne olursa olsun, kuramsal olarak bir tasarımcı yapıtını oluştururken dört aşamadan geçer:

1. Pozlandırma Aşaması: Bu aşamada tasarımcı; müşteri, ürün, araç-gereç, hedef kitle, daha önce uygulanmış bulunan tasarımlar vb. verileri gözden geçirir.
2. Kuluğka Aşaması: Bu aşamada tasarımcı, üzerinde çalıştığı konudan bir süre uzaklaşarak bilinçaltının devreye girmesini sağlar.
3. Aydınlanma Aşaması: Tasarımcı bu aşamada belki de rastlantıyla bir çözüme ulaşır.
4. Uygulama Aşaması: Bu son aşamada tasarımcı, düşüncedeki dinamik unsurların kaybolmasına fırsat vermeden hızla eyleme geçer. Bu bir iletişim eylemidir (Becer, 1999, s.50).

Yaratıcı yetiyi etkileyen faktörleri, insanın karmaşık yapısıyla değerlendirilmeye başlanıldığı vakit karşımıza birbiriyle etkileşim içinde olan binlerce madde ortaya çıkmaktadır. Bu maddeler belli temalar altında toplanıldığında ise kalıtım, aile, eğitim, toplum, kültür gibi ana başlıklara ulaşılır. insan yaşamında; hala tam anlamıyla deşifre edilememiş gen haritası yaratıcı yetinin, kalıtımla ilişkisi adına hala sırrını bünyesinde barındırmaktadır. İnsanın ana rahmine yerleştiği andan itibaren, ana ve baba üzerinden aldığı kromozomlarla, genetik yapısı oluşmaktadır. Ancak bu bilgi hala yaratıcı yetinin ve insanın yeteneklerinin kimden, neden ve ne kadar geğtiği sorularına cevap bulamamakta ve sadece gözlemler dâhilinde anne ve babaya benzerlik, soya çekim söylemleriyle sınırlı kalmaktadır (Tütüncü, 2006, s.47-48).

"Eğitim ve Yaratıcılık" konusunda ilk olarak eğitimde yaratıcılığın amacı ve yeri nedir? sorusunun yanıtlanması gerekir, bu soruya yanıt olarak, Davis ve Rimm (1989) okuldaki yaratıcılık eğitiminin yedi amacından bahsetmektedir;

1. Yaratıcılık bilincinin ve yaratıcı tutumların geliştirilmesi.
2. Yaratıcılık konusunda bilgilendirmek.
3. Yaratıcı öğretim etkinlikleri sunmak.
4. Yaratıcı sorun çözme yeteneğini güçlendirmek.

5. Yaratıcı kişilik özelliklerini kuvvetlendirmek.
6. Yaratıcı düşünme tekniklerini öğretmek.
7. Yaratıcı yetenekleri geliştirecek alıştırmalar sunmak (Özden, 1998, s.132).

Öğrencilerde yaratıcılığın geliştirilmesi önemlidir; çünkü, eğitimin önemli toplumsal sorumluluklarından ve işlevlerinden birisi de bireylerde ülke sorunlarını algılama, anlama, değerlendirme ve çözüme potansiyellerini geliştirmektir (Saban, 2000, s.87).

Eğitim kavramının en temel görevi bireyi toplum adına biçimlendirip, birey ve toplum arasındaki uyumu sağlamakken, çocukta yaratıcılık yetisinin kendini ortaya çıkarabilmesi için en önemli şart, çocuğun özgür bir alana sahip olmasıdır. Bu iki kavramın olmazsa olmazları taban tabana zıtken nasıl oluyor da birbirlerine ihtiyaç duyuyorlar. Birçok araştırma sonucunda, yaratıcılığın formal eğitim (okul) ile ilişkisinde ters bir u fonksiyonu ortaya konmuştur. Eğitim düzeyi arttıkça, yaratıcılık düzeyi de belli bir noktaya kadar artmakta, eğitim düzeyi yükselmeye devam ettikçe, özellikle ilköğretimin son yılları, lise sırasında ya da yüksek öğretime geçişte yaratıcılığın gelişme çizgisi ilerlemektedir (Tütüncü, 2006, s.49).

Öğretmenler yaratıcılığı teşvik etmek ve geliştirmek için aşağıdaki yollardan kendilerince uygun olanları izleyebilirler.

1. Öğrencilere kendi yaratıcı çabalarına değer vermeyi ve bundan memnuniyet duymayı öğretmek.
2. Sıradışı sorulara saygı duyarak, farklı düşünmeyi ve değişik bağlantılar kurmayı teşvik etmek. Böyle fırsatlar verildiğinde, çocuklar yetişkinlerin gözden kaçırdığı noktaları yakalayabilirler.
3. Öğrencileri dinleyerek onların fikirlerine değer verdiklerini ve saygı duyduklarını göstermek. Öne sürdükleri fikirleri geliştirmelerine fırsat vererek fikirlerini hem test etmelerine hem de başkalarıyla paylaşmalarına yardımcı olmak.
4. Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerine fırsat vermek. Aşırı denetim, belirlenen programa aşırı bağlılık, öğrencinin kendi başına öğrendiği şeylerin takdir edilmemesi, öğrendiklerini yansıtmalarına fırsat vermeden çok sayıda materyalin yüklenmesi kendi kendine öğrenmeyi engellemektedir.

5. Özellikle eğitim öğretimin ilk kademelerinde sık sık yapılan değerlendirmeler çocukların, yaratıcılığını ortaya koymaktan korkmasına neden olmaktadır. Çocukların yaptıkları hatalar yaratıcı sürecin bir parçası olarak kabul edilmelidir (Özden, 1998, s.135).

Sternberg ve Williams'a (1996) göre, öğrencilerdeki yaratıcılığın geliştirilmesinde kullanılacak belli teknikler söz konusudur. Bu teknikleri aşağıda Tablo 2.2.'deki gibi sıralamak mümkündür (Saban, 2000, s.88-89).

Tablo 2.2. Yaratıcılığı Geliştirmenin 25 Yolu

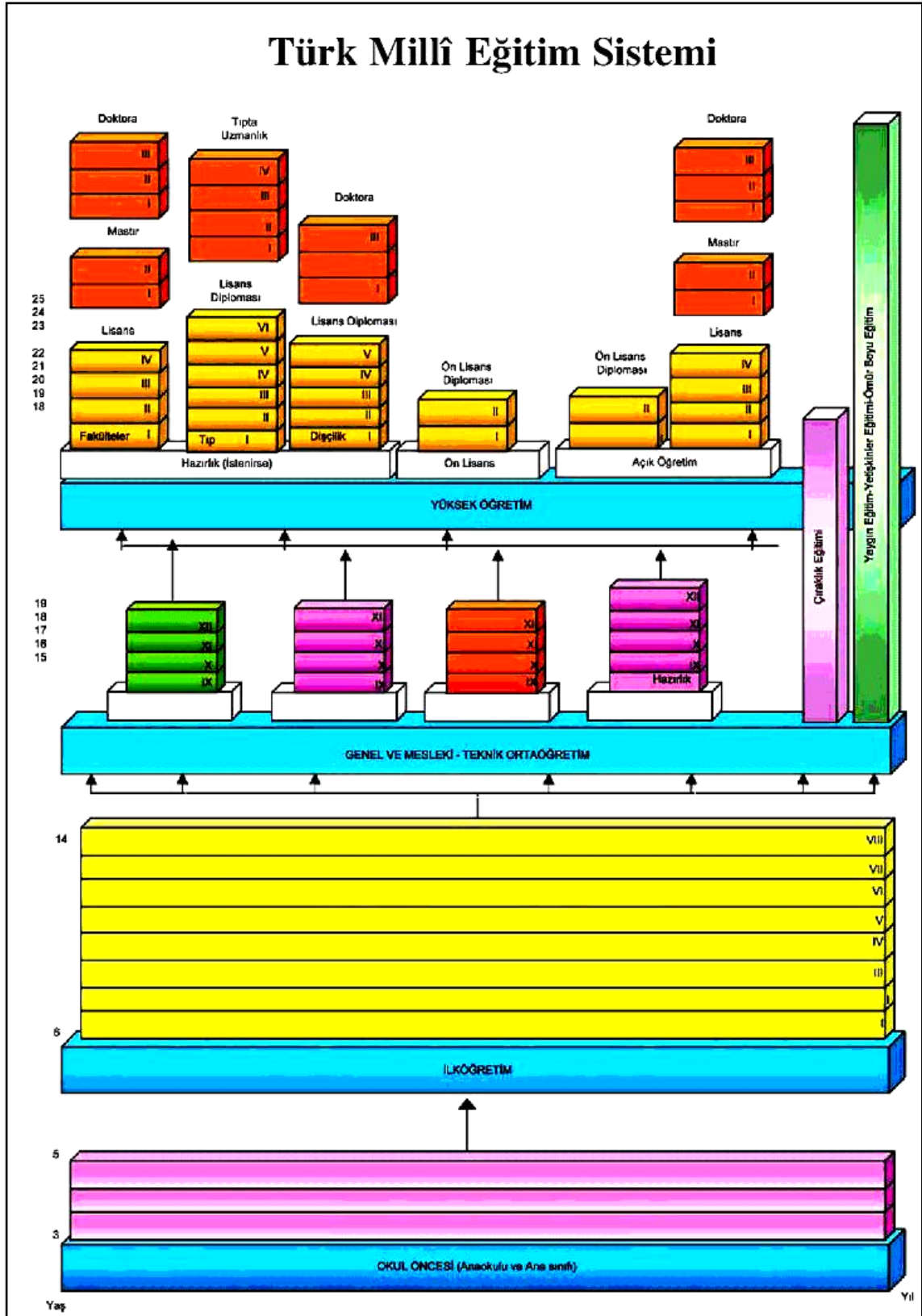
<p>I. ÖN-GEREKLER</p> <p>1. Yaratıcı bir Rol Modeli Olmak 2. Kendine Güveni İnşa Etmek</p> <p>II. TEMEL TEKNİKLER</p> <p>3. Varsayımları Sorgulamak 4. Problemleri Yeniden Tanımlamak 5. Fikir Üretimini Cesaretlendirmek 6. Disiplinlerarası bir Yaklaşım İzlemek</p> <p>III. ÖĞRETİM TİPLERİ</p> <p>7. Yaratıcı Fikir/Ürün için Yeterli Zaman Tanımak 8. Yaratıcılığı Değerlendirmek 9. Yaratıcı Fikirleri ve Ürünleri Ödüllendirmek</p> <p>IV. ENGELLERDEN SAKINMAK</p> <p>10. Mantıklı Riskleri Cesaretlendirmek 11. Belirsizliğe Karşı Toleranslı Olmak 12. Hatalara İzin Vermek 13. Engelleri Tanımlamak ve Aşmak</p> <p>V. KARMAŞIK TEKNİKLERİN İŞE KOŞULMASI</p> <p>14. Kendinden Sorumlu Olmayı Öğretmek 15. Kendini Kontrol Etmeyi Öğretmek 16. Büyük Ödülü veya Kıvancı Ertelemek</p> <p>VI. ROL MODELLERİNİ KULLANMAK</p> <p>17. Yaratıcı İnsanların Profillerinden Yararlanmak 18. İşbirliğine Dayalı Yaratıcılığı Geliştirmek 19. Başkalarının Görüş Açılarını Hayal Etmek</p> <p>VII. YARATICI ÇEVREYİ ARAŞTIRMAK</p> <p>20. Çevresel Uyumun Farkına Varmak 21. Heyecanı Yakalamak 22. Güdeleyici Çevreleri Araştırmak 23. Güçlü Yanların İşe Koşulması</p> <p>VIII. UZUN-DÖNEM PERSPEKTİFİNİ KORUMAK</p> <p>24. Yaratıcı bir Birey olarak Gelişmek ve İlerlemek 25. Başkalarına da Yaratıcı Olmayı Öğretmek</p>

Yaratıcı düşünmenin doğasında anolojik düşünme (uyarlama) vardır. Buluşların ve yaratıcı düşüncenin bir gazete haberinden, tarihi bir olaydan, bir filmde, şarkıdan veya bir romandan esinlenerek yapıldığı durumlar çoktur. Müzikte, resimde, bir şeylerden esinlenerek yapılan çok sayıda meşhur eser vardır. Mitolojiden, kutsal kitaplardan, tarihteki bazı olaylardan esinlenerek ortaya konan eserlerin sayısı hiç de az değildir. Leonardo da Vinci, W. Shakespeare, Tchaikovsky'nin mitolojiden ve kutsal kitaplardan esinlenerek eserlerini meydana getirdikleri bilinmektedir (Özden, 1998, s. 137).

Yaratıcılığı etkileyen iki önemli faktör vardır. Bunlar içsel ve dışsal faktörlerdir. içsel ve dışsal faktörlerin tasarım sürecinde su şekilde ortaya çıkmaktadır. Grafik tasarımcı öncelikle kendisine sunulan tasarım problemini dışsal faktörlerin yani alıcının istekleri ile ele alarak bir takım tespitlerde bulunur. Bu tespitlerden sonra kendi tecrübelerini ve daha önceki tasarımları yeni bir yaklaşım sergilemeye yönelik olarak gözden geçirir. Bunlardan sonra tasarım problemine çözüm aşamasına geçer. Bu aşamada da içsel faktörler devreye girer. Grafik tasarımcı zekasını, yeterliliğini, belleğini ve yeteneğini kullanarak yaratmaya yönelir. Bu süreçte tasarımcı çabuk düşünüp çok alternatif ortaya koyarak buluş aşamasına geçer. Bu aşamada sıradanlıkları kabul etmeyip özgünlüğü aramalı ve tasarımı buna göre oluşturmalıdır (Tezcan, 2006, s.51).

2.6. Türk Milli Eğitim Sistemi ve Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeri

Türkiye'de eğitim; adalet, güvenlik ve sağlık gibi devletin temel işlevlerinden birisi olup devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilâtı, taşra ve yurtdışı teşkilâtları eğitim hizmetlerinin sunumunda önemli görevler üstlenmektedirler. Eğitim hakkı, T.C Anayasası ile güvence altına alınmış; eğitimin tür ve kademelerini ve işleyişe dönük esasları düzenleyen mevzuatla Türk Eğitim Sistemi bugünkü yapısını kurmuştur. Türk Milli Eğitim Sisteminin genel çerçevesi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı(M.E.B.)<http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html>). Şekil 2.1.'de Türk eğitim sistemi sunulmuştur. Tüm ortaöğretim kurumlarında 9'uncu sınıf ortak olup 4 yıllık okullardır. Yalnız Sosyal Bilimler Lisesinde ve bazı özel okullarda hazırlık sınıfları mevcuttur, bunlar 5 yıllık okullardır.

Şekil 2.1. Türk Milli Eğitim Sistemi.

"Mesleki eğitim" genel anlamda "iş" ile "birey" arasında uyum sağlama sürecidir. Mesleki eğitim gerçekleştirmek istediği amaçlara ve yönelik olduğu hedef kitleye göre, teknik eğitim, geliştirme eğitimi, uyum eğitimi, mesleki yaygın eğitim vb.farklılaşabilmektedir(Tisk,2008,<<http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1169>>).

Mesleki Eğitim; iş yaşamındaki belirli bir meslek ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıktan kazandırarak bireyi çeşitli yönleri ile geliştiren eğitim sürecidir. Mesleki ve Teknik Liseler; hem iş ve meslek alanlarına nitelikli ara eleman yetiştiren hem de öğrencileri yüksek öğrenime hazırlayan öğretim kurumlarıdır (Tomak, 2002, s.7).

Mesleki ve teknik ortaöğretim; öğrencileri genel ortaöğretimin amaçları ile birlikte onları iş ve meslek alanlarına insan gücü olarak yetiştiren ve yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır. Erkek Teknik Öğretim Okulları, Kız Teknik Öğretim Okulları, Ticaret ve Turizm Öğretimi Okulları, Din Öğretimi Okulları, Çok Programlı Liseler, Özel Eğitim Okulları, Özel Öğretim Okulları ve Sağlık Eğitimi okullarından oluşmaktadır.

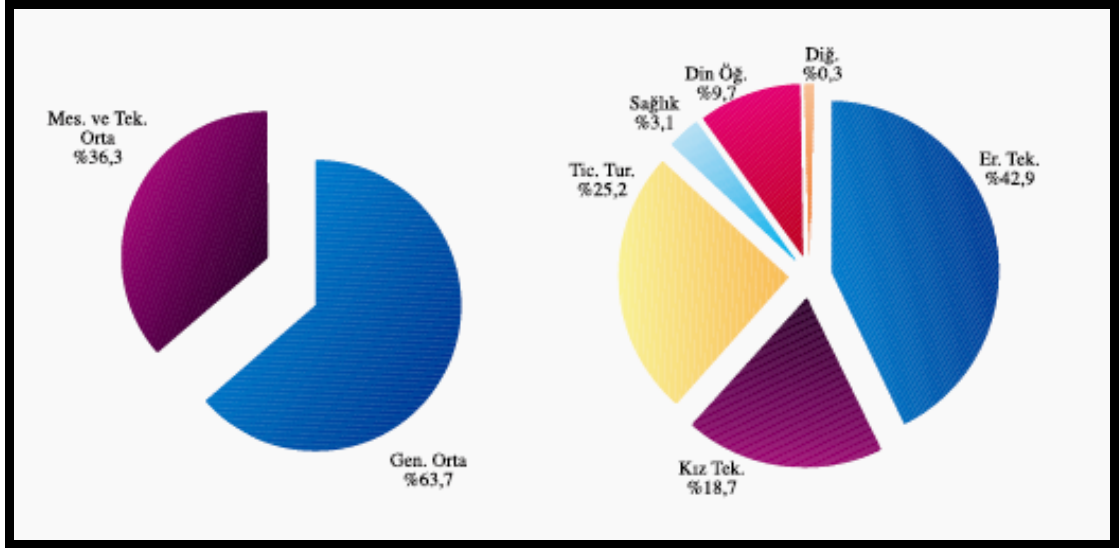
Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmi, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanır. Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırarak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yaptırmaktır (Altın, <<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

İlköğretimini tamamlayanlara hizmet veren eğitim kurumları Tablo 2.3.'de verilmektedir. Mesleki ortaöğretimdeki okul çeşitliliğini daha detaylı vermek mümkündür. Örneğin "Meslek Lisesi" başlığı altında, Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Kimya Meslek Lisesi, Tekstil Meslek Lisesi, Ortopedik Engelliler Meslek Lisesi vb. onlarca okul ismi vardır. Ancak, bu okullarda verilen eğitimin türü, süresi ve program grubu aynıdır. Dolayısıyla işlevsel açıdan bunları farklı okul türleri olarak algılamak doğru olmayacaktır.

Aşağıda, Tablo 2.3.'de yer alan bazı okul isimleri de meslek lisesi ana başlığı altında toplanabilir. Örneğin Sağlık Meslek Lisesi, sağlık programlarının uygulandığı Meslek Lisesidir. Grafik 2.1.'de ise ortaöğretim öğrencilerinin okullara göre yüzde dağılımı verilmiştir (Altın, <[http://www.megep.meb.gov.tr /indextr.html](http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html)>).

Tablo 2.3. İlköğretim mezunlarına hizmet veren eğitim kurumları

Eğitim Türü	Programlar	Okullar / Kurumlar
Örgün Eğitim	Genel Eğitim	Genel Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi Anadolu Öğretmen Lisesi, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi Sosyal Bilimler Lisesi
	Mesleki ve Teknik Eğitim	Meslek Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi, Teknik Lise, Anadolu Teknik Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi, Anadolu Sağlık Meslek Lisesi, Tarım Meslek Lisesi, Tapu Kadastro Meslek Lisesi, Meteoroloji Meslek Lisesi, Adalet Meslek Lisesi
	Genel Eğitim Mesleki ve Teknik Eğitim	Çok Programlı Lise
Yaygın Eğitim	Genel Eğitim Mesleki ve Teknik Eğitim Mesleki ve Teknik Eğitim	Açıköğretim Lisesi Halk Eğitimi Merkezi Pratik Sanat Okulları Olgunlaşma Enstitüsü Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi
Çıracılık Eğitimi Örgün Eğitim	Mesleki ve Teknik Eğitim	Mesleki Eğitim Merkezi
Yaygın Eğitim	Mesleki ve Teknik Eğitim	Örgün mesleki ve teknik eğitim programı uygulayan okullar
Örgün Eğitim Yaygın Eğitim Çıracılık Eğitimi	Mesleki ve Teknik Eğitim	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi

Grafik 2.1. Ortaöğretim öğrencilerinin okullara göre yüzde dağılımı

Günümüzün ileri teknolojiye dayalı bilgi toplumunda, eğitimli işgücü, ekonomiye rekabet gücü ve verimlilik artışı, üretime kalite kazandırmaktadır. Bu nedenle, eğitim, yeniden eğitim ve yaşam boyu eğitim süreçleri rekabet gücünü geliştirme ve istihdamı korumada en önemli araçlardır. Yeni ekonomik şartlarda artık hiç bir ülkede "yaşam boyu İstihdam garantisi" kalmamış; "yaşam boyu eğitim" ve "istihdam edilebilirlik" kavranılan geçerlilik kazanmıştır. Yaşam boyu öğrenmenin öneminin altını çizen Lizbon deklarasyondaki "2010 yılına kadar yaşam boyu öğrenmeye katılımında AB ortalaması çalışan yetişkin nüfus (25-64 yaş grup) için en az % 15 olmalıdır ve hiçbir ülkede % 10' dan az olmaması beklenmektedir." Hedefi ile ilgili bazı sorunlarımız vardır. Her ne kadar yaşam boyu öğrenme uzun zamandır Türkiye'nin gündeminde yer alsada ülkemizde hayat boyu öğrenme politikalarının ve faaliyetlerinin mevcut durumunun tanı bir resmini çıkarmak oldukça zordur. Son zamanlarda MEGEP projesi ile bu konuda politika ve strateji oluşturma çalışmaları yoğun bir şekilde devam etmektedir (Altın, <[http://www.megep.meb.gov.tr /indextr.html](http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html)>).

2.6.1. Mesleki Eğitim içerisinde Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü ve Müdürlüğe Bağlı Okul Türleri

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, ilk defa "Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü" adıyla 10 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı "Maarif Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkında Kanun"la Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulmuştur. 23.06.1937 tarih ve 3638 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3225 Sayılı Kanun'la Kültür Bakanlığı Merkez Örgütüne bağlı " Ertik ve Teknik Öğretim Genel Direktörlüğü" bünyesinde " Müdürlük" olarak düzenlenmiştir. 25.09.1941 tarih ve 4921 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 4113 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkındaki 2287 sayılı Kanuna ek bir Kanun ile de Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı bünyesinde "Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü" olarak yer almıştır (M.E.B. <http://ktogm.meb.gov.tr/görevlerimiz.asp>).

Çağın gelişen ihtiyaçlarına paralel olarak mesleki ve teknik öğretime duyulan ihtiyaç ve bu alandaki okullara olan talebin artması üzerine, Bakanlık Makamınının 01 Mart 1960 tarih ve 2180 sayılı Onayı ile "Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" adı ile yeniden teşkilâtlandırılmıştır. 28 Şubat 1982 tarih ve 17619 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 27 Şubat 1982 tarih ve 8/4334 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nda yeniden yapılan düzenleme ile adı, " Kız Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü " olarak değiştirilmiştir.

14.12.1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 13.12.1983 tarih ve 179 sayılı Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığınının Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnamenin 12. maddesine göre; yeniden " Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" adını almıştır. Son düzenleme ile örgün ve yaygın mesleki ve teknik öğretime yönelik kız meslek liseleri , teknik liseler, kız sanat orta okulları, olgunlaşma enstitüleri , pratik kız sanat okulları ve aynı seviyede benzeri diğer okulların eğitim ve öğretimi ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütmekle görevlendirilmiştir. 8.6.1984 tarih ve 208 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye yapılan ek ile; Genel Müdürlüğe bağlı okul ve kurumlara ait eğitim ve öğretimle ilgili plan ve programlar ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, temel ders kitapları, bilgi iş ve işlem yapraklarının hazırlanması, Talim ve Terbiye Kurulu'na sunulması görevi de Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir (M.E.B. <http://ktogm.meb.gov.tr/görevlerimiz.asp>).

Genel Müdürlüğün görevleri, 12.05.1992 gün ve 3797 sayılı Mili Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun'un 14. maddesi ile bu günkü konumuna gelmiştir. Madde 14; "Kız meslek liseleri, Anadolu kız meslek liseleri, Anadolu kız teknik liseleri, olgunlaşma enstitüleri, pratik kız sanat okulları ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki ve teknik örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim-öğretim ve yönetimiyle ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek, okul ve kurumlarının eğitim-öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak." olarak belirlenmiştir (M.E.B. <http://ktogm.meb.gov.tr/gorevlerimiz.asp>).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda bugün Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü ve Müdürlüğe Bağlı Okul Türleri;

- Kız Meslek liseleri,
- Anadolu kız meslek/Anadolu meslek liseleri,
- Anadolu kız teknik/ Kız teknik liseleri,
- Olgunlaşma enstitüleri.
- Pratik kız sanat okulları
- Aynı seviye ve türdeki diğer mesleki ve teknik örgün ve yaygın eğitim kurumlarıdır.

2.6.2. Kız Meslek Liselerinde Grafik ve Fotoğraf Alanı

Grafik ve Fotoğraf alanı Çerçeve Öğretim Programı ile bireylere, öncelikle temel bilgileri içeren bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra çağımızın gereği olan insan ilişkileri, iletişim kurabilme, değişimlere ve teknolojiye uyum sağlayabilme, sistemleri anlayıp kullanabilme yeterliklerini kazandırmak hedeflenmiştir. Programın genel amacı; bireylerin, temel yeterlikler üzerine, temel mesleki bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamaktır. Kazandırılan mesleki bilgi ve becerilerle sektörün beklentileri doğrultusunda kaliteli hizmet sunabilen, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, çevre ve toplum bilincine sahip, güç birliği bilinci ile kendi iş yerini kurma düşüncelerini faaliyete geçirebilen ve işin her aşamasında kaliteden sorumlu olmanın gereğini bilen bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir (M.E.B.,2007,<<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

Grafik ve Fotoğraf alanının MEGEP kapsamına alınması ve bu çerçevede programlarının sektör analizine doğrultusunda modüler esaslı göre hazırlanması, ülkemiz ekonomisi açısından çok önemli olan bu sektöre kalifiye eleman yetiştiren mesleki ve teknik eğitim sistemine yeni bir anlayış getirecektir.

Grafik ve Fotoğraf alanı Çerçeve Öğretim Programında;

1. Grafik,
2. Fotoğraf Çekim,
3. Fotoğraf Baskı dalları yer almaktadır.

MEGEP çalışmaları kapsamında sektör tarama ve inceleme çalışmaları sonucunda, sektörde faaliyet gösteren meslekler saptanmıştır. Sektörde çalışan kişilerin görüş ve önerilerinden yola çıkılarak her meslek dalına ait anket soruları hazırlanmış, daha sonra bu anketler yurdun değişik bölgelerinde uygulanarak mesleklere özgü yeterlikler ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak çıkarılmıştır. Mesleklere ilişkin olarak saptanan bu yeterlikler, öğretim programları ve modüllerin temel dayanağını ve içeriğini oluşturmaktadır. Öğretim programlarının ve modüllerin hazırlanmasının her aşamasında, iş yaşamının iş gücüne dönük gereksinimlerinin tüm yönleriyle dikkate alınması amacıyla sektörel kuruluşlarla karşılıklı görüş alışverişi ve iş birliği gerçekleştirilmiştir.

Program geliştirme sürecinde üniversitelerden uzmanlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmıştır. Sektör taraması ve mesleki yeterliklerin belirlenmesi sırasında, meslek elemanlarına anket uygulanmıştır. Anketler sonucunda Türkiye genelinde sektörün ihtiyaçları ve programdan beklentileri tespit edilmiştir. Bu ihtiyaçlar program çalışmalarının temelini oluşturmuştur.

Program geliştirme sürecinin her aşamasında, söz sahibi firmalar, sektörde çalışan kişiler ve üniversiteler ile iş birliği yapılmıştır. Böylelikle sektör ve yüksek öğretim kurumlarının beklentileri programa yansıtılmıştır. Ulusal ve uluslararası düzeyde meslek elemanlarından beklenen yeterlikler çeşitli araştırmalar ve yerli/yabancı uzman görüşlerine dayanılarak tespit edilmiş, program çalışmalarına aktarılmıştır (M.E.B., 2007, <<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

Bu doğrultuda Grafik ve Fotoğraf alanı altında yer alan mesleklerde uluslararası ve ulusal düzeyde standartlara uygun, her yaşta ve her düzeyde bireye eğitim olanağı sağlayan program hazırlamak hedeflenmiştir. Teknolojik gelişmelere paralel olarak, sektörün beklentileri doğrultusunda geliştirilen Grafik ve Fotoğraf alanı programı gelişmelere göre sürekli güncellenmeye uygun bir yapıda tasarlanmıştır. Böylece tüm gelişme ve yenilikleri kısa sürede programa yansıtmak mümkün olabilecek ve mezunlar kazandıkları mesleki yeterlikleri doğrultusunda istihdam edilebileceklerdir. Dolayısıyla Grafik ve Fotoğraf alanı öğretim programının sektörün ve mesleki eğitim sisteminin gelişmesine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir (M.E.B.,2007,<<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

2.6.2.1. Grafik ve Fotoğraf Alanında Yer Alan Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi

Bu derste öğrenciye, grafiksel ürünleri el ve bilgisayar ile oluşturma yeterlikleri kazandırmak amaçlanmaktadır. Amblem-logo, kartvizit-antetli, davetiye, reklam Afişi, kitap kapağı, takvim, etiket, kutu, broşür ve dergi gibi grafiksel ürünlerinin el ve bilgisayarla tasarımı ile ilgili bilgilerin verildiği derstir. Aşağıdaki Tablo 2.4. verilen modüllerden oluşmuştur (M.E.B.,2007a, <<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

Tablo 2.4. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi modülleri

Dersin Modülleri	Süre	Kazandırılan Yeterlikler
Amblem ve Logo	40/32	Amblem ve logo oluşturmak
Kartvizit ve Antetli	40/32	Kartvizit, antetli kağıt ve zarf oluşturmak
Davetiye tasarımı	40/32	Davetiye oluşturmak
Broşür Tasarımı	40/32	Broşür oluşturmak
Reklâm Afişi Tasarımı	40/32	Reklâm Afişi oluşturmak
Kitap Kapağı Tasarımı	40/32	Kitap kapağı oluşturmak
Takvim Tasarımı	40/32	Takvim oluşturmak
Etiket Tasarımı	40/32	Etiket oluşturmak
Ambalaj Tasarımı	40/32	Kutu oluşturmak
Dergi Tasarımı	40/32	Dergi oluşturmak

Dersin Önkoşulları; Temel Sanat Eğitimi ve Desen 1 Dersi Modüllerini başarmış olmaktır.

Ders ile Kazandırılacak Yeterlikler; 1. Amblem ve logo modülü ile amblem ve logo oluşturmak, 2. Kartvizit ve antetli çalışmaları modülü ile kartvizit, antetli kağıt ve zarf oluşturmak 3. Davetiye modülü ile davetiye oluşturmak 4. Broşür modülü ile broşür oluşturmak 5. Reklâm Afişi modülü ile reklâm Afişi oluşturmak 6. Kitap kapağı modülü ile kitap kapağı oluşturmak 7. Takvim modülü ile takvim oluşturmak 7. Etiket modülü ile etiket oluşturmak 9. Ambalaj modülü ile Kutu oluşturmak 10. Dergi modülü ile dergi oluşturmak (M.E.B., 2007a, <<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

Dersin İçeriği şu şekilde sıralanmıştır; 1. Eskiz 2. Vektörel Çizim Programı ve Tarama İşlemleri 3. Sunum İşlemleri 4. Kartvizit ve Antetli Çalışmaları 5. Kurumsal Kimlik Oluşturma 6. Davetiye tasarımı ve özellikleri 7. Broşür Tasarımı ve Özellikleri 8. Afiş Tasarımı ve Özellikleri 9. Resim İşleme Programıyla Tasarım 10. Kitap kapağı Tasarımı ve Özellikleri 11. İllüstrasyon 12. Takvim Tasarımı ve Özellikleri 13. Etiket Tasarımı ve Özellikleri 14. Ambalaj Tasarımı ve Özellikleri 15. Maket 16. Dergi Tasarımı ve Özellikleri 17. Sayfa Mizanpaj Programı 18. Sayfa Mizanpaj Programı Ekranı Konularını içermektedir.

Dersin işleneceği Eğitim-Öğretim Ortamı ve Donanımı iyi düzenlenmelidir;

Ortam: Grafik atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı v.b.(M.E.B., 2007a, <<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

Donanım: Bilgisayar, Tarayıcı, Yazıcı, çizim masası, ışıklı masa, amblem arşivi Cd'leri, internet, dergi ve mecmualar, projeksiyon, vektörel çizim programları, resim işleme programları, sayfa mizanpaj programları, işletim sistemi programları vb. gerekmektedir.

Dersin Ölçme ve Değerlendirmesi: Modül faaliyetlerinin sonunda öğrenci kazandığı becerileri ölçebilecektir. Modülün sonunda öğrencinin kazandığı yeterlikler ölçülerek değerlendirilecektir. Derste Sınıf Geçme Yönetmeliği doğrultusunda ölçme ve değerlendirme yapılacaktır.

Öğretmen ve Eğitici: Alanında Lisans eğitimi almış öğretmenler tarafından verilmelidir. Gerektiğinde sektörden elemanlarla işbirliği yapılabilir. İşbirliği Yapılacak Kurum ve Kuruluşlar Diğer alan öğretmenleri, üniversiteler, sosyal taraflar, çevrede bulunan işletmeler ve ilgili yerlerle işbirliği yaparak öğrencinin çevrede konuyla ilgili olarak iletişim kurabileceği araştırma, gözlem ve uygulama yapabileceği her türlü kurum ve kuruluşlar v.b.(M.E.B.,2007a,<<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>>).

2.6.2.2. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Kullanılan Yöntemler ve Teknikler

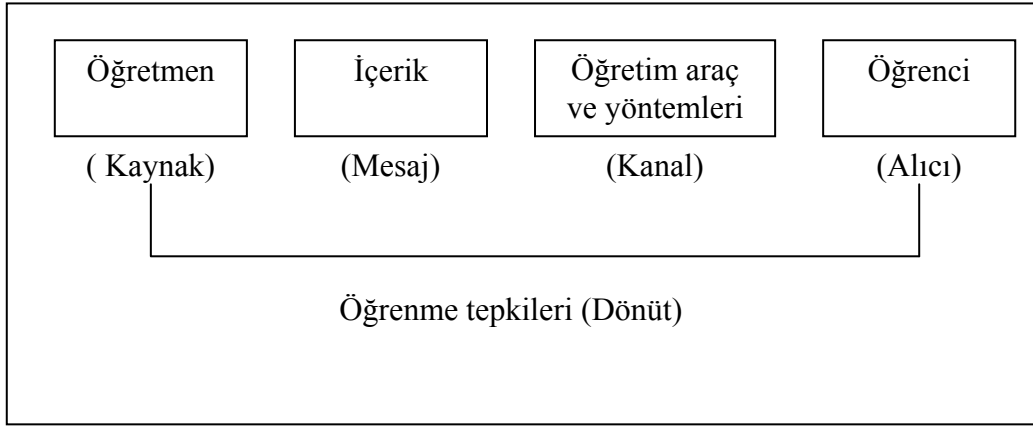
Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde her konu ve modül için geçerli olan uygun tek bir yöntem yoktur. Öğrencinin derse etkin katılımını sağlayan, onu araştırma ve incelemeye sevk eden, yerine ve zamanına göre uygulanacak yöntem ve teknikler vardır. Bu açıklama doğrultusunda ; Anlatma Yöntemi, Tartışma Yöntemi, Problem Çözme Yöntemi, Gösterip-Yaptırma (Uygulamalı Gösteri) Yöntemi, Bireysel Öğrenme Yöntemi, Soru-Cevap Yöntemi, Grup Çalışması Tekniği, Bilgisayar Destekli Eğitim Yöntemi, Beyin Fırtınası Tekniği, Münazara Yöntemi, Grafik Atölyelerinin İlgili Bölümlerinde Gözlem, Görüşme, Araştırma ve Uygulama Yapılması gibi, Yöntemler ve Teknikler Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde kullanılabilir.

2.6.2.3. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Materyal Kullanımı

Öğretim, öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür. Öğretim materyali, öğrencilerde, bilgi, beceri, tutum ve değerleri geliştirmede kullanılan tüm araç, gereç ve kaynaklardır (Yaşar, 2004, s.163'den aktaran Durualp, 2006, s.13).

Öğretme-öğrenme ortamı, öğretim süreci içindeki bireyin etkileşimde bulunduğu, onun etrafını saran çevredir. Öğrenci ya da öğrenciler öğretim süreci boyunca etrafını saran çevre içinde bulunan tüm öğelerle etkileşmekte, bu etkileşimin sonucu olarak deneyimler edinmekte ve yeni davranışlar kazanmaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin yeni davranışlar kazanmasında önemli olan etkileşimde bulunduğu dış çevre koşullarının, eş deyişle öğrenme-öğretme ortamının iyi düzenlenmesi en temel ve gerekli koşullardan en önde gelenidir. Bunun anlamı, istenilen davranışın kazandırılması, olumlu davranışların pekiştirilmesi bireyin etkileşimde bulunduğu dış çevrenin, ona kazandırılması amaçlanan davranışı kazandıracak öğelerle, bir başka anlatımla ilgili araç ve gereçlerle donatılması demektir (Vural, 2000, s.195). Konunun diğer bölümlerine geçmeden İletişim, kavramın tanımını yapılması uygun olacaktır, İletişim; bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin, simgeler kullanılarak iletilmesidir. Genel anlamıyla iki birim arasındaki mesaj alış-verişi olarak tanımlanmaktadır.

İletişimde etkili olan beş değişkenden söz edebiliriz; "Kaynak, Mesaj, Kanal, Alıcı ve Dönüt"dür.

Şekil 2.2. Öğretme - Öğrenme Süreci ile İletişim Süreci Arasındaki Benzerlik

Şekil 2.2. Görüldüğü gibi, iletişim sürecinde öğretmen kaynağı; öğrenciler ise alıcıyı; öğretmenin öğrencileriyle paylaşmak istediği düşünce, duygu ve becerilerin yer aldığı içerik mesajı; öğretim araç ve yöntemleri kanalı; öğrenci tepkileri ise dönütü yansıtmaktadır. Sınıf içindeki öğretmen de sosyal ve fiziksel çevresini kasıtlı olarak etkilemek için iletişim kurar. Öğretmenin iletişim becerisini artırmak amacıyla iletişim olgusunu çözümlerken öncelikle kendi kendisine şu gibi soruları sorması ve yanıtlaması gerekir; İleteceğim mesaj sonrasında ne olmasını bekliyorum?, Ortamı etkileme anlamında neyi başarmak istiyorum?, Gerçekleştireceğim iletişim sonucunda öğrencilerimin neye inanmalarım, ne söylemelerini, ne yapmalarını istiyorum?, Psikolojik anlamda, öğrencilerimde hangi etkileri oluşturmak ve onlardan hangi tepkileri almak istiyorum?, Bu soruları öğretme- öğrenme etkinliği öncesinde yanıtlayan öğretmenlerin daha iyi bir öğretme-öğrenme ortamı yaratabilecekleri düşünülmektedir (Demirel vd., 2002, s.16-17).

Derse yapılabilecek eklemelerin başında görsel-işitsel araçlardan yararlanma gelmektedir. Yalnızca anlatım yöntemiyle bile dersini işlemeyi düşünen bir öğretmen görsel işitsel araçlar yardımıyla öğretimini zenginleştirebilirler. Ancak derste kullanılacak araçlardan gerekli yararın sağlanması, uygun aracın, uygun zamanda, uygun yerde ve uygun bir biçimde kullanılmasına bağlıdır (Küçükahmet, 1997, s.150).

Çeşitli öğretim araçlarının kullanılması öğrencinin öğrenmede ilgi ve motivasyonunu sürdürmesine yardımcı olur (Vural, 2000, s.198).

Hangi yaşta olursa olsun, bir konu ile ilgili yeni şeylerin öğretilmesine somut mesajlarla başlanıp öğrenenin ilerlemesine paralel olarak yavaş yavaş soyutlaştırılan mesajlarla devam edilmesi ve bu çerçevede öğrencinin mümkün olduğunca çok duyu organının öğrenme işlemine katılacağı etkinliklerin düzenlenmesi, daha iyi öğrenme sağlayacaktır (Yalın, 2001, s.21'den aktaran Kılınç, 2006, s.22).

Görsel - işitsel araçların verimli kullanılabilmesi için o aracın kendine özgü özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Bazen çok basit gibi görünen bu özellikler hem o araçtan yararlanmayı hem de dersin niteliğini büyük ölçüde etkilemektedir (Küçükahmet, 1997, s.151).

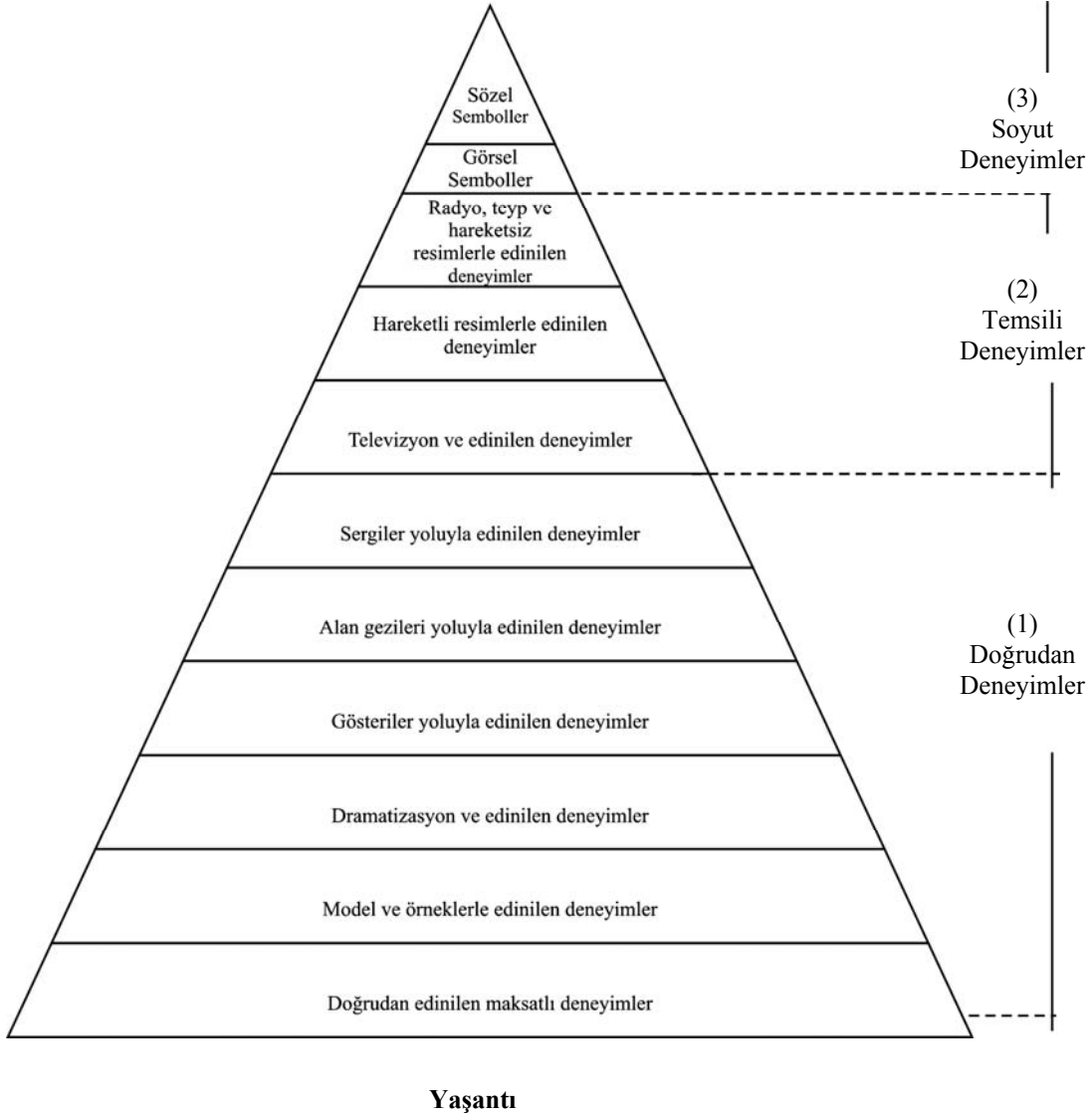
Öğretmen öğrencilerin özelliklerini ve öğretimdeki amaçlarını belirledikten sonra belirli bir araç formatı seçmelidir. Ancak bu formatı seçerken öğrenciler ile izlenen ya da belirlenen amaçlar arasında var olan pek çok farklılığın göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öğretmenler medya formatına karar verdikten sonra, dersi aktarmak için uygun öğretim aracı ya da medya ve materyallerin elde edilmesi konusunda üç seçenek ile karşılaşır:

- a) Var olan materyali seçme,
- b) Var olan materyalin yeniden şekillendirilmesi, ya da
- c) Yeni bir materyalin üretilmesi ve desenlenmesi gibi (Vural, 2000, s.199).

Aşağıda, Tablo 2.5.'de Sınıf Ortamında En Çok Kullanılan Görsel ve İşitsel Araçlar verilmiştir (Demirel vd., 2002, s.80-81).

Tablo 2.5. Sınıf Ortamında En Çok Kullanılan Görsel ve İşitsel Araçlar

Görsel Araçlar	Kitaplar	<ul style="list-style-type: none"> • Ders Kitabı Öğretmen Kitabı • Alıştırma Kitabı • Başvuru Kitapları
	1. Yazı ve Gösterim Tahtaları	<ul style="list-style-type: none"> • Kara Tahta (Tebeşir tahtası) • Çok Amaçlı Tahtalar • Kopya Tahtası • Askı/Kanca Tahtası • Pazen Tahta • Manyetik Tahta • Dosya Tahta (Flip charts) • Bülten Tahtası
	2. Resimler	<ul style="list-style-type: none"> • Düz Resimler • Çizgi Resimler • Şimşek kartlar • Figürinler • Duvar Resimleri • Levhalar • Afişler • Grafikler • Krokiler ve Haritalar • Karikatürler
	3. Gerçek Eşyalar Modeller	<ul style="list-style-type: none"> • Basitleştirilmiş modeller • Büyütülmüş modeller • Küçültülmüş modeller • Küre • Kabartma haritalar
	4. Projektörler (Yansıtıcılar)	<ul style="list-style-type: none"> • Tepegöz • Slayt Projektörü • Film Projektörü • Opak Projektörü • Video Projektörü • Data Show (LCD Plate) • Konferans Projektörü
İşitsel Araçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Radyo • Pikap ve Plaklar • Teyp, Ses Bantları ve CD'ler • Kompakt Disk 	
Görsel- İşitsel Araçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Film Makinesi ve Hareketli Filmler • Kapak Devre Televizyon • Video • Kuklalar • Tiyatro (temsil) • Eğitsel geziler 	
Teknoloji Destekli Araçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Teleteks ve Videoteks Uygulamaları • Etkileşimli Video <ul style="list-style-type: none"> • Bilgisayarlı Video Oynatıcısı • Bilgisayarlı Lazer Disk Oynatıcısı • İletişim Uyduları 	

Şekil 2.3. Dale'nin yaşantı konisi

Şekil 2.3.'te verilen Dale'nin deneyim ya da yaşantı konisine bakıldığında, öğrenmede temel bir ilke olarak kabul edilen somuttan soyuta ilkesinin yaşantı konisine aktarıldığı ve öğretim araçlarının bu ilkeye uygun şekilde sınıflandırıldığı açıkça görülmektedir. Koninin tabanında doğrudan elde edilen deneyimlerin yer aldığı, tepeye doğru yükseldikçe somut deneyimlerin yerini, soyut deneyimlere bıraktığı kolayca izlenmektedir. Öğretimde doğrudan deneyim, sonra doğrudan deneyimi temsil eden deneyim ve daha sonra semboller yoluyla deneyim kazanma gibi bir sıra izlenirse, somut deneyimlerin öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi soyut deneyimlerin hatırlanmasını ve kazanılmasını da kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden öğretim araçları gerekli somut deneyimler sağlayarak öğrencinin daha sonra edineceği deneyimleri önceki deneyimlerle bağlantılandırmasına yardımcı olur (Vural, 2000, s.196-197).

Bir öğretme (ve öğrenme) etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada da o kadar geç olmaktadır. Öğretimde görsel ve işitsel araçlar kullanıldığında öğrenmeler hem daha çabuk hem de daha kalıcı izli olur. Eğitim araçları eğitim ve öğretim etkinliklerinin daha verimli olmasını sağlamak için öğretmen ve yetiştiricilere en büyük yardımcıdır. Ancak araçların en mükemmelinin bile öğretmenin yerini tutamayacağını unutmamak gerekir. Öte yandan araçlar ne kadar mükemmel olurlarsa olsunlar, uygun olarak kullanılmadıkları zaman yararlı olamazlar.

A.B.D. Texas Üniversitesi'nde Philips tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, zaman faktörü sabit tutulduğunda insanlar; Okuduklarının % 10'unu, Duyduklarının % 20'sini, Gördüklerinin % 30'unu, Hem görüp hem duyduklarının % 50'sini, Görüp, işittikleri ve söylediklerinin %80'ini, Görüp, işitip, dokunup, söylediklerinin % 90'ını hatırlamaktadırlar (Demirel vd., 2002, s.78).

Öğretim, öğretmen ve öğrencilerin öğrenim sürecine birlikte katıldıkları zevkli bir uğraş olmalıdır. Başarılı bir öğretim öğrencilerin ilgisini çekip heveslendirmeye ve bu öğrenme isteği ile ilgiyi canlı tutabilmeye bağlıdır (Nichol, 1991, s.75).

Sınıf ortamında öğrencilerin öğrendiklerini daha iyi hatırlayabilmelerini sağlamak için de çok ortamlı (multi-media) öğrenme durumlarının düzenlenmesi önem taşımaktadır. Sınıf içinde çoklu ortamlı öğretimin sağlanmasına (genelde) göze ve kulağa hitap eden görsel-işitsel araçlar yardımcı olmaktadır (Demirel vd., 2002, s.79).

Karikatürlerde görsel materyaller içerisinde yer alır ve derste kullanımlarında, öğrencilerinin tarafından karikatürlerin analiz, sentez edilmesi ve yorumlanmasını gerektirir, dolayısıyla söz konusu olay, konu yada kişiyle ilgili daha önceki bilgilerinden yararlanma fırsatını verirler.

Özden (1998) göre, araç kullanımı ve özelliklerinde Karikatürü; Güncel olay ve konularla ilgili bir durumu iğneleyici, istihza edici veya abartıcı çizgi resimler olarak tanımlanmakta ve davranış kalıplarını kazandırmak için kullanılmaktadır.

- Aracın genel özelliği bakımından; Karikatürü doğru yorumlamada yardımcı olunmalıdır.

- Olumlu noktaları bakımından; "Bir resim bin kelimeye bedeldir", Karikatürler peşin hüküm taşıyabileceğinden önyargıları anlamaya ve eleştirel düşünmeye yardımcı olur. Okumaya göre çok daha hızlı mesaj verir. Tavır ve davranış kazandırmada etkilidir.
- Olumsuz noktaları bakımından; Öğrenciler tarafından çok ciddiye alınabilir. Bazı öğrenciler gerçek ve abartma farkını göremeyebilir. Şeklinde açıklamıştır (Özden, 1998, s.185).

Bilgisayarlar hem göze hem de kulağa hitap ettiği için öğretimde kalıcılığı sağlayabilir. Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde her modül ve modüllerde geçen konuların öğrencilere aktarımı ve aynı zamanda dersteki başarıyı artırmak için yerine ve zamanına göre seçilecek materyallerin önemi büyüktür. Öğrencinin derse etkin katılımını sağlayan ve yukarıda açıklanan birçok materyal Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde kullanılabilir. Materyallerin önceden belirlenmesi, hem öğrencinin öğrenme hızını artıracak hem de öğretmenin işini kolaylaştırarak, derslerin daha verimli olmasını sağlayacaktır.

2.6.2.3.1. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Materyali ve Karikatür Tekniğinin Eğitim Amaçlı Kullanımı

Grafik eğitim metodlarını özetlemek gerekirse; kalıplaşmış tutumlardan uzak, gelişmeye yaratıcılığa açık, gözlem, deneye ve teknoloji'ye dayanan, tekniklerin kurallarından şaşmayan, çağdaş grafik eğitimi yöntemlerini içeren bir prensipler yumağı içerisinde öğrenciye yaklaşılmalıdır (Ünalın, 2005, s.28).

ÖRS'e göre (2007), Karikatürün eğitim-öğretim alanında kullanılması "Bir iletişim bilimci olarak, görsel malzemelerin eğitim-öğretim alanında kullanılmasını çok yararlı buluyorum ve bizzat uyguluyorum. Görsel unsurlarla; resimler ve karikatürlerle destekleyerek verdiğim derslerde, öğrencilerimin derse olan ilgisinin ve katılımının çok daha yüksek olduğunu, konuları daha iyi kavradıklarını somut olarak gözlemliyorum. Öğrenmede yaş faktörünün büyük rolü vardır. Özellikle temel eğitim döneminde algılanan ve öğrenilen bilgiler, yaşam boyu kalıcı ve belirleyici olmaktadır. Bu bakımdan, 3, 4, 5...8. sınıflarda karikatürün bir eğitim aracı olarak kullanılmasını olumlu buluyorum. Özellikle öğrencilerin öğrenmekte zorlandıkları derslerde

(matematik gibi) karikatürün kullanımı çok yararlı olacaktır. Ancak, kullanılacak karikatürler, rastgele değil, uzman eğitimciler tarafından titizlikle ve bilinçli bir şekilde seçilmelidir. Karikatürle eğitimin amacı, eğlendirmek ya da ezberletmek değil, düşündürerek öğretmek ve yaratıcılığı geliştirmek olmalıdır... Karikatür, sadece temel eğitim düzeyinde değil, daha ileri düzeylerde de eğitim aracı olarak kullanılmalıdır. Bu bağlamda, üniversitelerde, özellikle eğitim fakültelerinde görsel iletişim araçlarının ve karikatürün eğitimde kullanımı konusunda eğitim veren bölümler açılması uygun olacaktır" (Örs, 2007, s. 26, 27).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, Grafik ve Fotoğraf alanında ve Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, kalıplaşmış tutumlardan uzak, gelişmeye ve yaratıcılığa açık yöntem ve tekniklere, materyallere ihtiyaç vardır. Karikatür Tekniği de yaratıcı sürece katkı sağlayan öğretim ve öğrenme materyali olarak kullanılabilir.

Mizahı aramak ve yakalamak, bir bireyin hayatın bazen acayip, tuhaf, bilinenlerle bağdaşmayan veya beklenmedik olaylarına karşı gülümsemesi ve onlara neşe ile yaklaşmasıdır. Çünkü mizah, insanları yaratıcı ve analogik düşünmeye ve olaylar arasında yeni ilişkiler kurmaya sevk eder. Mizahilik, bir çocuğu hayatın ölümcül ciddiyetinden uzaklaştırır ve çocuğa hayat hakkında yeni bir perspektif kazandırır. Sınıf ortamında ise, çocuğun mizahi söylemleri veya davranışları, sık sık öğretmene, çocuğun öğrenmenin ciddiyetinden uzaklaştığı hissini yerebilir. Burada önemli olan husus, öğrencilerin mizahiliklerinin, "muziplikler" olarak değil, fakat öğrenme sürecinde "işleyen aklın" değişik bir "delili veya kanıtı" olarak algılanmaları gerektiğidir (Saban, 2000, s. 107-74).

Eğitim süreci esas alınarak düşünüldüğünde anlatılan ders (konu), verilmek istenen ileti (mesaj) karikatürle örtüşüyorsa ezbere gerek duymaksızın öğrenci belleğindeki algılama noktalarını karikatürün kırılma çizgileriyle birleştirerek bilgilerini yüzeye çıkaracaktır. Karikatür de böylece ezbersiz eğitime katkı sağlayan önemli bir vasıta olacaktır. Algılama süreci görme ile başlar. Sonra zihinde ikinci bir süreç başlar. Zihindeki bu süreç, algılayan bireyin (öğrenci, okur, vs.) yaşı, kültürel durumu, içinde bulunduğu coğrafya ve dünyaya bakışı vb. ile ilgilidir. Her iki süreç karikatürün kırılma çizgisini harekete geçirerek bireyin belleğinde bir algılama noktası oluşturur. Bu algılama noktası, yeni öğrenimlerle bellekte yerini bulur. Karikatürdeki kırılma çizgisi, karikatürün kendisidir. Yani karikatürü karikatür yapan asıl unsurlardır. Bu unsurlar

zıtlık (tezat), gülmece (humor) ve düşünceyle açıklanabilir. Karikatür ile eğitim, kırılma çizgisini algılama noktasına dönüştürerek bellekte yerini bulmasını sağlamaktır. Gelişen öğretim sürecinde birey (öğrenci,okur...) karşılaştığı yeni bilgi, kavram, vb. ile belleğindeki algılama noktasını harekete geçirerek önceki bilgilerini yeniden yüzeye çıkarır. Bu çıkış, bir çağrışım ya da yeni bir öğrenimin yolunu açar. Böylece ezbere dayalı öğrenimler, algılama noktasının harekete geçmesiyle yerini ezbersiz öğrenimlere bırakır. Bu eğitim sürecinde ezbere dayalı öğrenimlerin yolunu kesen temel unsur karikatürün kırılma çizgisidir. İlk işleyiş burada başlar. Bellekteki algılama noktası ise ezbere dayalı öğrenimlerin yolunu kesen diğer önemli unsurdur. Birbirini izleyen bu işleyişin son noktası ise bellektir. Yazı boyunca söylediklerimizi şöyle formüleştirmek mümkündür: Kırılma çizgisi +Algılama Noktası-Bellek (Efe, 2005. <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/efe.htm>>).

Teknolojinin hemen hemen her alanda kullanılıyor olması, 2000' li yılları hız ve bilgi çağına dönüştürmüştür. Özellikle 1990 ' lı yıllardan bu yana teknolojinin getirdiği bilgi olanakları birçok iş alanında olduğu gibi eğitimde de yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bilgiye birçok kaynaktan ulaşmanın yanı sıra, bu sürecin hızlanmasında da teknolojik ürünlerin oldukça büyük faydası vardır. Teknolojinin her geçen gün gelişmesiyle yaygınlaşan bilgisayarlar günümüzde sanat eğitiminde de bir yöntem olarak düşünölmeye başlamıştır. Eğitimde kalıcılığın sağlanması öğrencinin bilgi ve davranışları yaşantı haline dönüştürmesi ve bu süreci de bütün duyularıyla yaşaması ile mümkündür. Bu süreç içinde öğrencinin bütün duyu organlarını harekete geçirmek açısından bilgisayar etkili bir araçtır. Sanat eğitiminde bilgisayar kullanımı öğrencinin imgelemine nesneye aktarmasında, öğrenciye hız kazandıracaktır. Seçenekleri anında görmesi, eksik duyduğu bilgilere anında ulaşması, eğitimini görsel ve işitsel bir teknikle gerçekleştirmesi açısından bilgisayar destekli yöntem, muhakkak uygulanması gereken çağdaş bir yöntemdir (Tütüncü, 2006, s.23-24).

Bilgisayar bir fırça bir kalem gibi sadece bir araçtır; tasarımcının işini kolaylaştırıp hızlandırır. Hangi teknoloji kullanılırsa kullanılsın, istenen etki; tasarımcının yaratıcılığına ve uygulamadaki başarısına bağlıdır. Bu nedenle bilgisayarlara gerçek işlevlerinin ötesinde anlamlar yüklemek son derece yanlıştır (Becer, 1999, s.127).

Araştırmanın yukarıdaki bölümlerinde açıklandığı üzere, Grafik sanatı ve tasarımı eğitimi verilen Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanında en önemli derslerden birisi olan Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkısı olan bir araç olarak kullanılabilirliğinin sorgulaması yapılmıştı yalnız, burada unutulmaması gereken şey bilgisayarlar sadece verilen bilgileri işlemektedir, bilgisayarı harekete geçiren ise yine bilgisayarları üreten insandır. Öğrenci yapacağı ürününü tasarlarırken görsel uyarıcılara ihtiyacı vardır.

Karikatürler... yorumlanmayı gerektirdikleri için, öğrenciye söz konusu olay, konu ya da kişiyle ilgili daha önceki bilgilerinden yararlanma fırsatını verirler. Bu bakımdan belli bir konu hakkındaki ünitenin sonuna bir karikatür koymak yararlı olabilir; çünkü öğrenciler karikatürdeki ipuçlarını kavrayıp çözecek ve karikatüristin niyetini yorumlayacak bilgileri edinmiş durumda olurlar (Stradling, 2003, s.100).

Grünwald; Almanya'da yayınladığı Ders içinde Karikatür kitabında "Karikatür kültürü almış kişilere karikatürden yararlanarak ders verildiğinde o kişiler gerçeği ve özellikle o konudaki problemleri daha iyi anlama yoluna gideceklerdir. Karikatürü gerçeklikle bir arada değerlendirmek gerekliliği bilinçli olmayı, demokratik değerleri bilmeyi gündeme getirecektir. Hoşgörüyü gündeme getirecektir. Bu demektir ki karikatür yoluyla ders gören bir öğrenci, yöntem iyi olduğu takdirde öğrenme ve uygulama aşamasında demokratikleşme yolunda da olacaktır" demiştir (Grünwald, 1979'dan aktaran, Özer, 2007, s.23-24).

Karikatür İletişim unsuru olarak farklı alanlarda yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Karikatürü çizenin verici, karikatürde işlenen konunun, olayın belirtilen, verilmek istenenin ileti, dergi, internet, gazete, kitap gibi unsurların iletişim kanalı olduğu ve karikatürü okuyup yorumlayanın da alıcı olduğu düşünülürse bu sanatın iletişim için gerekli unsurları taşıdığı söylenebilir. Bu bakımdan birçok derste karikatürlerden yararlanmak, iletişim becerileri açısından yerinde bir etkinlik olacaktır (Üstün, 2007, s.78).

"Karikatür kanalıyla gönderilen iletiler, insanları, toplumları, onların fikir, tutum ve davranışlarını etkiler ve değiştirir. Bir tek karikatürün bile önemli toplumsal olaylara neden olabildiğini biliyoruz" (Örs, 2007, s.28). Gazete ve dergilerde rastladığımız karikatürler bütün toplumlarda günlük olaylarla ilgilidir. Öğrenciler için özel cazibeleri

vardır ve herhangi bir hususu çizgilerle belirtmek veya hikaye etmek için yapılırlar. Yerinde kullanılan bir karikatür sayesinde öğrenci yaratıcı ve eleştirel düşünceye sevk edilebilir (Durualp, 2006, s.55).

İletişim kişiler arası, toplumlar arası ya da birey ile toplum arasında oluşan bir süreçtir. Bir kişinin toplumla kurduğu iletişimde ulaşabileceği insan sayısı sınırlıdır. Ancak karikatürcü uygun zemin oluştuğunda çizgileriyle bütün dünya insanlarına seslenme olanağı bulmaktadır (Uslu, 2005, <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/uslu.htm>>).

Karikatürler, gazete, dergi ve internet sitelerinde sadece toplumsal bir ileti vermek, eleştiride bulunmak amacıyla kullanılmaz, aynı zamanda ekonomik anlamda karikatürün iletişim işlevinden, reklam alanında da yararlanılmaktadır. Sözgelimi günümüzde Süttaş şirketi reklamlarını karikatür üzerinden yapmakta ve çeşitli sivil toplum örgütleri de karikatürlerden yararlanarak etkinliklerini duyurmaktadırlar (Üstün, 2007, s.78).

Grafik tasarımın olanak ve tekniklerinden her geçen gün daha fazla yararlanan karikatür sanatı, bilgisayar teknolojisinden yararlanarak yeni biçimler aramıştır... Karikatür, kitle iletişim araçlarının geliştiği, evrenselleşmenin başladığı bir dönemde, bu dönemin gereksinmelerine yanıt vermek üzere ortaya çıkmış ve biçimlenmiş yeni bir sanat dilidir. Görsel bir iletişim aracı olan karikatür, kültürel değerleri, inançları, normları ve yasaları iletmede önemli rol oynamaktadır. Bu özelliği ile insanlık tarihini yansıtır. Bilim, sanat ve felsefe, kendini yorumlayabilen, yaşadıklarını anlamlandırabilen ve geçmişinden gelen kültür birikimine yeni anlamlar kazandırabilen toplumlarda gelişir ve büyür. Topluma her zaman bir ayna tutmuş olan karikatür, yaşananları anlamlı bir biçimde çarpıtarak, izleyene iletiler sunma sanatıdır (Aşıcıoğlu, 2007.<<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>>).

Dünyada ve Türkiye'de en yaygın ve en çok kullanılan ve en eski yöntem; "anlatım" yöntemidir. Özellikle sosyal bilimler alanında ya da sözlü anlatım gerektiren tüm etkinliklerde bu yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntem en ucuz olduğu ve her yaştaki dinleyiciye hitap ettiği için (çok eleştirilse de) vazgeçilemeyen bir yöntemdir. Bu yöntemi çekici hâle getirmek, bazı araç gereçler kullanmak veya diğer yöntemlerle birleştirerek zenginleştirmek elbette eğitimcinin kapasitesiyle doğrudan ilgilidir.

Karikatürü ders aracı olarak (görsel bir malzeme olarak), Türk eğitimcilerin çok kullandığı söylenemez. Bunun önemli gerekçelerinden biri; eğitimcilerin karikatür konusundaki bilgi eksikliğidir. Ayrıca ortalıkta dolaşan kötü karikatür örnekleri, politik karikatürler ve zaman zaman ortaya çıkan karikatür krizleri bu işi oldukça zorlaştırmaktadır (Özer, 2007, s.19).

Yazı tahtasının bile kullanımı araç özelliği bakımından üzerine yapılacak çizimlerin, yazıların niteliğine göre etkin olabilmektedir. Bir eğitimci yazı tahtasını çok iyi şekilde kullanabilirken, bir başkası bundan hiç yararlanamamaktadır. O nedenle bu basit araçtan bile yararlanabilmek için eğitimcinin özellikle kendisi eğitilmelidir. Karikatür gibi bir görsel yardımcı, eğitimcinin yazı tahtası üzerindeki işini fazlasıyla kolaylaştıracaktır. Ama görünen odur ki bu konuya gereken önem verilmemekte bu kolaylıktan pek fazla yararlanan olmamaktadır. Bir derste belli bir konu işlenirken giriş bilgileri olarak sunulan genel açıklamalarda veya konuya başlangıç noktası olarak yapılan girişlerde karikatür bir provokasyon olarak kullanılabilir. Bu, derste bir gülme olayı yaratacaktır ancak bu gülme ciddiyetsizliğin verdiği ortamın yaratılması anlamında değil aksine öğrenmeye doğru kişiyi çekme olayıdır. Tüm eğitimciler bilir ki bir dersin iyi öğrenilmesi ders atmosferi ile doğrudan ilgilidir. Karikatürle derste gülümsemeli bir atmosfer yaratılarak, kuru kuruya anlatılan dersten daha başarılı olması sağlanacaktır (Özer, 2007, s.24).

Bilgisayarlardan gerçek anlamda eğitim-öğretimde yararlanılması, eğitim programı ile bilgisayarın birleştirilmesiyle ve aynı zamanda öğretme sürecinde yeni yöntem ve tekniklerin, materyallerle bütünleştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Hasan Efe (2008) derslerde karikatür ile konuyu bütünleştirme aşamalarını aşağıdaki şekilde açıklamıştır; Derslerde konu işlenirken, ister istemez anlatımın bölündüğü görülebilir. Konunun tekrarı gerekebileceği gibi dikkatin belirli aşamalarda toplanması da söz konusu olabilir. Bu durumda karikatürün işlevi yadsınamayacak derecede öne çıkar. Karikatür ile konunun bütünleştirilmesi için üç aşama söz konusu olabilir;

1. Karikatür ile ilk odağın başlaması,
2. Ara aşamada karikatürün kullanımı,
3. Son aşamada konunun odaklanması,

Efe (2008) Bu aşamaları aşağıdaki şekillerde açıklamıştır;

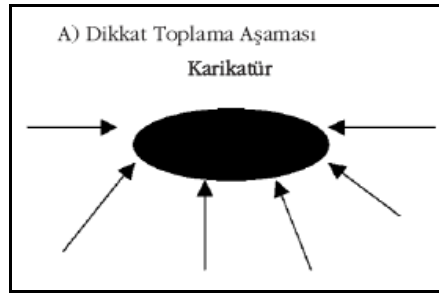
1. Karikatür ile ilk Odağın Başlaması

Bu, genel bir motivasyon başlangıcıdır. Bütün derslerde kullanılabilecek karikatür, görsel bir metin olarak konuyla ilişkilendirildiğinde öğrencileri motive ederek konuya çeker. Derslerde ilk aşama olan bu başlangıç, dikkat toplama ya da yayma aşaması olarak da adlandırılabilir.

Bunu şöyle şekillendirmiştir;

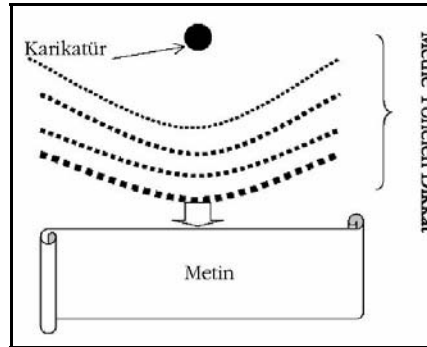
Dikkat toplama → Yayma aşamaları

A) Dikkat Toplama Aşaması:

Şekil 2.4. Dikkat Toplama 1- 3 Dakika.

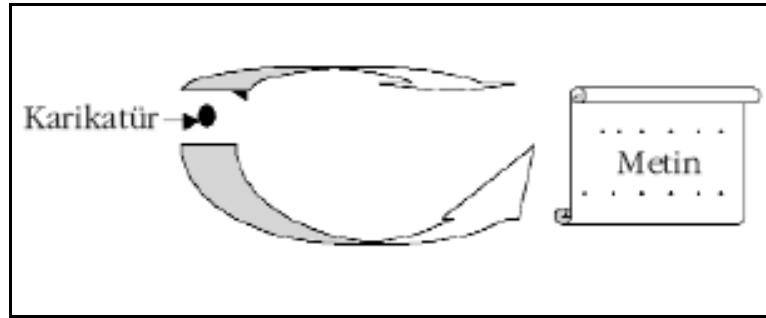
B) Yayma Aşaması: Kesik çizgiler yayılma aşamalarıdır. Dikkat karikatürden metne kayar.

Şekil 2.5. Yayma Aşaması (Bilginin ya da Sunumun) 4- 6 Dakika.

Bu aşamada karikatürden kopup metne yayılma başlar. Yayma aşamasında bilgi ya da sunum alıcıya (öğrenci) 4 ile 6 dakika arasında verilir. Bu aşamanın en etkili olduğu süredir. Bu durum konu ve veriye göre değişir. Örneğin yoğun bilgilerde bu süre 10-15 dakika arası da olabilir.

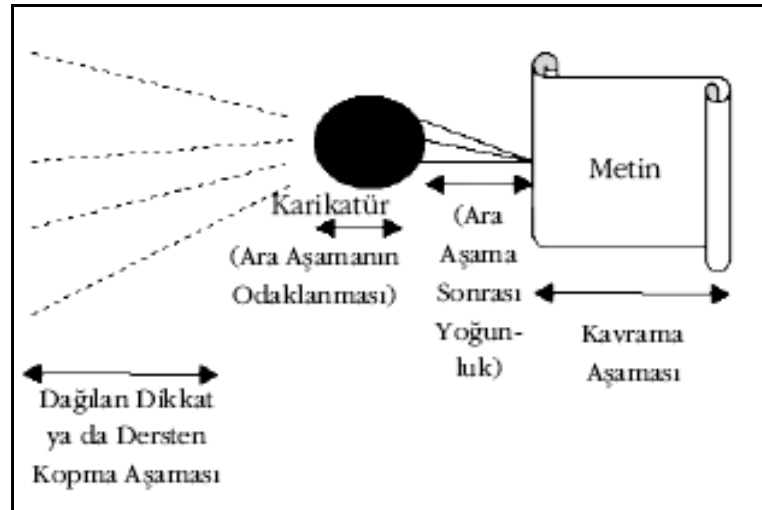
C) Karikatürden Kopuş ve Metne Yöneliş: Konunun metne bütünleştirildiği bölümdür. Karikatürün işlevi azalır.

Şekil 2.6. Karikatürden Kopuş ve Metne Yöneliş.

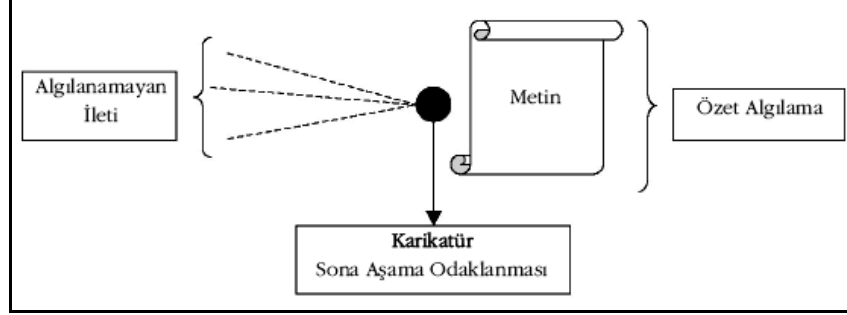
D) Bilgileri (konuları) Toplama ve Sonuç: Bu bölümde anlatılan konu toplanır ve verilerin sonucu tamamlanır. Karikatürün işlevi biter.

2. Ara Aşamada Karikatürün Kullanımı: Derse başlayan öğretmen 10-15 dakika sonra öğrenci dikkatini toplamak için ders ortasında karikatür ile konuya canlılık getirir. Bunun yararı, başlangıçta konuya giremeyen öğrencinin dikkatini öğretmen ara aşamada yakalar. Derse çekilen öğrenci kalan bölümü algılar, önceki eksik bölüm de kısaca toparlanarak verilir. Böylece öğrenci konudan koparılmadan derse çekilir.

Şekil 2.7. Ara Aşamada Karikatürün Kullanımı

3. Son Aşamada Konunun Odaklanması: Dersin başlamasından sonuna doğru ele alınan konuda, kendini toparlayamayan ya da dikkati dağılan öğrenci, kaçırdığı konu bütünlüğünü özet olarak son aşama odaklanmasıyla yakalayabilir. Böylece öğrenci sınıftan boş veya dersi tamamen kaçırmış olarak çıkmaz. Konunun ayrıntılarını bilmeseye bile ele alınan anlatımın ana hatlarını kavrayabilir.

Şekil 2.8. Son Aşamada Konunun Odaklanması

Sonuç; Karikatürü anlamsal olarak okuyabilen bir öğretmen, elindeki konu ile ilgili bir karikatürü bu üç aşamada kullanabilir. Karikatürün anlamsal boyutu ve karikatürü konuyla ilişkilendirme süreci öğretmenin yetisiyle ilgilidir (Efe, 2008, s.51,52,53).

Karikatürlü dersler için bir genel planlama ve yöntem genel olarak formüle edilemez. Her dersin hatta her ders konusunun kendine göre kuralları vardır. Bu duruma uygun çözümler düşünülmelidir. Bu sadece karikatür için gerekli olmayıp, tüm araçların kullanımında da böyledir. Tebeşirden bilgisayara kadar hangi araç kullanılırsa kullanılsın, önemli olan husus bunların öğretim amacıyla nasıl kullanıldıklarıdır. Aslında eğitimciler de bunun ayrımını bilmelidirler, bilmektedirler (Özer, 2007, s.25).

Ülkemizde, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim ve orta öğretim ders programlarında Karikatürle İlgili Çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Ders programları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir. 2004 yılında ilk kez Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim okullarının Türkçe dersi programlarında görsel okuma içinde "Karikatürde Verilen Mesajı Algılar" ifadesiyle bu sanatın varlığı kabul görmüştür. Gecikmiş de olsa bu gelişme olumludur. Tablo 2.6. (Özer, 2007, s.22- 23). Diğer Tablo 2.7.'de Orta öğretim Resim dersi, 10. sınıf programlarında karikatürle ilgili ünite verilmiştir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 1998, Lise Resim (1,2,3), Resim Alanı (1,2) Sınıf, Dersi Programı Kabulü).

Tablo 2.6. "Karikatürde Verilen Mesajı Algılar"

TÜRKÇE		
V. ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL OKUMA / GÖRSEL SUNU (IV. SINIF)		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>1. Görsel Okuma</p> <ol style="list-style-type: none"> Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir. Grafik ve tablo ile verilenleri yorumlar. Harita ve kroki okur. Trafik işaretlerinin anlamını bilir. Reklamlarda verilen mesajları sorgular. Resim ve fotoğrafları yorumlar. <p>7. Karikatürde verilen mesajı algılar.</p>	<p>1.2.a) Bir haftalık hava durumunu grafikten takip ederek okumaları istenebilir.</p> <p>b) "Tablo (çizelge) İncele"</p> <p>1.3. Harita üzerinde incelemeler yapılarak haritanın sembolleri açıklanabilir.</p> <p>1.5. Öğrenciler gruplara ayrılarak hazırladıkları reklamlarda verilen mesajları sınıfta sorgulamaları istenebilir.</p> <p>1.6. "Resimlerin Söyledikleri" ile ilgili etkinlikler hazırlanabilir.</p>	<p>1.1. Çevresinde gördüğü yönlendirme ve uyarı işaretlerinin ne anlama geldiğini bilmesi.</p> <p>1.2. Hava durumu, veli, ağırlık vb. grafiklerin ve basit tabloların yorumlanması.</p> <p>1.3. Öğrencilerden, verilen kroki (ev, okul) ve haritayı (yaşadığı il, ilçe) yorumlamaları istenebilir.</p> <p>1.4. Öğrencilerin günlük yaşamında uymaları gereken trafik işaretleri hakkında bilgi verilmelidir.</p> <p>1.5. "Hangi reklam sizi en çok etkiliyor?", "Bu reklâmdan, neden etkilediğinizi düşünüyorsunuz?" vb. sorularla öğrencilerin reklamları sorgulamaları sağlanır.</p>
TÜRKÇE		
V. ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL OKUMA ve GÖRSEL SUNU (V. SINIF)		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>1. Görsel Okuma</p> <ol style="list-style-type: none"> Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir. Grafik ve tablo ile verilenleri yorumlar. Harita ve kroki okur. Trafik işaretlerinin anlamını bilir. Reklamlarda verilen mesajları sorgular. Resim ve fotoğrafları yorumlar. <p>7. Karikatürde verilen mesajı algılar.</p>	<p>1.2. "Tablo (çizelge) İncele"</p> <p>1.7. Verilen karikatürden çıkardıkları anlamı yazarak arkadaşlarıyla paylaşmalarını istenebilir.</p> <p>1.6. "Resimlerin Söyledikleri" ile ilgili etkinlikler hazırlanabilir.</p> <p>1.10. a) Doğayla ilgili bir olay (kar veya yağmur yağması vb.) kavram haritası ile anlatılabilir.</p> <p>b) Doğayı kirleten unsurlarla ilgili bir film veya sinema izlettirilerek (video ya da bilgisayardan) öğrencilerin görüşleri alınabilir.</p>	<p>1.1. Çevresinde gördüğü yönlendirme ve uyarı işaretlerinin ne anlama geldiğini bilmesi.</p> <p>1.2. Hava durumu, veli, ağırlık vb. grafiklerin ve basit tabloların yorumlanması.</p> <p>1.3. Öğrencilerden, verilen kroki (ev, okul) ve haritayı (yaşadığı il, ilçe) yorumlamaları istenebilir.</p> <p>1.4. Öğrencilerin günlük yaşamında uymaları gereken trafik işaretleri hakkında bilgi verilmelidir.</p> <p>1.5. "Hangi reklam sizi en çok etkiliyor?", "Bu reklâmdan, neden etkilediğinizi düşünüyorsunuz?" vb. sorularla öğrencilerin reklamları sorgulamaları sağlanır.</p> <p>1.11. Bazı örnekler, toplanır, analizler, yöreye özgü sosyal olaylar vb. toplum açısından önemi ve anlamı üzerinde tartışılır.</p> <p>1.12. Renklerin değişik yerlerde kullanış ve ifade ettikleri anlamlar.</p>

Tablo 2.7. Lise 2 Resim dersi programında karikatürle ilgili ünite.

ÜNİTE:4	TÜRK MİZAHİ			SÜRE: 6 SAAT
AMAÇ VE DAVRANIŞLAR	ÜNİTENİN BÖLÜMLERİ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	KAYNAK ARAÇ VE GEREÇLER	ÖLÇME DURUMLARI
<p>AMAÇ I. Sanat eğitiminde mizahın yeri ve önemini açıklayabilme.</p> <p>DAVRANIŞLAR</p> <p>1. Mizahın yaratıcılık gücüne etkisini söyle-me/yazma.</p> <p>2. Mizahın, yaratıcılık gücüne katkısını söyle-me/yazma.</p> <p>3. Mizahın, sanatla (resim, müzik ve edebiyat) dile getirilmesini söyleme/yazma.</p> <p>AMAÇ II. Mizahın, kültürümüzdeki yerini ve önemini açıklayabilme.</p> <p>DAVRANIŞLAR</p> <p>1. Karagöz, Hacivat, Nasrettin Hoca, Keloğlan vb. mizah karakterlerini söyleme/yazma.</p> <p>2. Mizah karakterlerimizin düşünce tarzlarını söyleme/yazma.</p> <p>AMAÇ III. Basmakalıp, alaycı, çirkin mizah anlayışından uzaklaşarak, düşündürücü, kıvrak zeka ürünü çalışmalar yapabilme.</p> <p>DAVRANIŞLAR</p> <p>1. Mizahi özelliği olan bir öykü, fıkra, atasözleri ve deyimler ya da gazete, dergi vb. yayınlardan bir konuyu ele alarak mizah anlayışı içinde ifade etme.</p> <p>2. Konuya espri katarak siyah-beyaz karikatür ya da karışık teknik (kolaj vb.) ile çalışma.</p> <p>AMAÇ IV. Çevresindeki nesnelere, mizahi bir anlayışla kişilik vererek karikatürize edebilme.</p> <p>DAVRANIŞLAR</p> <p>1. İmgesel olarak canlandıracağı nesnelere seçme.</p> <p>2. Seçtiği nesne ya da nesnelere mizah anlayışı ile çizme.</p> <p>3. Konuyu, istenilen teknikle tamamlama.</p>	<p>I. BİLGİ</p> <p>- Karikatür</p> <p>- Fıkra</p> <p>- Hiciv</p> <p>- Orta oyunu</p> <p>II. UYGULAMA</p> <p>A. Mizahi özelliği olan bir öykü, türkü veya fıkradaki espriyi kendi ifadesi ile çalışma.</p> <p>B. Günlük hayatında yer alan bir nesneyi (sınıf kapısı-müdür kapısı, ayakkabı vb.) bir espri katarak karikatürize etme.</p>	<p>Anlatım</p> <p>Soru-cevap</p> <p>Gösterip yaptırma</p>	<p>Yazı tahtası</p> <p>Yapılmış örnekler</p> <p>Karikatür alümleri</p> <p>Atasözleri ve deyimler kitabı</p> <p>- Basılı yayınlar ve resimler</p> <p>- Resim kağıdı</p> <p>- Fon kağıdı</p> <p>- Makas</p> <p>- Yapıştırıcı vb.</p> <p>- Çeşitli kolaj malzemeleri</p>	<p>Ürün değerlendirme</p> <p>DEĞERLENDİRME</p> <p>Öğretmen, ölçme sonuçlarına göre öğrencinin başarısı hakkında yargıda bulunur.</p>

"Günümüz eğitim sistemindeki yeni arayışlardan biri de karikatürün derslerde bir araç olarak kullanılmasıdır. Ezbersiz eğitimin gelişmesindeki en ilgi çekici ve etkileyici unsurlardan biridir karikatür. Yapılan araştırmalarda günümüz gençliğinin en

çok okuduğu, üzerinde konuşup tartıştığı yayınların başında mizah dergileri gelmektedir. Gençlerin bu ilgisini derse yöneltebilmek için öğretmenin ele alacağı konuyu sınıfta karikatür ile anlatması daha etkili olacaktır diye düşünüyoruz. Karikatür, görsel ve düşünsel bir araçtır derslerde. Aynı zamanda mizah unsuru da olması nedeniyle resimden daha etkileyici ve akılda kalıcıdır. Bu yüzden konusuna uygun bir karikatür ile işlenen ders çağrışımları etkilidir ve unutulmaz. Eğitim sistemimizin kanayan yarası olan ezbere dayalı eğitime alternatif oluşturur. Bu arada dersler, hem eğlenceli hem de zihnin düşünsel alanlarını geliştirir. Bir konu üzerinde yorum yapma yeteneğini artırır. Olayları önyargısız ve tarafsız değerlendirebilen nesiller yetiştirir. Karikatürü tanıyan ve iyi kullanabilen bir öğretmen, günümüz gençliğini düzeysiz ve sadece gülmece unsurları taşıyan karikatürlerden kurtarır. Bunun yerine düşünsel çizgileri sunar"(Efe, 2004, s.4).

"Bir derste belli bir konu işlenirken giriş bilgileri olarak sunulan genel açıklamalarda veya konuya başlangıç noktası olarak yapılan girişlerde karikatür bir provakasyon olarak kullanılabilir. Bu, derste bir gülme olayı yaratacaktır ancak bu gülme ciddiyetsizliğin verdiği ortamın yaratılması anlamında değil aksine öğrenmeye doğru kişiyi çekme olayıdır. Tüm eğitimciler bilir ki bir dersin iyi öğrenilmesi ders atmosferi ile doğrudan ilgilidir. Karikatürle derste gülümsemeli bir atmosfer yaratılarak, kuru kuruya anlatılan dersten daha başarılı olması sağlanacaktır" (Özer, 2007, s.24).

Grafik ve Fotoğraf alanı derslerinde işlenen modüllerdeki konulara uygun karikatürler o konular hakkında anlatılması güç olan pek çok mesajı kolaylıkla verebilir. Bu yüzden bir Grafik ve Fotoğraf alanı öğretmeni konuyla ilgili karikatürleri yeterince kullanabilmelidir. Grafik ve Fotoğraf alanı öğretmeni, konu ile ilgili karikatürleri mizah dergilerinden, süreli yayınlardan, gazetelerden, karikatür koleksiyonlarından, karikatür ile ilgili internet sitelerinden, karikatür sergilerinden ve albümlerinden bulma olanağına sahiptir. Bir öğretim malzemesi olarak karikatürler derslerde kullanılırken dikkat edilecek en önemli husus o karikatürlerin nasıl yorumlanabileceğinin öğrencilere öğretilmesidir. Bunun yanı sıra Grafik ve Fotoğraf alanı öğrencisinin alanında ve iş hayatında verimli, başarılı olabilmesi için bireyi, yaşadığı çevreyi ve dünyayı yeterince inceleyip tanıması gereklidir. Burada karikatürün etkili gücü kendisini göstermektedir. Karikatür, Grafik ve Fotoğraf alanı öğrencisinin belli bir kültür düzeyine erişerek olayları yorumlayabilmesine, doğruyu, yanlışını açık olarak görebilecek bir göze sahip

olmasına yardımcı araçlardan ve sanat dallarından biridir. Ülkelerin ağırlıklı olarak görsel iletişim kolların çalışan Grafik tasarımcının, eğitiminin her hangi bir dalında karikatür ilgili eğitim alması iş başarısına doğru veya dolaylı yollardan etki edeceği düşünülmektedir.

2.6.2.3.2. Karikatürün Öğretim Materyali Olarak Seçiminde Dikkate Alınması Gereken Ölçütler ve Öğretme-Öğrenme Durumundan Önce Yapılması Gereken Hususlar

Öğretmen seçtiği ürünü ne zaman kullanılacağını çok iyi bilmelidir. Sözelimi görsel okumalarda karikatürlerden yararlanılabilir. Ancak bu karikatürlerin, metne hazırlık bölümünde mi, metin anlama ve çözümlenme bölümünde mi, metin aracılığıyla öğrenme bölümünde mi kullanılacağını önceden belirlenmesi zorunludur. Kuşkusuz her bölüm için seçilecek karikatürlerin kullanım amaçları farklı olacağı için içerikleri de farklı olacaktır (Topçuoğlu, 2007, s. 38).

Öğrenme üzerine yapılan araştırmalara göre öğrenciler, yeni bilgiyi önceden sahip oldukları bilgilerle ilişkilendirebildiklerinde daha fazla öğrenmekte ve öğrendikleri kalıcı olmaktadır. Görsel materyaller karmaşık bilgileri basitleştirerek daha kolay öğrenilmesi ve hatırlanmasını kolaylaştırırlar. Ancak bu materyaller bütün öğrenciler üzerinde aynı etkiyi göstermezler. Bu materyallerin etkili olabilmesi için öğrencilerin bu materyallerden nasıl bilgi çıkarabileceklerini ve kullanılan sembol ve işaretlerin anlamlarını öğrenmiş olmaları gerekir. Görsel materyallerde aşırı ayrıntı ya da gerçek resimleri kullanmaktan kaçınılmalıdır. Basit çizimler, ana fikri, gerçek resimlerden daha açık gösterebilir (Yalın, 2001, s.172'den aktaran Kılınç, 2006, s.59).

Karikatürün bir öğretim materyali olarak seçiminde Grafik ve Fotoğraf alanı öğretmenin özellikle dikkate alması gereken bazı temel ölçütler vardır

- Hedefe uygunluk
- Konuya uygunluk
- Öğrenciye uygunluk gibi noktalarda toplanmaktadır.

Karikatür bu noktada da "Görsel Araçlar" kullanıma karşılık gelen bir materyaldir ve bazı kriterler üzerinden seçilmesi daha uygun olacaktır.

Demirel vd. (2002) ilgili kitaplarında "Görsel Tasarım Biçimsel Yapıyı Değerlendirme Formu" ve "Basılı Materyalleri Değerlendirme Formunu" geliştirmişlerdir (Ek-8), (Demirel vd., 2002, s.218-220).

Öğretmenlerin öğrenme ortamına en uygun öğretim araçlarının seçilmesi ve bu araçların uygun yöntemlerle kullanılması için Sreit, Teaque ve Newhouse gibi alan uzmanları tarafından önerilen genel prensiplerden yola çıkmaları gerekir.

Bunlar; Vural, (2000) göre, genel başlıklar halinde aşağıdaki gibi verilebilir;

1. Öğretim araçları öğrenme amacını izlemesi gerekir, öğretmenler başarıya ulaşmak için amaç ve hedefleri dikkatli bir biçimde formüle ederek öğretimi planlamaya başlamalıdır. Bütün öğretim araçları desteği olan bu temelde seçilmelidir. Öğretmenler bilgisayar programı, film, gösteriler ve başka araçları basit olarak kullanmaktan kaçınmalıdır...
2. Öğretmenler öğretimde kullanılan tüm araçların içeriğine doğrudan aşina olmalıdır...
3. Öğretim araçlarının kullanılan öğretim formatı için uygun olması gerekir, öğretmenler her tür öğretim aracının bazı sınırlılıkları olduğunun bilinci ile hareket etmelidirler. Bazı öğretim materyalleri özellikle bireysel öğrenciler için kullanmaya uygun olarak dizayn edilmiştir...
4. Öğretmenlerin öğrencinin yetenek ve öğrenme üslubuna uygun öğretim araçlarını seçmeleri gerekir...
5. Öğretim araçları öğretmenlerin kişisel tercih ya da eğilimlerinden çok objektif ölçütlere göre seçilmelidir...
6. Öğretim araçları kullanma kolaylığı ya da var olan araçlardan çok öğrenmeye destek veren bir temelde seçilmesi gerekir...
7. Öğretim araçlarının yararlarını kucaklayan fiziksel koşullar sonuçları güçlendirmek için düzenlenmesi gerekir. Öğretim araçlarının her biri etkili kullanım için eşsiz gerekliliklere sahiptir...
8. Öğretim materyalleri genelde öğrenmeye önemli destek veren öğreticiler tarafından yerel olarak üretilmektedir. Öğretmenler çoğu kez öğretim materyallerini bölge öğrencilerinin yetenekleri, ilgileri ve özel ihtiyaçları ile uyumlu hale getirebilirler...

9. Hiçbir araç bütün amaçlar için en iyi olmadığı gibi, bütün koşullar altında öğretim için en iyi yöntem, her zaman kullanmak için en iyi öğretim aracı da yoktur. Öğretmenler çeşitli öğretim araçlarını kullanma konusunda deneyim sahibi olmaları ve öğrenme için en uygun olanını seçmeleri gerekir (Vural, 2000, s.199-200).

Bir eğitimci karikatürü derste kullanacaksa bu sanatın alaylı tekniğini, anlatmak istediğini, kalitesini bilmek zorundadır. Eğitimde karikatürün sağlıklı biçimde kullanılabilmesi için önce eğitimci bu konunun önem ve anlamını bilmeli, sonra da öğrencisinin yeterli ve hazır olduğunu hissetmelidir. Ne yazık ki günümüzde eğitimcilerin çok azı bu noktadan yola çıkabilmektedir. Karikatürle çalışma, karikatürün kendisini de çalışmayı gerektirir. Olaya böyle bakıldığında her öğretmen karikatürün anlamını derinleştirmek ve öğrencilerine yararlı olacak yardımcı yapmak zorundadır. Bu da öğretmenin kendi yeterliğine sahip olmasıyla olanaklıdır (Özer, 2007, s.25).

Safran ve Köksal'ın kanıta dayalı tarih öğretimi ile ilgili olarak ortaya koydukları tarihsel kanıtların özelliklerini, Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde kullanılabilecek bir karikatürde de aramak mümkündür.

Safran ve Köksal'dan (1998) yola çıkarak,

Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde, öğretim materyali olarak sınıfa taşınacak bir karikatürün özellikleri;

1. Bilgisayar Destekli Tasarım dersinin öğretim amaçlarına uygun olmalıdır.
2. Konulara ve ünitelerin amaçlarına uygun olmalıdır.
3. İşlenen konu hakkında sorulabilecek sorulara cevap alınabilecek muhtevaya sahip olmalıdır.
4. Önceden işlenmiş konu ya da ünitelere atıfta bulunabilecek muhtevaya sahip olmalıdır.
5. İçeriği, öğrencide heyecan ve merak uyandırabilecek ifade biçimine ve anlama zenginliğine sahip olmalıdır
6. Öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri gözetilerek seçilmelidir.
7. Öğrencilerin bilişsel düzeyleri gözetilerek seçilmelidir.
8. Öğrencilerin dil seviyelerine çevrilebilecek bir üsluba sahip olmalıdır.

9. İncelenen konu veya ünitenin birinci derecede önemli kişi veya olaylarıyla ilgili olmalıdır (Safran ve Köksal, 1998'den aktaran Durualp, 2006, s.56).

Yukarıdaki maddelerin yanısıra, aşağıdaki bazı maddeler de eklenebilir;

- Eleştirel bakış açısı kazandıracak nitelikte olmalıdır
- Öğrencinin çevreye, doğaya, tarihi mirasımıza, okula vb. karşı olumlu düşünmesine yol açacak eğitsel konular içermelidir.
- Herhangi bir ideolojiyi, siyasi partiyi ya da siyasi kişiliği konu edinmemelidir
- İleti, öğrencinin algılayıp yorumlayacağı düzeyde olmalıdır
- Genel ahlaka aykırı, cinsel unsurlar içerenlere yer verilmemelidir
- Öğrencilerin ülke sorunlarıyla, gündemdeki konularla ilgilenmesine yol açacak nitelikte olmalıdır.
- İçinde bulunduğumuz toplumun kültürel unsurlarını taşıyanlar tercih edilmeli...(Üstün, 2007, s.82-83).
- Öğrenciye yaratıcı bakış açısı kazandıracak nitelikte olmalıdır.

Materyallerden yararlanmak için öğretmenlerin bir plan yapmaları gerekir. Ticari olarak hazırlanmış bir aracı, örneğin, tepegözü seçmek ve onu sınıfta kullanmak için plan yapmak, yeterli değildir. Tepegözün öğretim etkinliği sürecinde nasıl kullanılacağı, daha evvel sınıfta verilen dersin içerik ve kapsamı ile aktarılan dersin içerik ve kapsamının nasıl ilişkilendirileceği, kullanılacak materyallerin öğrencilerin düzeyine uygun olup olmadığı, dersin sunumu esnasında ne gibi düzeltmelere gereksinme duyulabileceği, öğrencilerin yeni içeriğin sunulmasına hazır hale getirilmesi için ne yapılması gerektiği, öğretim araçları ile ilişkili etkinliklerin nasıl bir sıra izleyeceği konularında öğretmenin karar vererek plan yapması gerekir (Vural, 2000, s.200-201).

2.6.2.3.3. Karikatürlerin Öğretme-Öğrenme Esnasında Kullanırken Dikkat Edilecek Hususlar ve Karikatürlerin Analiz Edilmesi (Karikatür Okuma)

Öğretim araçlarının kullanımı konusunda alan uzmanları tarafından altı öneri ileri sürülmektedir. Bunlar:

- a) Öğretmenler ticari olarak hazırlanmış materyalleri önceden gözden geçirmelidir. Öğretmen materyallerin içerik ve ayrıntılarına aşına olursa, dersini materyal etrafında etkili bir şekilde geliştirebilir. Öğretmen materyallerin içerik ve ayrıntılarına aşına olursa, dersini materyal etrafında etkili bir şekilde geliştirebilir. Aynı zamanda materyalleri öğretim düzeyine uygunluğu açısından kontrol etmiş olur.
- b) Öğretmenlerin öğretim için öğrencileri hazırlaması gerekir. Bu hazırlık sürecinde, öğrencilerin içerikle tanıştırılması sağlanır; üzerinde çalışılan konu nasıl bir ilişki rasyonelliği içinde bulunduğu, yeni sözcükler ya da kullanılacak içerik gözden geçirilir; sunu esnasında her bireyin beklentisinin ne olduğu, motivasyon teknikleri, öğretim araçlarına yönetilmiş dikkatin özel boyutlarının ipuçları ve öğretim araçları kullanımında izlenecek olan etkinliklerin tasviri gibi konular üzerinde durulur. Öğrenciler, sunulacak içeriğe motive edilerek öğrenmeye hazır hale getirilir.
- c) Kemp ve Smellie, öğretmenlerin belirli izleyiciler için materyal dizayn etmelerini önermektedirler. Bunun yanı sıra öğretmenlerin, izleyicilere neyin geliyor olduğunu ve enformasyon üretimiyle aşırı yüklenmeyen, öğrencilerin hatırlamasına yardımcı olan, görsel ve zihinsel imajlara dayanan, halihazırda öğrencinin bildiği yeni gerçek ve fikirlerle ilgili olarak sunulan araçlarda onların neyi öğrenmesi gerektiğini söylemesini ve öğrencilere informasyonu sindirmeleri için zaman verilmesini, kritik noktaları vurgulamak için tekrarın kullanılmasını, piramit yapısında düzenlenen önemli noktaların gözden geçirilmesini de önermektedirler.
- d) Medya ya da öğretim araçlarının kullanılmasını başka öğretim aracı etkinlikleri izlemelidir. Öğretim araçları öğrenme etkinliklerinin ardışık planlanmasının önemli parçalarıdır. Başka kaynaklardan kazanılan informasyonu öğretim araçlarından kazanılan enformasyon ile ilişkilendirmek için öğrencilere fırsatlar verilmelidir. Etkinliklerin ilişkilendirilmesi ya da bağlantılandırılması iletişim

araçlarından yapılan kısa tartışmaları, yazılı projeleri ya da medyalaştırılmış projeleri içerebilir. Bazı filmlerin uzun olması nedeniyle, öğretmenler bazen iki günü aşan izlemeyi ön izleme ve onu izleyen etkinlikler olmak üzere ayırır.

- e) Bazı materyallerin kullanılması telif hakları yasasına uymayı gerektirebilir. Örneğin, bir kitabı sınıfta kullanmak için öğrenci sayısına göre fotokopi yaptırmak söz konusu yasaya göre sınırlandırılabilir. Yani buna izin verilmeyebilir. Bu tür sınırlılıklar teypler, videolar ve ders kitapları gibi birçok öğretim materyalleri için uygulanmaktadır. Sınıfta öğretim materyallerini kullanırken bu kurallara uyma konusunda hassasiyet göstermek yasa yaptırımı bir yana, etik değerler açısından da önemli bir konudur.
- f) Öğretmenlerin okullarında var olan öğretim araçlarının kendilerinin kullanmasına uygun zamanın tespiti açısından okuldaki aynı aracı kullanacak başka öğretmenlerle işbirliği yaparak bir plan geliştirmeye gereksinimleri vardır. Çünkü bazı okullarda sınırlı sayıda bilgisayar olabilir. Sınırlı sayıda sinema makinası ve video olabilir. Dahası, öyle okullar vardır ki temel ders kitabı bile yeterince olmayabilir. Bunun için araç kullanma konusunda, ilgili araçları kullanacak olan öğretmenlerin ortak işbirliğinin sonucu olarak eşgüdümlü bir plan yapmaları kaçınılmazdır (Vural, 2000, s.201-202).

Akıcı bir dersi bölen önemli sorunlardan birisi de dersle ilgili materyalin hazır olmayışıdır. Öğretmen ders dışında ve zamanında gerekli malzemeleri hazırlayarak sınıfa öğrencilerden önce gelmelidir. Öğrencilerle aynı anda veya öğrencilerden sonra sınıfa gelen öğretmen, birde çocukların huzurunda ve iş ortasında araç-gereç temin etmeye çalışırsa hem dersin düzeni bozulur, hem de ders zamanının bir kısmını verimsiz şekilde kullanmış olur. Aynı zamanda çocuklarda getirmeleri ya da hazırlamaları gereken materyalleri ders başlamadan önce hazır halde bulundurmalıdır (Akyol, 2002, s.202'den aktaran, Kılınç, 2006, s.69).

Bir dersin karikatürle verimli bir şekilde işlenmesi ve karikatürden yeterince yararlanılabilmesi için öğretmenin dikkat etmesi gereken bazı konular vardır. Bunları da şu şekilde özetleyebiliriz;

1. Öğretmen öncelikle karikatür sanatını iyi bilmeli ve yakından takip etmelidir.
2. Karikatüre ulaşabileceği kaynaklar konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
3. Zengin bir karikatür arşivine sahip olmalıdır.

4. Espriyi anlama, yorumlama konusunda çelişkiye düşmemelidir.
5. Her ders ve konu için en uygun karikatürleri seçebilmelidir.
6. Mümkün olduğunca yazısız karikatürler kullanılmalıdır.
7. Seçimlerinde farklı ülkelerden farklı çizerlerin çalışmalarına yer vermelidir.
8. Kullanacağı karikatürleri plânlama aşamasında belirlemelidir.
9. Bazen aynı konuda çizilmiş farklı karikatürler bir arada ele alınmalı ve çizerlerin olaya bakış açılarındaki farklı ve benzer noktalar buldurulmalıdır (Uslu, 2007, s.18).

Stradling (2003) göre karikatür materyalinin kullanımında öğrencilerin bilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır, bunu aynı zamanda öğretmenlerin bilmesi gereken hususlar olarakta değerlendirebiliriz.

Birincisi, karikatürist hitap ettiği okurun bilgi birikimi ve bazen siyasal görüşleri konusunda varsayımlar yapar. Daha incelikli karikatürleri anlayabilmeleri için, öğrencilerin ve öğretmenlerin bu varsayımların neler olduğunu araştırıp öğrenmesi gerekir. İkincisi, karikatürler genellikle olgusal bilgilerden çok görüşler sunarlar. Karikatürist taraflıdır; konuya ilişkin dengeli bir bakış açısı ya da çok sayıda perspektif sunmaya çalışmaz. Üçüncüsü, karikatüristler büyük ölçüde gülünçleştirme ve abartma unsurlarını kullanırlar. Bunlar olumlu ya da olumsuz olabilir. Örneğin, bir karakter güvenilir ya da güvenilmez, sert ya da zayıf, kendinden emin ya da kararsız, yurtsever ya da hain olarak görülecek şekilde çizilebilir. Karikatüristler halka mesajlarını iletmek için basmakalıp anlayışlara sıklıkla başvurular; bir sosyal gruba veya ulusa ilişkin çoğu kez küçümseyici ve aşırı basitleştirilmiş genellemeler sunabilirler. Dördüncüsü, bir karikatürün etkili olabilmesi için, karikatür ve hiciv açısından nelerin komik, nelerin "kolay hedef" olduğu ve olmadığı konusunda dönemin sosyal göreneklerine uyması gerekir. 20. yüzyılın farklı dönemlerine ait karikatürlere baktığımızda bu göreneklerin zaman içinde değiştiğini görürüz. Benzer şekilde, Avrupa'nın değişik kesimlerinde karikatür için nelerin komik ya da uygun sayıldığına ilişkin farklı fikirleri tespit etmek mümkündür. Beşincisi, karikatürlerin çoğunda sembol aracılığıyla anlatıma başvurulur. Ulusal semboller en bariz olanlarıdır. Marianne Fransa'yı, John Bull ya da bir İngiliz buldok köpeği İngiltere'yi, Rus ayısı Rusya'yı, Sam Amca ABD'yi temsil eder. Ayrıca Avrupa genelinde insanlık halinin çeşitli yönlerini yansıtmak amacıyla yaygın olarak kullanılan belirli sembolik imgelere rastlamak mümkündür: Yaklaşan fırtına bulutları; savaş kurbanlarını temsil eden beyaz tahta haçlar; ülkenin üzerine çöken hayalet;

trajediyi ve felaketi anlatmak için Hz. İsa'nın cesedini kucağında tutan Meryem Ana teması üzerine çeşitlemeler; sosyal bölümleri ifade eden duvarlar, çitler ve hendekler; barış güvercini. Karikatürün anlamını çözmek için, bu sembollerin neyi temsil ettiğini bilmek gereklidir. Bazı semboller artık kullanılmamaktadır. Örneğin günümüzün karikatüristleri hayalet ve Meryem'in kucağındaki İsa görüntülerini 19. yüzyıldaki ve 20. yüzyılın ilk yarısındaki kadar sık kullanmamaktadır (Stradling, 2003, s.102-103).

Burada Bir Karikatürü "Nasıl" Okumalı ? sorusu yanıt aranmalıdır.

Gürel, (2008) "İmgelerin Gizini Çözmek, Algılama ve Değerlendirme Sorunları ve Pratik Bir Yöntem" başlıklı yazısından yola çıkarak bir karikatürü "okuma"nın yapısı aşağıdaki gibi yorumlanabilir;

Bir resmi veya karikatürü "okuma"nın yapısı dört ayrı aşama içerir;

A- TANIMLAMA

- Bu karikatürü çizen sanatçının ismi nedir?
- Bu ne tür bir karikatürdür?
- Karikatürün adı nedir?
- Karikatür ne zaman yaratılmıştır?
- Bu karikatürün çizildiği tarihsel dönemde yer alan bazı önemli olayları sıralayınız.
- Çizimdeki nesnelere sıralayınız (ağaçlar, insanlar, hayvanlar, dağlar, nehirler, vb.,)
- Bu yapıtta var olan anlamlı sanatsal unsurları inceleyiniz (consider) ve onları tanımlayınız: Çizgi-Doku-Biçim-Renk-Hacim-Valör-Mekan-Model/Örnek

B- ANALİZ

- Bu aşamada sanat yapıtında kullanılan en belirgin sanat ilkelerini ele alınız.
- Sanatçının karikatür unsurlarını organize etmek için onları nasıl kullandığını gösteriniz.

Denge-Karşıtlık - Öne Çıkarma – Uyum – Çeşitlilik – Birlik –Derecelendirme – Hareket- Ritim -Oran – Derinlik – Kompozisyon.

C-YORUMLAMA

- Sanat yapıtı hakkında şimdiye kadar öğrendiklerinize temellendirerek, sanatçının ne söylemeye çalıştığını düşünüyorsunuz?
- Sanatçı bu karikatürü neden çizmiştir?
- Ne anlama geldiğini düşünüyorsunuz?
- Bu çizime baktığınızda içinde ne gibi duygular uyanıyor?
- Bu karikatürde başka şeyleri temsil eden şeyler - simgeler olduğunu düşünüyor musunuz?

D-YARGI

- Bu karikatürden hoşlanıyor musunuz?
- Onun iyi bir çizim olduğunu düşünüyor musunuz?
- Onun önemli bir karikatür olduğunu düşünüyor musunuz?
- Bu karikatürü evinize asıp seyretmek ister miydiniz?
- Bu çizim müzeye konacak denli iyi bir yapıt mıdır?

(Gürel, <<http://www.sanalmuze.org/arastirarakogrenmek/>>).

Grafik ve Fotoğraf alanı derslerinde kullanılacak bir karikatür materyaline, aşağıdaki Stradling sorularına da yanıt aranarak aynı zamanda değişik birçok uygulamalar yapılabilir.

Stradling'e göre (2003) ders sırasında karikatürlerin analizi için aşağıdaki kavramsal çerçeveyi uygulamak gereklidir. Karikatürlerin analizi için önerilen çerçeve, tarihsel fotoğrafların analizi için önerilene benzer. Aradaki farklar daha çok karikatürleri "okurken" sorulan soruların ayrıntılı olmasında yatar. Fotoğrafların analizinde olduğu gibi, kendi başlarına yürütülecek duruma gelmeleri için öğrencilere bu çerçeveyi uygulayabilecekleri fırsatları vermek gerekir. Aşağıda Tablo 2.8. Karikatür materyalini analiz etmek için çerçeve verilmiştir.

Betimleme: Tam olarak ne görüyorsanız onu betimleyin. Bu aşamada, baktığınız şeyle ilgili tahminlerde bulunmaya çalışmayın.

Örnek;

- Karikatürde çizilmiş olan karakterleri betimleyin. Nasıl giyinmişler? Ne yapıyorlar?

- Bu karakterlerin çizimi gerçekçi mi, abartılı mı? Eğer abartılıysa, hangi açılarda abartılmış?
- Karikatürde görünen bütün nesnelere betimleyin. Bunlar gerçekçi mi, yoksa abartılı mı çizilmiş?
- Karikatürün ön ve arka planlarında, ortasında, sağında, solunda görebildiklerinizi betimleyin. (Yararlı olacaksa, karelere bölünmüş bir slayt kullanın.)

Tablo 2.8. Karikatür materyalini analiz etmek için çerçeve

Yorum	Bulgu Nasıl Biliyorsunuz?	Ne kadar eminsiniz?
<p>Bu karikatürdeki karakterler arasında tanıdıklarınız var mı?</p> <p>Eğer gerçek kişiler iseler, adlarını ve karikatürün çizildiği tarihteki konumlarını belirtin.</p> <p>Karikatür hangi tarihte yayımlanmış?</p> <p>Karikatürde hangi olaya ya da konuya değiniliyor?</p> <p>Bu olay ya da konu ve karikatürdeki insanlar hakkında neler biliyorsunuz?</p> <p>Başlık ne demek istiyor? Mizaha ya da ironiye dönük bir yönü var mı? Eğer varsa, hangi açılardan?</p> <p>Karikatürde semboller var mı? Sanatçı bu sembolleri niçin kullanmış?</p> <p>Karakterler olumlu mu, olumsuz mu çizilmiş?</p> <p>Karikatürde işlenen konuya ilişkin karikatüristin tutumu nedir?</p> <p>Olumlu mu, olumsuz mu? Övücü mü, eleştirici mi?</p>		

- Bu karikatüre ilişkin vardığınız sonuçları kontrol etmenize yarayacak başka tarihsel kaynaklar neler olabilir?
- Bu karikatür amacına ulaşma açısından ne kadar etkili?

- Bu karikatür ele alınan olay, konu veya kişilere yönelik yorumunuzu değiştirdi mi? (Stradling, 2003, s.103-104).

Bir derste, önemli olan müfredatta yani eğitim programında belirtilen amaç ve davranışların kazandırılmasıdır. Bu davranışların kazandırılmasında yukarıda da açıkladığımız nedenlerle karikatürden faydalanmak çok büyük önem taşımaktadır. Öncelikle işleyeceği ders konusuna uygun karikatür ya da karikatürler öğretmen tarafından önceden belirlenir. Ders saatinde, karikatür mümkünse tepegöz ve ya projektör gibi bir araçla tüm sınıfın görebileceği şekilde öğrencilere sunulmalıdır. Bu olanak yoksa fotokopi vb. teknikle büyütülerek tahtaya asılır. Ayrıca çoğaltılarak her öğrenciye verilir. Öğretmen karikatürü incelemeleri için sınıfa belli bir süre tanır. Daha sonra da her öğrenci sözlü ya da yazılı anlatım tekniğiyle karikatürden anladıklarını ifade eder. Bu fikirler üzerinde tartışılarak en isabetli yorum belirlenir. Bu aynı zamanda o dersin kazanımıdır. Öğrenciler ders bitiminde öğretmenin dağıttığı örnekleri karikatür dosyalarına takarlar. Böylece her öğrencinin zamanla zengin bir karikatür arşivine sahip olması sağlanır. Öğretmen bir sonraki ders konusunu öğrencilere söyleyerek bu konuda karikatür bulmaları için ödevlendirebilir. Böylece çocuklar hem araştırma yapmış hem de konuya hazırlanmış olurlar (Uslu, 2007, s.17).

2.6.2.3.4. Karikatürlerin Kullanımından Sonra Yapılması Gereken Hususlar

Vural'a göre, gerçekleştirilen öğretimin ve öğretim sürecinde kullanılan araç, gereç, kaynak ve yöntemlerin gözden geçirilerek belirlenen amaca ne derece ulaşıldığını belirlemek için değerlendirme yapmaya gereksinme vardır. Değerlendirme gereksinmesinin gereği olarak öğretim ile ilgili birçok sorunun cevabı araştırılmalıdır.

Bu sorular karikatür materyaline uygulanırsa şöyle olabilir; Öğretim sürecinde kullanılan karikatürler ve bu karikatürleri kullanım yöntemleri bu etkinlikten beklenen amaca ulaşılmasında başarılı olmuş mudur? Oldu ise ne derece başarılı olmuştur? Bu araç ve yöntemleri öğretimde daha etkin kullanma olanağı ne olabilir? Öğretim yöntemleri öğretim sürecinde daha etkin kullanma olanağı ne olabilir? Öğretim aracı olarak karikatürün sınıfta kullanımı onların kullanılmasından beklenen yarardan daha çok mu zaman almıştır? Bu ve benzer sorular sınıfta öğrencilerle tartışılmalıdır. Dahası, öğretim araçlarını sınıfta kullanımının hemen arkasından, aracın öğretimdeki etkililiğini

ölçmek bakımından öğrencilere bazı sorular yöneltilebilir. Örneğin, içerik uygun mu? Öğrencilerin anlama düzeyine uygun mu? Öğrencilerin kullanılan araç gereç ile bilgilerinin ne olduğu; kullanılan araçla ilgili neyi beğenip neyi beğenmedikleri; kullanılan aracın farklı şekilde kullanılıp kullanılmayacağı gibi benzer sorular hakkında öğrencilerin tepkileri alınabilir. Böylece kullanılan öğretim araç ve yöntemleri hakkında öğretmenler rasyonel bir değerlendirme yapabilirler. Bu değerlendirmeler sık sık yapılırsa hem karikatürün sınıfta daha etkili kullanımı, hem de öğrencilerin daha başarılı öğrenmesi sağlanır (Vural, 2000, s.202-203).

Uslu (2007) göre, öğrencilerin ders bitiminde öğretmenin dağıttığı örnekleri karikatür dosyalarına takmaları ve böylece her öğrencinin zamanla zengin bir karikatür arşivine sahip olur, aynı zamanda öğretmen bir sonraki ders konusunu öğrencilere söyleyerek bu konuda karikatür bulmaları için ödevlendirmesinin, çocukların hem araştırma yapmasını hem de konuya hazırlanmasını sağlar (Uslu, 2007, s.17).

Öğrencinin ilgi alanına giren güncel, merak ve heyecan uyandırıcı tüm konular ile çeşitli ders konuları karikatürle desteklenip zenginleştirilebilir. Ayrıca karikatür yardımıyla çeşitli mantık alıştırmaları yapmak mümkün olabilir. Öğrencilere basında karikatür takibi yaptırmak, karikatürleri yorumlatmak öğrencilerin güncel olaylara yoğunlaşmasını sağlar ve öğrencilerin dış dünyaya ilgisini arttırır (Rozenal, 2005'den aktaran Durualp, 2006, s.61-62).

2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Özalp (2006), "Karikatür tekniğinin fen ve çevre eğitimde kullanılabilirliği üzerine bir araştırma" başlıklı araştırmasında ilköğretim 7. sınıf Fen Bilgisi dersinde çevre konularının Karikatür tekniği ile öğretiminin, geleneksel öğretime göre öğrencilerin fen başarısına, çevreye yönelik tutumlarına ve fen bilgisi ders kitaplarına yönelik tutumlarına etkilerini ortaya koymayı hedeflemiş ve araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; 1. Karikatür tekniği Fen Bilgisi dersinde öğrenci başarısını arttırmada geleneksel yöntemle göre daha etkilidir. 2. Karikatür tekniğinin uygulandığı deney grubunda kalıcılık düzeyi, geleneksel yöntemle oranla daha fazladır. 3. Karikatür tekniği ile öğrenim gören deney grubu ile geleneksel yöntemle göre öğrenim gören kontrol grubu öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını olumlu yönde arttırmada etkili olamadığı

gözlenmiştir. 4. Karikatür tekniği, geleneksel yöntemlere göre Fen Bilgisi ders kitaplarına yönelik olumlu tutum geliştirmede daha etkilidir. 5. Karikatür tekniğinin öğrencilerde öğrenmeyi kolaylaştırdığı, öğrenciyi daha etkin hale getirdiği, işbirliği ve grupla çalışma olanağı sağladığı belirlenmiştir. Ayrıca karikatür tekniği ile öğretimin öğrencilerin derse olan ilgisini arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Üstün (2007), "Ortaöğretim Üçüncü Sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Karikatür Kullanımının Yazılı Anlatım Öğretimine Etkisi" başlıklı araştırmasında karikatürlerin yazılı anlatım öğretimine olan etkisi ile öğrencilerin kompozisyon dersi hakkındaki görüşleri incelenmiştir, araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; Karikatürlerin yazılı anlatım öğretimine etkisi ile ilgili olarak başlık, anlatım düzeni, anlatım zenginliği, dil-yazım-noktalama ve mesaj doğrultusunda deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Sonuç olarak karikatürlerle yapılan yazılı anlatım derslerinin öğretim üzerinde daha olumlu bir etki yarattığı yargısına ulaşılmıştır.

Duralp (2006), İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı başlıklı araştırmasında, Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılacak karikatürler, yapılandırmacı (constructivist) yaklaşımı temel alan bir öğretim yöntemi olarak tanıtılmıştır. Çalışmada ayrıca, Sosyal Bilgiler öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisi, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak incelenmiş, araştırmanın sonucunda, İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür kullanılarak yapılan öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrenciler, "Demokratik Hayat" ünitesini öğrenmede geleneksel öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.

Kılınç (2006), "Tarih Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi" başlıklı araştırmasında, Tarih öğretiminde materyal olarak karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisi, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak incelenmiştir. Araştırmanın uygulaması, 2005-2006 öğretim yılında Ankara ili, Çubuk ilçesinde bulunan Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde, aynı öğretmenin iki ayrı lise üçüncü sınıfında, elli öğrenciden oluşan örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmada T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredat programında yer alan Birinci Dünya Savaşı ünitesi; 1. Birinci Dünya Savaşına Genel Bakış, 2. Savaşta Osmanlı Devleti, 3. Osmanlı Devletini Paylaşma Projeleri, 4. Savaşın Bitişi ve Antlaşmalar (Versailles,

Saint Germain, Neuiley, Trianon), 5. Mondros Ateşkes Anlaşması, Konuları, deney grubunda öğretim materyali kullanılarak, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemiyle anlatılmıştır. Yapılan uygulama ve değerlendirmelerin sonucunda tarih öğretiminde "karikatür" kullanılarak yapılan öğretim yöntemi ile öğrenim gören öğrenciler "Birinci Dünya Savaşı" ünitesi konularını öğrenmede, geleneksel öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.

Konuşan Resimler Etkinliği, Çakmak (1999) tarafından geliştirilen ve Erginer (1999) tarafından Öğretim Yöntemleri derslerinde kullanılan ve önerilen bu etkinlik, tamamen öğretmen yapısı olarak hazırlanmıştır. Yaratıcı öğretmen etkinlikleri kategorisinde tanımlanabilecek bu etkinlikte, öğrencilerin resim ya da karikatürler üzerinde düşünce üretmeleri ve sorsun çözmeleri istenmektedir. Konuşan Resimler Etkinliğinin uygulanmasında duyu organlarından olan gözle, özellikle zihinsel düşünme sürecine sokulan öğrencilerin, genellikle resimler üzerindeki ayrıntılara odaklanmaları, davranışsal yanışları ya da doğruları belirlemeleri, ya da tamamıyla resimden farklı yaratıcı düşünce üretmeleri kılavuzlanır. Resim ya da karikatürler, öğrencilere çoğaltılarak dağıtılabilir, bir film aracılığıyla, epidiyoskop yada tepegözle gösterilebilir. Etkinlik özellikle ilköğretim ve ortaöğretimin her basamağında kullanılacağı gibi, okul öncesi çağda ve ilköğretim birinci sınıfın okuma yazmanın yeni öğrenilmeye başlandığı dönemlerde kullanılması, öğrenme etkinliklerini daha zengin hale getirebilir.

Yaratıcı öğretmen etkinliklerine örnek olan "Konuşan Resimler Etkinliği" öğretiminin, eğitim durumu aşağıda açıklanmıştır;

Ders Planı; Uygulama Öncesi Hazırlık Çalışmaları; 1. Etkinlik hakkında kaynak araştırması yapıldı. 2. İşleniş planı tasarlandı. 3. Konu belirlendi. 4. Karikatürler çizildi.

Gerekçe; Yaratıcı bir sorun çözme etkinliği olarak düşünülebilecek bu etkinliği eğitimsel etkinliklerinde kullandıklarında, öğrencilerin öğrenmelerini daha güçlü ve unutulmamaya karşı dirençli kılacağı bilincini edindirme. Mesleki yaşamlarında bu etkinliğe sık sık başvurmaları gereğini kılavuzlama.

Öğretimsel Teknoloji; 1. Sınıfın değişik kısımlarına etkinliği tanıtan yazı ve Afişler 2. Uygulamanın asıl unsuru olan karikatürler 3. Tepegöz ve yansılar

Öğretimsel Strateji: Tartışma Etkinliği: Fikirlerin tartışılmasında, Anlatım Etkinliği: Bilgilendirmede, Sorun Çözme Etkinliği: Tartışılacak sorunu belirleme ve çözümede, Gösteri Etkinliği: Karikatürlerin gösterisinde

Öğretim Senaryosu: Öğretmen: "Evet çocuklar hepiniz birbirinizi rahatça görebiliyorsunuz değil mi? Güzel, çünkü herkes bugün aktif olarak derse katılacak, farklı bakmayı öğreneceksiniz. Bugün dersimize çok geveze misafirlerimiz geldiler. Ama bu misafirler bizim gibi insan değiller. Misafirlerimiz konuşmayı çok seven sizinle konuşmaya can atan karikatürler. Konuşan resimlerimiz biraz sonra sırayla gelecekler ve size bir şeyler anlatacaklar. Evet gerçekten bu resimler konuşuyor, ama biz onları duyamıyoruz. Çünkü onlar kendi dillerinde konuşuyorlar. Sizler onların anlatmak istediklerini anlayabilirsiniz. Sırayla söz alıp onların derdlerini anlatmak istediklerini bulabilirsiniz. Küçük bir ipucu vereyim. Anlatacakları, bu derste öğreneceklerimizle yakından ilgili. Bildiğiniz gibi bugünkü konumuz, aile, okul ve yaşadığımız yerdeki toplumsal kurallar. Şimdi ilk karikatürümüz geliyor" (Erginer, 2004, s.436-438-439).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde; Araştırmanın Modeli, Evren ve Örneklemi, Verilerin Toplanması, Verilerin Analizi, ile ilgili konu başlıkları bulunmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada da "Grafik ve Fotoğraf Alanında Yaratıcılık Problemleriyle İlgili Öğretmen, Öğrenci ve Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkılarına İlişkin, Öğrenci ve Uzman Görüşleri Nelerdir?" sorusuna cevap aranacağı ve bu cevabı bulmak amacıyla belli bir zaman kesiti içinde belli sayıdaki kişilerin görüşleri anket ve bilgi toplama formları ile veriler toplanarak elde edildiği için Betimsel bir çalışmadır. Araştırmaya ilişkin problemlerini yanıtlamak, gerekli verileri elde etmek için nitel ve nicel yaklaşımlardan yararlanılmış, Bulgular ve Yorumlar bölümünde yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

Betimleme araştırmalarını Kaptan (1998) şöyle açıklamıştır; "Bir takım araştırmalar vardır ki bunlara survey ya da betimsel araştırma; kullanılan yöntem de survey ya da betimleme yöntemi denmektedir bazen iki kelimenin birlikte kullanıldığı olur betimleme-survey gibi. Bunlar olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grubların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu betimleme, açıklamaya çalışır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır. Bu yöntem dayanan araştırmalarla, durum nedir? neredeyiz? ne yapmak istiyoruz? nereye, hangi yöne gitmeliyiz? oraya nasıl gideriz? gibi sorulara, mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulunmak istenir" (Kaptan, 1998, s.59).

Grafik ve Fotoğraf alanı 11. sınıf öğrencilerinin, Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi, reklam Afışı modülünde, Karikatür Tekniğinin ders materyali olarak kullanılmasında izlenen eğitim durumları aşağıda maddeler anlatılmıştır.

1. Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde reklam afişi tasarımı konusu, dersin "Reklam Afişi Tasarımı" modülüne, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde, modüllerle ilgili bölümünden ulaşılmış, araştırmacı ve öğrenciler ilgili modülü bilgisayarlarına yüklemiştir (<http://ktogm.meb.gov.tr>).

"Reklam Afişi Tasarımı" Modül Bilgi Sayfası göre, (Ek-10) öğrencilerden beklenen genel amaç; öğrenci bu modül ile, gerekli ortam sağlandığında baskıya uygun reklam Afişini elle ve bilgisayarla tasarlayabilecektir. Bu genel amaç başlığının altında Öğrenciden hedeflenen diğer amaçlar aşağıda sıralanmıştır;

- Müşteri amaç ve isteklerine uygun konuyu seçebilecektir.
- Konuya uygun renk seçip, karakalem ve boyama teknikleriyle kompozisyon kurallarına uygun birden fazla eskizi istenilen sürede çizebilecektir.
- Karar verilen eskize uygun bilgisayarda istenilen sürede geliştirerek orijinal haline getirebilecektir.
- Orijinal ve eskizin Özelliklerini yazarak düzenli sunum dosyası hazırlayabilecektir.

Afişi tasarımı yapılırken bir çalışmanın tasarım olabilmesi için gereken;

- Bir amaca hizmet etmesi,
- Düşünce ürünü olması,
- Yaratıcı değerinin bulunması gerekir, kurallarına uyularak yapılmıştır.

2. Araştırmanın yapıldığı okulda, Bilgisayar Destekli Tasarım dersi haftada iki gün 7+5 =12 ders saati olarak yapılmaktadır. Toplam 48 ders saat süren veri toplama sürecinde, Afiş Tasarımını uygulama çalışmalarında konu seçimi, öğrencilerin istekleri de göz önüne alınarak yapılmıştır. Sınıfça yapılan değerlendirme sonucu "Küresel Isınma" konulu Sosyal içerikli reklam afişi tasarımı yapılması karar verilmiştir. Bu konunun seçilmesinin bir çok nedeni olmakla beraber, özellikle uygulama yapılacak, Grafik ve Fotoğraf alanı 11. sınıf öğrencilerinin önceki yıl (10.sınıfta) aldıkları "Mesleki Gelişim" dersinin "çevre koruma" modülünde küresel ısınma ve çevre konusunun ne kadar önemli olduğunu ve insanların bu konuda bilinçlendirilmesi gereğinin farkında olmaları konunun seçiminde etkili olmuştur. Bunun yanı sıra küresel ısınmanın neden olacağı düşünülen bazı etkiler ise günümüzde dahi yaşanmaya başlamıştır. Gittikçe artan sayıda kuruluş ve tüketici iklim değişimi inkâr aşamasından kabul etme aşamasına doğru yaklaşıyor gibi görünse de bilgi ve ilgi yetersizliği yüzünden Küresel ısınmanın yol açtığı felaketlerini engelleyecek, verimli enerji teknolojilerini gerekli şekilde

kullanmamaktadır. Bu nedenle Afiş konusu olarak; Küresel ısınmanın yol açtığı çevre felaketlerinin şu an dünyanın en önemli problemi olduğunu, küresel ısınmanın artık çevre felaketleri içerisinde geri dönülmez bir noktaya doğru gittiğini ve bu problemin ortaya çıkmasında insan faktörünün çok etkili olduğunu anlatan, insanları uyarıcı ve yaratıcı, Sosyal içerikli reklam afişi tasarımı yapılması uygun görülmüştür.

3. Bu araştırma önceden belirtildiği üzere, karikatürlerin yaratıcılık üzerindeki katkısı araştırılmıştır. Bu nedeni ise bilindiği üzere yaratıcı yetiyi etkileyen en önemli faktörlerden birisi "Kalıtım"dır. Her öğrenci farklı kalıtım özelliklerine sahiptir ve aynı kalıtım özelliklerine sahip iki grup öğrenciyi rastgele seçmek ve deney amacıyla gruplara veya sınıflara bölerek uygulama yapmak imkansızdır. Bu nedenle karikatür tekniğinin öğrenci yaratıcılığına katkılarını belirlemek amacıyla aynı öğrenci tarafından aynı konuda toplam iki afiş çalışması yapılmıştır.

Yaratıcı yetiyi etkileyen faktörleri, insanın karmaşık yapısıyla değerlendirilmeye başlanıldığı vakit karşımıza birbiriyle etkileşim içinde olan binlerce madde ortaya çıkmaktadır. Bu maddeler belli temalar altında toplanıldığında ise kalıtım, aile, eğitim, toplum, kültür gibi ana başlıklara ulaşılır. İnsan yaşamında; hala tam anlamıyla deşifre edilememiş gen haritası yaratıcı yetinin, kalıtımla ilişkisi adına hala sırrını bünyesinde barındırmaktadır. İnsanın ana rahmine yerleştiği andan itibaren, ana ve baba üzerinden aldığı kromozomlarla, genetik yapısı oluşmaktadır. Ancak bu bilgi hala yaratıcı yetinin ve insanın yeteneklerinin kimden, neden ve ne kadar geçtiği sorularına cevap bulamamakta ve sadece gözlemler dâhilinde anne ve babaya benzerlik, soya çekim söylemleriyle sınırlı kalmaktadır (Tütüncü, 2006, s.47-48).

Geleneksel öğretim yöntemi göre, karikatürün öğretim materyali olarak kullanıldığı yöntemin öğrenci yaratıcılığına katkılarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada; 1. afiş çalışmasında, geleneksel öğretim yöntem ve teknikleriyle konu hakkında bilgilendirme ve uygulama yapılmış, sonra ikinci Afiş çalışmasına geçilmiştir. 2. afiş çalışmasında dersin modüle uygun olarak konular işlenmeye devam edilmiş fakat 2. afiş çalışmasının eskiz araştırmalarına ve uygulamaya çalışmalarına başlamadan önce "Küresel Isınma" konusu hakkında (Ek-7) hatırlatıcı bilgilendirme çalışmasında, (metini anlama ve çözümlene bölümü) konuya uygun uzman görüşü alınarak 7 adet seçilmiş karikatür (Ek-9) projeksiyon ile duvara yansıtılarak konu desteklenmiştir. Bunun nedeni ise öğrenciler için, en zor ve stresli kısımlarından biri olan konu ile ilgili

yeni, yaratıcı, sağlam bir fikir bulma, aynı zaman derse karşı olumlu tutum kazanma, öğrencinin ders başarısının arttırılması gibi faktörler, dersin uygulamaya çalışmalarına başlamadan önce atılan sağlam temellerle oluşmaktadır. Araştırmanın uygulamasında kullanılan karikatürler, karikatür dergileri, kitapları ve internet siteler incelenmiş, Basılı Materyalleri Değerlendirme Formundaki (Ek-8) kriterler göz önünde bulundurarak ve aynı zamanda uzman görüşü alınarak seçilmiştir.

"Bir ders, hazırlık çalışmaları, dersin işlenişi ve değerlendirme çalışmaları olmak üzere başlıca üç bölümden oluşur. Öğretmen bu bölümlerden herhangi birinde karikatürden yararlanabilir" (Uslu, 2007, s.16).

Projeksiyondan, duvara yansıtılan karikatürleri öğrencilerin rahatça görmelerini ve derse aktif olarak katılmalarını sağlanmıştır. İlk önce karikatür, karikatür türleri ve karikatürler nasıl analiz edilmesi gerektiği konusu açıklanmış, daha sonra Öğrencilerden karikatürlerin analizinde kullanılan Gözlem formu ile (Karikatürlerin incelenmesinde kullanılan soru tablosu, Ek-3) ilgili sorular sorularak, sırayla gelen karikatürlerin anlatmak istediklerini analiz etmeleri, yorumlamaları istenmiştir. Öğrenciler sırayla söz alıp karikatürlerin anlatmak istediklerini yorumlamış, derste verilen konuyla karikatürler arasında bağlantı kurmaları, karikatürler üzerinde düşünce üretmeleri ve problem çözmeleri istenmiştir. Uygulama sırasında gözle zihinsel düşünme sürecine giren öğrenciler, karikatürler üzerindeki ayrıntılara odaklanmaları, yanlışları ya da doğruları belirlemeleri, ya da tamamıyla karikatürler farklı yaratıcı düşünce üretmeleri için araştırmacı (öğretmen) tarafından yönlendirilmiştir.

4. Öğrencilerden, karikatürleri analiz, sentez etmeleri ve sistemli düşünceleri için hazırlanan gözlem formu ile (Karikatürlerin incelenmesinde kullanılan soru tablosu, Ek-3) incelenen karikatürleri dikkate alarak soruları yanıtlamaları sağlanmış ve derste derinlemesine gözlem yapılmıştır. Sorularla öğrencilerin ayırt etme, kıyaslama ve yargılama aynı zamanda eleştirel bir bakış açısına sahip olmaları sağlanmıştır. Gözlem formu, Bloom'un Taksonomisinden yola çıkarak hazırlanmıştır. Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre sorular altı düzeydedir; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, ve değerlendirmedir. Gözlem formunun Bloom'un Taksonomisinden yola çıkarak hazırlanmasının nedeni ise; her bir düzeyin farklı bir zihinsel süreci kullanmayı gerektirmesi ve öğretim amaçları ile öğrencilerin özellikleri (yaş, bilgi, düşünce gücü)

göz önünde bulundurulmuş, böylece öğrencilerin karikatürleri analiz ederken daha sistemli düşünceleri amaçlanmıştır.

Beynimizde çalışma merkezlerini harekete geçiren etken "sorular"dır. Düz cümleleri dinlerken beyin efor sarf etmez. Ama soru cümlesi olunca, ona cevap bulmak için çalışmaya başlar. Yani sorulara cevap bulmak için arama motorunu hemen çalıştırır... Şampiyonlar ve tüm başarılı insanlar, kendilerine sürekli geliştirici sorular sorarak beyinlerini çalışır konumda tutarlar... Sorular hayatımıza yön veren önemli etkenlerdir. Çünkü bize yöneltilen sorunun cevabını bulana kadar beyin çalışır ve ona göre yol alır. Bazı soruların cevabına ulaşamıyorsanız bunun sebebi sizin tutumunuzdur. Muhtemelen cevaba ulaşamayacağınıza inanmışsınızdır. Ümitsizliğe kapılmış ve vazgeçmişsinizdir. Yani beyninizdeki o muhteşem arama motorunu durdurmuşsunuzdur. Beyin bilgisayar gibi çalışır. Bilgisayarınızın arama motoruna (google'a) aramak istediğiniz kelimeyi yazdığınızda hemen arama motoru çalışmaya başlar, ta ki kelimeyi bulana kadar. Hiçbir arama motoru aramasını yazdığınız kelimeyi bulmadan durdurmaz, tabii siz durdurmazsanız. Yani yorulup, ümitsizliğe kapılıp, aramaktan vazgeçmez. Beyin de aynı bilgisayar gibi bir şeyler sorduğunuz zaman o sorunun cevabını bulana kadar çalışır, yeter ki arama motorunun çalışmasını yarıda bırakacak komutu vermeyin. Soruyu sorun, gerisini düşünmeyin (Baran, 2007, s.201-202).

5. Yukarıdaki eğitim durumlarının yanı sıra öğrenci her iki afiş çalışmasında;

- Konuya uygun görseller, renk ve mesaj seçip, karakalem ve boyama teknikleriyle kompozisyon kurallarına uygun birden fazla eskizi istenilen sürede çizmiş varsa eskizin eksikliklerini kontrol etmiş, Eskizlerden konuya en uygun bir tanesini seçmiş, Karar verilen eskizi uygun olarak bilgisayarda istenilen sürede geliştirerek orijinal haline getirmiştir. Her iki afiş çalışmasında konuları araştırmacı (Öğretmen) anlatmış, öğrencilere her iki afiş çalışmasında araştırmacının tarafsızlığı açısından araştırmacı tarafından eşit teknik destek vermiştir.
- Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi, "Reklâm Afişi Tasarımı" konusu, modül bilgi sayfası (Ek-10) göre işlenmiştir. Aynı zamanda çeşitli kaynak kitaplar ve afiş örneklerinden yararlanarak ilk olarak konuyla ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılmış, "Reklam Afişi Tasarımı"nın konusu dersin müfredat programına ve modülüne uygun işlenmiştir.

- Ders içerisindeki uygulamalar, dersin yıllık planına ve "Reklam Afişi Tasarlamak" işlem analiz formunda yer alan (Ek-11) işlemlere uygun olarak yapılmış, dersin kendi içerisindeki değerlendirme çalışmaları ise, B.D.T. Dersinin modülünde yer alan ölçme ve değerlendirme bölümü kullanılarak yapılmıştır. B.D.T. Dersinin akışında herhangi bir aksaklık yaşanmamıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Evren; Araştırmanın evreni, 2008- 2009 Eğitim- Öğretim yılında, Ankara İl Merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı, Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf alanında görevli öğretmenler ile, ilgili alanda öğrenim gören öğrenciler ve Ankara İl Merkezindeki Üniversitelerde görev yapan alan uzmanlarından oluşmuştur.

Örneklem; Araştırmanın örneklemini ise Ankara ili Altındağ ilçesi, Yıldırım Beyazıt Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Grafik ve Fotoğraf Alanında görev yapan 6 öğretmen, araştırmanın uygulanarak verilerinin elde edildiği, Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi ilgili okulların 11. sınıfta verilmekte olduğu için, 11. sınıfta öğrenim gören toplam 15 öğrenci ve Ankara'daki farklı üniversitelerde görev yapan, alandan random yöntemi ile seçilen 7 uzmandan oluşturmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada, ilk olarak araştırmaya temel olacak kuramsal ve kavramsal çerçeve açık bir biçimde oluşturulmuştur. Alanda yayınlanmış tez, makale, kitap vb. literatür taranarak araştırma ile ilgili kaynaklara başvurulmuştur. Ayrıca Ankara ilinde bulunan, N.D. Karikatür Vakfından da görüş alınmıştır. Araştırmanın kuramsal ve kavramsal alt yapısı oluşturulduktan sonra diğer veriler aşağıdaki sırası ile toplanmıştır.

1. Öğretmen Anketi; İlgili okulda uygulamaya başlamadan önce Grafik ve Fotoğraf alanında görev yapan öğretmenlerin, alanda ve alan öğrencilerinin yaratıcılık problemlerine ilişkin görüşleri, uzman görüşü alınarak hazırlanan anket ile alınmış (Ek-1) ve ilgili veriler elde edilmiştir.

2. Uygulama; uzman görüşü alınarak konuya uygun seçilen 7 adet karikatür (Ek-9) ders materyali (eğitim aracı) olarak araştırmacı tarafından kullanılmış ve aynı zamanda uygulama sırasında araştırmacının, uzman görüşü alınarak hazırlanan gözlem formu ile (Ek-3) derste derinlemesine gözlem yapmış ve ilgili veriler elde edilmiştir.
3. Öğrenci Anketi; Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin görüşleri, uzman görüşü alınarak hazırlanan anketle alınmış (Ek-2) ve ilgili veriler elde edilmiştir.
4. Uzmanların uygulamadan sonra öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi; Öğrencilerin toplamda 30 adet olan, geleneksel öğretim yöntemiyle yapılan 15 adet 1. Afiş çalışmasını ve öğretim materyali olarak karikatür kullanılarak yapılan 15 adet 2. Afiş çalışmasını 7 alan uzmanı, uzman görüşü alınarak hazırlanan "Afiş ve Yaratıcılığı Değerlendirme kriterleri" formuna (Ek-6) göre, inceleyerek değerlendirmiş ve ilgili veriler elde edilmiştir.

Araştırmanın uygulanması sırasında 7 adet karikatürün analizinde kullanılan, gözlem formu ve öğretmen, öğrenci görüşünü almak için hazırlanan anketler, eğitim bilimlerinden 3 (üç) uzmanın görüşü alınarak geliştirilmiş güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasında değerlendirmeciler arası tutarlılık incelenmiş, geçerlilik çalışması ise kapsam geçerliğine göre yapılmıştır. Uzmanlardan, anketleri inceleyerek sorulan ifadelerin açık ve anlaşılır olup olmadığını, ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını ve gerekli olan bilgileri sağlama olasılığını da düşünerek, kontrol etmesi istenmiştir. Bu çalışmanın sonunda, anket maddelerinin ve gözlem formunun geçerliği saptanmış ve veri toplama sürecine geçilmiştir.

Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde karikatür tekniğinin yaratıcı sürece katkılarını belirlemek için veriler, uygulama sırasında araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerden ve 2 alan uzmanının görüşü alınarak hazırlanan Afiş ve Yaratıcılığı Değerlendirme Kriterleri (Ek-6) formuna göre, uygulama sonrası öğrenci çalışmalarını, 7 alan uzmanın değerlendirmesi sonucu elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı gereği, birden fazla veri kaynağının toplanarak derinlemesine çalışılması gerektirdiği araştırmanın önceki sayfalarda açıklanmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen veriler, SPSS paket programı aracılığıyla çözümlenmiş ve tablolatırılmıştır. Verilerin frekans ve yüzdellik dağılım değerleri incelenerek yorumlar yapılmıştır. Gerekli olduğu düşünölen yerlerde sonuçların daha iyi görölebilmesi için grafikler hazırlanmış ve yorumlar yapılmıştır.

Araştırmada öğrenci ve öğretmenlere uygulanan anketlerdeki ifadeler (Ek-1, Ek-2), ifade1, ifade2... şeklinde anketlerdeki sıra numarasına uygun olarak kodlanmış tablolarda; öğretmenlere uygulanan anket, ifade1, ifade2..., ifade17, öğrencilere uygulanan anket ise, ifade1, ifade2..., ifade20 şeklinde gösterilmiştir.

Araştırma ile elde edilen verilerin analizi, aşığıda açıklanmış gibi yapılmıştır;

Öğretmenlere yönelik yapılan anket, 6 kişı ile yapıldığından herhangi bir istatistiksel analiz yapılamamıştır. Sorulara verilen yanıtlara dair tanımlayıcı istatistikler alınmıştır.

Öğrencilerin eğitim öncesi ve eğitim sonrası değişimlerinin incelenmesinde parametrik olmayan ve bağımlı kategorik grup analizlerinde kullanılan "Wilcoxon Test İstatistiği" kullanılmıştır. Wilcoxon test'i Eşleştirilmiş t testinin parametrik olmayan uygulamasıdır. Bir başka ifadeyle; n birimlik örnekten elde edilen iki gözlem grubu farkının ortancası sıfır olan toplumdandan çekilmiş rastgele örnek olup olmadığını test eder. 7 alan uzmanının, öğrencilerin eğitim öncesi ve eğitim sonrası yaptıkları değerlendirmeler bağımlı iki grubun karşılaştırılması olarak düşünölmüştür.

Öğrencilerin çalışmalarını inceleyerek değerlendiren 7 alan uzmanının, değerlendirmeleri arası anlamlı fark olup olmadığını incelenmiştir. Söz konusu inceleme parametrik olmayan testlerden, "Kruskal-Wallis" yöntemi ile yapılmıştır.

Uygulama sonrası öğrencilere uygulanan ankette elde edilen öğrenci görüşlerinin Frekans tabloları alınarak, çapraz tablolar oluşturulmuş; çapraz tablolarda

"Ki-Kare" değerleri hesaplanarak anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve farklılık kontrolleri yapılmıştır.

Bu bağlamda uygulama sonrası öğrencilere uygulanan anketten elde edilen öğrenci görüşlerinin Frekans tabloları alınarak oluşturulan çapraz tablolarda, "Ki-kare" testinin sağlıklı uygulanabilmesi için hücrelerin %20'sinden fazlasında 5'den az gözlem olmaması gerekir. Gözlem sayısından dolayı 5'den az sıklıkla karşılaşılan durumlarda ilgili uyarılar tablolarda ifade edilmiştir. Bu durumlarda ki-kare test istatistiği ile değil, beklenen frekans değerleri ile karşılaştırma yapılarak "beklenenden daha az / beklenenden daha çok" olma durumlarına göre anlamlılıkları ifade edilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan verilerin çözümlemeleri sonucunda ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmektedir. Yapılan tüm istatistiksel analizlerde %5 yanlışlık düzeyinde ($\alpha =0.05$) çalışılmıştır.

Tablo 4. Örneklemeye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Görüş Bildirenler	Öğretmen	Öğrenci	Uzman	Toplam
Sayı	6	15	7	28

Tablo 4.'de görüldüğü gibi örneklemeye ilişkin bulgular sunulmuştur, buna göre araştırmada 6 öğretmen, 15 öğrenci ve 7 alan uzmanı olmak üzere toplam 28 kişiden görüş alınmıştır.

4.1. Birinci Alt Amaçla İlgili Bulgular ve Yorumlar

1. Alt Amaç: Alanda ve alan öğrencilerinin yaratıcılık problemlerine ilişkin, öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

Araştırmayı yakından ilgilendirdiği düşünüldüğü için uygulamaya çalışmalarına başlamadan önce, araştırmanın yapıldığı ilgili okulda, Grafik ve Fotoğraf Alanında yaratıcılık ilgili problem olup olmadığının tespit edilmiş ve alanda görev yapan 6 öğretmenin, "alanda ve alan öğrencilerinin yaratıcılık problemlerine" ilişkin, genel görüşleri alınmıştır.

Öğretmenlere yapılan anket, 6 kişi ile yapıldığından herhangi bir istatistiksel analiz yapılamamıştır. İfadelere verilen yanıtlara dair tanımlayıcı istatistikler alınmıştır, elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgili okulda araştırmanın yapılması uygun görülmüştür.

Birinci alt amacın çözümüne ilişkin toplanan veriler, aşağıda Tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.1.1. Alanda ve Alan Öğrencilerinin Yaratıcılık Problemlerine İlişkin, Öğretmenlerin Görüşleri Frekans Tablosu

Görüşler	KATILYORUM		KISMEN KATILYORUM		KATILMIYORUM		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
İfade1	4	66,7	2	33,3	0	0,00	6	100
İfade2	5	83,3	1	16,7	0	0,00	6	100
İfade3	0	0,00	5	83,3	1	16,7	6	100
İfade4	0	0,00	3	50,0	3	50,0	6	100
İfade5	6	100,0	0	0,00	0	0,00	6	100
İfade6	5	83,3	1	16,7	0	0,00	6	100
İfade7	2	33,3	3	50,0	1	16,7	6	100
İfade8	3	50,0	2	33,3	1	16,7	6	100
İfade9	3	50,0	2	33,3	1	16,7	6	100
İfade10	2	33,3	3	50,0	1	16,7	6	100
İfade11	2	33,3	3	50,0	1	16,7	6	100
İfade12	5	83,3	1	16,7	0	0,00	6	100
İfade13	5	83,3	1	16,7	0	0,00	6	100
İfade14	6	100,0	0	0,00	0	0,00	6	100
İfade15	6	100,0	0	0,00	0	0,00	6	100
İfade16	4	66,7	2	33,3	0	0,00	6	100
İfade17	1	16,7	2	33,3	3	50,0	6	100

İfade 1. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Yaratıcılık eğitimle geliştirilebilir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 4 kişi (%66,7), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3) oluşmaktadır, katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yığılma katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 2. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Yaratıcılık, öğrencilerde önemli bir özelliktir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 5 kişiden (%83,3), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 3. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Grafik ve Fotoğraf alanı öğrencileri alan derslerinde yaratıcıdır." İfadesine katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır, kısmen katılıyorum yanıtını verenler 5 kişiden (%83,3), Katılmıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk kısmen katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 4. Tablo 4.1.1. incelendiğinde "Alan öğrencilerinin, yaratıcı düşünme gücü yeterlidir." İfadesine katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır, kısmen katılıyorum yanıtını verenler 3 kişiden (%50,0), Katılmıyorum yanıtını verenler 3 kişiden (%50,0) oluşmaktadır.

İfade 5. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Sınıf dışı etkinlikler (müze gezisi, sergiler ve dersin dış mekanda işlenişi, vb.) öğrencilerin yaratıcılığının gelişmesinde etkilidir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 6 kişiden (%100,0) oluşmaktadır. Kısmen katılıyorum ve katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 6. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Eleştiriye açık ders ortamı öğrencide yaratıcılığı destekleyici bir unsurdur." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 5 kişiden (%83,3), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 7. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Okulun sahip olduğu donanım, öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 3 kişiden (%50,0), katılmıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk kısmen katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 8. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Okulun sahip olduğu sosyal çevresi, öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 3 kişiden

(%50,0), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3), katılmıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 9. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Velilerin eğitim düzeyi, öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 3 kişiden (%50,0), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3), katılmıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 10. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Velilerin ekonomik düzeyi öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 3 kişiden (%50,0), katılmıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk kısmen katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 11. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Grafik ve Fotoğraf alanı derslerinde süre, öğrencinin yaratıcı tasarımlar yapması için yeterlidir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 3 kişiden (%50,0), katılmıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk kısmen katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 12. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Grafik ve Fotoğraf alanında, eğitimcinin alanında iyi yetişmiş olması, öğrencideki yaratıcılığı etkiler." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 5 kişiden (%83,3), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 13. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, Grafik ve Fotoğraf alanında, eğitimcinin tercih ettiği öğretim yöntemi, ders işleyiş tarzı başarıyı ve öğrencideki yaratıcılığı etkiler." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 5 kişiden (%83,3), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7) oluşmaktadır. Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 14. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Alan derslerinin işlenişi esnasında kullanılan, öğrencilere ait ders malzemeleri öğrencideki yaratıcılığı etkiler." İfadesine

katılıyorum yanıtını verenler 6 kişiden (%100,0) oluşmaktadır. Kısmen katılıyorum ve katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 15. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Grafik ve Fotoğraf alanında, alan derslerinin işlenişi esnasında dersi destekleyen, görsel ve işitsel araç gereçlerden (Televizyon, Sanat vcd'leri, Fotoğraf, Resim, Karikatür vb.) yararlanmak dersi daha zevkli ve ilgi çekici hâle getirir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 6 kişiden (%100,0) oluşmaktadır. Kısmen katılıyorum ve katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 16. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Öğrencide istek varsa, eksik imkânlarda bile yaratıcılık adına olumlu sonuçlar alınabilir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 4 kişiden (%66,7), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3) oluşmaktadır, katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yığılma katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 17. Tablo 4.1.1. İncelendiğinde, "Grafik ve Fotoğraf alanında müfredat programı kapsamında yaratıcılığın geliştirilmesine yönelik uygulamalar, yeterince yer almaktadır." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler 1 kişiden (%16,7), kısmen katılıyorum yanıtını verenler 2 kişiden (%33,3) oluşmaktadır, Katılmıyorum yanıtını verenler 3 kişiden (%50,0) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yığılma Katılmıyorum görüşünde olmuştur.

Aşağıda sadece öğretmenlerin birbiri ile ilişkisi anlamlı çıkan değişkenlere ait çapraz tablolar verilmiştir.

Tablo 4.1.2. İfade 2 * İfade 6 Çapraz Tablosu

İfade 2 * İfade 6		İfade 6		Toplam
		KISMEN KATILYORUM	KATILYORUM	KISMEN KATILYORUM
İfade 2	KISMEN KATILYORUM	1	0	1
	KATILYORUM	0	5	5
Toplam		1	5	6

Tablo 4.1.2. İncelendiğinde, öğretmenler İfade 2'ye "Yaratıcılık, öğrencilerde önemli bir özelliktir." hangi yanıtı verdilerse, İfade 6'a "Eleştiriye açık ders ortamı öğrencide yaratıcılığı destekleyici bir unsurdur", aynı yanıtı vermişlerdir. Bu iki İfadeye bakışları aynıdır.

Tablo 4.1.3. İfade 12 * İfade 13 Çapraz Tablosu

İfade 12 * İfade 13		İfade 13		Toplam
		KISMEN KATILİYORUM	KATILİYORUM	KISMEN KATILİYORUM
İfade 12	KISMEN KATILİYORUM	1	0	1
	KATILİYORUM	0	5	5
Toplam		1	5	6

Tablo 4.1.3. İncelendiğinde, Benzer şekilde İfade 12 'ye verilen yanıtlar ile İfade 13'e verilen yanıtlar aynı yöndedir. Yani "Grafik ve Fotoğraf alanında, eğitimcinin alanında iyi yetişmiş olması, öğrencideki yaratıcılığı etkiler." İfadesindeki yanıtlar, "Grafik ve Fotoğraf alanında, eğitimcinin tercih ettiği öğretim yöntemi, ders işleyiş tarzı başarıyı ve öğrencideki yaratıcılığı etkiler." İfadesine verilen yanıtlarla aynıdır. Bu iki ifade arasında da anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

"Grafik ve Fotoğraf alanı öğrencileri alan derslerinde yaratıcıdır." İfadesine katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin %83,3'dür. Yine aynı doğrultuda "Alan öğrencilerinin, yaratıcı düşünme gücü yeterlidir." İfadesine katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır., Kısmen Katılıyorum ve Katılmıyorum yanıtını verenler ise %50,0'dir. İfadelere verilen yanıtlarla elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgili okulda Grafik ve Fotoğraf alanı öğrencilerinde yaratıcılık ilgili problemlerin olduğu tespit edilmiş ve araştırmanın uygulaması yapılmıştır.

4.2. İkinci Alt Amaçla İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

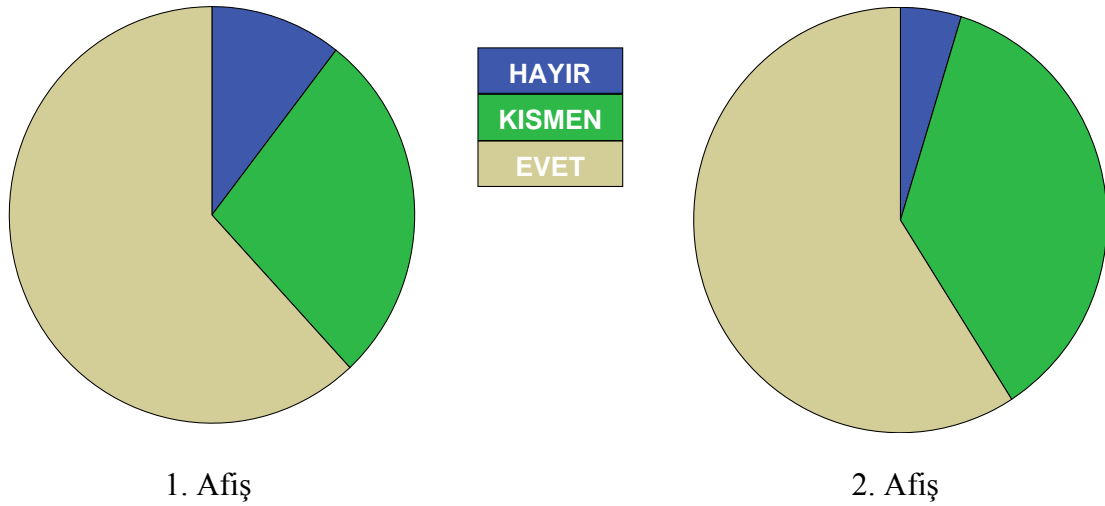
2. Alt Amaç: Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde karikatür tekniğinin yaratıcı sürece katkılarına ilişkin, alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?

Analizlere başlamadan önce, kriterlerin önceki ve sonraki değerlerinin dağılımları tablolarda gösterilmiş, ayrıca uzmanların, eğitim öncesi ve karikatürler kullanılarak yapılan eğitim sonrası öğrenci çalışmalarını değerlendirme sonuçları, tabloları desteklemek için grafikler halinde de sunulmuştur. İkinci alt amaçın çözümüne ilişkin toplanan veriler aşağıda tablolar ve grafikler halinde verilmiştir.

Tablo 4.2.1. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Mesaj Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	11	10,5	5	4,8
KISMEN	29	27,6	38	36,2
EVET	65	61,9	62	59,0
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.1. İncelendiğinde Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %10,5'inde mesaj yönünden eksiklik vardır. Kısmen mesaja sahip olan Afişlerin oranı %27,6'dır. Mesajlı olan Afişler ise %61,9'dur. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2. Afişlerin %4,8'inde mesaj yönünden eksiklik vardır. Kısmen mesaja sahip olan Afişlerin oranı %36,2'dir. Mesaja sahip olan Afişler ise %59,0'dur. İlk bakışta mesaja sahip olmayan Afişlerin oranının azaldığı ve kısmen mesaja sahip olan Afişlerin oranının arttığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.1'de verilmiştir.

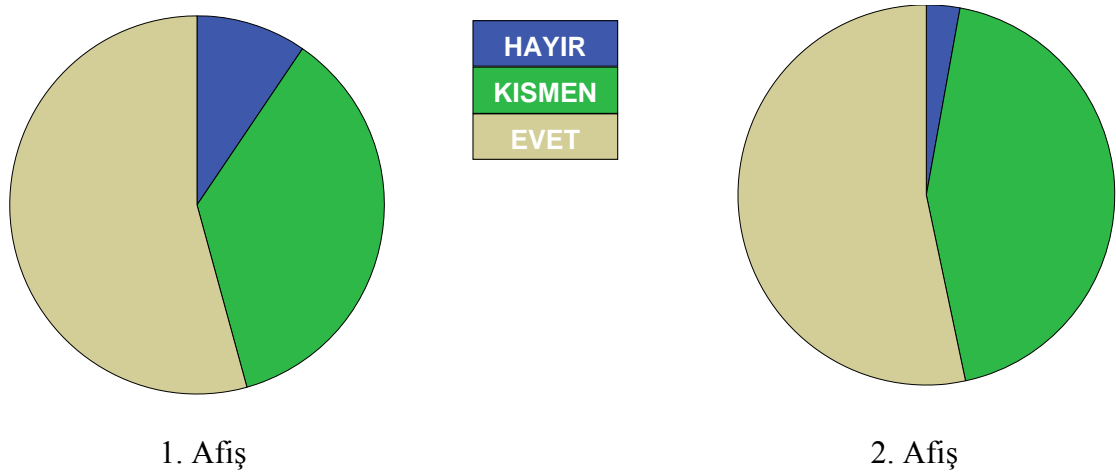

Grafik 4.2.1. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Mesaj Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirme

Tablo 4.2.2. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Mesaj-İmge Bütünlüğü Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	10	9,5	3	2,9
KISMEN	38	36,2	46	43,8
EVET	57	54,3	56	53,3
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.2. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1. Afişlerin %9,5'inde Mesaj-İmge Bütünlüğü yönünden eksiklik vardır. Kısmen Mesaj-İmge Bütünlüğü sahip olan Afişlerin oranı %36,2'dir. Mesaj imge bütünlüğü sahip olan Afişler ise %54,3'dür. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2. Afişlerin %2,9'unda Mesaj-İmge Bütünlüğü yönünden eksiklik vardır. Kısmen Mesaj-İmge Bütünlüğü sahip olan Afişlerin oranı %43,8'dir. Mesaj-İmge Bütünlüğü sahip olan Afişler ise %53,3'dür. İlk bakışta Mesaj-İmge Bütünlüğü sahip olmayan Afişlerin oranının azaldığı ve Kısmen Mesaj-İmge Bütünlüğüne sahip olan Afişlerin oranının arttığı, Mesaj-İmge Bütünlüğüne sahip olan Afişlerin oranının azaldığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.2'de verilmiştir.

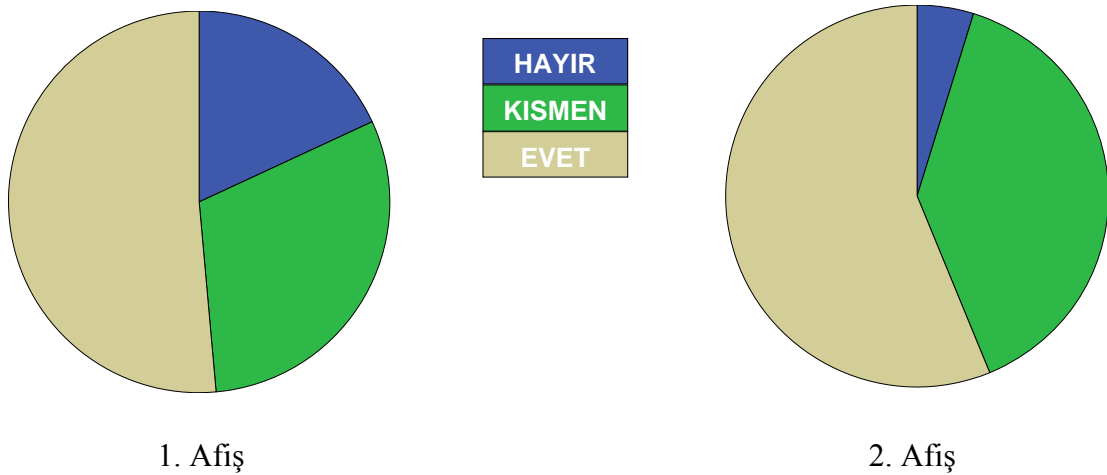

Grafik 4.2.2. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Mesaj-İmge Bütünlüğü Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirilmesi.

Tablo 4.2.3. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Sözel Hiyerarşi Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	19	18,1	5	4,8
KISMEN	32	30,5	41	39,0
EVET	54	51,4	59	56,2
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.3. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %18,1'inde Sözel Hiyerarşi yönünden eksiklik vardır. Kısmen Sözel Hiyerarşi sahip olan Afişlerin oranı %30,5'dir. Sözel Hiyerarşi sahip olan Afişler ise %51,4'dür. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2.Afişlerin %4,8'inde Sözel Hiyerarşi yönünden eksiklik vardır. Kısmen Sözel Hiyerarşi sahip olan Afişlerin oranı %39'dur. Sözel Hiyerarşi sahip olan Afişler ise %56,2'dir. 2.Afişlerde, Sözel Hiyerarşi sahip olmayan Afişlerin oranının azaldığı, Kısmen Sözel Hiyerarşi sahip olan ve Sözel Hiyerarşi sahip olan Afişlerin oranının arttığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.3'de verilmiştir.

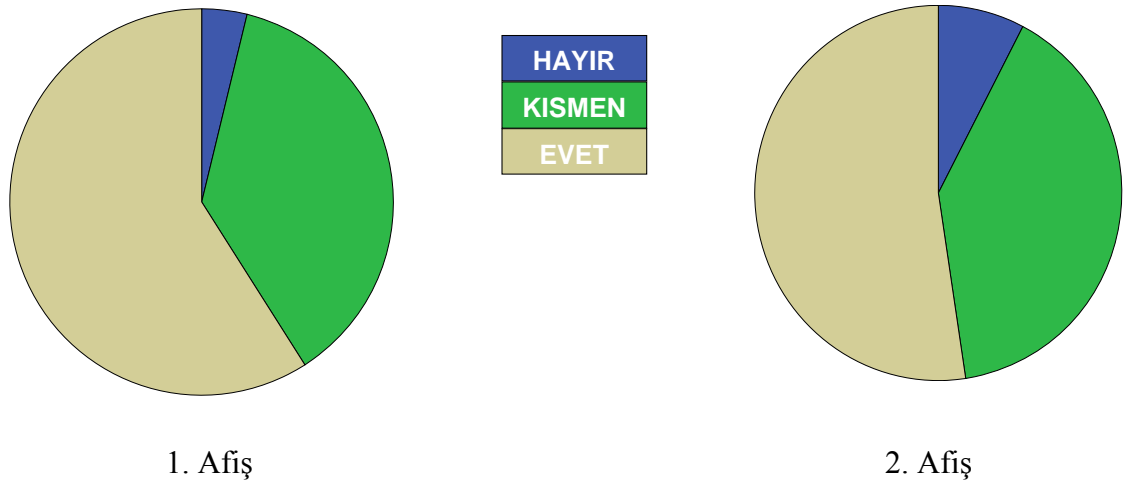

Grafik 4.2.3. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Sözel Hiyerarşi Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirme.

Tablo 4.2.4. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Fark Edilirlik Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	4	3,8	8	7,6
KISMEN	39	37,1	42	40,0
EVET	62	59,0	55	52,4
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.4. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %3,8'inde Fark Edilirlik yönünden eksiklik vardır. Kısmen Fark Edilirliğe sahip olan Afişlerin oranı %37,1'dir. Fark Edilirliğe sahip olan Afişler ise %59,0'dır. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2.Afişlerin %7,6'sında Fark Edilirlik yönünden eksiklik vardır. Kısmen Fark Edilirliğe sahip olan Afişlerin oranı %40,0'dır. Fark Edilirliğe sahip olan Afişler ise %52,4'tür. İlk bakışta, Fark Edilirliğe sahip olmayan ve Kısmen Fark Edilirliğe sahip olan Afişlerin oranının ise arttığı söylenebilir. Fark Edilirliğe sahip olan Afişlerin oranının azaldığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.4'de verilmiştir.

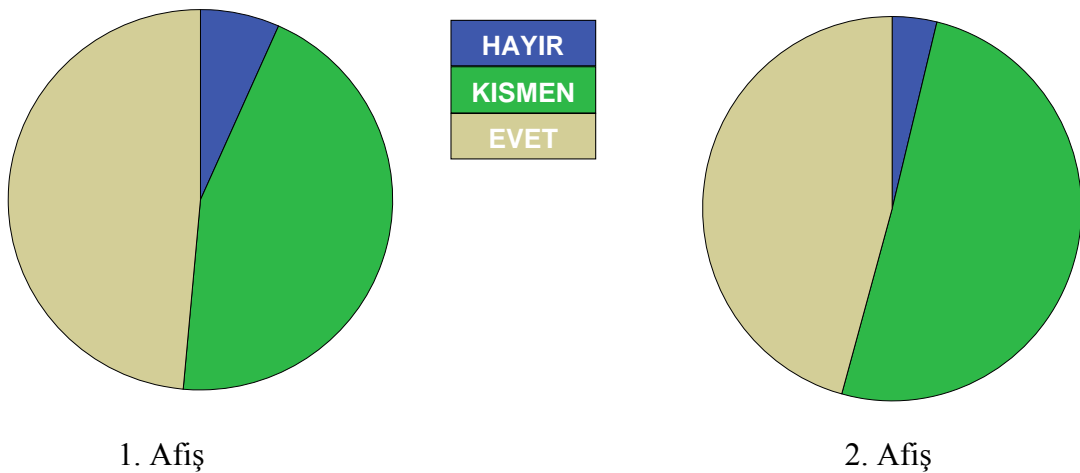

Grafik 4.2.4. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Fark Edilirlik Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.

Tablo 4.2.5. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Teknik Beceri Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	7	6,7	4	3,8
KISMEN	47	44,8	53	50,5
EVET	51	48,6	48	45,7
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.5. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1. Afişlerin %6,7'sinde, Teknik Beceri yönünden eksiklik vardır. Kısmen Teknik Beceriye sahip olan Afişlerin oranı %44,8'dir. Teknik Beceriye sahip olan Afişler ise %48,6'dır. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2. Afişlerin %3,8'inde Teknik Beceri yönünden eksiklik vardır. Kısmen Teknik Beceriye sahip olan Afişlerin oranı %50,5'dir. Teknik Beceriye sahip olan Afişler ise %45,7'dir. 2. Afiş çalışmalarında İlk bakışta, Teknik Beceriye sahip olmayan Afişlerin oranının azaldığı görülmektedir ve Teknik Beceriye kısmen sahip olan Afişlerin oranının arttığı söylenebilir, Teknik Beceriye sahip olan Afişlerin oranının ise azaldığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.5'de verilmiştir.

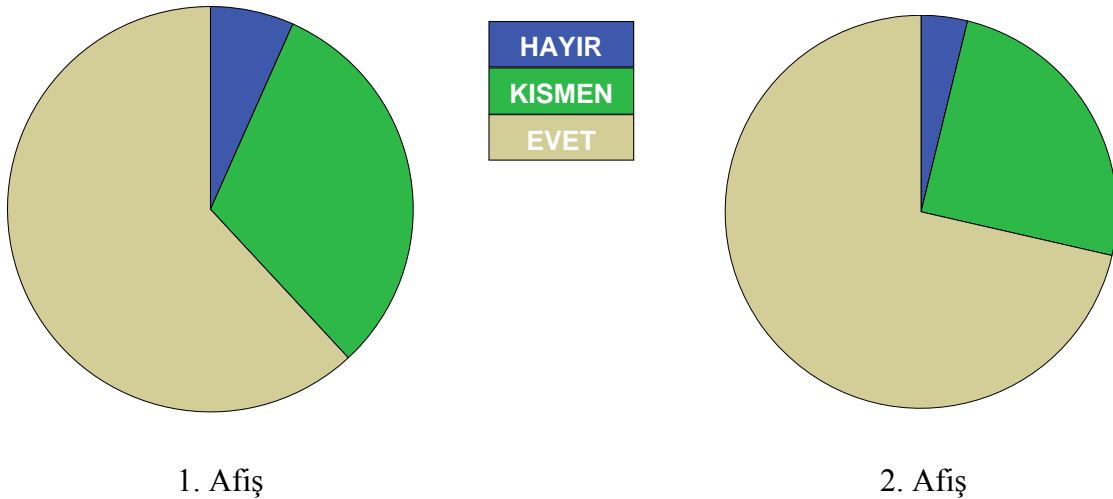

Grafik 4.2.5. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Teknik Beceri Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirmesi.

Tablo 4.2.6. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Verileni Alma Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	7	6,7	4	3,8
KISMEN	33	31,4	26	24,8
EVET	65	61,9	75	71,4
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.6. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %6,7'sinde, Verileni Alma yönünden eksiklik vardır. Kısmen Verileni Almaya sahip olan Afişlerin oranı %31,4'dür. Verileni Almaya sahip olan Afişler ise %61,9'dur. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2.Afişlerin %3,8'inde Verileni Alma yönünden eksiklik vardır. Kısmen Verileni Almaya sahip olan Afişlerin oranı %24,8'dir. Verileni Almaya sahip olan Afişler ise %71,4'dür. 2. Afiş çalışmalarda İlk bakışta, Verileni Almaya sahip olmayan Afişlerin oranının azaldığı görülmektedir. Verileni Almaya, kısmen sahip olan Afişlerin oranının azaldığı söylenebilir, Verileni Alma sahip olan Afişlerin oranının ise arttığı görülmektedir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.6'da verilmiştir.

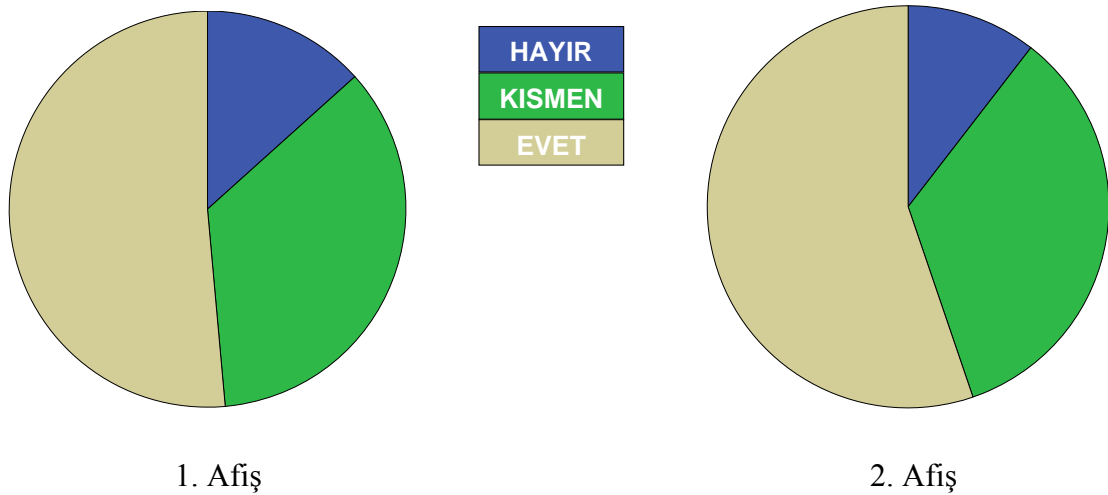

Grafik 4.2.6. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Verileni Alma Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirilmesi.

Tablo 4.2.7. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Özgünlük Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	14	13,3	11	10,5
KISMEN	37	35,2	36	34,3
EVET	54	51,4	58	55,2
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.7. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %13,3'ünde, Özgünlük yönünden eksiklik vardır. Kısmen Özgünlüğe sahip olan Afişlerin oranı %35,2'dir. Özgünlüğe sahip olan Afişler ise %51,4'dür. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2. Afişlerin %10,5'inde Özgünlük yönünden eksiklik vardır. Kısmen Özgünlüğe sahip olan Afişlerin oranı %34,3'dür. Özgünlüğe sahip olan Afişler ise %55,2'dir. 2. Afiş çalışmalarında İlk bakışta, Özgünlüğe sahip olan Afişlerin oranının arttığı görülmektedir. Özgünlüğe kısmen sahip olan Afişlerin oranının azaldığı söylenebilir, Özgünlüğe sahip olmayan Afişlerin oranının ise azaldığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.7'de verilmiştir.

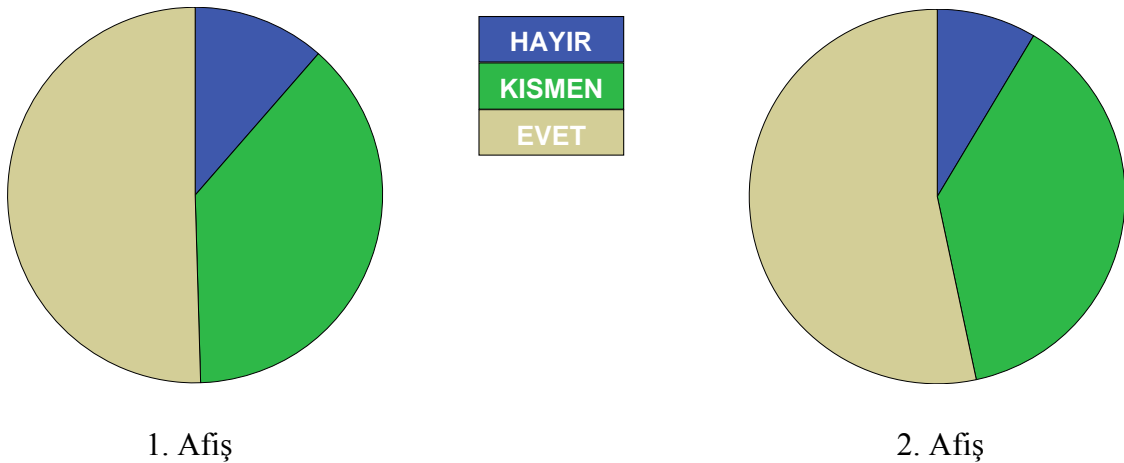

Grafik 4.2.7. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Özgünlük Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirme.

Tablo 4.2.8. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Akıcılık (Sürükleyicilik) Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	12	11,4	9	8,6
KISMEN	40	38,1	40	38,1
EVET	53	50,5	56	53,3
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.8. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %11,4'ünde, Akıcılık yönünden eksiklik vardır. Kısmen Akıcılığa sahip olan Afişlerin oranı %38,1'dir. Akıcılığa sahip olan Afişler ise %50,5'dir. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2.Afişlerin %8,6'sında Akıcılık yönünden eksiklik vardır. Kısmen Akıcılığa sahip olan Afişlerin oranı %38,1'dir. Akıcılığa sahip olan Afişler ise %53,3'dür. 2. Afiş çalışmalarında İlk bakışta, Akıcılığa sahip olmayan Afişlerin oranının azaldığı görülmektedir. Akıcılığa, kısmen sahip olan Afişlerin oranının değişmediği görülmektedir, Akıcılığa sahip olan Afişlerin oranın ise arttığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.8'de verilmiştir.

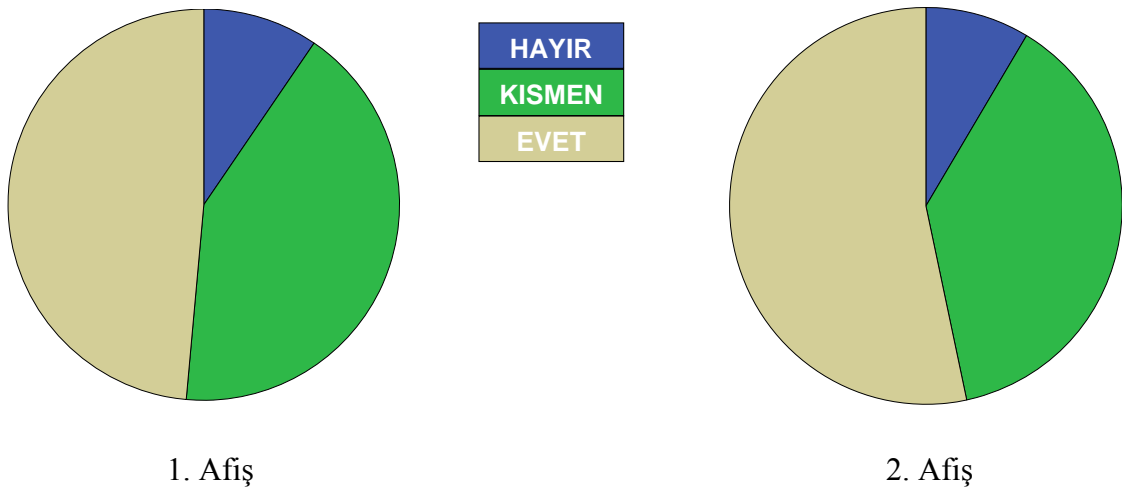

Grafik 4.2.8. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Akıcılık (Sürükleyicilik) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirme.

Tablo 4.2.9. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Çözümleme (Analiz) Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	10	9,5	9	8,6
KISMEN	44	41,9	40	38,1
EVET	51	48,6	56	53,3
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.9. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %9,5'inde, Çözümleme yönünden eksiklik vardır. Kısmen Çözümlemeye sahip olan Afişlerin oranı %41,9'dur. Çözümlemeye sahip olan Afişler ise %48,6'dır. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2.Afişlerin % 8,6'sında Çözümleme yönünden eksiklik vardır. Kısmen Çözümlemeye sahip olan Afişlerin oranı %38,1'dir. Çözümlemeye sahip olan Afişler ise %53,3'dür. 2. Afiş çalışmalarda İlk bakışta, Çözümlemeye sahip olmayan Afişlerin ve kısmen sahip olan Afişlerin oranının azaldığı söylenebilir. Çözümlemeye sahip olan Afişlerin oranının ise arttığı görülmektedir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.9'da verilmiştir.

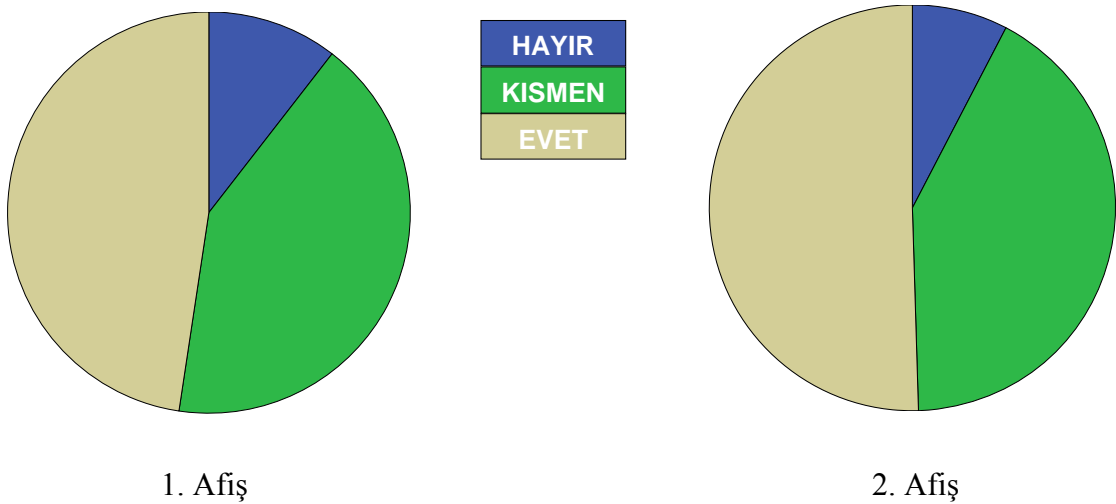

Grafik 4.2.9. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Çözümleme (Analiz) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirilmesi.

Tablo 4.2.10. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Birleştirme (Sentez) Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	11	10,5	8	7,6
KISMEN	44	41,9	44	41,9
EVET	50	47,6	53	50,5
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.10. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %10,5'inde, Birleştirme yönünden eksiklik vardır. Kısmen Birleştirmeye sahip olan Afişlerin oranı %41,9'dur. Birleştirmeye sahip olan Afişler ise %47,6'dır. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2.Afişlerin %7,6'sında Birleştirme yönünden eksiklik vardır. Kısmen Birleştirmeye sahip olan Afişlerin oranı %41,9'dur. Birleştirmeye sahip olan Afişler ise %50,5'dir. 2. Afiş çalışmalarda, Birleştirmeye sahip olmayan Afişlerin oranının azaldığı görülmektedir. Birleştirmeye kısmen sahip olan Afişlerin oranında değişme olmadığı görülmektedir. Birleştirmeye sahip olan Afişlerin oranının ise arttığı söylenebilir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.10'da verilmiştir.

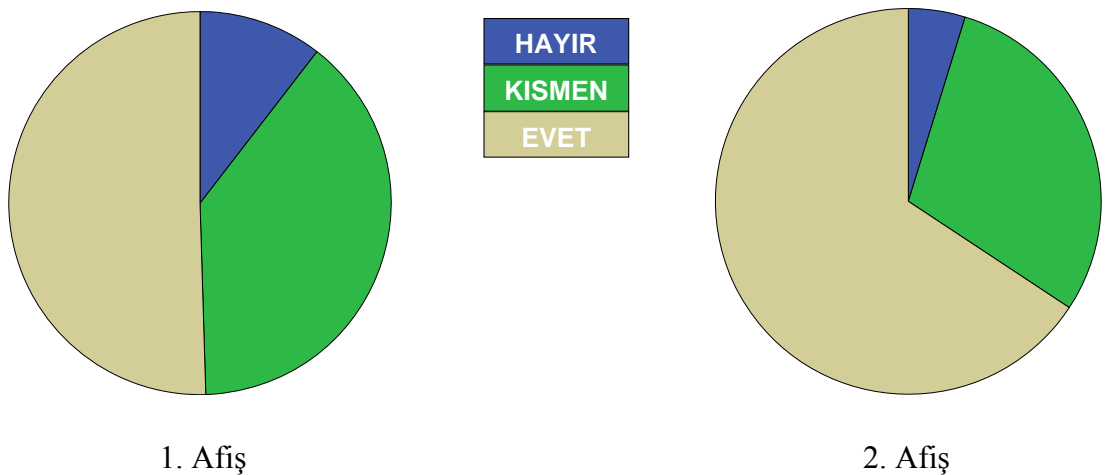

Grafik 4.2.10. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Birleştirme (Sentez) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirilmesi.

Tablo 4.2.11. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Yeniden Yorumlama Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	11	10,5	5	4,8
KISMEN	41	39,0	31	29,5
EVET	53	50,5	69	65,7
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.11. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %10,5'inde, Yeniden yorumlama yönünden eksiklik vardır. Kısmen Yeniden yorumlamaya sahip olan Afişlerin oranı %39,0'dır. Yeniden yorumlamaya sahip olan Afişler ise %50,5'dir. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2. Afişlerin %4,8'inde Yeniden yorumlama yönünden eksiklik vardır. Kısmen Yeniden yorumlamaya sahip olan Afişlerin oranı %29,5'dir. Yeniden yorumlamaya sahip olan Afişler ise %65,7'dir. İlk bakışta, 2. Afiş çalışmalarda, Yeniden yorumlamaya sahip olmayan Afişlerin ve Birleştirmeye kısmen sahip olan Afişlerin oranının azaldığı görülmektedir. Yeniden yorumlamaya sahip olan Afişlerin oranının ise arttığı görülmektedir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.11'de verilmiştir.

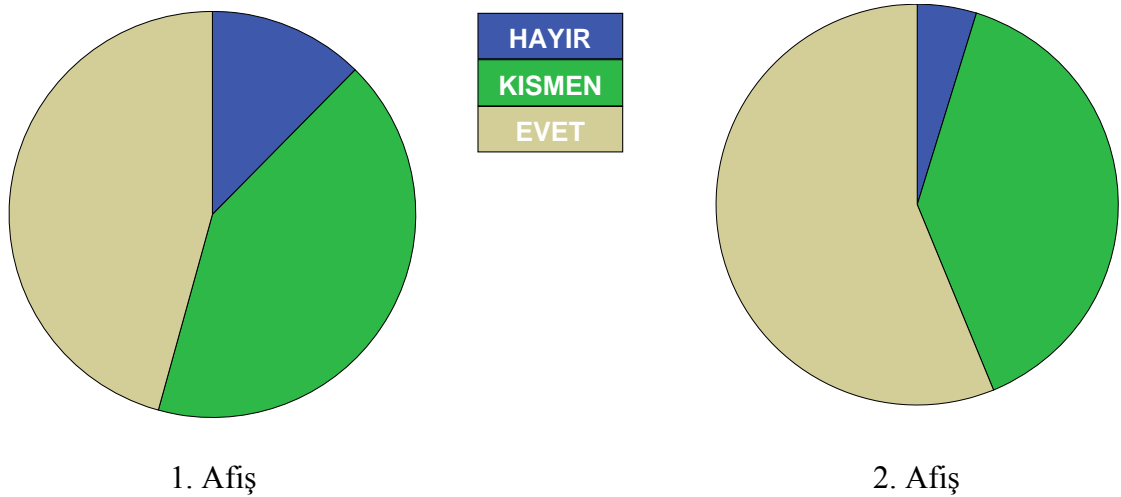

Grafik 4.2.11. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Yeniden yorumlama Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirme.

Tablo 4.2.12. Uzmanların, Eğitim Öncesi ve Sonrası Esneklik (Çeşitlendirme) Kriteri Açısından Öğrenci Çalışmalarını Değerlendirmesi

Görüşler	1. Afiş		2. Afiş	
	f	%	f	%
HAYIR	13	12,4	5	4,8
KISMEN	44	41,9	41	39,0
EVET	48	45,7	59	56,2
Toplam	105	100,0	105	100,0

Tablo 4.2.12. İncelendiğinde, Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim öncesinde yapılan 1.Afişlerin %12,4'ünde, Esneklik yönünden eksiklik vardır. Kısmen Esnekliğe sahip olan Afişlerin oranı %41,9'dur. Esnekliğe sahip olan Afişler ise %45,7'dir. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda eğitim sonrasında yapılan 2.Afişlerin %4,8'inde Esneklik, yönünden eksiklik vardır. Kısmen Esnekliğe sahip olan Afişlerin oranı %39,0'dır. Esnekliğe sahip olan Afişler ise %56,2'dir. İlk bakışta, 2. Afiş çalışmalarda, Esnekliğe sahip olmayan Afişlerin ve Kısmen Esnekliğe sahip olan Afişlerin oranının azaldığı görülmektedir. Esnekliğe sahip olan Afişlerin oranının ise arttığı görülmektedir. Sonuçlar aşağıda grafik 4.2.12'de verilmiştir.

Grafik 4.2.12. Uzmanların, eğitim öncesi ve sonrası Esneklik (Çeşitlendirme) Kriteri açısından öğrenci çalışmalarını değerlendirilmesi.

Tablo 4.2.13. Sıralamalar

		N	Ortalama Sıra Değeri	Sıra Değerleri Toplam
Mesaj(2.Afiş) - Mesaj(1. Afiş)	Azalan Değerler	26	25,00	650,00
	Artan Değerler	26	28,00	728,00
	Değişmeyen	53		
	Toplam	105		
Mesaj İmge Büt(2.Afiş) - Mesaj İmge Büt(1.Afiş)	Azalan Değerler	25	25,62	640,50
	Artan Değerler	28	28,23	790,50
	Değişmeyen	52		
	Toplam	105		
Sözel Hiyerarşi(2.Afiş) - Sözel Hiyerarşi(1.Afiş)	Azalan Değerler	22	28,27	622,00
	Artan Değerler	36	30,25	1089,00
	Değişmeyen	47		
	Toplam	105		
Fark Edirlilik(2.Afiş) - Fark Edirlilik(1.Afiş)	Azalan Değerler	34	34,49	1172,50
	Artan Değerler	29	29,09	843,50
	Değişmeyen	42		
	Toplam	105		
Teknik Beceri(2.Afiş) - Teknik Beceri(1.Afiş)	Azalan Değerler	17	18,53	315,00
	Artan Değerler	18	17,50	315,00
	Değişmeyen	70		
	Toplam	105		
Verileni Alma(2.Afiş) - Verileni Alma(1.Afiş)	Azalan Değerler	13	18,54	241,00
	Artan Değerler	23	18,48	425,00
	Değişmeyen	69		
	Toplam	105		
Özgünlük(2.Afiş) - Özgünlük(1.Afiş)	Azalan Değerler	29	29,31	850,00
	Artan Değerler	32	32,53	1041,00
	Değişmeyen	44		
	Toplam	105		
Akıcılık(2.Afiş) - Akıcılık(1.Afiş)	Azalan Değerler	26	32,58	847,00
	Artan Değerler	34	28,91	983,00
	Değişmeyen	45		
	Toplam	105		
Çözümleme(2.Afiş) - Çözümleme(1.Afiş)	Azalan Değerler	24	29,38	705,00
	Artan Değerler	31	26,94	835,00
	Değişmeyen	50		
	Toplam	105		
Birleştirme(2.Afiş) - Birleştirme(1.Afiş)	Azalan Değerler	21	26,50	556,50
	Artan Değerler	28	23,88	668,50
	Değişmeyen	56		
	Toplam	105		
Yeniden yorumlama(2.Afiş) - Yeniden yorumlama(1.Afiş)	Azalan Değerler	21	28,31	594,50
	Artan Değerler	38	30,93	1175,50
	Değişmeyen	46		
	Toplam	105		
Esneklik(Çeşitlendirme) (2.Afiş) - Esneklik(Çeşitlendirme)(1.Afiş)	Azalan Değerler	20	32,38	647,50
	Artan Değerler	39	28,78	1122,50
	Değişmeyen	46		
	Toplam	105		

Tablo 4.2.14. Sıralamalar

	Z	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Mesaj(2.Afiş) - Mesaj(1. Afiş)	-,392(a)	0,695
Mesaj İmge Büt(2.Afiş) - Mesaj İmge Büt(1.Afiş)	-,724(a)	0,469
Sözel Hiyerarşi(2.Afiş) - Sözel Hiyerarşi(1.Afiş)	-1,923(a)	0,054
Fark Edirlilik(2.Afiş) - Fark Edirlilik(1.Afiş)	-1,231(b)	0,218
Teknik Beceri(2.Afiş) - Teknik Beceri(1.Afiş)	,000(c)	1
Verileni Alma(2.Afiş) - Verileni Alma(1.Afiş)	-1,513(a)	0,13
Özgünlük(2.Afiş) - Özgünlük(1.Afiş)	-,724(a)	0,469
Akıcılık(2.Afiş) - Akıcılık(1.Afiş)	-,536(a)	0,592
Çözümleme(2.Afiş) - Çözümleme(1.Afiş)	-,583(a)	0,56
Birleştirme(2.Afiş) - Birleştirme(1.Afiş)	-,592(a)	0,554
Yeniden yorumlama(2.Afiş) - Yeniden yorumlama(1.Afiş)	-2,377(a)	0,017
Esneklik (Çeşitlendirme) (2.Afiş) - (Esneklik Çeşitlendirme) (1.Afiş)	-1,934(a)	0,053

- a Azalan değerlerin sıralamasına göre
b Artan değerlerin sıralamasına göre
c Artan ve azalan değerlerin sıralaması eşit olanlar.

Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası değişimlerinin incelenmesinde parametrik olmayan ve bağımlı kategorik grup analizlerinde kullanılan "Wilcoxon Test İstatistiği" kullanılmıştır. 7 Alan uzmanın öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası yaptıkları değerlendirmeler bağımlı iki grubun karşılaştırılması (Bağımlı iki grup arasındaki fark kontrolü modeli) olarak düşünülmüştür.

Yukarıdaki iki tablo 4.2.13 ve 4.2.14. İncelendiğinde, Yapılan Wilcoxon Test sonuçlarına göre incelenen kriterin büyük kısmında, eğitim öncesi ve sonrası değerlendirmeleri arasında "İstatistiksel" olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

İstatistiksel olarak anlamlı değişim, "Yeniden Yorumlama" kriterinde gerçekleşmiştir (p<0.05).

Tablo 4.2.15. Yeniden Yorumlama (1.Afiş) * Yeniden Yorumlama (2.Afiş) Kriteri
Çapraz Tablo

Yeniden Yorumlama (1.Afiş) * Yeniden Yorumlama (2.Afiş)		Yeniden yorumlama(2.Afiş)			Toplam
		HAYIR	KISMEN	EVET	
Yeniden yorumlama(1.Afiş)	HAYIR	1	3	7	11
	KISMEN	2	11	28	41
	EVET	2	17	34	53
Toplam		5	31	69	105

Yukarıdaki Tablo 4.2.15. İncelendiğinde, İstatistiksel olarak anlamlı değişim "Yeniden Yorumlama" kriterinde gerçekleşmiştir, çapraz tabloda bu değişim daha net görülebilir. Eğitim öncesinde 11 kez "Hayır" değeri varken eğitim sonrasında bu değerler 5'e düşmüştür. Benzer şekilde eğitim öncesinde 41 kez "Kısmen" değeri varken, eğitim sonrasında bu 31 kez gerçekleşmiştir. En büyük değişim "Evet" değeri sayısında gerçekleşmiştir. Eğitim öncesinde 53 kez gerçekleşen "Evet" değeri eğitim sonrasında 69 kez gerçekleşmiştir.

İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, Esneklik-Çeşitlendirme ve Sözel Hiyerarşi kriterinde de, değişimden bahsedilebilir.

Tablo 4.2.16. Esneklik Çeşitlendirme (1.Afiş) * Esneklik (Çeşitlendirme) (2.Afiş)
Çapraz Tablo

Esneklik (Çeşitlendirme) (1.Afiş) * Esneklik (Çeşitlendirme) (2.Afiş)		Esneklik Çeşitlendirme(2.Afiş)			Toplam
		HAYIR	KISMEN	EVET	
Esneklik Çeşitlendirme(1.Afiş)	HAYIR	0	8	5	13
	KISMEN	0	18	26	44
	EVET	5	15	28	48
Toplam		5	41	59	105

Tablo 4.2.16. İncelendiğinde, Esneklik çeşitlendirme değerlerinin önceki ve sonraki değerleri incelendiğinde, eğitim sonrası değerlerde "Hayır" (5) ve "Kısmen" (41) değerleri azalırken, "Evet" (59) değerleri artmıştır.

Tablo 4.2.17. Sözel Hiyerarşi (1.Afiş) * Sözel Hiyerarşi (2.Afiş) Çapraz Tablo

Sözel Hiyerarşi (1.Afiş) * Sözel Hiyerarşi (2.Afiş)		Sözel Hiyerarşi(2.Afiş)			Toplam
		HAYIR	KISMEN	EVET	
Sözel Hiyerarşi(1.Afiş)	HAYIR	1	9	9	19
	KISMEN	0	14	18	32
	EVET	4	18	32	54
Toplam		5	41	59	105

Tablo 4.2.17. İncelendiğinde, Sözel hiyerarşide sadece "Hayır" değerleri (5) eğitim öncesine göre azalma gösterirken , "Kısmen" (41) ve "Evet" (59) değerlerinde artış meydana gelmiştir.

4.3. Üçüncü Alt Amaçla İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

3. Alt Amaç: Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası farklılıklarını inceleyerek değerlendiren alan uzmanlarının, değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası farklılıklarını inceleyerek değerlendiren, 7 alan uzmanının değerlendirmeleri arası anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir. Söz konusu inceleme parametrik olmayan analiz "Kruskal Wallis" yöntemi ile yapılmıştır.

Üçüncü alt amacın çözümüne ilişkin toplanan veriler aşağıda Tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.3.1. Mesaj Kriteri Açısından Uzmanlar Arası Fark

Sıralama

	uzman kod	N	Sıra değerleri
Mesaj(1. Afiş)	1	15	73.00
	2	15	27.40
	3	15	63.60
	4	15	66.73
	5	15	66.73
	6	15	41.67
	7	15	31.87
	Toplam	105	
Mesaj(2.Afiş)	1	15	67.83
	2	15	43.53
	3	15	64.50
	4	15	49.73
	5	15	44.50
	6	15	56.40
	7	15	44.50
	Toplam	105	

Test İstatistikleri (a,b)

	Mesaj(1. Afiş)	Mesaj(2.Afiş)
Ki- Kare	46.293	13.182
Sd	6	6
P	.000	.040

a Kruskal Wallis Test

b Grup değişkeni: Uzman kod

Tablo 4.3.1'de görüldüğü gibi, Mesaj Kriteri altında verilen notlara bakıldığında eğitim öncesi ve sonrasında uzmanlar arasında verilen notların birbirinden farklı olduğu %5 yanılma düzeyinde söylenebilir. (hem 1. hem de 2. Afiş için) Özellikle 2 ve 7. uzmanların verdikleri notların sıralamaları diğerlerinden daha düşüktür.

Tablo 4.3.2. Mesaj- İmge Büt. ve Sözel Hiyerarşi Kriterleri Açısından Uzmanlar Arası Fark

Sıralama			
	uzman kod	N	Sıra değerleri
Mesaj- İmge Büt(1.Afiş)	1	15	64.33
	2	15	35.77
	3	15	54.83
	4	15	61.17
	5	15	64.33
	6	15	53.23
	7	15	37.33
	Toplam	105	
Mesaj- İmge Büt(2.Afiş)	1	15	63.90
	2	15	45.27
	3	15	60.50
	4	15	52.07
	5	15	53.70
	6	15	45.27
	7	15	50.30
	Toplam	105	
Sözel Hiyerarşi(1.Afiş)	1	15	61.30
	2	15	23.60
	3	15	67.03
	4	15	67.03
	5	15	71.07
	6	15	47.60
	7	15	33.37
	Toplam	105	
Sözel Hiyerarşi(2.Afiş)	1	15	52.67
	2	15	37.80
	3	15	66.00
	4	15	61.13
	5	15	56.00
	6	15	51.13
	7	15	46.27
	Toplam	105	

Test İstatistikleri (a,b)

	Mesaj İmge Büt(1.Afiş)	Mesaj İmge Büt(2.Afiş)	Sözel Hiyerarşi(1.Afiş)	Sözel Hiyerarşi(2.Afiş)
Ki- Kare	17.757	6.419	40.307	11.109
Sd	6	6	6	6
P	.007	.378	.000	.085

a Kruskal Wallis Test b Grup değişkeni: Uzman kod

Tablo 4.3.2'de görüldüğü gibi, Mesaj- İmge Bütünlüğü ve Sözel Hiyerarşi Kriterleri bakıldığında özellikle, Mesaj- İmge Bütünlüğü (1.Afiş) ve Sözel Hiyerarşi (1.Afiş'e) verilen notların birbirinden farklılık gösterdiği söylenebilir. Burada da 2 ve 7. uzmanların verdikleri notların diğer uzmanlardan daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 4.3.3. Fark Edirlik ve Teknik Beceri Kriterleri Açısından Uzmanlar Arası Fark

Sıralama			
	uzman kod	N	Sıra değerleri
Fark Edirlik(1.Afiş)	1	15	71.13
	2	15	33.17
	3	15	50.93
	4	15	54.30
	5	15	57.67
	6	15	54.30
	7	15	49.50
	Toplam	105	
Fark Edirlik(2.Afiş)	1	15	55.37
	2	15	40.77
	3	15	65.07
	4	15	47.23
	5	15	58.60
	6	15	56.83
	7	15	47.13
	Toplam	105	
Teknik Beceri(1.Afiş)	1	15	80.00
	2	15	30.33
	3	15	65.13
	4	15	32.47
	5	15	57.13
	6	15	58.60
	7	15	47.33
	Toplam	105	
Teknik Beceri(2.Afiş)	1	15	78.13
	2	15	42.57
	3	15	61.30
	4	15	39.20
	5	15	51.20
	6	15	47.40
	7	15	51.20
	Toplam	105	

Test İstatistikleri (a,b)

	Fark Edirlik(1.Afiş)	Fark Edirlik(2.Afiş)	Teknik Beceri(1.Afiş)	Teknik Beceri(2.Afiş)
Ki- Kare	16.629	8.467	38.468	21.630
Sd	6	6	6	6
P	.011	.206	.000	.001

a Kruskal Wallis Test b Grup değişkeni: Uzman kod

Tablo 4.3.3'de görüldüğü gibi, Fark edirlilik ve Teknik beceri Kriterleri incelendiğinde Fark Edirlilik (1. Afiş) ve Teknik Beceri (1 ve 2. Afişte) uzmanların değerlendirmelerinin birbirinden farklı olduğu söylenebilir. Her 3 durumda da 2'nci uzmanın değerlendirmeleri en düşük olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4.3.4. Verileni Alma ve Özgünlük Kriterleri Açısından Uzmanlar Arası Fark

Sıralama			
	uzman kod	N	Sıra değerleri
Verileni Alma(1.Afiş)	1	15	73.00
	2	15	29.80
	3	15	56.67
	4	15	69.73
	5	15	50.13
	6	15	52.07
	7	15	39.60
	Toplam	105	
Verileni Alma(2.Afiş)	1	15	64.63
	2	15	47.80
	3	15	57.90
	4	15	68.00
	5	15	44.43
	6	15	50.17
	7	15	38.07
	Toplam	105	
Özgünlük(1.Afiş)	1	15	57.27
	2	15	24.13
	3	15	63.33
	4	15	57.27
	5	15	63.33
	6	15	55.20
	7	15	50.47
	Toplam	105	
Özgünlük(2.Afiş)	1	15	54.57
	2	15	45.17
	3	15	67.10
	4	15	49.87
	5	15	60.83
	6	15	46.73
	7	15	46.73
	Toplam	105	

Test İstatistikleri (a,b)

	Verileni Alma(1.Afiş)	Verileni Alma(2.Afiş)	Özgünlük(1.Afiş)	Özgünlük(2.Afiş)
Ki- Kare	31.402	18.660	21.641	8.441
Sd	6	6	6	6
P	.000	.005	.001	.208

a Kruskal Wallis Test b Grup değişkeni: Uzman kod

Tablo 4.3.4'de görüldüğü gibi, Verileni Alma ve Özgünlük kriterleri açısından incelendiğinde verileni alma (1 ve 2. Afiş) ile özgünlük (1. Afiş) uzmanların verdikleri notların birbirinden farklı olduğu söylenebilir. 2'nolu uzman diğerlerine göre daha düşük değerlendirmede bulunmuştur.

Tablo 4.3.5. Akıcılık ve Çözümleme Kriterleri Açısından Uzmanlar Arası Fark

Sıralama			
	uzman kod	N	Sıra değerleri
Akıcılık(1.Afiş)	1	15	69.70
	2	15	29.67
	3	15	60.40
	4	15	57.30
	5	15	57.30
	6	15	50.73
	7	15	45.90
	Toplam	105	
Akıcılık(2.Afiş)	1	15	64.70
	2	15	43.87
	3	15	67.90
	4	15	53.47
	5	15	51.90
	6	15	45.37
	7	15	43.80
	Toplam	105	
Çözümleme(1.Afiş)	1	15	67.33
	2	15	31.63
	3	15	67.33
	4	15	54.67
	5	15	56.03
	6	15	47.90
	7	15	46.10
	Toplam	105	
Çözümleme(2.Afiş)	1	15	64.70
	2	15	48.70
	3	15	67.90
	4	15	48.63
	5	15	51.90
	6	15	47.00
	7	15	42.17
	Toplam	105	

Test İstatistikleri (a,b)

	Akıcılık(1.Afiş)	Akıcılık(2.Afiş)	Çözümleme(1.Afiş)	Çözümleme(2.Afiş)
Ki-kare	19.268	11.973	19.004	11.245
Serbestlik	6	6	6	6
Anlamlılık Derecesi	.004	.063	.004	.081

a Kruskal Wallis Test b Grup değişkeni: Uzman kod

Tablo 4.3.5'de görüldüğü gibi, Akıcılık Kriteri 1. Afiş ve Çözümleme Kriteri 1. Afiş için yapılan uzman değerlendirmelerinin birbirinden farklı olduğu söylenebilir. 2 nolu uzman değerlendirmeleri diğerlerine göre daha düşük gerçekleşmiştir.

Tablo 4.3.6. Birleştirme, Yeniden Yorumlama ve Esneklik Çeşitlendirme Kriterleri Açısından Uzmanlar Arası Fark

		Sıralama		
		uzman kod	N	Sıra değerleri
Birleştirme(1.Afiş)	1	15	64.83	
	2	15	25.63	
	3	15	63.00	
	4	15	55.43	
	5	15	58.57	
	6	15	56.73	
	7	15	46.80	
	Toplam	105		
Birleştirme(2.Afiş)	1	15	66.07	
	2	15	38.47	
	3	15	66.07	
	4	15	49.67	
	5	15	62.83	
	6	15	43.20	
	7	15	44.70	
	Toplam	105		
Yeniden yorumlama(1.Afiş)	1	15	53.93	
	2	15	27.87	
	3	15	63.33	
	4	15	72.73	
	5	15	61.60	
	6	15	49.07	
	7	15	42.47	
	Toplam	105		
Yeniden yorumlama(2.Afiş)	1	15	57.67	
	2	15	48.60	
	3	15	67.67	
	4	15	54.33	
	5	15	51.00	
	6	15	53.13	
	7	15	38.60	
	Toplam	105		
Esneklik Çeşitlendirme(1.Afiş)	1	15	60.03	
	2	15	25.27	
	3	15	60.03	
	4	15	72.30	
	5	15	60.03	
	6	15	48.20	
	7	15	45.13	
	Toplam	105		
Esneklik Çeşitlendirme(2.Afiş)	1	15	62.67	
	2	15	39.33	
	3	15	66.00	
	4	15	59.33	
	5	15	49.33	
	6	15	51.40	
	7	15	42.93	
	Toplam	105		

Test İstatistikleri (a,b)

	Birleştirme (1.Afiş)	Birleştirme (2.Afiş)	Yeniden yorumlama (1.Afiş)	Yeniden yorumlama (2.Afiş)	Esneklik Çeşitlendirme (1.Afiş)	Esneklik Çeşitlendirme (2.Afiş)
Ki- Kare	21.335	16.740	26.512	10.995	26.821	12.859
Sd	6	6	6	6	6	6
P	.002	.010	.000	.089	.000	.045

a Kruskal Wallis Test b Grup değişkeni: Uzman kod

Tablo 4.3.6'da görüldüğü gibi, Birleştirme, yeniden yorumlama ve esneklik çeşitlendirme kriterleri incelendiğinde, birleştirme (1 ve 2.Afiş) yeniden yorumlama (1.Afiş) ve esneklik çeşitlendirme (1.Afiş) değerlendirmelerinde, uzmanlar arası farklılık olduğu söylenebilir. Tüm bu değerlendirmelerde 2'nolu uzman diğerlerine göre daha düşük değerlendirmede bulunduğu söylenebilir. Genel olarak yukarıdaki sonuçlar incelendiğinde uzmanlar arası yapılan değerlendirmeler arasında anlamlı bir fark olduğu %5 yanılma düzeyinde söylenebilir.

4.4. Dördüncü Alt Amaçla İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

4. Alt Amaç: "Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı süreçte katkılarına ilişkin görüşleri nelerdir?" dördüncü alt amacın çözümüne ilişkin toplanan veriler aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.4.1 Uygulama Sonrası Öğrencilerin, Alan Derslerinde Yaratıcılıkla İlgili Problemlerine, B.D.T. Dersine ve Derste Karikatür Kullanılmasının Yaratıcı Sürece Katkılarına İlişkin Görüşleri Frekans Tablosu

Görüşler	KATILYORUM		KISMEN KATILYORUM		KATILMIYORUM		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
İfade1	2	13,3	13	86,7	0	0,00	15	100
İfade2	12	80,0	1	6,7	2	13,3	15	100
İfade3	10	66,7	4	26,7	1	6,7	15	100
İfade4	10	66,7	3	20,0	2	13,3	15	100
İfade5	6	40,0	1	6,7	8	53,3	15	100
İfade6	6	40,0	9	60,0	0	0,00	15	100
İfade7	2	13,3	5	33,3	8	53,3	15	100
İfade8	9	60,0	2	13,3	4	26,7	15	100
İfade9	6	40,0	5	33,3	4	26,7	15	100
İfade10	1	6,7	0	0,00	14	93,3	15	100
İfade11	15	100,0	0	0,00	0	0,00	15	100
İfade12	15	100,0	0	0,00	0	0,00	15	100
İfade13	2	13,3	8	53,3	5	33,3	15	100
İfade14	13	86,7	2	13,3	0	0,00	15	100
İfade15	15	100,0	0	0,00	0	0,00	15	100
İfade16	10	66,7	4	26,7	1	6,7	15	100
İfade17	13	86,7	0	0,00	2	13,3	15	100
İfade18	14	93,3	1	6,7	0	0,00	15	100
İfade19	12	80,0	1	6,7	2	13,3	15	100
İfade20	12	80,0	2	13,3	1	6,7	15	100

İfade 1. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Kendimi yaratıcı buluyorum" İfadesine Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 13 kişiden (%86,7), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişiden (%13,3) olup, Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yığılma Kısmen katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 2. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum." İfadesine Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişiden (%13,3) Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 1 kişiden (%6,7), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 12 kişiden (%80,0) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 3. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Alan derslerinde, daha yaratıcı olduğumu düşünüyorum." İfadesine Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 1 kişiden (%6,7) Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 4 kişiden (%26,7), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 10 kişidir (%66,7). Bu ifade için katılıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 4. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Alan derslerinde, özellikle konu belirlendikten sonra yaratıcı bir fikir bulma konusunda güçlük çekerim." İfadesine Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişiden (%13,3) Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 3 kişiden (%20,0), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 10 kişiden (%66,7) oluşmaktadır. Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 5. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Alan derslerinde, düzeyimizin üstündeki konular hakkında tasarım yapmamız istenir." İfadesine Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 8 kişiden (%53,3), Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 1 kişiden (%6,7), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 6 kişidir (%40,0). Bu ifade için katılmıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 6. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Alan derslerinde, yaratıcılığım artması için daha serbest ortam yaratılması gereklidir." İfadesine Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 9 kişiden (%60,0), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 6 kişiden (%40,0) olup, Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yoğunluk Kısmen Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 7. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim. (kitap, dergi, gazete okunması, sanatsal faaliyetlerin İzlenmesi; karikatür, resim, fotoğraf sergileri vb)." İfadesine, Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 8 kişiden (%53,3) Kısmen

katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 5 kişiden (%33,3), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişidir (%13,3). Bu ifade için en büyük yığılma katılmıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 8. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Tasarımlarımın öğretmenim ve arkadaşlarım tarafından beğenilmeyeceği kaygısını taşıyorum." İfadesine, Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 4 kişiden (%26,7), Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişiden (%13,3), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 9 kişidir (%60,0). Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 9. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Tasarımlara başlamadan önce kendimde güven eksikliği görmekteyim." İfadesine, Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 4 kişiden (%26,7), Kısmen katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 5 kişiden (%33,3), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 6 kişidir (%40,0). Bu ifade için en büyük yığılma Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 10. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "Alan derslerinde süre yaratıcı tasarım yapmamız için yeterlidir." İfadesine, Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 14 kişiden (%93,3), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 1 kişiden (%6,7), Kısmen katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için Katılmıyorum en fazla benimsenen görüş olmuştur.

İfade 11. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Gerekli bir derstir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 15 kişidir (%100,0).

İfade 12. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersinin öneminin farkındayım." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 15 kişidir (%100,0).

İfade 13. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersinin modülleri ilgi çekicidir." İfadesine, Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 5 kişiden (%33,3), Kısmen katılıyorum yanıtı verenlerin sayısı 8 kişiden (%53,3), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişidir (%13,3). Bu ifade için en büyük yoğunluk Kısmen Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 14. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 13 kişiden (%86,7), Kısmen katılıyorum yanıtı verenlerin sayısı 2 kişiden (%13,3), Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yığılma Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 15. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersinde görsel ve işitsel araçlardan yararlanmanın dersi daha zevkli hâle getirir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 15 kişidir (%100,0).

İfade 16. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır." İfadesine, Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 1 kişiden (%6,7), Kısmen katılıyorum yanıtı verenlerin sayısı 4 kişiden (%26,7), Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 10 kişidir (%66,7). Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 17. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 13 kişiden (%86,7), Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişidir (%13,3). Kısmen katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yığılma Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 18. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 14 kişiden (%93,3), Kısmen katılıyorum yanıtı verenlerin sayısı 1 kişiden (%6,7), Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 19. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 12 kişiden (%80,0), Kısmen katılıyorum yanıtı verenlerin sayısı 1 kişiden (%6,7), Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 2 kişidir (%13,3). Bu ifade için en büyük yığılma Katılıyorum görüşünde olmuştur.

İfade 20. Tablo 4.4.1. İncelendiğinde "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin sayısı 12 kişiden (%80,0), Kısmen katılıyorum yanıtı verenlerin sayısı 2 kişiden (%13,3), Katılmıyorum yanıtını verenlerin sayısı 1 kişidir (%6,7). Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur.

4.5. Beşinci Alt Amaçla İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

5. Alt Amaç: "Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı süreçte katkılarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?" beşinci alt amacın çözümüne ilişkin toplanan veriler aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.5.1. İfade-1 * İfade-8 Çapraz Tablosu

İfade-1 * İfade-8		İfade8			Toplam	
		Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum		
İfade1	Kısmen Katılıyorum	f	2	2	9	13
		İfade1 içindeki %	15,4%	15,4%	69,2%	100,0%
		İfade8 içindeki %	50,0%	100,0%	100,0%	86,7%
	Katılıyorum	f	2	0	0	2
		İfade1 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		İfade8 içindeki %	50,0%	,0%	,0%	13,3%
Toplam		f	4	2	9	15
		İfade1 içindeki %	26,7%	13,3%	60,0%	100,0%
		İfade8 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	6,346 ^a	2	,042
En çok olabilirlik oranı	6,235	2	,044
Doğrusal ilişki	5,068	1	,024
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Kendimi yaratıcı buluyorum" diyenler (İfade-1) ile "Tasarımlarımın öğretmenim ve arkadaşlarım tarafından beğenilmeyeceği kaygısını taşıyorum" diyenler (İfade-8) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.1. İncelendiğinde farkın "Kendimi yaratıcı buluyorum" İfadesine "Katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "Tasarımlarımın öğretmenim ve arkadaşlarım tarafından beğenilmeyeceği kaygısını taşıyorum" İfadesine katılmamalarından kaynaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla, kendini yaratıcı olarak kabul edenlerin beğenilmeme kaygısı taşımadıkları söylenebilir.

Tablo 4.5.2. İfade-2 * İfade-16 Çapraz Tablosu

İfade-2 * İfade-16			İfade16			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade2	Katılmıyorum	f	1	1	0	2
		İfade2 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade16 içindeki %	100,0%	25,0%	,0%	13,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	1	0	1
		İfade2 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		İfade16 içindeki %	,0%	25,0%	,0%	6,7%
	Katılıyorum	f	0	2	10	12
		İfade2 içindeki %	,0%	16,7%	83,3%	100,0%
		İfade16 içindeki %	,0%	50,0%	100,0%	80,0%
Toplam	f	1	4	10	15	
	İfade2 içindeki %	6,7%	26,7%	66,7%	100,0%	
	İfade16 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	11,875 ^a	4	,018
En çok olabilirlik oranı	10,513	4	,033
Doğrusal ilişki	8,523	1	,004
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %89,9'un da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum" diyenler (İfade-2) ile "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" diyenler (İfade-16) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.2. İncelendiğinde bu fark, "Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" İfadesine yine katılmamalarından, "Kısmen katılıyorum" diyenlerin yine kısmen katılmamalarından ve "Katılıyorum" diyenlerin yine katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.3. İfade-2 * İfade-19 Çapraz Tablosu

İfade-2 * İfade-19			İfade19			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade2	Katılmıyorum	f	1	0	1	2
		İfade2 içindeki %	50,0%	,0%	50,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	50,0%	,0%	8,3%	13,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	1	0	1
		İfade2 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	6,7%
	Katılıyorum	f	1	0	11	12
		İfade2 içindeki %	8,3%	,0%	91,7%	100,0%
		İfade19 içindeki %	50,0%	,0%	91,7%	80,0%
Toplam	f	2	1	12	15	
	İfade2 içindeki %	13,3%	6,7%	80,0%	100,0%	
	İfade19 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	17,604 ^a	4	,001
En çok olabilirlik oranı	9,175	4	,057
Doğrusal ilişki	2,893	1	,089
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %89,9'unda 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum" diyenler (İfade-2) ile "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" diyenler (İfade-19) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.3. İncelendiğinde bu farkın, "Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" İfadesine yine katılmamalarından, "Kısmen katılıyorum" diyenlerin yine kısmen katılmamalarından ve "Katılıyorum" diyenlerin yine katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.4. İfade-2 * İfade-20 Çapraz Tablosu

İfade-2 * İfade-20			İfade20			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade2	Katılmıyorum	f	1	0	1	2
		İfade2 içindeki %	50,0%	,0%	50,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	,0%	8,3%	13,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	1	0	1
		İfade2 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	50,0%	,0%	6,7%
	Katılıyorum	f	0	1	11	12
		İfade2 içindeki %	,0%	8,3%	91,7%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	50,0%	91,7%	80,0%
Toplam		f	1	2	12	15
		İfade2 içindeki %	6,7%	13,3%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	13,854 ^a	4	,008
En çok olabilirlik oranı	9,175	4	,057
Doğrusal ilişki	5,203	1	,023
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %88,9'un da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum" diyenler (İfade-2) ile "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" diyenler (İfade-20) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.4. İncelendiğinde bu fark, "Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" İfadesine yine katılmamalarından, "Kısmen katılıyorum" diyenlerin yine kısmen katılmamalarından ve "Katılıyorum" diyenlerin yine katılmalarından kaynaklanmaktadır

Tablo 4.5.5. İfade-6 * İfade-8 Çapraz Tablosu

İfade-6 * İfade-8			İfade8			
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Toplam
İfade6	Kısmen katılıyorum	f	1	0	8	9
		İfade6 içindeki %	11,1%	,0%	88,9%	100,0%
		İfade8 içindeki %	25,0%	,0%	88,9%	60,0%
	Katılıyorum	f	3	2	1	6
		İfade6 içindeki %	50,0%	33,3%	16,7%	100,0%
		İfade8 içindeki %	75,0%	100,0%	11,1%	40,0%
	Toplam	f	4	2	9	15
		İfade6 içindeki %	26,7%	13,3%	60,0%	100,0%
		İfade8 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	8,171 ^a	2	,017
En çok olabilirlik oranı	9,413	2	,009
Doğrusal ilişki	5,490	1	,019
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ün de 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Alan derslerinde, yaratıcılığım artması için daha serbest ortam yaratılması gereklidir" diyenler (İfade-6) ile "Tasarımlarımın öğretmenim ve arkadaşlarım tarafından beğenilmeyeceği kaygısını taşıyım" diyenler (İfade-8) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.5. İncelendiğinde bu fark, "Alan derslerinde, yaratıcılığım artması için daha serbest ortam yaratılması gereklidir" İfadesine "Kısmen katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "Tasarımlarımın öğretmenim ve arkadaşlarım tarafından beğenilmeyeceği kaygısını taşıyım" İfadesine daha çok katılmakta, "Katılıyorum" diyenlerin ise daha çok katılmamalarından ve kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır (Başka bir deyişle, İfade-6' ya kısmen katılanlar daha çok İfade-8' e katılmakta, İfade-6' ya katılanlar daha çok İfade-8' e katılmamakta ve kısmen katılmaktadır).

Tablo 4.5.6. İfade-6 * İfade-9 Çapraz Tablosu

İfade-6 * İfade-9			İfade9			
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Toplam
İfade6	Kısmen katılıyorum	f	1	2	6	9
		İfade6 içindeki %	11,1%	22,2%	66,7%	100,0%
		İfade9 içindeki %	25,0%	40,0%	100,0%	60,0%
	Katılıyorum	f	3	3	0	6
		İfade6 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade9 içindeki %	75,0%	60,0%	,0%	40,0%
	Toplam	f	4	5	6	15
		İfade6 içindeki %	26,7%	33,3%	40,0%	100,0%
		İfade9 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	6,875 ^a	2	,032
En çok olabilirlik oranı	8,962	2	,011
Doğrusal ilişki	5,769	1	,016
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %100,0'm da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Alan derslerinde, yaratıcılığım artması için daha serbest ortam yaratılması gereklidir" diyenler (İfade-6) ile "Tasarımlara başlamadan önce kendimde güven eksikliği görmekteyim" diyenler (İfade-9) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.6. İncelendiğinde bu fark, "Alan derslerinde, yaratıcılığım artması için daha serbest ortam yaratılması gereklidir" İfadesine "Kısmen katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "Tasarımlara başlamadan önce kendimde güven eksikliği görmekteyim" İfadesine daha çok katılmakta, "Katılıyorum" diyenlerin ise daha çok katılmamalarından kaynaklanmaktadır (Başka bir deyişle, İfade-6' ya kısmen katılanlar daha çok İfade-9'a katılmakta, İfade-6'ya katılanlar daha çok İfade-9'a katılmamaktadır).

Tablo 4.5.7. İfade-7 * İfade-16 Çapraz Tablosu

İfade-7 * İfade-16			İfade16			
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Toplam
İfade7	Katılmıyorum	f	0	1	7	8
		İfade7 içindeki %	,0%	12,5%	87,5%	100,0%
		İfade16 içindeki %	,0%	25,0%	70,0%	53,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	2	3	5
		İfade7 içindeki %	,0%	40,0%	60,0%	100,0%
		İfade16 içindeki %	,0%	50,0%	30,0%	33,3%
	Katılıyorum	f	1	1	0	2
		İfade7 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade16 içindeki %	100,0%	25,0%	,0%	13,3%
	Toplam	f	1	4	10	15
		İfade7 içindeki %	6,7%	26,7%	66,7%	100,0%
		İfade16 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	9,731 ^a	4	,045
En çok olabilirlik oranı	8,568	4	,073
Doğrusal ilişki	6,368	1	,012
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %88,9'unda 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim (kitap, dergi, gazete okunması, sanatsal faaliyetlerin İzlenmesi; karikatür, resim, fotoğraf sergileri vb.)" diyenler (İfade-7) ile "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" diyenler (İfade-16) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.7. İncelendiğinde bu fark, "Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim" İfadesine "Katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" İfadesine daha çok katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.8. İfade-7 * İfade-17 Çapraz Tablosu

İfade-7 * İfade-17			İfade17		
			Katılmıyorum	Katılıyorum	Toplam
İfade7	Katılmıyorum	f	0	8	8
		İfade7 içindeki %	,0%	100,0%	100,0%
		İfade17 içindeki %	,0%	61,5%	53,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	5	5
		İfade7 içindeki %	,0%	100,0%	100,0%
		İfade17 içindeki %	,0%	38,5%	33,3%
	Katılıyorum	f	2	0	2
		İfade7 içindeki %	100,0%	,0%	100,0%
		İfade17 içindeki %	100,0%	,0%	13,3%
	Toplam	f	2	13	15
		İfade7 içindeki %	13,3%	86,7%	100,0%
		İfade17 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	15,000 ^a	2	,001
En çok olabilirlik oranı	11,780	2	,003
Doğrusal ilişki	8,332	1	,004
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim (kitap, dergi, gazete okunması, sanatsal faaliyetlerin İzlenmesi; karikatür, resim, fotoğraf sergileri vb.)" diyenler (İfade-7) ile "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir" diyenler (İfade-17) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.8. İncelendiğinde bu fark, "Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim" İfadesine "Katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir" İfadesine daha çok katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.9. İfade-7 * İfade-19 Çapraz Tablosu

İfade-7 * İfade-19			İfade19			
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Toplam
İfade7	Katılmıyorum	f	0	0	8	8
		İfade7 içindeki %	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	,0%	,0%	66,7%	53,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	1	4	5
		İfade7 içindeki %	,0%	20,0%	80,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	,0%	100,0%	33,3%	33,3%
	Katılıyorum	f	2	0	0	2
		İfade7 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	13,3%
	Toplam	f	2	1	12	15
		İfade7 içindeki %	13,3%	6,7%	80,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	17,000 ^a	4	,002
En çok olabilirlik oranı	13,827	4	,008
Doğrusal ilişki	9,043	1	,003
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %88,9'un da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim (kitap, dergi, gazete okunması, sanatsal faaliyetlerin İzlenmesi; karikatür, resim, fotoğraf sergileri vb.)" diyenler (İfade-7) ile "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir." diyenler (İfade-19) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir (P<0.05). Tablo 4.5.9. İncelendiğinde bu fark, "Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim" İfadesine "Katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" İfadesine daha çok katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.10. İfade-7 * İfade-20 Çapraz Tablosu

İfade-7 * İfade-20			İfade20			
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Toplam
İfade7	Katılmıyorum	f	0	0	8	8
		İfade7 içindeki %	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	,0%	66,7%	53,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	1	4	5
		İfade7 içindeki %	,0%	20,0%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	50,0%	33,3%	33,3%
	Katılıyorum	f	1	1	0	2
		İfade7 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	50,0%	,0%	13,3%
	Toplam	f	1	2	12	15
		İfade7 içindeki %	6,7%	13,3%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	11,750 ^a	4	,019
En çok olabilirlik oranı	11,055	4	,026
Doğrusal ilişki	7,901	1	,005
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %88,9'un da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim (kitap, dergi, gazete okunması, sanatsal faaliyetlerin İzlenmesi; karikatür, resim, fotoğraf sergileri vb.)" diyenler (İfade-7) ile "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" diyenler (İfade-20) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.10. İncelendiğinde bu fark, "Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim" İfadesine "Katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" İfadesine daha çok katılmamalarından ve kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.11. İfade-8 * İfade-9 Çapraz Tablosu

İfade-8 * İfade-9			İfade9			
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Toplam
İfade8	Katılmıyorum	f	3	1	0	4
		İfade8 içindeki %	75,0%	25,0%	,0%	100,0%
		İfade9 içindeki %	75,0%	20,0%	,0%	26,7%
	Kısmen katılıyorum	f	1	1	0	2
		İfade8 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade9 içindeki %	25,0%	20,0%	,0%	13,3%
	Katılıyorum	f	0	3	6	9
		İfade8 içindeki %	,0%	33,3%	66,7%	100,0%
		İfade9 içindeki %	,0%	60,0%	100,0%	60,0%
	Toplam	f	4	5	6	15
		İfade8 içindeki %	26,7%	33,3%	40,0%	100,0%
		İfade9 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	10,562 ^a	4	,032
En çok olabilirlik oranı	13,827	4	,008
Doğrusal ilişki	8,813	1	,003
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %100,0'ın da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"Tasarımlarımın öğretmenim ve arkadaşlarım tarafından beğenilmeyeceği kaygısını taşıyorum" diyenler (İfade-8) ile "Tasarımlara başlamadan önce kendimde güven eksikliği görmekteyim" diyenler (İfade-9) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.11. İncelendiğinde bu fark, "Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "Tasarımlara başlamadan önce kendimde güven eksikliği görmekteyim" İfadesine daha çok katılmamalarından kaynaklanmaktadır (Başka bir değişle İfade-8' e katılmayanlar İfade-9' a da katılmamaktadır).

Tablo 4.5.12. İfade-14 * İfade-18 Çapraz Tablosu

İfade-14 * İfade-18		İfade18		Toplam	
		Kısmen katılıyorum	Katılıyorum		
İfade14	Kısmen katılıyorum	f	1	1	2
		İfade14 içindeki %	50,0%	50,0%	100,0%
		İfade18 içindeki %	100,0%	7,1%	13,3%
	Katılıyorum	f	0	13	13
		İfade14 içindeki %	,0%	100,0%	100,0%
		İfade18 içindeki %	,0%	92,9%	86,7%
Toplam		f	1	14	15
		İfade14 içindeki %	6,7%	93,3%	100,0%
		İfade18 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	6,964 ^a	1	,008
En çok olabilirlik oranı	4,575	1	,032
Doğrusal ilişki	6,500	1	,011
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %75,0'ın da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor" diyenler (İfade-14) ile "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir" diyenler (İfade-18) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.12. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor" İfadesine "Kısmen katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir" İfadesine daha çok kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.13. İfade-14 * İfade-19 Çapraz Tablosu

İfade-14 * İfade-19			İfade19			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade14	Kısmen katılıyorum	f	1	1	0	2
		İfade14 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	50,0%	100,0%	,0%	13,3%
	Katılıyorum	f	1	0	12	13
		İfade14 içindeki %	7,7%	,0%	92,3%	100,0%
		İfade19 içindeki %	50,0%	,0%	100,0%	86,7%
Toplam		f	2	1	12	15
		İfade14 içindeki %	13,3%	6,7%	80,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	10,673 ^a	2	,005
En çok olabilirlik oranı	9,008	2	,011
Doğrusal ilişki	5,997	1	,014
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor" diyenler (İfade-14) ile "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" diyenler (İfade-19) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.13. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor" İfadesine "Kısmen katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" İfadesine daha çok katılmamalarından ve kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.14. İfade-14 * İfade-20 Çapraz Tablosu

İfade-14 * İfade-20			İfade20			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade14	Kısmen katılıyorum	f	0	2	0	2
		İfade14 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	13,3%
	Katılıyorum	f	1	0	12	13
		İfade14 içindeki %	7,7%	,0%	92,3%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	,0%	100,0%	86,7%
Toplam		f	1	2	12	15
		İfade14 içindeki %	6,7%	13,3%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	15,000 ^a	2	,001
En çok olabilirlik oranı	11,780	2	,003
Doğrusal ilişki	3,522	1	,061
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor" diyenler (İfade-14) ile "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" diyenler (İfade-20) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.14. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor" İfadesine "Kısmen katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" İfadesine daha çok kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.15. İfade-16 * İfade-17 Çapraz Tablosu

İfade-16 * İfade-17			İfade17		Toplam
			Katılmıyorum	Katılıyorum	
İfade16	Katılmıyorum	f	1	0	1
		İfade16 içindeki %	100,0%	,0%	100,0%
		İfade17 içindeki %	50,0%	,0%	6,7%
	Kısmen katılıyorum	f	1	3	4
		İfade16 içindeki %	25,0%	75,0%	100,0%
		İfade17 içindeki %	50,0%	23,1%	26,7%
	Katılıyorum	f	0	10	10
		İfade16 içindeki %	,0%	100,0%	100,0%
		İfade17 içindeki %	,0%	76,9%	66,7%
Toplam		f	2	13	15
		İfade16 içindeki %	13,3%	86,7%	100,0%
		İfade17 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	8,510 ^a	2	,014
En çok olabilirlik oranı	7,282	2	,026
Doğrusal ilişki	6,981	1	,008
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" diyenler (İfade-16) ile "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir" diyenler (İfade-17) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.15. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" İfadesine de katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.16. İfade-16 * İfade-19 Çapraz Tablosu

İfade-16 * İfade-19			İfade19			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade16	Katılmıyorum	f	1	0	0	1
		İfade16 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	50,0%	,0%	,0%	6,7%
	Kısmen katılıyorum	f	1	1	2	4
		İfade16 içindeki %	25,0%	25,0%	50,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	50,0%	100,0%	16,7%	26,7%
	Katılıyorum	f	0	0	10	10
		İfade16 içindeki %	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	,0%	,0%	83,3%	66,7%
Toplam		f	2	1	12	15
		İfade16 içindeki %	13,3%	6,7%	80,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	11,875 ^a	4	,018
En çok olabilirlik oranı	10,513	4	,033
Doğrusal ilişki	8,523	1	,004
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %88,9'un da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" diyenler (İfade-16) ile "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" diyenler (İfade-19) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.16. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" İfadesine de katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.17. İfade-16 * İfade-20 Çapraz Tablosu

İfade-16 * İfade-20			İfade20			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade16	Katılmıyorum	f	1	0	0	1
		İfade16 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	6,7%
	Kısmen katılıyorum	f	0	2	2	4
		İfade16 içindeki %	,0%	50,0%	50,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	100,0%	16,7%	26,7%
	Katılıyorum	f	0	0	10	10
		İfade16 içindeki %	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	,0%	83,3%	66,7%
Toplam		f	1	2	12	15
		İfade16 içindeki %	6,7%	13,3%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	21,250 ^a	4	,000
En çok olabilirlik oranı	13,286	4	,010
Doğrusal ilişki	9,811	1	,002
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %88,9'un da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" diyenler (İfade-16) ile "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" diyenler (İfade-20) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.17. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmamda önemli rol oynamıştır" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" İfadesine de katılmamalarından, kısmen katılanların ise yine kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.18. İfade-17 * İfade-19 Çapraz Tablosu

İfade-17 * İfade-19			İfade19			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade17	Katılmıyorum	f	2	0	0	2
		İfade17 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	100,0%	,0%	,0%	13,3%
	Katılıyorum	f	0	1	12	13
		İfade17 içindeki %	,0%	7,7%	92,3%	100,0%
		İfade19 içindeki %	,0%	100,0%	100,0%	86,7%
Toplam		f	2	1	12	15
		İfade17 içindeki %	13,3%	6,7%	80,0%	100,0%
		İfade19 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	15,000 ^a	2	,001
En çok olabilirlik oranı	11,780	2	,003
Doğrusal ilişki	12,238	1	,000
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir" diyenler (İfade-17) ile "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" diyenler (İfade-19) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.18. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" İfadesine de katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.19. İfade-17 * İfade-20 Çapraz Tablosu

İfade-17 * İfade-20			İfade20			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade17	Katılmıyorum	f	1	1	0	2
		İfade17 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	50,0%	,0%	13,3%
	Katılıyorum	f	0	1	12	13
		İfade17 içindeki %	,0%	7,7%	92,3%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	50,0%	100,0%	86,7%
Toplam		f	1	2	12	15
		İfade17 içindeki %	6,7%	13,3%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	10,673 ^a	2	,005
En çok olabilirlik oranı	9,008	2	,011
Doğrusal ilişki	9,962	1	,002
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir" diyenler (İfade-17) ile "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" diyenler (İfade-20) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.19. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" İfadesine de katılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.5.20. İfade-18 * İfade-20 Çapraz Tablosu

İfade-18 * İfade-20			İfade20			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade18	Kısmen katılıyorum	f	0	1	0	1
		İfade18 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	50,0%	,0%	6,7%
	Katılıyorum	f	1	1	12	14
		İfade18 içindeki %	7,1%	7,1%	85,7%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	50,0%	100,0%	93,3%
Toplam		f	1	2	12	15
		İfade18 içindeki %	6,7%	13,3%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	6,964 ^a	2	,031
En çok olabilirlik oranı	4,575	2	,102
Doğrusal ilişki	1,635	1	,201
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %83,3'ünde 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir" diyenler (İfade-18) ile "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" diyenler (İfade-20) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.20. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir" İfadesine "Kısmen katılıyorum" diye yanıt verenlerin, "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" İfadesine de kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır .

Tablo 4.5.21. İfade-19 * İfade-20 Çapraz Tablosu

İfade-19 * İfade-20			İfade20			Toplam
			Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	
İfade19	Katılmıyorum	f	1	1	0	2
		İfade19 içindeki %	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	50,0%	,0%	13,3%
	Kısmen katılıyorum	f	0	1	0	1
		İfade19 içindeki %	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	50,0%	,0%	6,7%
	Katılıyorum	f	0	0	12	12
		İfade19 içindeki %	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	,0%	,0%	100,0%	80,0%
Toplam		f	1	2	12	15
		İfade19 içindeki %	6,7%	13,3%	80,0%	100,0%
		İfade20 içindeki %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki-Kare Test			
	Değer	Sd	Anlamlılık değeri (2-yanlı)
Pearson Ki- Kare	18,750 ^a	4	,001
En çok olabilirlik oranı	16,059	4	,003
Doğrusal ilişki	12,426	1	,000
Geçerli gözlem	15		
a. Hücrelerin %88,9'un da 5 ve daha az gözlem sıklığı beklenmektedir.			

"B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" diyenler (İfade-19) ile "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" diyenler (İfade-20) arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($P < 0.05$). Tablo 4.5.21. İncelendiğinde bu fark, "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir" İfadesine "Katılmıyorum" diye yanıt verenlerin, "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum" İfadesine de katılmamalarından, "Kısmen katılıyorum" diyenlerin de kısmen katılmalarından kaynaklanmaktadır.

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Bu araştırmanın amacı, Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanında verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin ders materyali (eğitim aracı) olarak kullanılmasının, derste yaratıcı sürece katkıları'nın eğitsel boyutta İncelenmesi ve karikatürler kullanılarak dersin daha ilgi çekici, daha zevkli, ve daha verimli bir duruma getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın amacı "Grafik ve Fotoğraf Alanında Yaratıcılık Problemleriyle İlgili Öğretmen, Öğrenci ve Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkılarına İlişkin, Öğrenci ve Uzman Görüşleri Nelerdir?" sorusuna cevap aramaktır. Araştırma ile, alt amaçlara ilişkin elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ulaşılan önemli sonuçları şu şekilde açıklamak mümkündür.

Birinci alt amaca ilişkin sonuçlar;

Araştırmayı yakından ilgilendirdiği düşünüldüğü için ilgili okulda uygulamaya çalışmalarına başlamadan önce, Birinci alt amaç olan "Alanda ve alan öğrencilerinin yaratıcılık problemlerine ilişkin, öğretmenlerin görüşleri nelerdir?" sorusuna yönelik öğretmen görüşlerinin içeriği incelendiğinde, ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi açıklanabilir;

- Öğretmenler "Yaratıcılık eğitimle geliştirilebilir." İfadesine katılıyorum yanıtının verenler %66,7'dir. "Yaratıcılık, öğrencilerde önemli bir özelliktir." İfadesine katılıyorum yanıtını verenler ise %83,3'dür. Öğretmenler, yaratıcılıkla ilgili yapılan önceki araştırmalar doğrultusunda, öğrencilerindeki yaratıcılığın önemli bir özellik olduğunu ve bu kavramın eğitimle desteklenip geliştirilebileceği yönünde görüş bildirmişlerdir.

- "Grafik ve Fotoğraf alanı öğrencileri alan derslerinde yaratıcıdırlar." İfadesine katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Kısmen katılıyorum yanıtını verenler %83,3'dür. Yine aynı doğrultuda "Alan öğrencilerinin, yaratıcı düşünme gücü yeterlidir." İfadesine katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır., Kısmen Katılıyorum ve Katılmıyorum yanıtını verenler ise %50,0'dır. Diğer İfadelere verilen yanıtlara dair tanımlayıcı istatistikler alınmıştır, elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgili okulda Grafik ve Fotoğraf alanında, yaratıcılık ilgili problemlerin olduğu tespit edilmiş ve araştırmanın uygulaması yapılmıştır.

İkinci alt amaca ilişkin sonuçlar;

Uygulama sonrası, 2 alan uzmanının görüşü alınarak hazırlanan, "Afiş ve Yaratıcılığı Değerlendirme Kriterleri" formuna göre, 7 alan uzmanı öğrenci çalışmalarını değerlendirmiştir. Araştırmada ikinci alt amaç olan "Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde karikatür tekniğinin yaratıcı sürece katkılarına ilişkin, alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?" sorusuna yönelik, uzmanların görüşlerinin içeriği incelendiğinde ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi açıklanabilir;

- "Afişi değerlendirme Kriterleri" açısından; Uzmanların tarafından yapılan değerlendirmelerde, "wilcoxon test istatistiği" sonuçlarına göre; eğitim öncesi ve sonrası, İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte "Sözel Hiyerarşi" kriterinde değişimden bahsedilebilir. "Sözel hiyerarşi" kriterinde eğitim öncesine göre "Hayır" değerleri azalma gösterirken , "Kısmen" ve "Evet" değerlerinde artış meydana gelmiştir. Eğitim öncesinde 19 kez "Hayır" değeri varken eğitim sonrasında bu değerler 5'e düşmüştür. Benzer şekilde eğitim öncesinde 32 kez "Kısmen" değeri varken, eğitim sonrasında bu 41 kez gerçekleşmiştir. "Evet" değerlerinde de artış meydana gelmiştir. Eğitim öncesinde 54 kez gerçekleşen "Evet" değeri eğitim sonrasında 59 kez gerçekleşmiştir.
- "Afişteki Yaratıcılığı Değerlendirme Kriterleri" açısından; Uzmanların tarafından yapılan değerlendirmelerde, "wilcoxon test istatistiği" sonuçlarına göre; eğitim öncesi ve sonrası İstatistiksel olarak anlamlı değişim, "Yeniden Yorumlama" kriterinde gerçekleşmiştir ($p<0.05$). Eğitim öncesinde 11 kez

"Hayır" değeri varken eğitim sonrasında bu değerler 5'e düşmüştür. Benzer şekilde eğitim öncesinde 41 kez "Kısmen" değeri varken, eğitim sonrasında bu değer 31 kez gerçekleşmiştir. En büyük değişim "Evet" değeri sayısında gerçekleşmiştir. Eğitim öncesinde 53 kez gerçekleşen "Evet" değeri eğitim sonrasında 69 kez gerçekleşmiştir. Yaratıcılığı Değerlendirme Kriterlerinden "Esneklik- Çeşitlendirme" Kriterlerinde de İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, değişimden bahsedilebilir. Esneklik çeşitlendirme değerlerinin önceki ve sonraki değerleri incelendiğinde, eğitim sonrası değerlerde "Hayır" ve "Kısmen" değerleri azalırken, "Evet" değerleri artmıştır. Eğitim öncesinde 13 kez "Hayır" değeri varken eğitim sonrasında bu değerler 5'e düşmüştür. Benzer şekilde eğitim öncesinde 44 kez "Kısmen" değeri varken, eğitim sonrasında bu değer 41 kez gerçekleşmiştir. En büyük değişim "Evet" değeri sayısında gerçekleşmiştir. Eğitim öncesinde 48 kez gerçekleşen "Evet" değeri eğitim sonrasında 59 kez gerçekleşmiştir.

- Uzmanların, yaptıkları değerlendirmelerde; yukarıda bahsedilen "Afiş ve Yaratıcılığı Değerlendirme Kriterleri" dışında kalan bazı kriterlerde ise, Bulgular ve Yorumlar bölümünde konu ile analizler incelendiğinde; eğitim öncesine göre, karikatürle verilen eğitim sonrasında karikatürün kullanıldığı yöntem lehine değişimlerden bahsedilebilir fakat, kalan diğer kriterlerdeki bu değişim, "istatistiksel" olarak anlamlı olmadığı için, değişimin eğitim sürecine olumlu ya da olumsuz bir katkısından "istatistiksel" olarak bahsetmek uygun değildir.

Üçüncü alt amaca ilişkin sonuçlar;

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan "Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası farklılıklarını inceleyerek değerlendiren alan uzmanlarının, değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?" sorusuna yönelik olarak, Öğrenci çalışmalarının, eğitim öncesi ve karikatürle verilen eğitim sonrasında, farklılıklarını inceleyerek değerlendiren 7 alan uzmanının, değerlendirmeleri arası fark olup olmadığı incelenmiş, farkın tespit edilmesi için söz konusu inceleme, parametrik olmayan testlerden, "Kruskal-Wallis" yöntemi ile yapılmıştır. Genel olarak sonuçlar incelendiğinde, uzmanlar arası yapılan değerlendirmeler arasında anlamlı fark olduğu %5 yanılma düzeyinde söylenebilir.

Dördüncü alt amaca ilişkin sonuçlar:

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan "Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin görüşleri nelerdir?" sorusuna yönelik olarak, öğrenci görüşlerinin içeriği incelendiğinde, ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi açıklanabilir;

Alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine ilişkin görüşleri:

- "Kendimi yaratıcı buluyorum" İfadesine Kısmen katılıyorum yanıtını verenler %86,7'dir Katılıyorum yanıtını verenler %13,3 olup, Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Yine aynı doğrultuda "Alan derslerinde, özellikle konu belirlendikten sonra yaratıcı bir fikir bulma konusunda güçlük çekerim." İfadesine Katılmıyorum yanıtını verenler %13,3'dür. Kısmen katılıyorum yanıtını verenler %20,0'dir. Katılıyorum yanıtını verenler ise %66,7'dir. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin yaratıcılıkla ilgili problemler yaşadığı göstermektedir. Bu nedenle ders içerisindeki uygulamalarda, öğrencilerin yaratıcılığını arttırıcı, özellikle alan derslerinde yaratıcılığı geliştirici yöntem ve tekniklere daha fazla ağırlık verilmelidir, sonucuna ulaşılmıştır.
- "Alan derslerinde süre yaratıcı tasarım yapmamız için yeterlidir." İfadesine, Katılmıyorum yanıtını verenler %93,3 olup, Katılıyorum yanıtını verenler %6,7'dir. Kısmen katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Öğrencilere göre alan derslerinde genel olarak yaratıcı tasarımlar yapmaları için, sürenin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

B.D.T. dersine ilişkin görüşleri:

- "B.D.T. Dersinde görsel ve işitsel araçlardan yararlanmanın dersi daha zevkli hâle getirir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenlerin %100,0'dür. Derste görsel ve işitsel araçlardan yararlanma İfadesiyle aynı doğrultuda diğer önemli bir İfade olan, "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor." İfadesine, %86,7' si Katılıyorum yanıtını vermiştir, sonuçlar daha önceki yapılan araştırmalardan elde edilen verilere benzer olmuştur. Yapılan bu araştırmada B.D.T. Dersinde, görsel ve

işitsel araçlardan yararlanılması ve öğretmenin kullandığı yöntemler, öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmekte, derse olan ilgilerini arttırmakta öğrencilerin zihninde bilgilerin kalıcılığını sağlayarak dersin verimli geçmesinde önemli rol oynadığı, sonucuna ulaşılmıştır.

B.D.T. dersinde karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin görüşleri;

- "B.D.T. Dersi Afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmada önemli rol oynamıştır." İfadesine, Katılmıyorum yanıtı verenler %6,7'dir. Kısmen katılıyorum yanıtı verenler %26,7'dir. Katılıyorum yanıtı verenler %66,7'dir. Öğrencilerin Bu ifade de görüşleri yoğunluk olarak Katılıyorum görüşünde olmuş ve uygulanan karikatür tekniğinin yaratıcı sürece katkı sağlayan öğretim materyali olarak kullanılabileceği tespit edilmiştir. Yine ilgili soruyla bağlantılı olarak "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir." İfadesine, Katılıyorum yanıtı verenler %93,3'tür Kısmen katılıyorum yanıtı verenler %6,7'dir. Katılmıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur. Öğrencilere dersin konusuyla ilgili seçilmiş Karikatürler hakkında sorulan sorular ile karikatürdeki espriyi bulmaya ve anlamaya çalışmaları, öğrencilerin konu ile ilgili zihinsel bir etkinlik içerisine girmelerine neden olmuş ve öğrencilerin düşünme, algılama, anlama, fark etme gibi özellikleri gelişimi için önemli olduğu tespit edilmiştir. Karikatürler sınıf içerisindeki paylaşımları hızlandırarak aktif iletişimi gerçekleştirmekte, öğrencilerin aynı konuda farklı yorumlar yapmalarını sağlayarak düşünce zenginliğinin ve çeşitliliğinin ortaya çıkardığı tartışma ile birlikte en doğru sonucu ulaşımlarında ve değişik yaratıcı çözümler elde edilmesinde de katkı sağladığı tespit edilmiştir. Karikatürün öğrenciye tanıdığı öz rahatlık ve güven, sınıf içerisindeki, özellikle kendini ifade becerileri zayıf olan öğrencilerin derse daha aktif katılmalarını sağlayarak öğrencilerin, derste daha verimli olmasında katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

- "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenler %86,7'dir, Katılmıyorum yanıtını verenler %13,3'tür. Kısmen katılıyorum yanıtına rastlanmamıştır. Bu ifade için en büyük yığılma Katılıyorum görüşünde olmuştur. "B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenler %80,0'dır, Kısmen katılıyorum yanıtı verenler %6,7'dir. Katılmıyorum yanıtını verenler %13,3'tür. Bu ifade için en büyük yığılma Katılıyorum görüşünde olmuştur. Öğrencinin derse zevk alarak katılımı önemlidir, bir çok uygulamalarda öğrencilerin derse motivasyonu için zaman gerektiği bilinmektedir oysa, ders konusuna uygun seçilen karikatür ile işlenen derste, öğrenci motivasyonun daha kısa sürede sağlandığı ve dersten zevk aldığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin derslerin yürütülmesinde en çok zorlandığı durumlardan biriside öğrencinin derse olan dikkati ve ilgisinin çekilmesidir çünkü, öğrencilerin dikkat ve ilgi süreleri çok kısıtlıdır. Yapılan bu araştırmada, öğrenci görüşlerinden ve araştırmacının gözlemlerinden elde veriler sonucunda, dersin karikatürle işlenmesi öğrencilerin dersten sıkılmalarını engellemiş ve daha uzun süre derse odaklanmalarını sağlamıştır. Aynı zamanda uygulamanın yapıldığı B.D.T. dersini sevmelerinde de katkısı olduğu tespit edilmiştir.
- "Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenler %80,0'dır. Kısmen katılıyorum yanıtı verenler %13,3'tür. Katılmıyorum yanıtını verenler %6,7'dir. Bu ifade için en büyük yoğunluk Katılıyorum görüşünde olmuştur. Karikatür tekniği eğlendirirken düşündürten ve öğreten bir yöntemdir. Yapılan uygulama sonucu öğrenciler Karikatürü alanın diğer derslerinde de, ders aracı olarak kullanılmasının yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Beşinci alt amaca ilişkin sonuçlar;

- Uygulama sonrası öğrencilerin, alan derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerine, B.D.T. dersine ve derste karikatür kullanılmasının yaratıcı sürece katkılarına ilişkin görüşlerinin alındığı anketten elde edilen verilerin, frekans

tabloları alınarak, çapraz tablolar oluşturulmuş; çapraz tablolarda "Ki-Kare" değerleri hesaplanarak anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve farklılık kontrolleri yapılmıştır. Sonuçlar Bulgular ve Yorumlar bölümünde detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre çapraz tablolar incelendiğinde ; "İfade-1 * İfade-8 Çapraz Tablosu", "İfade-2 * İfade-16 Çapraz Tablosu", "İfade-2 * İfade-19 Çapraz Tablosu", "İfade-2 * İfade-20 Çapraz Tablosu", "İfade-6 * İfade-8 Çapraz Tablosu", "İfade-6 * İfade-9 Çapraz Tablosu", "İfade-7 * İfade-16 Çapraz Tablosu", "İfade-7 * İfade-17 Çapraz Tablosu", "İfade-7 * İfade-19 Çapraz Tablosu", "İfade-7 * İfade-20 Çapraz Tablosu", "İfade-8 * İfade-9 Çapraz Tablosu", "İfade-14 * İfade-18 Çapraz Tablosu", "İfade-14 * İfade-19 Çapraz Tablosu", "İfade-14 * İfade-20 Çapraz Tablosu", "İfade-16 * İfade-17 Çapraz Tablosu", "İfade-16 * İfade-19 Çapraz Tablosu", "İfade-16 * İfade-20 Çapraz Tablosu", "İfade-17 * İfade-19 Çapraz Tablosu", "İfade-17 * İfade-20 Çapraz Tablosu", "İfade-18 * İfade-20 Çapraz Tablosu", "İfade-19 * İfade-20 Çapraz Tablosu." Öğrencilerin anket ifadelerine verdiği yanıt dağılımı incelendiğinde, yukarıda çapraz tabloları verilen ilgili anket ifadeleri arasında, anlamlı bir fark olduğu ($P < 0.05$) %5 yanılma düzeyinde söylenebilir.

Yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen veriler ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerden elde edilen sonuçlar genel olarak özetlenerek şu şekilde açıklanabilir;

Grafik ve Fotoğraf alanında, öğrenciler ve öğretmenler yaratıcılık ilgili problemler yaşanmaktadır. Alanda, Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, kalıplaşmış tutumlardan uzak, gelişmeye ve yaratıcılığa açık yöntem-teknik ve materyallere ihtiyaç vardır.

Öğretmenlerin uygulama çalışmaları öncesinde öğrencileri güdüleyici ve motive edici bir başlangıç yapmaları gerekmektedir. Öğretimde, öğretmenlere ve öğrencilere yardımcı olan görsel öğretim materyalleri, öğrencinin derse ve konuya ilgi duymasına, dikkatini toplamasında, ve konuyu merak etmesine katkı sağlamaktadır. Karikatürlerde görsel materyaller içerisinde yer alır ve derste kullanımlarında, analiz, sentez ve yorumlanmayı gerektirir, dolayısıyla söz konusu olay, konu yada kişiyle ilgili daha önceki bilgilerinden yararlanma fırsatını verirler. Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde, modülle ilgili temel bilgileri verilir ve modülün gerektirdiği uygulamaya geçildiğinde

belirlenen konu ile ilgili olarak, öğrencilerde ne yaparım kaygısı ortaya çıkmakta ve uygulamalarda yaratıcılığı engelleyerek strese girmeleri neden olmaktadır. Araştırmada ile yapılan gözlemlerde doğrultusunda, Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde, uygulama konusunun belirlendikten sonra, konuyla ilgili bilgiler verilirken karikatür tekniğinin kullanılması, öğrencinin stresini azaltarak rahatlatmış ve öğrencinin konuyu daha iyi anlamasını sağlamıştır.

Karikatürle öğretim iyi tasarlandığında dersin öğretim amaçlarını gerçekleştirmede öğretmene yardım eden ders aracı olarak kullanılabilmesi ve öğrencilerin derse olan tutumlarında olumlu değişiklikler yaratabileceği tespit edilmiştir. Karikatür Tekniğinin ders materyali olarak kullanılmasında, öğrenciler konu ile ilgili görüşlerini belirtilirken ne kadar basit, garip olursa olsun her hangi bir eleştiri yapılmamaktadır. Bunun amacı da mümkün olduğu kadar değişik yaratıcı çözümler elde etmektir. Böylece öğrenciler, başkalarının düşüncelerinin ürününü olan karikatür üzerinden yapı kurmaya davet edilmektedirler. Bu uygulamada düşünceler, her hangi bir grup veya öğrenciye mal edilememektedir. Konuşmayan öğrenciler, tartışmaya davet edilmekte, yapılan yorumların sonunda görüşler taranmakta, öğrenci görüşleri karşılaştırılmakta özetler yapılmaktadır. Karikatürün öğrenciye tanıdığı öz rahatlık ve güven, sınıf içerisindeki paylaşımları hızlandırarak aktif iletişimi gerçekleştirmektedir. Mizahın sağladığı keyifli paylaşımlar öğrencinin ilgisini probleme yönelterek öğrenmeyi de keyifli ve kalıcı hale getirmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken konu ise karikatürlerin öğrenciler tarafından doğru algılanmasıdır, karikatürler öğrenci tarafından algılanmazsa, algılamada farklılık varsa veya bir öğrencinin geç diğerinin daha erken algılamış ise sorun yaratabilir. Bu bağlamda öğretmen derste rehber rol oynamalı; öğrencinin karikatürdeki verilen mesajı alarak, algılamasında yardımcı olmalıdır. Yazılı karikatürler çok daha kolay algılanır ancak, tartışma ortamı yaratamazlar, yazısız karikatürler yorumlanmaya daha uygundur ve tartışılabilirliği daha fazladır. Konu ile ilgili seçilmiş yazısız karikatürler, sınıf içerisindeki paylaşımları hızlandırarak aktif iletişimi gerçekleştirmekte, öğrencilerin aynı konuda farklı yorumlar yapmalarını sağlamaktadır. Yapılan bu yorumlar ile düşünce zenginliğinin ve çeşitliliğinin ortaya çıkardığı tartışma, öğrencilerin değişik yaratıcı çözümler elde etmesinde ve doğru sonucu ulaşımlarında katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bunun en büyük göstergesi ise "Afişteki Yaratıcılığı Değerlendirme Kriterlerinden" İstatistiksel olarak anlamlı değişim, "Yeniden Yorumlama" kriterinde gerçekleşmiştir ($p < 0.05$). Afiş konusu aynı

olmasına rağmen Öğrenciler geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerine yaptıkları 1. afiş çalışmalarına göre, karikatürle verilen eğitim sonrasında 2. Afiş çalışmalarında daha yaratıcı çalışmalar ortaya koymuşlardır. Bir başka gösterge ise uygulama sonrası öğrencilere yönelik uygulanan anketten öğrenciler "B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir." İfadesine, Katılıyorum yanıtını verenler %93,3'tür.

Bu araştırma ile elde edilen verilerden ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerden, Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf alanında verilen Bilgisayar Destekli Tasarım dersinde, öğrencilerin yaptığı uygulamalardan önce konuya uygun olarak seçilen karikatürlerin ders materyali (eğitim aracı) kullanılması, alan öğrencilerinin yaşadığı yaratıcılık problemlerin çözümünde ve özellikle öğrencideki yaratıcı düşüncenin ortaya çıkarılmasında katkıları olduğu görülmüştür. Aynı zamanda karikatürler kullanılarak Bilgisayar Destekli Tasarım dersinin daha ilgi çekici, daha zevkli ve daha verimli bir duruma getirmenin mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Bu araştırma ile elde edilen bulgular ve sonuçlara göre geliştirilen öneriler, aşağıda sunulmuştur.

Uygulamaya Yönelik Öneriler;

- Yaratıcılık, çağdaş eğitim ve öğretimde odak noktası haline gelmelidir. Okullarda yaratıcılığın geliştirilmesine özen gösterilip, Öğretmenin, atölye ortamına çeşitli materyaller getirmesi ve bunları öğrencilerle birlikte kullanması yaratıcılığa önemli ölçüde katkılar sağlar. Öğrencilere sunulan örnekler, öğrencilerin kafasında çeşitli imgeler oluşturup, yaşantılar kazandırıp bu örneklerden yola çıkarak daha yaratıcı, özgün çalışmalar ortaya koyabilirler.
- Karikatürün öğrenciye tanıdığı öz rahatlık ve güven, sınıf içerisindeki paylaşımları hızlandırarak aktif iletişimi gerçekleştirmekte ve konu hakkında değişik yaratıcı çözümler elde edilmesinde de katkı sağladığı

sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca karikatür tekniği, kendini ifade becerileri zayıf olan öğrencilerin derse daha aktif katılarak öğrencilerin, derste daha verimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Grafik ve Fotoğraf alanı öğretmenleri de alanın zor, karmaşık ve soyut olan konularının öğretiminde karikatürü görsel materyal olarak, alan derslerinde kullanılabirler.

- Uzmanların kontrolünde daha önce yapılmış çalışmalar da dikkate alınarak ilk ve orta öğretim müfredatlarında karikatüre de yer verilmelidir. Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde, eğitim ortamında eleştiren, düşünen, yaratan, keşfeden ve bu ortamda olmaktan zevk alan öğrenciler yetiştirmek isteniyorsa, okullarda öğretim programları da öğrencilerin ihtiyaçları ile gelişim özelliklerine göre değişik yaklaşımları uygulamaya olanak sağlamalıdır. Bu bağlamda öğretmenlerin derslerinde kullandıkları araç ve gereçlere karikatür materyalini de eklemeli, karikatüre dair etkinliklere yıllık ve günlük planlarında yer vermeli ve öğretmenler karikatür, resim, fotoğraf gibi görsel materyallerin analizi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.
- Alanda genel olarak süre ile ilgili sıkıntı yaşanan dersler tespit edilip, alan dersinin özelliği dikkate alınarak, ders süresi, öğrencilerin yaratıcılığa olumlu etkisi olacak şekilde düzenlenmeli, dolayısıyla Grafik ve Fotoğraf alanında yaratıcı etkinliklere yeterli derecede zaman ayırmak gerekmektedir. Bu durum, her dersin yirmi dakikasını alabilmektedir. Öğretmenler, Öğrencilerin süreyi iyi kullanarak konu hakkında hayal kurmaları için teşvik etmelidirler. Çocuklara kalıplaşmış, hazır bilgiler vermek yerine o bilgilere kendisinin ulaşması sağlanmalıdır.
- Öğretmenler, yaratıcılık kriterlerinin ne olduğunu öğrencilerine açıklamalıdır. Öğrencilerin çalışmaları da bu kriterlere göre değerlendirilmelidir. Öğrenciler, yeni şeylerin icat edilmesi mümkün olduğuna ikna edilmelidirler. Çevrelerinde bulunan bazı şeylerin nasıl geliştirileceği üzerinde durulmalıdır. Onlara problemlerin nasıl gerçekte hayal karışımı ile çözüldüğüne dair örnekler verilmelidir.

- Öğretmenler, öğrencilerin sözlerinin değerli olduğunu göstermeli, öğrencilerden gelebilecek farklı soru ve düşüncelere saygı gösterilmeli, Öğrenciler, yaratıcı olmaya davet edilmelidirler, çünkü yaratıcılık için en iyi ortam demokratik olandır. Öğrencilere birden fazla cevabı olan sorular sormak yararlı olacaktır, Zıtlıklardan yararlanılabilir. Esnek düşünce desteklenmeli, yaratıcı olanlar da ödüllendirilmelidir.
- Öğrencilere grup halinde öğrenme imkanları yaratıldığı gibi bireysel ve bağımsız öğrenme imkanları da yaratmak gerekmektedir. Böylece öğrenciler kendi başlarına çalışarak yaratıcılık becerilerini geliştirebilmektedirler.
- Grafik ve Fotoğraf alanında öğrenim gören öğrenciler için genel kültürel birikiminin sahip olmak çok önemlidir. Hem bu nedenle hemde öğrencilere tasarımı yaptırılacak konuları ile ilgili, basında karikatür takibi yaptırarak öğrencilerin güncele yoğunlaşması sağlanabilir.
- Bu önerilerin sınıflardaki öğrenci sayılarına ve öğrencilerin yeterliklerine göre değişiklik göstermesi kaçınılmazdır. Fakat unutulmamalıdır ki başarılı bir öğretimin gerçekleşmesi ders içeriğinin önceden planlanması, farklı yöntem ve teknikler ile birlikte, farklı araç- gereçlerin kullanılmasıyla yakından ilgilidir.
- Son olarak, Grafik ve Fotoğraf alanında görevli öğretmenlerin bölgelerinde bulunan ilköğretim okullarına, Grafik ve Fotoğraf alanını tanıtıcı mektup gönderip, alanı tanıtıcı toplantılar düzenlenebilir. İlköğretimde görevli resim öğretmenleriyle iletişime geçip, yetenekli, yaratıcı öğrencilerin ilköğretimden itibaren Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf alanına yönlendirilmeleri sağlanabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

- Grafik ve Fotoğraf alanını dışındaki farklı öğretim alanlarında da karikatür kullanılarak yapılan öğretimin, öğrencilerin yaratıcılıkları, başarıları, bilişsel gelişim ve tutumları üzerindeki katkılarını inceleyen araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

AKDAĞ M., GÜNEŞ H. (2003). **Öğretmen Rolünün Yaratıcı Bir Sınıf Ortamı Oluşturmasındaki Önemi**. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 159 Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/akdag-gunes.htm> adresinden 18 Kasım 2007 tarihinde alınmıştır.

AKDAĞ S. **Karikatür ve Karikatür Sözcüğünün Kökenleri Üzerine...** Web: <http://www.karikaturculerderneği.org/detay.asp?id=6415> adresinden 21 Şubat 2009 tarihinde alınmıştır.

AKYOL, H. (2002). **Olumlu Öğrenmeye Uygun Bir Ortam Oluşturma, Sınıf Yönetimi**. (Ed.) Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayınları.

ALPER, S. (1987). **İletişim Aracı Olarak Türkiye'de Karikatür**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İ.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, B.Y.Y.O. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Ana Bilim Dalı.

ALTIN, R. **Mesleki Eğitim Sisteminde Yeni Eğilimler ve Modüler Sistem**. S.13-26-27-32-36. Web: <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> adresinden 11 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.

AREN, S. (2004). **Karikatür ve Mizah Bildiriler**. (Birinci Baskı). Yayına Hazırlayanlar: Resmîye KOÇ, Nezih DANYAL, Sadi SABUR. Ankara: Karikatür Vakfı Yayınları.

ARIK, M. B. (1997). **1980 Sonrası Türkiye'de Yaşanan Toplumsal Değişim ve Karikatürün Değişen İşlevi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AŞICIOĞLU, E. A. (2001). **Yazısız Karikatürlerin Grafik Sanatındaki Yeri, Yazısız Karikatür Uygulamaları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AŞICIOĞLU, E. A. (2007). **İletişim Tarihinde Karikatürün Yeri**. Web: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr> adresinden 18 Kasım 2007 tarihinde alınmıştır.

ATASOY, B. KADAYIFÇI, H. AKKUŞ H. (2007). **Öğrencilerin Çizimlerinden ve Açıklamalarından Yaratıcı Düşüncelerinin Ortaya Konulması (Çizimler ve Açıklamalar Yoluyla Yaratıcı Düşünceler)**. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Güz 2007, c.5, Sayı 4.

BARAN Z. (2007). **NPL Ashında Beyin Siziniz Şimdi Beyninizi Kullanma Zamanı**. İzmir: Bilgivizyon Yayınları.

BECER, E. (1999). **İletişim ve Grafik Tasarım**. (İkinci Baskı). Ankara: Dost Kitabevi yayınları.

BEKTAŞ, D. (1992). **Çağdaş Grafik Tasarımın Gelişimi**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

BENDER, M. T. (2006). **Resim-İş Eğitimi Öğrencilerinde Duygusal Zeka Ve Yaratıcılık İlişkileri**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı .

BENTLY, T. (1999). **Yaratıcılık**. (Çeviren: Onur Yıldırım). İstanbul: Hayat Yayınevi.

BİNBAŞIOĞLU, C. (1994). **Genel Öğretim Bilgisi**. (7. Basım). Ankara: Kadioğlu Matbaası.

BUDAK, G. (1998). **Yenilikçi Yönetim Yaratıcı Birey**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., DEMİREL, F. (2008) **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi yayınları.

ÇAKMAK, E. (1999). **Konuşan Resimler Etkinliği**. Yayınlanmamış Lisans Ders Ödevi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı.

CEYHAN, A. (1984). **Karikatür Dünyasının Büyük Kaybı: Reiser**. Sanat Çevresi Dergisi, Kasım 1984.

ÇEVİK, S. (1999). **Siyasal İletişimde Bir Araç: Seçim Afişleri**. Ankara: Gazi İletişim, Sayı: 3.

ÇEVİKER, T. (1986). **Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü 1-2-3 Tanzimat ve İstibdat (1867-1908), Meşrutiyet (1908-1918), Kurtuluş Savaşı (1918-1922)**. İstanbul: Adam Yayınları.

DAVIS, G. A. and RİMM, S. (1989). **Education of the Gifted and Talented**. 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Inc.

DEMİREL, Ö., SEFEROĞLU, S.S., YAĞCI, E. (2002). **Öğretim Teknolojileri ve Materyel Geliştirme**. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.

DEMİREL, Ö. (2005). **Eğitimde Program Geliştirme**. (8. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.

DEMİREL, S. (1973). **Abidin Dino'yla Karikatür üzerine**. Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı: 34, Eylül 1973.

DURUALP, E. (2006). **İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı.

EFE H. (2004). **Karikatürün Derlerde Motivasyon Olarak Kullanılması" için Eğitim Kesiminde Kamuoyu Oluşturma Doğrultusunda Çalışma Öneriler...** . Yeni Akrep Uluslararası Karikatür ve Mizah Dergisi. Yıl: 2. Sayı: 28 (Kasım), s.4 Web: <http://yeniakrep.kkctc.net> adresinden 11 Kasım 2007 tarihinde alınmıştır.

EFE, H. (2005). **Karikatürle Eğitimde Kırılma Çizgisi, Algılama Noktası ve Bellek**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı: 60, Yıl:5, Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/efe.htm> adresinden 05 Ekim 2008 tarihinde alınmıştır.

EFE, H. (2008). **Derlerde Karikatür İle Konuyu Bütünleştirme Aşamaları**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Yıl: 9, sayı: 97, (Mart). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü

EKİCİ, N. (2004). **Grafik Eğitiminde Öğrencilerin Görsel Algı Ve Algılama Farklılıklarının Afiş Tasarımları Yoluyla Saptanması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Grafik Eğitimi Bilim Dalı.

ER, T. (1997). **Eğitim-Sosyoloji İlişkisi: Eğitim Sosyolojisi. Eğitim Bilimine Giriş**. Küçükahmet, L. (Ed.). Ankara: Gazi Kitabevi.

ERGİNER, E. (1999). **Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme**. Yayınlanmamış Ders notları, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

ERGİNER, E. (2004). **Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme**. (Geliştirilmiş 2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.

ERSÖZ, N. S. (1993). **Türkiye'de Grafik Sanatların Gelişimi ve Grafik Sanatçıları (1923-1993)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans (Master) Tezi. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Resim- İş Eğitimi Bölümü.

GENÇ, A. SİPAHİOĞLU, A. (1990). **Görsel Algılama Sanatta Yaratıcı Süreç**. İzmir: Sergi Yayınevi.

GÜNEY, S. (1998). **Davranış Bilimleri ve Yönetim Psikolojisi Terimler Sözlüğü**. Ankara: Ocak yayınları.

GRÜNEWALD, D. (1979). **Karikatur im Unterricht**. Almanya.

GÜREL, H. N. (2008). **İmgelerin Gizini Çözmek, Algılama ve Değerlendirme Sorunları ve Pratik Bir Yöntem**. Web: <http://www.sanalmuze.org/arastirarakogrenmek/> adresinden 07 Kasım 2008 tarihinde alınmıştır.

HARİS, R. (1998). **Introduction to creative thinking**. <http://www.virtualsalt.com/crebook1.htm> (Erişim Tarihi: Eylül, 2006).

İSTEK, R. (2004). **Görsel İletişimde Tipografi ve Sayfa Düzeni**. İstanbul: Pusula Yayınları.

KABAPINAR, F. (2005). **Yapılandırma Öğrenme Sürecine Katkıları Açısından Fen Derslerinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Kavram Karikatürleri.** İstanbul: EDAM Eğ. Dan. ve Araş. Merkezi Yayını.

KAPTAN, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri.** (Geliştirilmiş 11. Baskı). Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.

KARAGEYİK, İ. (1997). **Sanatsal Yaratmayı Güçlendirme Amaçlı Eğitim Uygulamalarında Kuramsal Yetkinlik Kazandırma.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Resim-İş Eğitimi Anasanat Dalı.

KARAYAĞMURLAR, B. (1990). **Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı.

KARAYAĞMURLAR, B. (1993). **Sanatsal Yaratıcılıkta Soyutlama ve Günümüz Sanatındaki Yeri.** Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı.

KAYA, İ. (1993). **Türkiye'de Çocuk Kitabı Çizerleri.** Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Plastik Sanatlar Dergisi, (3), s.19.

KILINÇ, K. (2006). **Tarih Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı.

KORUCU, N. (2005). **Grafik Tasarım Eğitimi Verilen Meslek Liselerinde Matbaa Dersinin Gerekliliği.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Grafik Eğitimi Bilim Dalı.

KÜÇÜKAHMET, L. (1997). **Eğitim Programları ve Öğretim, "Öğretim İlke ve Yöntemleri."** (Genişletilmiş 8. Baskı). Ankara: Gazi Kitapevi.

LYMAN, H. D. (1989). **Being Creative.** Training and Development journal.

MADEN, S. (1985). **Türk Grafik Sanatı Tarihi**. Grafik Sanatı Dergisi, Sayı 3. s.61. İstanbul.

M.E.B. (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı). (2007). **Grafik ve Fotoğraf Alanı Çerçeve Öğretim Programı. MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi)**. s. 3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13. Web: <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> adresinden 12 Ağustos 2008 tarihinde alınmıştır.

M.E.B. (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı). (2007.a). **Grafik ve Fotoğraf Alanı Bilgisayar Destekli Tasarım Ders Bilgi Formu**. Web: <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> adresinden 18 Eylül 2007 tarihinde alınmıştır.

M.E.B. (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı). **Türk Milli Eğitim Sistemi**. Web: http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html adresinden 13 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.

M.E.B. (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı). **Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün Kuruluşu ve Görevleri**. Web: <http://ktogm.meb.gov.tr/gorevlerimiz.asp> adresinden 13 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.

M.E.B. (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı). (1998). **Lise Resim (1,2,3), Resim Alanı (1,2) Sınıf, Dersi Programı**. Kabulü, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Karar Tarihi: 10.03.1998. Karar Sayısı: 13.

NICHOL, J. (1991). **Tarih Öğretimi**. (Yayına Hazırlayan) Mustafa SAFRAN. Ankara: Çağrı Matbaacılık.

ODABAŞI, A. H. (2002). **Grafikte Temel Tasarım**. İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.

ORAL, T. (1998). **Yaza Çize (With drawings and writings)**. İstanbul: İris 10, Mizah Kültürü 9.

ÖNGÖREN, F. (1972). **Mizah ve Sosyal Yapı Konusunda**. Yeni (a) Dergisi, Ekim, sayı 7.

ÖNGÖREN, F. (1994). **Grafik ve Turhan Selçuk**. Güldiken Mizah Kültürü Dergisi, sayı 5, s.31-33.

ÖRS, F. (2007). **Eğitim ve Karikatür**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı: 84, Yıl: 7, s.26-27, Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi84/index2-icindekiler.htm> adresinden 05 Ekim 2008 tarihinde alınmıştır.

ÖZALP, I. (2006). **Karikatür Tekniğinin Fen ve Çevre Eğitiminde Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, Biyoloji Programı.

ÖZDEN, Y. (1998). **Öğrenme ve Öğretme**. (İkinci Baskı), Ankara: Pegem Özel Eğitim ve Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.

ÖZER, A. (1985). **Karikatürün Reklamlarda Kullanımı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir A.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Sanatları Anabilim Dalı.

ÖZER, A. (2004). **Karikatür, Popüler Kültür ve Popüler Karikatür**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Özel sayı, yıl:5, sayı:57 (kasım). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

ÖZER, A. (2007). **Karikatür ve Eğitim**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Yıl:7, sayı: 84 (kasım). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

ÖZER, A. **Eskişehir'de Karikatür Sanatı, Türk Karikatürü**. Web: <http://www.krkmer.anadolu.edu.tr/Eskişehir'de%20Karikatür.html> adresinden, 09 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.

ÖZER, A. **Karikatür ve Eğitim**. Web: <http://www.krkmer.anadolu.edu.tr/Karikatür%20ve%20Eğitim.html> adresinden, 09 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.

ÖZER, A. **Anadolu Üniversitesi Karikatür Sanatını Araştırma ve Uygulama Merkezi**. Web: <http://www.krkmer.anadolu.edu.tr/index.html> adresinden, 09 Aralık 2008 tarihinde alınmıştır.

Plastik Sanatlar Dergisi. (1985). Ocak-Şubat Yıl 1, Sayı 1.

POROY, S. **Karikatür Sanatı**. Web: <http://www.nd-karikaturvakfi.org.tr/99/sanatta/sanattakarikatur.htm> adresinden 09/12/2008, tarihinde alınmıştır.

ROZENTAL, İ. (2005). **Karikatür Öğrencinin Dil Mantığını Geliştirmesini, Dünyaya İlgisinin Artmasını Sağlar.** Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, (275), 75.

SABAN, A. (2000). **Öğrenme Öğretme Süreci, "Yeni Teori ve Yaklaşımlar."** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

SAFRAN, M., KÖKSAL, H. (1998). **Tarih Öğretiminde Yazılı Kanıtların Kullanılması.** Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (18).

SAN, İ. (2004). **Sanat ve Eğitim.** Ankara: Ütopya Yayınevi.

SAN, İ. (1981). **Sanat ve Eğitim.** Ders Notu. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi. Haziran 1981.

SELÇUK, T. **Karikatür ve Kültür.** Web: <http://www.nd-karikaturvakfi.org.tr/98act/98etkin2.htm> adresinden 10/02/2009, tarihinde alınmıştır.

SELÇUK, T. (1998). **Grafik Mizah.** (Derleyen; Turgut Çeviker). İstanbul: İris / Mizah Kültürü 10.

SİPAHIOĞLU, A. (1999). **Türk Grafik Mizahi (1923- 1980).** İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

STERNBERG, R. J. and WILLIAMS, W. M. (1996). **How To Develop Student Creativity.** Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

STRADLING, R. (2003). **20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli.** Çeviren: Ayfer

ÜNAL. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

ŞAŞKAL, O. (1978). **Karikatürün Dili.** Türkiye Yazıları Dergisi, Ekim.

ŞAŞKAL, O. (1980). **Karikatürün Dili.** Karikatür Dergisi, sayı 4-5, s.6.

ŞEN, A. İ. (2006). **Bir Grafik Tasarım Ürünü Olarak Tabelanın Biçim, İçerik ve İşlev Açısından İncelenmesi.** Yayınlanmamış Sanatta Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Anasanat Dalı.

TEZCAN, B. (2006). **Eğitim Fakóltesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri, Grafik Atölye Derslerinde Afiş Konusunun Ele Alınış Biçimleri zerine Bir Araştırma.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı.

TEKER, U. (2002). **Grafik Tasarım ve Reklam.** İkinci Baskı. İzmir: Dokuz Eylül Yayıncılık.

TEPECİK, A. (2002). **Grafik Sanatlar.** Ankara: Detay & Sistem Ofset.

Temel Britannica Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi, c.7. (1992). **Grafik Sanatlar.** İstanbul: Ana Yayıncılık Ař. ve Encyclopedia Britannica Inc.

TİSK YAYINLARI. **II. Türk Mesleki Eğitim Sistemi.** Tisk Tarafından Mesleki Eğitim Kuruluna Sunulan. Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi Sorunlar ve Çözüm nerileri Raporu. Web: <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1169> adresinden, 11/12/2008, tarihinde alınmıştır.

TİMUÇİN, A. (1999). **"Gülmek Felsefe Yapmaktır", Karikatür ve Felsefe.** Ankara: Karikatür Vakfı Yayınları.

TOMAK, A. (2002). **Kız Meslek ve Anadolu Kız Meslek Liseleri İçin Grafik Tasarım Eğitimi Kaynak Kitap nerisi.** Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TOPÇUOğLU, H. (2007). **Eğitimde Mizahın nemi.** Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı:84, Yıl:7, s. 26 - 27, Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi84/index2-icindekiler.htm> adresinden 05 Ekim 2008 tarihinde alınmıştır.

TOPUZ, H. (1984). **Dünyada Karikatür Akımları.** Milliyet Sanat Dergisi: 1 Nisan 1984.

TOPUZ, H. (1997). **Başlangıcından Bugüne Dünya Karikatürü.** İstanbul: İnkılap Yayınevi.

TURAN, O. (1975). **Basında Çizgi Sanatı.** Ankara: Nüve Matbaası.

Türk Dil Kurumu. **Karikatürün Tanımı**. Web: <http://www.tdk.org.tr>. 05 Ekim 2008 tarihinde alınmıştır.

TÜTÜNCÜ, S. (2006). **İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanışına İlişkin Bir Durum Çalışması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim İş-Eğitimi Öğretmenliği Programı.

UÇAR, T. F. (2004). **Görsel İletişim ve Grafik Tasarım**. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.

ÜNALAN, H. T. (2005) **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Grafik Eğitimi Dersinde Bilgisayar Destekli Eğitimin Etkililiği**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı.

USLU, H. (2005). **Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Sayı: 60. Yıl:5. Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/uslu.htm> adresinden 30 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.

USLU, H. (2007). **Eğitimde Karikatür**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı: 84, Yıl:7, s.15-16-17, Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi84/index2-icindekiler.htm> adresinden 05 Ekim 2008 tarihinde alınmıştır.

ÜSTÜN, Ö. (2007). **Ortaöğretim Üçüncü Sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Karikatür Kullanımının Yazılı Anlatım Öğretimine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı.

VURAL, S. (2000). **Sınıf Yönetimi, "Sınıf Ortamında Öğretim Araçları"**. Küçükahmet, L. (Ed.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

YALIN, H. İ. (2001). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Nobel Yayınları.

YAŞAR, O. (2004). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı İle Coğrafya Konularının Eğitimi ve Öğretimi.** Milli Eğitim Dergisi.

YAVUZ, K. (2005). **7'den 70'e herkes için örnekleriyle uygulamalı karikatür nasıl çizilir?.** İstanbul: Kendimin yayınları.

YERLİKAYA, H. (2006). **Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Temel Tasarım Dersinin Yaratıcılığa Katkıları.** Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-İş Anabilim Dalı.

YILDIRIM, R. (1998). **Yaratıcılık ve Yenilik.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

YOLTAŞ, N. (1984). **Karikatür Sanatı.** Varlık Aylık Edebiyat Sanat Dergisi, Sayı 921. Haziran, 1984.

EKLER

Ek-1.Öğretmen Anket Formu

Ek-2. Öğrenci Anket Formu

Ek-3. Gözlem Formu (Karikatürlerin İncelenmesinde Kullanılan Soru Tablosu)

Ek-4. İzin Yazıları

Ek-5. Öğrenci Çalışmaları

Ek-6. Uzmanların Afiş ve Yaratıcılığı Değerlendirme Formu

Ek-7. "Küresel Isınma" Konusu İle İlgili Yazı

Ek-8. Görsel Tasarım Biçimsel Yapıyı Değerlendirme Formu ve Basılı Materyalleri Değerlendirme Formu

Ek-9. Konuya Uygun, Uzman Görüşü Alınarak Seçilen 7 Adet Karikatür

Ek-10. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi, "Reklâm Afişi Tasarımı" Modül Bilgi Sayfası

Ek-11."Reklam Afişi Tasarlamak " İşlem Analiz Formu

Ek-1. Öğretmen Anket Formu

Ek-1. Öğretmen Anket Formu

Sayın Öğretmen Arkadaşım,

Bu anket, Grafik ve Fotoğraf Alanında görev yapan Öğretmenlerin yaratıcılıkla ilgili problemlerine ilişkin, görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Ankete vereceğiniz objektif yanıtlar, Grafik ve Fotoğraf alanı derslerindeki yaratıcılıkla ilgili sorunların belirlenmesi, derslerin daha ilgi çekici ve verimli geçmesi için nelerin yapılması gerektiği konusunda bilgi verecek, böylelikle hazırlamakta olduğumuz "Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkıları" adlı tezin verilerini oluşturacaktır. Ankete vereceğiniz samimi ve doğru cevaplar araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttıracaktır, madde ve seçenekleri dikkatli bir şekilde okuyarak, size uygun seçeneği, (X) ile işaretleyiniz. Lütfen boş madde bırakmayınız, ilginiz ve katkınız için teşekkür ederim.

Uğur KALE

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Grafik Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Konu	Anket No	Görüşler	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
Grafik ve Fotoğraf Alanında görev yapan öğretmenlerin yaratıcılıkla ilgili problemlerine ilişkin görüşleri.	1	Yaratıcılık eğitimle geliştirilebilir.			
	2	Yaratıcılık, öğrencilerde önemli bir özelliktir.			
	3	Grafik ve Fotoğraf alanı öğrencileri alan derslerinde yaratıcıdır.			
	4	Alan öğrencilerinin, yaratıcı düşünme gücü yeterlidir.			
	5	Sınıf dışı etkinlikler (müze gezisi, sergiler ve dersin dış mekanda işleniş, vb.) öğrencilerin yaratıcılığının gelişmesinde etkilidir.			
	6	Eleştiriye açık ders ortamı öğrencide yaratıcılığı destekleyici bir unsurdur.			
	7	Okulun sahip olduğu donanım, öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir.			
	8	Okulun sahip olduğu sosyal çevresi, öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir.			
	9	Velilerin eğitim düzeyi, öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir.			
	10	Velilerin ekonomik düzeyi öğrencilerin yaratıcılığında etkilidir.			
	11	Grafik ve Fotoğraf alanı derslerinde süre, öğrencinin yaratıcı tasarımlar yapması için yeterlidir.			
	12	Grafik ve Fotoğraf alanında, eğitimcinin alanında iyi yetişmiş olması, öğrencideki yaratıcılığı etkiler.			
	13	Grafik ve Fotoğraf alanında, eğitimcinin tercih ettiği öğretim yöntemi, ders işleyiş tarzı başarıyı ve öğrencideki yaratıcılığı etkiler.			
	14	Alan derslerinin işleniş esnasında kullanılan, öğrencilere ait ders malzemeleri öğrencideki yaratıcılığı etkiler.			
	15	Grafik ve Fotoğraf alanında, alan derslerinin işleniş esnasında dersi destekleyen, görsel ve işitsel araç gereçlerden (Televizyon, Sanat ved'leri, Fotoğraf, Resim, Karikatür vb.) yararlanmak dersi daha zevkli ve ilgi çekici hâle getirir.			
	16	Öğrencide istek varsa, eksik imkânlarda bile yaratıcılık adına olumlu sonuçlar alınabilir.			
	17	Grafik ve Fotoğraf alanında müfredat programı kapsamında yaratıcılığın geliştirilmesine yönelik uygulamalar, yeterince yer almaktadır.			

Ek-2. Öğrenci Anket Formu

Ek-2. Öğrenci Anket Formu

Sayın Öğrenci,

Bu anket sizlerin, Grafik ve Fotoğraf Alanını derslerinde yaratıcılıkla ilgili problemlerinize yönelik görüşlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca bu anketle, Bilgisayar Destekli Tasarım dersi ve afiş modülünde karikatür tekniğinin ders aracı olarak kullanılmasına ilişkin görüşlerinizin belirlenmesi de amaçlanmıştır.

Ankete vereceğiniz objektif yanıtlar, Grafik ve Fotoğraf alanı ve Bilgisayar Destekli Tasarım derslerindeki yaratıcılıkla ilgili sorunların belirlenmesi, derslerin daha zevkli ve daha verimli geçmesi için nelerin yapılması gerektiği konusunda bilgi verecek, böylelikle hazırlamakta olduğumuz "Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkıları" adlı tezin verilerini oluşturacaktır. Ankete vereceğiniz samimi ve doğru cevaplar araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttıracaktır, madde ve seçenekleri dikkatli bir şekilde okuyarak, size uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Lütfen boş madde bırakmayınız. İlginiz ve katılımınız için teşekkür ederim.

Uğur KALE

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Grafik Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Konu	Anket No	Görüşler	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
Grafik ve Fotoğraf alanı derslerinde, yaratıcılık ilgili problemlerine ilişkin, genel görüşler.	1	Kendimi yaratıcı buluyorum.			
	2	Alanda almış olduğum eğitimin, bana yaratıcı düşünme gücü kazandırdığını düşünüyorum.			
	3	Alan derslerinde, daha yaratıcı olduğumu düşünüyorum.			
	4	Alan derslerinde, özellikle konu belirlendikten sonra yaratıcı bir fikir bulma konusunda güçlük çekerim.			
	5	Alan derslerinde, düzeyimizin üstündeki konular hakkında tasarım yapmamız istenir.			
	6	Alan derslerinde, yaratıcılığım artması için daha serbest ortam yaratılması gereklidir.			
	7	Tasarımlarımda, yeterince kültürel birikiminin olmadığı için yaratıcı fikirler bulmakta güçlük çekerim. (kitap, dergi, gazete okunması, sanatsal faaliyetlerin izlenmesi; karikatür, resim, fotoğraf sergileri vb.)			
	8	Tasarımlarımın öğretmenim ve arkadaşlarım tarafından beğenilmeyeceği kaygısını taşıyorum.			
	9	Tasarımlara başlamadan önce kendimde güven eksikliği görmekteyim.			
	10	Alan derslerinde süre yaratıcı tasarım yapmamız için yeterlidir.			
Bilgisayar Destekli Tasarım Dersine İlişkin görüşler.	11	B.D.T. Gerekli bir derstir.			
	12	B.D.T. Dersinin öneminin farkındayım.			
	13	B.D.T. Dersinin modülleri ilgi çekicidir.			
	14	B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin kullandığı yöntemler dersin verimli geçmesinde önemli rol oynuyor.			
	15	B.D.T. Dersinde görsel ve işitsel araçlardan yararlanmanın dersi daha zevkli hâle getirir.			
B.D.T. dersinde, karikatürün kullanılmasına ilişkin görüşler.	16	B.D.T. Dersi afiş modülünde, tasarım yapacağımız konunun aktarılmasında karikatür tekniğinin kullanılması, yaratıcı çözüme ulaşmada önemli rol oynamıştır.			
	17	B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha zevkli hâle getirmiştir.			
	18	B.D.T. Dersinde, Öğretmenimin önceden belirlenmiş karikatürler hakkında konuyu geliştirici tarzda soruları sorması, bizleri derste daha yaratıcı ve verimli hâle getirmiştir.			
	19	B.D.T. Dersinde, karikatürden yararlanılması dersi daha dikkat ve ilgi çekici hale getirmiştir.			
	20	Karikatürün ders aracı olarak kullanılması, alanın diğer derslerinde yaratıcılık ile ilgili problemleri giderilmesinde olumlu etkileyeceğini düşünüyorum.			

7/11 10/11 A

Ek-3. Gözlem Formu (Karikatürlerin İncelenmesinde Kullanılan Soru Tablosu Sayfa No:1)

Ek-3. GÖZLEM FORMU (KARİKATÜRLERİN İNCELENMESİNDE KULLANILAN SORU TABLOSU)

Soruların Sınıflandırılması	Sorular	Açıklamalar
<p>A- Bilgi (Tanımlama ve Betimleme)</p> <p>Öğrencilerin Karikatürü, Tanımlama ve Betimlemeleri için sorular sorulmuştur. (Karikatürün tanımlamasını yaptıktan sonra, karikatür grubundan bir tanesine veya bir karikatürün bir detayı üzerine odaklanarak gördüklerinizi sınıfa anlatınız. Tam olarak ne gördüğünüzü onu betimleyin. Bu aşamada, baktığımız şeyle ilgili tahminlerde bulunmaya çalışmayın.)</p>	<p>Sorular</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karikatürü çizen Karikatürist ismi nedir ? 2. Karikatürün adı nedir ? Karikatür ne zaman çizilmiştir? 3. Bu ne tür bir karikatürdür ? 4. Karikatürde çizilmiş bütün karakterleri ve nesnelere (ağaçlar, insanlar, hayvanlar, dağlar, nehirler, vb.) betimleyin. Nasıl giyinmişler? Ne yapıyorlar? Bunlar gerçekçi mi, yoksa abartılı mı çizilmiş? Eğer abartılıysa, hangi açıklardan abartılmış? 5. Karikatürist, bu karikatürü neden çizmiştir? Karikatürde hangi olaya ya da konuya değirmiştir? Açıklayınız. 6. Karikatür Mizaha (Gülmece) ya da ironiye (Söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme.) dönük bir yönü var mı? Eğer varsa, hangi açıklardan? Açıklayınız. 7. Karikatürdeki nesnelere ve karakterlere niçin çizilmiş olabilirler? Karikatürde tuhaf veya mantıksız şeyler var mı? Örnekle açıklayınız. 8. Karikatürde semboller var mı? Semboller ne anlama geliyor? Sanatçı bu sembolleri niçin kullanmış? Örnekle açıklayınız. 9. Karikatürde işlenen konuya ilişkin karikatüristin tutumu nedir? Olumlu mu, olumsuz mu? Açıklayınız. 10. Karikatürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları listeler misiniz? 11. Karikatürde varolan, Temel Tasarım Elemanlarını gösteriniz. (Nokta, Çizgi, Ton, Renk, Doku, Biçim, Ölçü, Yön). 12. Karikatürde kullanılan en belirgin Tasarım İlkelerini gösteriniz. (Denge, Oran ve Görsel Hiyerarşi, Görsel Devamlılık, Bütünlük, Vurgulama). 	
<p>B- Kavrama (Yorumlama-açıklama)</p> <p>Öğrencilerin, bilgi düzeyinde kazanılan davranışların, öğrenci tarafından özümsemesi, anlamının yakalanması istenmiş, kazanılan bilgilerin yeni bir anlamı biçimine çevrilmesine yönelik sorular sorulmuştur. ("Küresel Isınma" ile ilgili verilen bilgileri göz önünde bulundurarak, karikatürleri yorumlayınız.)</p>		
<p>C- Analiz</p> <p>Öğrencilerin daha derin ve üst düzey düşüncesini gerektirecek sorular sorulmuştur. (Karikatürü, "temel sanat eğitimi" ve "afiş tasarımı" modülünde öğrendiğiniz temel tasarım elemanlarını ve tasarım ilkelerini bilgileriyle temellendirerek, Karikatüristin bu unsurlardan hangilerini karikatürü organize etmek için kullandığını göstererek, analizini yapınız.)</p>		

7/10/17

Ek-3. Gözlem Formu (Karikatürlerin İncelenmesinde Kullanılan Soru Tablosu Sayfa No:2)

2

<p>E. Sentez Öğrencilerin yaratıcı becerilerini ortaya çıkarmak için değerlendirme ve uygulama aşamasına geçmeden önce tahmin etme ve problem çözmeye yönelik sorular, sorulmuştur.</p>	<p>13. Karikatürdeki karakterleri birbirleriyle ilişkilendirin, karikatüre yeni bir figür ilave edilebilir mi ? Neresine? Niçin? Karikatürün çerçevesinin dışında neler olabilir?</p> <p>14. Karikatürdeki olayın öncesinde neler olmuş olabilir? Karikatüre bakarak daha sonra olabilecekleri tahmin edebildirmisimiz?</p> <p>15. Karikatüristin, karikatürü çizerken yaşadığı zihin durumuna ilişkin fikir öne sürebildirmisiniz?</p> <p>16. Sizce bu karikatürün önemli olduğunu düşünüyor musunuz ? Bu karikatür müzeye koracak kadar iyi bir yapıt mıdır? Değerlendiriniz.</p> <p>17. Bu karikatürün iyi çizilmiş bir karikatür olduğunu düşünüyor musunuz? Karikatürün, konuyu daha iyi anlatabilmesi için bazı önerilerde bulununuz.</p> <p>18. Eğer karikatürü satıyor olsaydınız, birinin onu almasını sağlamak için ne yapardınız?</p> <p>19. Bu karikatürü amacına ulaşma açısından ne kadar etkili? Karikatürün görüntüsü aklınızda kalan unutulması zor bir görüntüydü mü? Karikatürde ele alınan, konuya (Küresel Isınma) yönelik yorumunuzu değiştirdi mi? Fikirlerinizi söyleyiniz.</p> <p>20. Karikatürdeki mesajdan hareketle ve karikatürü merkez alarak afiş için yeni sloganlar üretiniz.</p> <p>21. Karikatürü nasıl çizmişsiniz? İncelediğiniz karikatürü merkez alarak afiş tasarımı için yeni eskizler çizip hazırlayınız?</p>
<p>D- Değerlendirme (Yargı) Öğrencilere, karikatürlerin problemleri çözümüne ilişkin kendi görüş ve değer yargısına göre değerlendirmesini gerekli kılabacak eleştiri ve yarguya yönelik sorular, sorulmuştur.</p>	
<p>F. Uygulama (Psikomotor) Karikatürdeki mesajdan hareketle ve karikatürü merkez alarak, Afiş tasarımı için sloganlar üretip, eskizler hazırlaması istenmiştir.</p>	

Diğer gözlemler:

Ek-4. İzin Yazıları

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

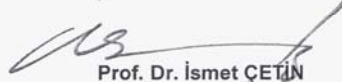
SAYI : B.30.2.GÜN.0.44.72.00 / 1394
KONU : İzin

ANKARA
17.02.2009

ANKARA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğüne

Enstitümüz Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Grafik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Uğur KALE, Prof. Ahmet ATAN'ın danışmanlığında yürüttüğü *"Kız Meslek Liselerinin, Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkıları"* isimli tezi ile ilgili olarak 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılı II. döneminde Ankara İli Altındağ İlçesi Yıldırım Beyazıt Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek Lisesi, Grafik ve Fotoğraf Alanı 11. Sınıfında verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi, Reklam Afişi Tasarım Modülünde, uygulama ve aynı okulda Grafik ve Fotoğraf Alanında görevli öğretmenlere ve 11. Sınıfta öğrenim gören Grafik ve Fotoğraf Alanı öğrencilerine anket uygulamak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Prof. Dr. İsmet ÇETİN
Müdür Yardımcısı

EKLER

- 1- Dilekçe
- 2- Öğretmen Anket Formu(1 sayfa)
- 3- Öğrenci Anket Formu(1 sayfa)
- 4- Gözlem Formu(2 sayfa)
- 5- Tez Önerisi

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme
SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/19054
KONU : Araştırma İzni
Uğur KALE

3/07/2009

VALİLİK MAKAMINA

- İLGİ:a) M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 17.02.2009 tarih 00/1394 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı,Grafik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Uğur KALE'nin,"**Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde,Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkıları**" konulu tezi ile ilgili uygulama yapma isteği ilgi (a) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, (4 sayfadan oluşan) anketlerin ilimiz Altındağ İlçesi Yıldırım Beyazıt Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek Lisesinde, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Kâmil AYDOĞAN
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
02/03/2009
M. K. SEÇİLMİŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK 1- Anket (4sayfa)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Beşevler
Strateji Geliştirme Bölümü
Bilgi İçin:Burcu DEĞERLİ

Tel: 215 15 43-413 36 66- 212 66 40/110
Fax: 215 15 43
e-mail : strateji06@meb.gov.tr

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme
SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 2009
KONU : Araştırma İzni (Uğur KALE)

05.02/2009

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İLGİ : a) 17.02.2009 tarih ve 1394 sayılı yazınız.
b) 03/02/2009 tarih ve 19054 sayılı Valilik Oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Grafik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Uğur KALE'nin '**Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Katkıları**' konulu tez çalışması kapsamında, ilimiz Okullarında uygulama yapma isteği ilgi (b) Valilik Oluru ile uygun görülmüş olup, konu hakkında araştırmanın yapılacağı Müdürlüğümüz İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bilgi verilmiştir.

Mühürlü anket örneği (4 Sayfa 53 Sorudan oluşan) ve uygulanacak okulların listesi yazımız ekinde gönderilmiş olup, uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD/disket) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne gönderilmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Zihni ÖZDEMİR
Müdür a.

Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

EKLER :
1 : Valilik Oluru
2 : Anket (4 Sayfa)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Beşevler
Strateji Geliştirme Bölümü
Bilgi için: Kamil COŞGUN

Tel : 215 15 43- 413 36 66- 212 66 40/110
Fax: 215 15 43
strateji06@meb.gov.tr

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme
SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 20306
KONU : Araştırma izni
Uğur KALE

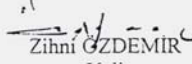
05./03/2009

ALTINDAĞ KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

- İlgi: a) M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) 03.03.2009 tarih ve 19054 sayılı Valilik Oluru.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Uğur KALE'nin 'Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotograf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkıları' konulu tez çalışması ile ilgili anketi, İlçemiz Altındağ Yıldırım Beyazıt Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek Lisesinde uygulama yapma isteği ilgi (b) Valilik oluru ile uygun görülmüştür.

Mühürlü anket örnekleri (4 sayfadan oluşan,) araştırmacıya ulaştırılmış olup, uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmacının ilgi (a) yönerge esasları çerçevesinde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulattırılması hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Zihni GZDEMİR
Vali a.
Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

EKLER :

- 1-Valilik Oluru (1 sayfa)
2- Okullar (Altındağ İlçesi)
**YILDIRIM BEYAZIT ANADOLU KIZ MESLEK
KIZ MESLEK LİSESİ**

06.03.2009
5093
Strateji Geliştirme

İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Beşevler
Strateji Geliştirme Bölümü
Bilgi için: Kamil COŞGUN

Tel.: 215 15 43- 413 36 66- 212 66 40/110
Fax: 215 15 43
strateji06@meb.gov.tr

T.C.
ALTINDAĞ KAYMAKAMLIĞI
Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme Bölümü
SAYI : B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/
KONU : Araştırma İzni
Uğur KALE

06.03.09 01583

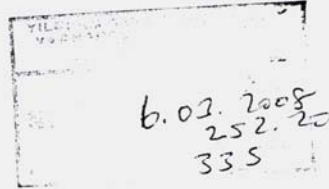
YILDIRIM BEYAZIT ANADOLU KIZ MESLEK VE KIZ MESLEK LİSESİ
MÜDÜRLÜĞÜNE

ALTINDAĞ

İLGİ : İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 05.03.2009 tarih ve 312/20306 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Uğur KALE'nin "Kız Meslek Liselerinin Grafik ve Fotoğraf Alanında Verilen Bilgisayar Destekli Tasarım Dersinde, Karikatür Tekniğinin Yaratıcı Sürece Katkıları" konulu araştırması hakkında ilgi yazı ve eki ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ali ÖZTÜRK
Müdür a.
Şube Müdürü

EKİ: 2

Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Yeni Ziraat Mh. Etlik Cd. No: 10 Altındağ/ ANKARA
Telefon : (0312) 341 33 68 – 341 25 09 e-posta : altindag06@meb.gov.tr
Belgegeçer: (0312) 341 10 85 int. adresi :
http://altindag.meb.gov.tr

Ek-5. Öğrenci Çalışmaları

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 1

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 2

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Afiş Çalışması: 2

Öğrenci No: 3

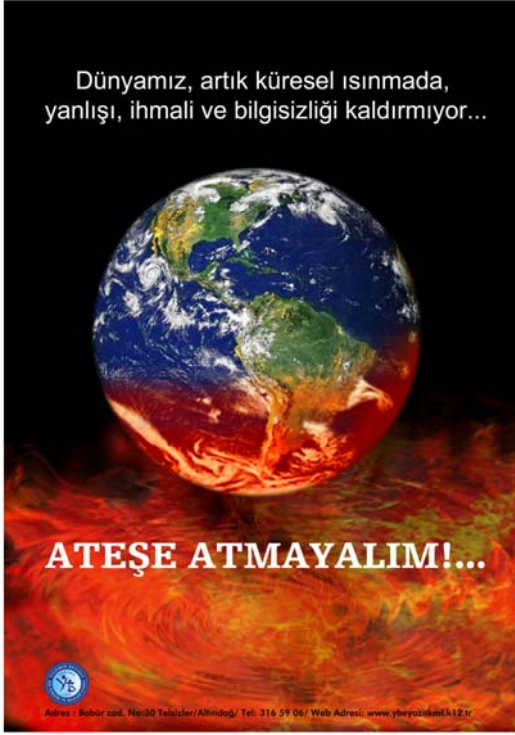

Afiş Çalışması: 1

Afiş Çalışması: 2

Öğrenci No: 4

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 5

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 6

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 7

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 8

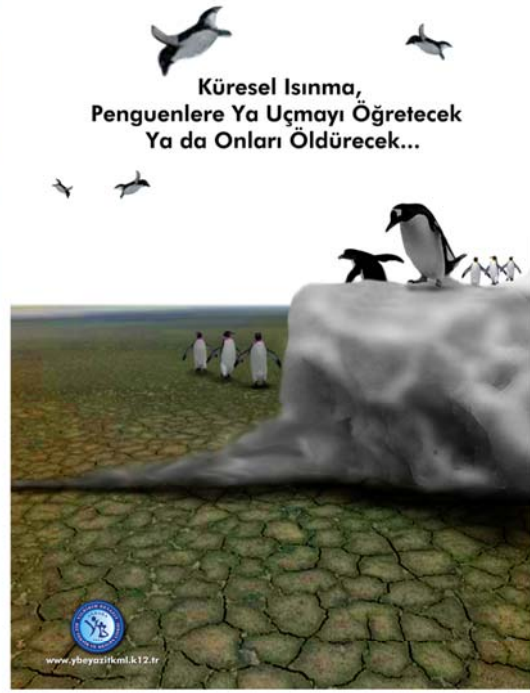

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 9

Afiş Çalışması: 2

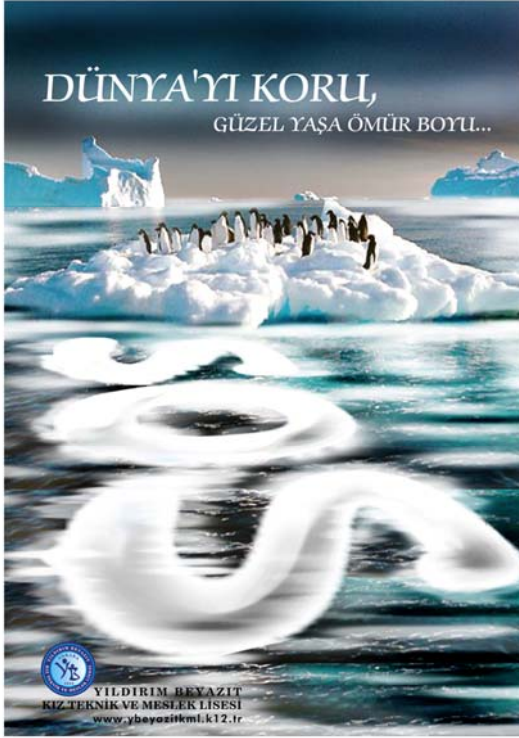

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 10

Afiş Çalışması: 2

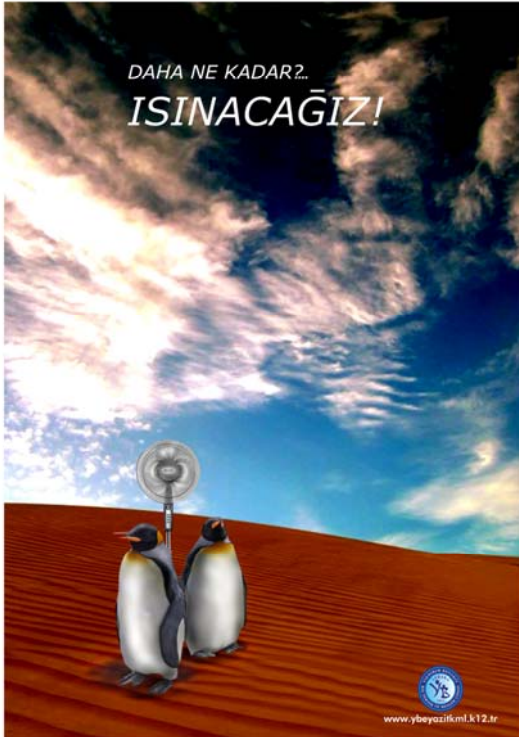

Afiş Çalışması: 1

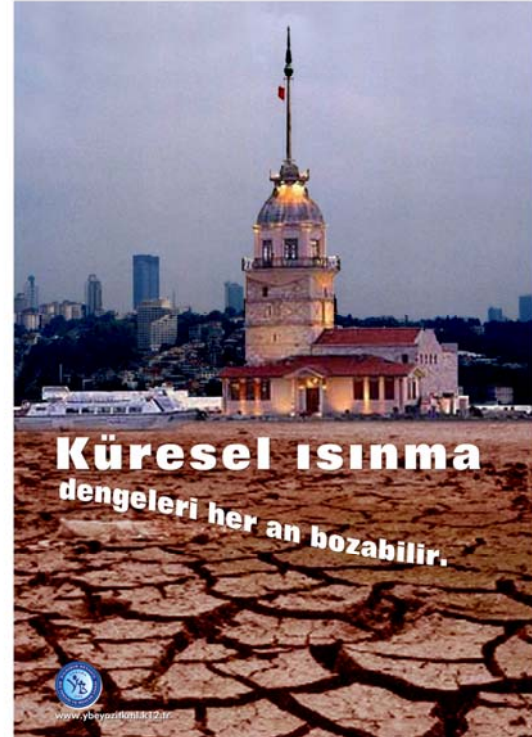

Öğrenci No: 11

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 12

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 13

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

Öğrenci No: 14

Afiş Çalışması: 2

Afiş Çalışması: 1

küresel ısınma,
etkisini her saat *artırıyor!*

yakın zamanda gerçekleşecekler;
2070'te Kuzey Buz Denizi tüm canlıları ile yok olacak,
Amazon Ormanları'nda zarar geri dönüşümez noktaya ulaşacak,
5,5 milyar insan gıda sıkıntısı çekecek.

**YILDIRIM BEYAZIT
KIZ TEKNİK VE MESLEK LİSESİ**

Adres : Bobür cad. No:30 Tebisler/Altındoğ/ Tel: 316 59 06/ Web Adresi: www.ybeyzitiml.k12.tr

Öğrenci No: 15

Afiş Çalışması: 2

Ek-6. Uzmanların Afif ve Yaraticılığı Değerlendirme Formu

AFİŞ VE YARATICILIĞI DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ		1. AFİŞ ÇALIŞMASI			2. AFİŞ ÇALIŞMASI		
		EVET	KISMEN	HAYIR	EVET	KISMEN	HAYIR
		AFİŞ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ	Mesaj				
Mesaj - İmge Bütünlüğü							
Sözel Hiyerarfi							
Fark Edilirlik							
Teknik Beceri							
Verileni Alma Becerisi							
YARATICILIĞI DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ	Özgünlük						
	Akıcılık (Sürükleyicilik)						
	Çözümleme (Analiz)						
	Birleştirme (Sentez)						
	Yeniden Yorumlama						
	Esneklik - Çeşitlendirme						

Ek-7. "Küresel Isınma" Konusu İle İlgili Yazı

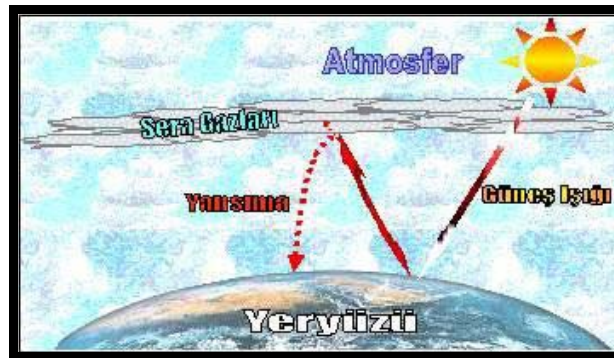
KÜRESEL ISINMA

"Küresel ısınma" denince, bütün dünyada sıcaklığın sistematik bir şekilde artması süreci anlaşılmaktadır. Bu yolla bir iklim değişikliği meydana gelmektedir. Çünkü sıcaklık artınca buharlaşma artar, yağışlar ve hava hareketleri değişir. Küresel iklim değişikliğini; belirli olmayan zamanlarda meydana gelen hava halleri değişikliği ile karıştırmamak gerekir. Örneğin belirsiz zamanlarda veya herhangi bir mevsimde meydana gelen kuraklık (örneğin bizde kış kuraklığı) veya yaz kuraklığı olan bölgelerde yağışlı yazlar olayı "hava değişikliği" olarak nitelenir yani iklim değişikliği değildir. O nedenle son 10-15 yıl içinde, sıcaklığın bütün dünyada sistematik olarak artışı, 1983 yılından itibaren ölçmelerle belirlenmiştir. Son yüzyılın en sıcak ve en kurak yazları son 8 – 10 yıl içinde yaşanmıştır. Sıcaklık ölçümleri ile elde edilen bu sonuçları, bazı buzul erime olayları da desteklemektedir. Örneğin, güney kutbundan şimdiye kadar görülmemiş büyüklükte buzul parçalarının koparak ayrılması, İzlanda Buzul'larının son 30 yılda şimdiye kadar görülmeyen bir hızla erimeleri, Himalaya ve Alpler'de cereyan eden buzul erimesi süreçleri gibi dünya üzerinde yaygın olarak görülen süreçler "Küresel Isınma" gerçeğinin yadsınamaz kanıtlardır (Resim 1).

Resim 1. Güney Kutup'undan Mart 2002 tarihinde koptuğu bildirilen ve 12 bin yıllık olduğu tahmin edilen son 30 yılın en büyük buzdağı Larsen – B buzdağı. (Hürriyet Gazetesi, Mart 2002)

Bilim insanları, küresel ısınmada en etkili faktörün, "sera gazları" denen bazı gazların son yıllarda atmosferde hızla artması olduğu üzerinde fikir birliğine varmışlardır. Başlıca sera gazları; karbondioksit, metan, kloroflor karbon, ozon ve azot oksitleridir. Bunlar içinde karbondioksit %50 ile en etkili sera gazı olarak bilinmektedir. Küresel ısınma nedeniyle iklim değişikliklerinden sorumlu tutulan sera gazlarını güneşten alınan enerjinin bir kısmının uzaya geri dönmesini önleyerek atmosferde tutmaları ile meydana gelen "sera etkisi", yerin yüzeyinin ısınmasına etki eden en önemli faktördür. Küresel ısınmayı nasıl meydana getirdikleri aşağıda şematik olarak gösterilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Sera gazlarının küresel ısınmaya etkilerinin şematik açıklanması (TEMA Arşivi).

Açıkça ortaya çıkan bulgulardan biri fosil yakıtlarının yanmasıyla atmosfere karışan karbondioksitin (CO₂) "insan eliyle gerçekleşen iklim değişikliğinde", yani yeryüzünün ısınmasında etkili olan en önemli sera gazı olması. CO₂'nin küresel ısınmada bugün yaklaşık yüzde elli olan payının 2100 yılında yüzde yetmiş beşe çıkması bekleniyor. Özellikle tarımsal ve endüstriyel uygulamalar nedeniyle atmosfere karışan diğer sera gazları arasında başlıcaları metan, azot oksit, sülfür heksaflorid, hidroflorokarbon ve perflorokarbonlar.

Küresel ısınmanın birçok olumsuz sonuçları olacağı tahmin edilmektedir. Bunların başlıcaları şunlardır:

- Sıcaklık arttıkça yeryüzündeki karalardan ve su yüzeylerinden buharlaşma da artacaktır. Bu da bazı bölgelerde aşırı yağışlara, bazı bölgelerde de kuraklığa neden olacaktır.
- Kutuplardaki buzullar eriyecek, denizler ve okyanuslarda su düzeyleri yükselecek ve taşkınlar, su basmaları ve seller meydana gelecektir.
- Siklon (Atmosferde bir alçak basınç alanı çevresinde hızla dönen rüzgârların oluşturduğu şiddetli fırtına) ve fırtına afetleri artacaktır. Bütün bunlar bitkisel ürünler üzerinde olumsuz etki yaratacağı gibi, hayvansal canlılar üzerinde de zararlı olacaktır. O nedenle bilim insanları tarafından, küresel ısınma ve iklim değişimi, "yeni bir atmosferik tehlike" veya "artık dünyanın ateşi yükseliyor" şeklinde nitelenmektedir. Bu ifadeler gelecek tehlikeler için bir uyarı olarak kabul edilmelidir.

Küresel ısınmaya neden olan sera gazları salınımı hemen durdurulsa bile gezegenimiz on yıllarca ısınmaya devam edecek ve bu ısınmanın etkileri 50 – 100 yıl boyunca sürecektir. İngiltere'deki Uluslar Arası İklim Konferansına sunulan raporda, geri dönülmez noktaya yaklaşan küresel ısınmada meydana gelecek 1 – 3°C'lik sıcaklık artışlarının gelecek 100 yıl içinde yapacağı etkiler şöyle sıralanmaktadır (2005 Şubat – Dış Basın);

- 2025 yılına kadar Avustralya ve Güney Afrika Tropikal Ormanları yok olacak; Akdeniz bölgesinde orman yangınları artacak, besin üretimi ve su kaynakları azalacaktır.
- 2050'de Avustralya'daki mercan resifleri yok olacak. Alpler'deki bitki ve hayvan türleri azalacak, Çin'in büyük ormanları hızla ölecek, suların yükselmesiyle verimsiz ve kurak hale gelen topraklardan göç edecek insan sayısı 150 milyona ulaşacak
- 2070'te Kuzey Buz Denizi tüm canlıları ile yok olacak, Amazon Ormanları'nda zarar geri dönülemez noktaya ulaşacak, 5.5 milyar insan gıda sıkıntısı çekecek.

Bunun somut örnekleri son yıllarda İngiltere, Almanya ve İtalya'da görülmüştür. Bu ülkelerde meydana gelen sel afetleri son 50 yılın en büyük sel afetleri olup İngiltere'de 1 milyar, İtalya'da (2000 Ekim ayında) 1,5 milyar Euro tutarında zarar meydana gelmiştir. Ayrıca 1994 Kasım ayında İtalya'da meydana gelen sel afeti 64 can; 1991 yılında Çin'de meydana gelen sel afeti 3074 can, aynı ülkede 1994 baharında meydana gelen sel afetleri 1846 can almıştır. Bunun yanında milyarlarla ifade edilen maddi zararlar meydana gelmiştir.

2002 Ağustos ayında Almanya'da yaşanan sel afetinin bilançosu da tüyler ürpertici idi (Schayan und Stumpt 2002): 21 kişi sellere kapılarak öldü; on binlercesinin mekânları boşaltıldı; binlercesi evsiz kaldı. 800 km uzunlukta nehir kıyısı boyunca dehşet yaşandı (Resim 4). En azından 25 milyar Euro tutarında maddi zarar meydana geldi. 740 km devlet yolu ve 180 köprü şiddetli zarar gördü. Bazı kentler harabeye döndü. 50 000 asker ve gönüllü, kurtarma ve selleri önlemede çalıştı. Bu sel afetini meydana getiren ve 1 hafta süren yağışı bilim insanları şöyle değerlendirmişti: "Bu yaşananlar dünyadaki iklim değişiminin bize kadar gelen çok az bir işarettir. Bu olayın nedeni dünya çapındaki küresel ısınmadır.

Son on yılda gerçekleşmesi beklenen iklim değişikliğinin getireceği hasar tehlikesiyle de ilgili çok şey öğrenildi. Bölgesel iklim değişikliklerinin şimdiden birçok fiziksel ve biyolojik sistemi etkilediğine dair çeşitli kanıtlar var. Bu değişikliklerin arasında buzulların küçülmesi, donmuş toprakların çözülmesi, nehir ve göllerde buzların daha geç donup daha erken birikmesi, orta ve yüksek enlemlerdeki bölgelerde tarım mevsiminin uzaması, bitki ve hayvan çeşitlerinin farklılaşması, çiçeklerin daha erken açması, böceklerin daha erken çıkıp kuşların daha erken yumurtlaması gibi gelişmeler yer alıyor. Bilim adamları çeşitli sistemlerin ne kadar hassas bir konumda olduğunu gösteren yeni bilgiler elde ettiler. Buzullar, mercan kayalıkları, atoller, mangrovlar, kuzey ormanları ve tropik ormanlar, kutuplar ve Alplerdeki ekosistemler, otlak sulak alanlar ve doğal çayırılık alanlar gibi doğal sistemlerin özellikle geri dönüşü olmayan bir hasar riskiyle karşı karşıya oldukları kabul ediliyor. İklim değişikliği, risk altında bulunan türlerin tükenme tehlikesini daha da artırarak bioçeşitlilik kaybını hızlandırıyor ve iklim değişikliğinin boyutu ve hızı arttıkça verdiği hasarın boyutları da ona göre artıyor.

Bu konu, birçok Dünya Zirvesi Toplantıları'nda tartışılmış ve uluslar arası protokol ve sözleşmeler düzenlenmiştir (1992 Rio, 1997 Kyoto, 2002 Johannesburg gibi).

Kyoto protokolünü hazırlayan bilim insanları, şimdiye kadar yapmış oldukları araştırmalara dayanarak üç temel ilke üzerinde durmuşlar ve bu ilkelerin benimsenerek uygulamaya konması için büyük çaba harcamışlardır. Küresel ısınmayı ve buna bağlı olarak küresel iklim değişimini bir dereceye kadar engelleyebilecek strateji olarak kabul ettikleri bu üç temel ilkeyi şu şekilde belirlemişlerdir:

- Bütün dünya için yaklaşık 200 milyar dolar tutarındaki geleneksel enerji üretim kaynaklarını destekleme fonu azaltılmalı, karbon vergisi fonları, temiz enerji üretimi için harcanmalıdır.
- Enerji kullanımında verimlilik ve tasarruf önlemleri alınmalı ve yaygınlaştırılmalı.
- Temiz enerji kaynakları bulunması ve kullanılmasını destekleyecek önlemler alınmalıdır. Örneğin güneş, rüzgar, hatta deniz dalgaları enerjisinden yararlanılmalıdır. Bu hususta Japonya'nın "Güneş Enerjisi Damlar Projesi" örnek olarak verilebilir.

Kyoto protokolünün uygulanması ile bu üç temel ilkeye dayanan sera gazları salınımı önemli ölçüde azalacaktır. Kyoto protokolünün yürürlüğe girmesiyle insanlık küresel ısınma sonucunda meydana gelebilecek ekolojik afetlerin bir dereceye kadar azaltılabileceğini ümit etmektedir.

Alınabilecek Koruma Önlemleri :

- Küresel ısınma ve iklim değişikliği olayını artık geri çevirme olanağı yoktur. Yapılabilecek tek şey, değişim hızını kesip ekstrem derecede zararlı etkilerden kurtulmak olacaktır.
- Küresel ısınma olayının en tehlikeli yanı, bunun hızlı ilerleyen bir trene benzemesidir. Frene ne kadar çabuk basarsanız basın, treni hemen durduramazsınız. Ne kadar geç basarsanız o kadar çok yol alır.
- Gerekli önlemleri almada ve isteksiz davranışlarda, her ne kadar ekonomik düşünce ve çıkarlar rol oynamakta ise de, bu tutum ve davranışların esas nedeni şudur: İnsanların olayları kavrayabilmesi için mevcut bilgi düzeyleri ve yeteneklerinin, ekolojik afetlerin gelişme hızının çok gerisinde kalmasıdır. Bunun da temelinde şu gerçek yatmaktadır: Tüm canlılar için son derece tehlikeli sorunlar, farkına varılması genellikle en güç olan sorunlardır.
- Bilim insanlarının hepsi, fosil yakıt (kömür, petrol, doğalgaz, vb.) kullanımı yerine, atmosferin karbondioksit yoğunluğunu arttırmayan yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanılmasını önermektedirler.
- Karbondioksit harcayan yeşil örtünün, özellikle ormanların tahrip edilmemesi,
- Enerji Tasarrufu sağlanması,
- Enerji Harcayan ev alet ve gereçlerinde standartların geliştirilmesi,
- Çarpık Kentleşmeye son verilmesi de alınması gereken önlemler arasında sayılmaktadır.

Bütün güçlülere ve olumsuz tutum ve davranışlara karşın, insanoğlunun geliştirdiği teknoloji ile yarattığı bu potansiyel ekolojik tehlikeleri, yine kendi yaratacağı teknolojisi ile önleyebileceğine olan inancımızı koruyarak, bu konuda beliren umut ışıklarının büyümelerine yardımcı olmak, en doğru yol olarak görünmektedir.

Konu ile ilgili aşağıdaki Fotoğraflar incelendiğinde, küresel ısınmanın boyutları daha iyi anlaşılacaktır.

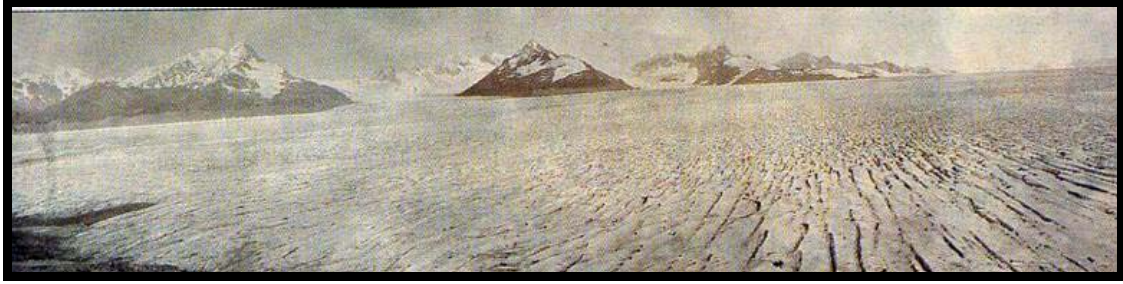

1918.

2002.

Resim 2. Kuzey Kutbu yakınlarındaki Blomstrandbreen Buzulu'nun 1918 ve 2002 yılındaki durumları (Fotoğraf: Reuters).

1928.

2004.

Resim 3. Güney kutbuna yakın Patagonya'da karasal buzulların 1928 – 2004 yıllarındaki durumlarının karşılaştırılması, buzulların hızla eridiğini ve dolayısıyla hava sıcaklığının arttığını göstermektedir (Vatan Gazetesi 30.01.2005).

Resim 4.

Resim 5.

Resim 4. Almanya'da Elbe Nehri 2002 Ağustos ayında tarihinin en yüksek düzeyine ulaşarak taşkınlara neden olmuştu. Şekilde gönüllüler ve askerler kum torbalarını kıyıya yığarken görülmektedir (Schayan und Stumpt 2002, s.9).

Resim 5. Ülkemizde de son yıllarda sel afetleri hem sayı hemde şiddet bakımından artmıştır. Resimde 2004 yılında İstanbul-Alibeyköy'de meydana gelen sel afeti görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ÇEPEL, N., ERGÜN, C. **Temel Çevre Sorunları, küresel Isınma ve İklim Değişimi**. S. 5 - 6-7. <http://www.tema.org.tr/CevreKutuphanesi/KureselIsinma/KureselIsinma.htm>, adresinden 15 Şubat 2009 tarihinde alınmıştır.
- DUNN, S., FLAVİN, C. **İklim Değişikliğini Gündemin Ön Sıralarına Taşımak**. S. 3-4-6. <http://www.tema.org.tr/CevreKutuphanesi/KureselIsinma/KureselIsinma.htm>, adresinden 15 Şubat 2009 tarihinde alınmıştır.
- ÇEPEL, N., ERGÜN, C. **Küresel Isınma ve Küresel İklim Değişimi**. S. 2-6- 8-9-14- 15-16 <http://www.tema.org.tr/CevreKutuphanesi/KureselIsinma/KureselIsinma.htm>, adresinden 15 Şubat 2009 tarihinde alınmıştır.
- M.E.B.(T.C. Milli Eğitim Bakanlığı). (2006). **Kişisel Gelişim, "Çevre Koruma" modülü. Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi)**, <http://www.megep.meb.gov.tr/modulson/10/kisisel%20gelisim%20ortak/ortak.htm>, adresinden 25 Şubat 2009 tarihinde alınmıştır.

Ek-8. Görsel Tasarım Biçimsel Yapıyı Değerlendirme Formu ve Basılı Materyalleri Değerlendirme Formu

Görsel Tasarım Biçimsel Yapıyı Değerlendirme Formu:
 Materyalin Adı/Başlığı:..... Tarih:.....
 Değerlendiren:.....

	<i>Çok İyi</i>	<i>Kabul Edilebilir</i>	<i>Zayıf</i>	<i>Açıklamalar</i>
Bir bütün olarak:				
Hizalama				
Şekil				
Denge				
Biçimlendirme				
Renk düzeni ve rengin çekiciliği				
Düzenlemeler:				
Yakınlık				
Yönlendirmeler				
Arka alan (zemin) ve ön alan renk zıtlıktan				
Uyumluluk				
Sözel unsurlar:				
Yazı tipi				
Yazı tipi boyutu ve boşluklar				
Çekicilik (destekleyici unsurlar):				
Dikkat çekici				
Desen				
Etkileşim				

Güçlü olduğu noktalar:
 Zayıf olduğu noktalar:

Görsel Tasarım Biçimsel Yapıyı Değerlendirme Formu

Basılı Materyalleri Değerlendirme Formu:
 Materyalin Adı/Başlığı:..... Tarih:..... Maliyeti
 Hazırlayıcısı:..... Tarih:..... Maliyeti
 Konu Alanı:..... Hedef kitle Uzunluğu
 Materyalin özellikleri (İçeriğin tanımlanması):.....

<i>Puanlama</i>	<i>Yüksek</i>	<i>Orta</i>	<i>Düşük</i>	<i>Açıklamalar</i>
Programla (hedeflerle) uyumu				
Doğruluğu ve güncelliği				
Dilin açık, öz ve anlaşılabilirliği				
Güdüleyici olması / dikkati canlı tutması				
Katılımı teşvik etme özelliği				
Teknik kalitesi				
Etkililik derecesi (ör. alan testi sonuçları bir kanıt olabilir)				
Önyargılardan arındırılmış olması				
Kullanıcı kılavuzu				
Okuma düzeyinin uygunluğu				
Düzenlemenin açıklığı				
İçindekiler / dizin				

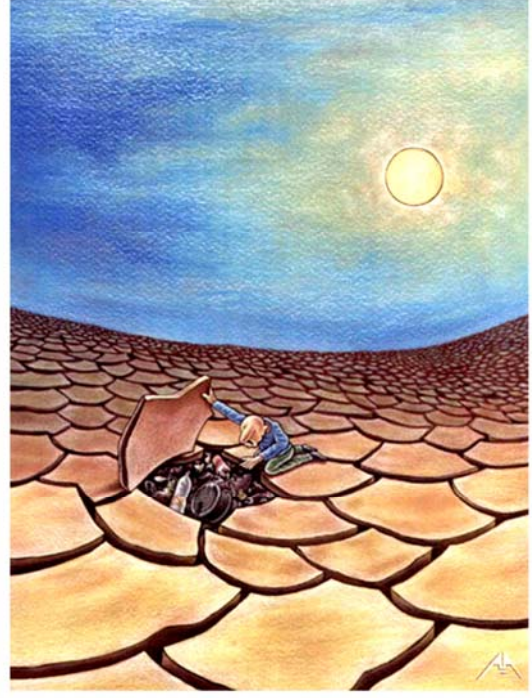
Güçlü olduğu noktalar:
 Zayıf olduğu noktalar:
 Önerilen işlem:..... Değerlendiren:..... Tarih:.....

Basılı Materyalleri Değerlendirme Formu

Ek-9. Konuya Uygun, Uzman Görüşü Alınarak Seçilen 7 Adet Karikatür

Agim SULAJ

Aşkın AYRANCIOĞLU

Mikhail ZLATKOVSKY

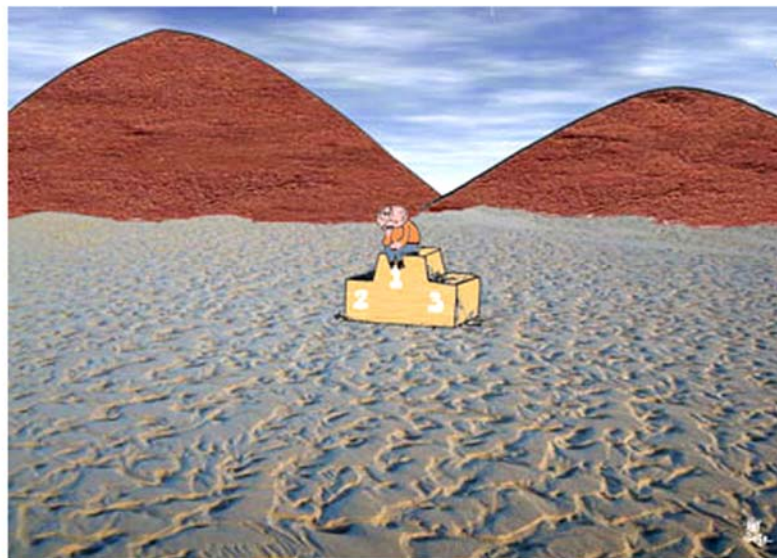
Tan ORAL

Vladimir DRUZHININ

C. B. SHIBU

Atay SÖZER

**Ek-10. Bilgisayar Destekli Tasarım Dersi, "Reklâm Afiş
Tasarımı" Modül Bilgi Sayfası**

MODÜL BİLGİ SAYFASI

ALAN	: Grafik ve Fotoğraf
MESLEK/DAL	: Grafikerlik
DERS	: Bilgisayar Destekli Tasarım
MODÜL	: Reklam Afişi Tasarımı
KODU	: 213
SÜRE	: 40/4+40/8+40/8+40/16+40/16+40/4
ÖN KOŞUL	: Kartvizit, Antetli Kâğıt ve zarf modülünü başarmış olmak

AÇIKLAMA : Grafik tasarım programları, bilgisayar tarayıcı ve yazıcı sağlanmalıdır.

GENEL AMAÇ : Öğrenci bu modül ile, gerekli ortam sağlandığında baskıya uygun reklam afişini elle ve bilgisayarla tasarlayabilecektir.

AMAÇLAR :

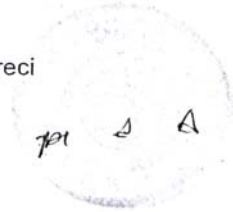
Öğrenci;

- 1- Müşteri amaç ve isteklerine uygun konuyu seçebilecektir.
- 2- Konuya uygun renk seçip, karakalem ve boyama teknikleriyle kompozisyon kurallarına uygun birden fazla eskizi istenilen sürede çizebilecektir.
- 3- Karar verilen eskize uygun bilgisayarda istenilen sürede geliştirerek orijinal haline getirebilecektir.
- 4- Orijinal ve eskizin Özelliklerini yazarak düzenli sunum dosyası hazırlayabilecektir.

İÇERİK

Afiş Tasarımı ve Özellikleri

1. Tanımı
2. Grafik sanatındaki Afişin yeri ve önemi
3. Afiş Çeşitleri
 - a. Ticari afişler (Advertising)
 - b. Kültürel afişler (Culture)
 - c. Sosyal afişler (Social)
4. Afiş Tasarım Süreci
 - a. Problemin Tanımı
 - b. Bilgi Toplama
 - c. Yaratıcılık ve buluş süreci

- d. Çözüm Bulma
- e. Uygulama

Afiş Esgizleri ve Ön Çalışmaları

- Afiş Tasarım Süreci
 - Yaratıcılık ve Buluş
 - Çözüm Bulma
 - Uygulama
- Temel Tasarım Elemanları
 - Nokta
 - Çizgi
 - Ton
 - Renk
 - Doku
 - Biçim
 - Ölçü
 - Yön
- Temel Tasarım İlkeleri
 - Denge
 - Orantı ve Görsel Hiyerarşi
 - Görsel Devamlılık
 - Bütünlük
 - Vurgulama
- Tasarımın Görselleştirilmesi
 - Taslaklar
- Afiş Tasarımında Kullanılan Teknikler
 - a. İllüstrasyon Tekniği ile Tasarım
 - b. Fotoğraf Tekniği ile Tasarım
 - c. Karışık Teknik ile Tasarım
 - d. Bilgisayar Tekniği ile Tasarım
- Afişte İmge ve Tipografinin Kullanımı
- Afişte Değerlendirme Kriterleri
 - a. Mesaj
 - b. Mesaj-İmge Bütünlüğü
 - c. Sözel Hiyerarşi
 - d. Fark Edilirlilik

BİLGİSAYARDA RESİM İŞLEME PROGRAMIYLA AFİŞ

TASARIMI

1. Resim İşleme Programı
 - a. Tanımı
 - b. Kullanım Alanı
 - c. Pixel
 - d. Rezolasyon (PPI)
2. Resim İşleme Programı Ekranı
 - a. Araç Kutusu
 - b. Paletler
 - Info ve Navigator
 - Color, Swatches ve styles

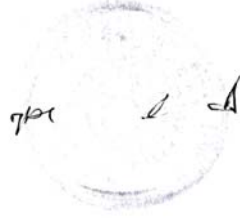
7/11 1/1 1/1

History ve Action
Layers, channels ve Paths

- c. Menüler
 - i. File
 - ii. Edit
 - iii. Image
 - iv. Layer
 - v. Select
 - vi. Filter
 - vii. View
 - viii. Window
- d. Help

RESİM İŞLEME PROGRAMINDA BELGE KAYIT ÇEŞİTLERİ

- 1. Yaygın kullanılan görüntü formatları
 - a. PICT
 - b. EPS
 - c. TIFF
 - d. JPG
 - e. BMP
 - f. GIF
 - g. PNG
 - h. PSD

Ek-11. "Reklam Afişi Tasarlamak" İşlem Analiz Formu

İŞLEM ANALİZ FORMU			
MESLEĞİN ADI	GRAFIKERLİK	İŞ	Temel Grafik Uygulamalarını Elle Ve Bilgisayarda Yapmak
İŞLEM NO	01	İŞLEMİN ADI	Konuyu Seçmek
YETERLİK	Reklam Afişi Tasarlamak		
ORTAM(Araç-gereç, ekipman ve koşullar)	Bilgisayar, Tarayıcı, Yazıcı, çizim masası, ışıklı masa, amblem arşivi cdleri, internet, dergi ve mecmualar, projeksiyon, Aydınlık ve pencereleri sola bakan geniş sanatsal mimariye sahip sınıflar.		
STANDART	Standart Afiş Ölçüleri Müşteri İstek ve Amaçlarına uygunluk		
İŞLEM BASAMAKLARI	BİLGİ	BE CERİ	TAVİR
Firma ile ilgili Bilgileri Almak Konuya Yönelik Araştırma Yapmak Verileri Dosyada Toplamak Konuya Karar vermek	<p>A. Afiş Tasarımı ve Özellikleri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tanımı 2. Grafik sanatındaki Afişin yeri ve önemi 3. Afiş Çeşitleri Ticari afişler (Advertising) Kültürel afişler (Culture) Sosyal afişler (Social) 4. Afiş Tasarım Süreci <ol style="list-style-type: none"> a. Problemin Tanımı b. Bilgi Toplama c. Yaratıcılık ve buluş süreci d. Çözüm Bulma e. Uygulama 	İletişim Kurmak Araştırma Yapmak Yorumlamak Karar vermek	Saygılı Araştırmaya meraklı Yaratıcı Sosyal İnsani ilişkileri iyi Düzenli
NOT:			
SÜRE	İşin Yapılma Süresi: 2 ders saati	İş Öğrenme Süresi: 4 ders saati	

İŞLEM ANALİZ FORMU			
MESLEĞİN ADI	GRAFİKERLİK	İŞ	Temel Grafik Uygulamalarını Elle Ve Bilgisayarda Yapmak
İŞLEM NO	02	İŞLEMİN ADI	Eskiz Çizmek
YETERLİK	Reklam Afiş Tasarlamak		
ORTAM(Araç-gereç, ekipman ve koşullar)	Bilgisayar, Tarayıcı, Yazıcı, çizim masası, işkili masa, amblem arşivi cdleri, internet, dergi ve mecmualar, projeksiyon, Aydınlık ve pencereleli sola bakan geniş sanatsal mimariye sahip sınıflar.		
STANDART	Kara Kalem Tekniği ve Boyama Teknikleri, Konuya uygun renk seçimi Renkleri birbiriyle uyumlu kullanımı, Kompozisyon kurallarına uygun eskizi çizimi Düzenli ve temiz çalışmalarını istenilen sürede yapımı		
İŞLEM BASAMAKLARI	BİLGİ	BECERİ	TAVİR
Eskiz araçlarını hazırlamak Eskiz uygulanacak yüzeyleri seçmek Eskiz uygulanacak yüzeyleri çizim masasına sabitlemek Karakalem ve boyama tekniği ile eskizleri hazırlamak Eskizlerden en uygununu seçmek Seçilen eskizi renklendirmek Eskizin eksikliklerini kontrol etmek	<p>B. Afiş Esquizleri ve Ön Çalışmaları</p> <p>1. Afiş Tasarım Süreci</p> <p>a. Yaratıcılık ve Buluş</p> <p>b. Çözüm Bulma</p> <p>c. Uygulama</p> <p>2. Temel Tasarım Elemanları</p> <p>a. Nokta</p> <p>b. Çizgi</p> <p>c. Ton</p> <p>d. Renk</p> <p>e. Doku</p> <p>f. Biçim</p> <p>g. Ölçü</p> <p>h. Yön</p> <p>3. Temel Tasarım İlkeleri</p> <p>a. Denge</p> <p>b. Orantı ve Görsel Hiyerarşi</p> <p>c. Görsel Devamlılık</p> <p>d. Bütünlük</p> <p>e. Vurgulama</p> <p>4. Tasarımın Görselleştirilmesi</p> <p>Taslaklar</p> <p>5. Afiş Tasarımında Kullanılan Teknikler</p> <p>a. İllüstrasyon Tekniği ile Tasarım</p> <p>b. Fotoğraf Tekniği ile Tasarım</p> <p>c. Karışık Teknik ile Tasarım</p> <p>d. Bilgisayar Tekniği ile Tasarım</p>	<p>Araçları hazırlamak</p> <p>Yüzeyleri seçmek</p> <p>Çizim masasına sabitlemek</p> <p>eskizleri hazırlamak</p> <p>seçmek</p> <p>renklendirmek</p> <p>kontrol etmek</p>	<p>Temiz ve Düzenli</p> <p>Planlı</p>

	Kullanımı 7. Afişte Değerlendirme Kriterleri a. Mesaj b. Mesaj-İmge Bütünlüğü c. Sözel Hiyerarşi d. Fark Edilirlilik	
NOT: Amblem / Logo Tasarlamak modülünde verilmiştir		
SÜRE	İşin Yapılma Süresi: 8 ders saati	İş Öğrenme Süresi: 8+8 ders saati

DA - 2 A

İŞLEM ANALİZ FORMU			
MESLEĞİN ADI	GRAFİKERLİK	İŞ	Temel Grafik Uygulamalarını Elle Ve Bilgisayarda Yapmak
İŞLEM NO	03	İŞLEMİN ADI	Bilgisayarda Orjinali Hazırlamak
YETERLİK	Reklam Afışı Tasarlamak		
ORTAM(Araç-gereç, ekipman ve koşullar)	Bilgisayar, Tarayıcı, Yazıcı, çizim masası, ışıklı masa, ambliem arşivi coleri, internet, dergi ve mecmualar, projeksiyon, Aydınlik ve pencereleri sola bakan geniş sanatsal mimariye sahip sınıflar.		
STANDART	Eskize Uygunluk, Bilgisayar Teknikleri istenilen sürede Eskizi geliştirilerek orijinal hale getirilmesi		
İŞLEM BASAMAKLARI	BİLGİ	BECERİ	TAVİR
Görsel Öğeleri Bilgisayara Aktarmak Resim İşleme Programında Yeni Dosya Açmak Konu Başlığını Yerleştirmek Resimleri Açmak Resimleri İşlemek Resimleri Yerleştirmek Slogan Oluşturmak Sponsor veya Firma Bilgilerini Yerleştirmek Kompozisyon Oluşturmak Belgeyi Kaydetmek	C. BİLGİSAYARDA RESİM İŞLEME PROGRAMIYLA AFİŞ TASARIMI 1. Resim İşleme Programı a. Tanımı b. Kullanım Alanı c. Pixel d. Rezolasyon (PPI) 2. Resim İşleme Programı Ekranı a. Araç Kutusu b. Paletler Info ve Navigator Color, Swatches ve styles History ve Action Layers, channels ve Paths c. Menüler i. File ii. Edit iii. Image iv. Layer v. Select vi. Filter vii. View viii. Window d. Help	Dosya Açmak Yerleştirmek Resimleri Açmak, işlemek ve Yerleştirmek Slogan Oluşturmak Kompozisyon Oluşturmak Kaydetmek	Seri Planlı Yaratıcı Sağlıklı
NOT:			
SÜRE	İşin Yapılma Süresi: 8 ders saati	İşin Öğrenme Süresi: 16+16 ders saati	

7/11 A A

İŞLEM ANALİZ FORMU			
MESLEĞİN ADI	GRAFİKERLİK	İŞ	Temel Grafik Uygulamalarını Elle Ve Bilgisayarda Yapmak
İŞLEM NO	04	İŞLEMİN ADI	Sunmak
YETERLİK	Reklam Afışı Tasarlamak		
ORTAM(Araç-gereç, ekipman ve koşullar)	Bilgisayar, Tarayıcı, Yazıcı, çizim masası, ışıklı masa, amblem arşivi cdleri, internet, dergi ve mecmualar, projeksiyon, Aydınlık ve pencereleri sola bakan geniş sanatsal mimariye sahip sınıflar.		
STANDART	Orijinal ve eskizin özelliklerini yazarak sunum dosyası hazırlanması Kaliteli Baskılar ve hazırlıkları düzenli ve sağlıklı sunum gerçekleştirilmesi		
İŞLEM BASAMAKLARI	BİLGİ	BECERİ	TAVİR
Orijinalin yazıcıdan renkli çıktısını almak Paspартu hazırlamak CD'ye kaydetmek Sunum Dosyası Hazırlamak Orijinali onaylatmak	D. RESİM İŞLEME PROGRAMINDA BELGE KAYIT ÇEŞİTLERİ 1. Yaygın kullanılan görüntü formatları a. PICT b. EPS c. TIFF d. JPG e. BMP f. GIF g. PNG h. PSD	Çıktı almak Kaydetmek Dosya Hazırlamak Onaylatmak	Planlı Düzenli Çalışkan
NOT: Bilgiler Amblem ve Logo Yapmak Modülünde verilmiştir			
SÜRE	İşin Yapılma Süresi: 2 ders saati	İş Öğrenme Süresi: 4 ders saati	

7/11
A